

dickens

116

O AUTENTICĂ «ANTOLOGIE» A MARII
LITERATURI
(«Biblioteca pentru toți»)

Prin această prestigioasă colecție, cultura noastră se numără printre precursorii cărții de buzunar — dacă prin carte de buzunar vom înțelege răspîndirea prin mijloace editoriale speciale, de ținută, a valorilor tradiționale și majore ale literaturii și culturii, și nu a unor fascicule cu conținut ambiguu. Succesul editorial și eficiența din toate punctele de vedere, inclusiv cel comercial, sînt semnificative. Tirajul uriaș, acuratețea și probitatea textelor și edițiilor, aparatul critic competent explică popularitatea colecției. Căci, se pare, această colecție a atins acel echilibru fericit și rar, în care seriozitatea ediției nu împieteează asupra răspîndirii ei și, bineînțeles, viceversa.

Concepția editorială a «Bibliotecii pentru toți» pare a se întemeia pe cîteva principii pe care nu știm dacă editorii le-au formulat în vreun fel, dar care sînt evidente. Întii, ar fi *principiul valorilor stabilite*. Ușor clasicizant, acest principiu indică opțiunea editorilor pentru autorii și operele verificate de timp și de verdictul criticii și al cititorilor. (André Maurois a numit acest principiu «întîrzietor» și l-a recomandat învățămîntului.) E demnă de laudă perseverența în acest domeniu și chiar rezistența la sugestiile opuse. Bineînțeles însă că în această privință este nevoie de multă inteligență editorială și de elasticitate, în sensul promovării tuturor valorilor susceptibile de a se încadra în sfera amintită. Ceea ce se și face cu succes...

GRIGORE DIMA
(Scînteia, 19 martie 1968)

dickens

dickens

marile speranțe

★ ★

editura pentru literatura

Vol. I și II lei 10

Ilustrația copertei : *Victor Feodorov*

charles dickens

marile speranțe

ROMAN

★ ★

**ÎN ROMĂNEȘTE DE
VERA CĂLIN**

1969

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

GREAT EXPECTATIONS
BY
CHARLES DICKENS
VOL. II
BERNHARD TAUCHNITZ
1861

CAPITOLUL XXIX

M-am sculat dis-de-dimineață și am ieșit din casă. Era prea devreme ca să mă duc la domnișoara Havisham, așa că am pornit-o spre câmp, spre acea parte a orașului unde locuia domnișoara Havisham, nu spre aceea unde locuia Joe. La Joe aveam timp să mă duc a doua zi, gândindu-mă cu recunoștință la ocrotitoarea mea și făurindu-mi tablouri minunate, după ce aveam să cunosc planurile ei cu privire la mine.

N-o adoptase ea oare pe Estella și aproape că mă adoptase și pe mine? Gîndul ei nu putea fi altul decît să ne unească. Mie îmi va încredința misiunea de a reînvia din nou casa aceea jalnică, de a lăsa soarele să pătrundă în odăile întunecate, de a învîrți din nou ceasornicele, de a aprinde focul în vetrele reci, de a smulge pînzele de păianjen, de a alunga gîndacii din casă, pe scurt, de a îndeplini toate faptele luminoase ale cavalerului din poveste și de a mă căsători cu prințesa. Mă oprisem în fața casei ca s-o privesc cînd trecusem pe acolo; și zidurile ei afumate de cărămidă, ferestrele astupate cu zid, iedera groasă și verde care înconjura pînă și coșurile cu rămurelele și cîrceii ei asemănători unor brațe bătrîne și mușchiuloase

alcătuiau un fel de vrajă ispititoare, al cărei erou eram eu. Desigur că Estella era zîna care țesca această vrajă. Dar, deși pusese atîta stăpînire pe mine, deși închipuirea și nădejdiile mele se agătau de ea, deși înrîurirea ei asupra vieții și caracterului meu de copil fusese atotputernică, totuși, nici măcar în dimineața aceea romantică nu o înzestram cu alte daruri decît cele pe care le avea. Pomenesc de acest lucru, acum, cu un anumit scop, fiindcă acesta este firul pe care trebuie să-l urmați ca să vă puteți descurca în labirintul vieții mele. Experiența m-a învățat că noțiunea convențională de îndrăgostit nu poate fi întotdeauna adevărată. Adevărul adevărat este că o iubeam pe Estella cu o dragoste de bărbat, că o iubeam numai și numai pentru că o găseam ispititoare. Știam, spre marea mea durere, știam de cele mai multe ori, dacă nu întotdeauna, că o iubeam în ciuda înțelepciunii, a făgăduielilor pe care mi le făceam, în ciuda liniștii mele și a oricărei speranțe, în ciuda fericirii mele și a tuturor înfrîngerilor posibile. O dată pentru totdeauna. O iubeam, deși cunoșteam adevărul. Și nu mă puteam împiedica să o iubesc, ca și cum aș fi socotit-o întruchiparea desăvîrșirii omenești.

Mă plimbai, așteptînd să ajung la poartă la ora la care soseam pe vremuri. După ce am tras cu o mîină șovăielnică de clopoțel, m-am întors cu spatele la poartă, încercînd să-mi recapăt răsufllarea și să-mi potolesc bătăile inimii. Am auzit ușa laterală deschizîndu-se și apoi pași prin curte; dar mă prefăcui că nu aud chiar și în clipa cînd balamalele ruginite ale porții scîrțîiră. În cele din urmă, simții o atingere pe umeri, care mă făcu să tresar și mă întorsei. De-abia acum tresării în chip firesc, căci mă găseam față în față cu un om îmbrăcat în haine severe, cenușii. Era ultimul om

pe care m-aş fi aşteptat să-l văd îndeplinind slujba de portar la domnişoara Havisham.

— Orlick !

— Ei, domnişorule, şi aici s-au întâmplat schimbări, şi încă mai mari ca cele din viaţa dumată ! Dar intră, intră. N-am voie să țin poarta deschisă.

Intrai, iar el trînti poarta şi o încuie, scoţînd cheia din broască.

— Da, făcu el, răsărind alături de mine, după ce umblase cu cîțiva pași în urma mea, ca un cîine. Iată-mă !

— Cum ai ajuns aici ?

— Am ajuns, răspunse el, cu picioarele. Şi lucrurile erau alături de mine, într-o roabă.

— Serios, te-ai aciuat pe-aici ?

— Doar nu în joacă, domnişorule.

Nu prea eram sigur că e așa. Avui răgaz să cîntăresc în minte răspunsul pe care mi-l dăduse, în timp ce privirea lui adormită se ridica de pe jos şi se plimba pe picioarele, pe mîinile şi pe faţa mea.

— Va să zică, ai plecat de la fierărie ? întrebai eu.

— Dar ce, casa asta seamănă cu o fierărie ? răspunse Orlick, aruncîndu-şi privirea lui jigni-toare de jur împrejur. Ia spune, îţi place ?

Îl întrebai de cînd părăsise fierăria lui Gargery.

— Aici zilele seamănă așa mult unele cu altele, răspunse el, că pierd şirul dacă nu le țin socoteala. Oricum, am venit aici la cîtva timp după ce ai plecat tu.

— Asta ştiam şi eu, Orlick.

— Bine, făcu el uscat. Tu ştii de toate.

Între timp, ajunserăm la uşa casei ; odaia lui era chiar lingă uşa aceea laterală şi avea o fereastră mică, ce se deschidea în-curte. Aşa mică cum era, semăna cu odăiţele în care locuiesc portarii la

Paris. Pe peretele odăii atîrnau niște chei, la care el adăugă cheia porții ; patul lui, acoperit cu o scoartă cîrpăcită, era așezat într-o despărțitură, într-un fel de firidă. Odaia părea neîngrijită, închisă și cufundată în somn, ca și cum ar fi fost cușca unui popîndău cu chip omenesc ; iar Orlick, a cărui făptură greoaie se pierdea în întunericul odăii, părea popîndăul cu chip omenesc pentru care fusese făcută încăperea, așa cum, de fapt, se și întîmplase.

— Odaia asta n-am mai văzut-o pînă acum, spusei eu ; dar pe vremuri nici nu exista pe-aici un portar.

— Nu, făcu el, pînă cînd și-au dat seama că locuința e cu totul lipsită de apărare și au socotit că e primejdios să stai fără portar acum, cînd mișună ocnașii, haimanalele și bandiții. Și atunci am fost recomandat eu ca un om care știe să răspundă cînd e atacat și așa am intrat în slujba asta. E mai ușor decît să suflu în foale și să dau mereu cu ciocanul. E încărcată, știi ?

Îmi ațintisem privirea asupra unei arme cu patul bătut cu alamă, care atîrna deasupra căminului, și ochii lui urmăreau privirea mea.

— Bine, spusei eu, căci nu doream să mai stau de vorbă cu el. Mergem sus la domnișoara Havisham ?

— Să fiu al naibii dacă știu ! răspunse el, întinzîndu-se și apoi scuturîndu-se. Alte porunci n-am mai primit, domnișorule. Eu o să dau o lovitură de ciocan în clopotul ăsta, și tu ia-o înainte pe coridor, pînă cînd ai să întîlnești pe cineva.

— Sper că sînt așteptat !

— De două ori să fiu al naibii dacă știu ! spuse el.

Atunci o luai înainte pe coridorul acela lung, pe care pășisem pe vremuri cu ghetele mele groso-

lane, și el lovi cu ciocanul în clopot. Cînd ajunsei la capătul coridorului, în timp ce clopotul tot mai răsuna, o întîlnii pe Sarah Pocket ; de data aceasta se făcuse verde-gălbuie din pricina mea.

— O ! făcu ea. Dumneata, domnule Pip ?

— Eu, domnișoară Pocket. Te anunț cu bucurie că domnul Pocket și familia sînt bine sănătoși.

— S-au făcut mai înțelepți ? spuse Sarah, clătî-nînd jalnic din cap. Mai bine ar fi înțelepți decît sănătoși. A. Matthew, Matthew ! Cunoști drumul, domnule ?

Îl cunoșteam destul de bine, căci urcasem scara aceea de multe ori, pe întuneric. De data aceasta o urcam încălțat cu ghetе mai subțiri decît pe atunci ; ciocăanii, ca pe vremuri, la ușa domnișoarei Havisham.

— E ciocănitul lui Pip, o auzii eu spunînd. Intră, Pip.

Ședea pe scaunul ei, lîngă masa cea veche, în rochia cea veche, cu mîinile împreunate pe mînerul bastonului, cu bărbia proptită în mîini și cu ochii la foc. Alături de ea ședea o domnișoară elegantă, pe care nu o văzusem niciodată ; ținea în mîna pantoful alb, care nu fusese purtat niciodată, și-l privea cu capul aplecat.

— Intră, Pip, murmură domnișoara Havisham, fără să se uite în jurul ei și fără să ridice privirea. Intră, Pip. Ce mai faci, Pip ? Îmi săruți mîna, ca și cum aș fi o regină ? Așa-i ?

Se uită pe neașteptate la mine, mișcînd doar dintr-un ochi, și repetă cu un glas ghiduș, dar răutacios :

— Așa-i ?

— Am auzit, domnișoară Havisham, începui eu cam încurcat, am auzit că ați avut bunătatea să mă poftiți să vă văd, și am venit numaidecît.

— Ei ?

Domnișoara, pe care nu o mai văzusem niciodată, își înalță privirea și se uită ironic la mine ; abia atunci recunoscui ochii Estellei. Dar era atât de schimbată ! Devenise mult mai frumoasă și mult mai femeie ; era atât de vrednică de admirație și atât de minunată, încît mi se păru că eu nu mă schimbasem de loc. În timp ce mă uitam la ea, mi se părea că alunecam fără nădejde înapoi și că eram din nou băiatul grosolan și necioplît de odinioară. Doamne, cît de cumplit era simțămîntul acela al distanței și al nepotrivirii care mă cuprinsese și cît de mare era depărtarea dintre noi !

Îmi dădu mîna. Eu am bîlbiit ceva despre bucuria de a o revedea și despre nerăbdarea cu care așteptasem această revedere.

— O găsești foarte schimbată, Pip ? întrebă domnișoara Havisham cu o privire lacomă și lovind cu bastonul într-un scaun care se afla între ele două, în semn că pot să mă așez pe el.

— Domnișoară Havisham, cînd am intrat în odaie, mi se părea că nu e nici urmă de Estella în chipul și în înfățișarea ei ; dar acum totul se preface în chip atât de ciudat în Estella cea...

— Ce ? Vrei să spui în Estella cea de altădată ? Îmi tăie vorba domnișoara Havisham. Ți-amintești cît de mîndră și de jignitoare era și că voiai să fugi de ea ?

Îi răspunsei încurcat că toate acestea se petrecuseră cu mult timp în urmă și că pe atunci eram nepriceput și alte lucruri de același fel. Estella zîmbea stăpînit și-mi spuse că nu se îndoia că avusesem dreptate și că ea se purtase foarte urît.

— Pe el îl găsești schimbat ? o întrebă domnișoara Havisham.

— Foarte schimbat, spuse Estella, cu ochii la mine.

— Mai puțin necioplit și grosolan ? spuse domnișoara Havisham, jucându-se cu părul Estellei.

Estella rîse, privind pantoful pe care-l ținea în mînă, apoi rîse din nou, privindu-mă pe mine, și pe urmă puse pantoful jos. Tot mă mai socotea un băiețuș, dar acum mă ademenea.

Stăteam toți trei în odaia plină de vise, printre lucrurile acelea vechi și ciudate, care mă înrîuriseră atît ; aflai că Estella tocmai se întorsese din Franța și că se pregătea să plece la Londra. Mîndria și încăpățînarea ei de odinioară fuseseră într-atît supuse frumuseții ei, încît era cu neputință și nefiresc — sau poate că așa mi se părea mie — să le despart de chipul ei. Într-adevăr, era cu neputință să despart ființa ei de rîvna după rang și avere care-mi tulburase copilăria, de toate acele năzuințe nesăbuite care mă făceau să-mi fie rușine de casa mea și de Joe, de toate acele viziuni care mă făceau să-i văd fața în vilvătaia flăcărilor, s-o văd cum se înalță din fierul așezat pe nicovală, sau cum se desprinde din întunericul nopții, privind prin ferestruica de lemn a fierăriei, și apoi pierind. Într-un cuvînt, mi-era cu neputință s-o despart, în trecut sau în prezent, de însăși viața mea.

Hotărîsem să-mi petrec acolo toată ziua, să mă întorc seara la hotel și să plec a doua zi la Londra. După ce stăturăm cîtva timp de vorbă, domnișoara Havisham ne trimise pe amîndoi la plimbare în grădina părăginită și-mi spuse că, la întoarcere, am s-o mai plimb puțin prin odaie cu scaunul, ca pe vremuri.

Așa că Estella și cu mine ieșirăm în grădină prin porțița prin care trecusem în ziua cînd mă întîlnisem cu tinărul cel palid, Herbert cel de astăzi ;

eu mergeam cu inima strînsă, adorînd pînă și marginile rochiei ei. Ea era foarte stăpînită și fără îndoială că nu privea cu adorație marginile hainei mele. Cînd ne apropiarăm de locul întîlnirii cu Herbert, ea se opri și-mi spuse :

— Ciudată făptură trebuie să fi fost eu cînd eram mică, fiindcă în ziua aceea m-am ascuns și am văzut toată lupta voastră, și tare mi-a plăcut !

— Și m-ai răsplătit foarte frumos.

— Adevărat ? răspunse ea, foarte nepăsătoare, ca și cum nici nu și-ar fi amintit despre ce era vorba. Mi-amintesc că-mi era ciudă pe adversarul dumitale, fiindcă fusese adus ca să mă plictisească o zi întreagă.

— Acum sîntem buni prieteni.

— Adevărat ? Da, îmi amintesc că ai început să studiezi cu tatăl lui.

— Da.

Dădui acest răspuns cu neplăcere, pentru că mi se părea că-mi dădea un aer copilăresc ; de altfel, așa îmi vorbea, ca unui copil.

— De cînd a început să-ți surîdă norocul și ți-ai schimbat planurile de viitor, ți-ai schimbat și prietenii, spuse Estella.

— Desigur, răspunsei eu.

— Și, firește, adăugă ea cu trufie, oamenii care ți se potriveau pe vremuri ca prieteni nu ți s-ar mai potrivi acum.

Mă îndoiesc că în conștiința mea mai exista dorința de a mă duce să-l văd pe Joe. Dar dacă exista cumva, această observație alungă din cugetul meu orice gînd de a o duce la îndeplinire.

— Pe atunci nici nu bănuiai ce noroc te așteaptă... spuse Estella, fluturînd ușurel din mîină, ceea ce însemna : în vremea cînd mă băteam cu Herbert.

— Nici gînd !

Aerul de desăvîrşire şi de superioritate al Estellei şi aerul tineresc şi supus cu care umblam eu alături de ea formau un contrast pe care îl resimţeam cu tărie. Cred că acest lucru m-ar fi zgîndărit şi mai mult dacă nu m-aş fi socotit la adăpost de orice neplăcere, pentru că eram ales pentru ea şi sortit ei.

Grădina era prea neîngrijită şi năpădită de buruieni ca să ne putem plimba în largul nostru şi, după ce o înconjurăram de două sau de trei ori, ieşirăm în curtea fabricii de bere. Îi arătai Estellei locul unde o văzusem umblînd printre butoaie, în prima zi cînd venisem la castel, în acele vremuri de demult, şi ea îmi spuse rece şi nepăsătoare :

— Adevărat ?

I-am amintit de uşa prin care ieşise din casă, aducîndu-mi mîncare şi băutură, şi ea spuse :

— Nu-mi mai amintesc.

— Nu-ţi mai aminteşti că m-ai făcut să plîng ? întrebai eu.

— Nu, spuse ea, clătinînd din cap şi privind în jur.

Cred că faptul că nu-şi amintea de toate acestea şi că vorbea cu atîta nepăsare mă făcu să plîng în adîncul sufletului, şi acela este plînsul cel mai amar.

— Trebuie să ştii, spuse Estella, binîvoind să mi se adreseze ca o femeie strălucitoare şi frumoasă, trebuie să ştii că n-am inimă, dacă asta are cumva vreo legătură cu memoria mea.

Întrebuinţai cîteva întorsături de frază ca să-i spun că mă îndoiesc cu privire la acest lucru. Îi spusei că eu ştiu mai bine decît ea. Că nu poate exista atîta frumuseţe fără inimă.

— O ! Desigur că am o inimă care poate fi străpunsă sau împuşcată, de asta nici nu mă îndoiesc,

spuse Estella, și desigur că, dacă ar înceta să bată, — aș înceta și eu de a mai trăi. Dar înțelegi ce vreau să spun : n-am blindețe, înțelegere, simțire și alte fleacuri din astea.

Dar ce mă izbea oare, în timp ce ea stătea pe loc și se uita cu luare-aminte la mine ? Ceva ce mai văzusem la domnișoara Havisham ? Nu. Într-adevăr, în unele din privirile și gesturile ei era o urmă de asemănare cu domnișoara Havisham, aceea asemănare pe care copiii o prind adesea de la cei cu care au stat mai mult timp împreună, ducînd o viață retrasă ; astfel, ne izbesc adesea asemănări între fețe care, de altfel, sînt cu totul deosebite unele de altele. Și, totuși, nu la domnișoara Havisham mă gîndeam. O privii din nou pe Estella și, deși ea tot se mai uita la mine, părerea care mă fulgerase dispăru.

Ce mă izbise oare ?

— Vorbesc serios, spuse Estella, nu atît încrun-tîndu-se (fiindcă avea o frunte netedă), cît întu-necîndu-se la față. Dacă soarta va face să ne în-tîlnim des, e mai bine să mă crezi de pe acum. Nu ! mă opri ea cu un gest energic, în timp ce eu încercam să deschid gura. Nu mi-am revărsat încă dragostea asupra nimănui. Nu știu încă ce înseamnă dragoste.

În clipă următoare ne aflam amîndoi în fabrica părăsită, și ea îmi arăta galeria unde o văzusem umblînd în prima zi cînd venisem la domnișoara Havisham și-mi spuse că-și amintea că se plimbase pe acolo și că mă văzuse privind în sus cu niște ochi îngroziți. Și în timp ce ochii mei urmăreau mîna ei albă, mă cuprinse din nou aceeași impresie nelămurită, care-mi scăpa mereu. Tresărirea mea involuntară o făcu să-mi atingă brațul cu mîna și,

în clipa aceea, vedenia se stinse, pieri din nou. Ce era oare ?

— Ce s-a întâmplat ? întrebă Estella. Iar ești îngrozit ?

— Aș fi dac-aș crede ceea ce ai spus adineauri, spusei eu ca să schimb vorba.

— Va să zică, nu ești îngrozit ? Cel puțin așa spui. Foarte bine. Cred că domnișoara Havisham te așteaptă la datorie, deși cred că ar putea să renunțe la obiceiul ăsta și la multe alte tipicuri vechi. Hai să mai facem o dată înconjurul grădinii și să intrăm în casă. Hai ! Azi n-ai să mai verși lacrimi din pricina cruzimii mele ; ai să fii pajul meu și ai să mă lași să mă sprijin de umărul-tău.

Rochia ei frumoasă se tîrîse pînă atunci pe pămînt. Acum o ținea cu o mîpă, iar cu cealaltă îmi atîngea ușor umărul în timp ce mergeam. Mai făcurăm de două sau trei ori ocolul grădinii părăsite ; mie mi se părea că totul înflorise. Și chiar dacă buruienile verzi și galbene, care creșteau prin crăpăturile zidului vechi, ar fi fost cele mai rare flori din lume, tot n-ar fi putut să fie mai scumpe amintirii mele.

Nu era nici o deosebire de vîrstă între noi care s-o îndepărteze pe Estella de mine ; eram aproape de aceeași vîrstă, deși, fără îndoială, pentru ea anii aceștia însemnau mai mult decît pentru mine ; dar nimbul pe care i-l dădeau frumusețea și purtările ei mă chinuia în mijlocul fericirii și al siguranței pe care le simțeam la gîndul că ocrotitoarea noastră ne sortise unul altuia. Nenăscutul de mine !

În cele din urmă, intrarăm în casă și, spre marea mea mirare, aflai că administratorul averii mele venise să o vadă pe domnișoara Havisham în interes de afaceri și că se va întoarce la ora mesei. Ramurile vechi și reci ale candelabrelor din

odaia în care era întinsă masa cea mucegăită fuseseră aprinse în lipsa noastră, și domnișoara Havisham ședea pe scaunul cu roțițe și mă aștepta.

Cînd începurăm vechea plimbare în jurul rămășițelor ospățului de nuntă, mi se păru că împing scaunul înapoi, în trecut. Dar în odaia mortuară, în care făptura aceea, dezgropată parcă, se sprijinea de spătarul scaunului, Estella părea și mai strălucitoare, și mai minunată ca înainte, iar eu mă afluam sub puterea unei vrăji și mai adînci.

Timpul parcă se topea, ora prînzului se apropia cu pași repezi, iar Estella ne părăsi, ca să se pregătească de masă. Ne oprirăm lîngă masa cea lungă, și domnișoara Havisham întinse un braț ofilit și-și odihni pumnul strîns pe fața de masă îngălbenită. Și fiindcă înainte de a ieși pe ușă Estella se mai uită o dată în urmă, domnișoara Havisham își sărută mîna și-i trimise Estellei sărutarea cu o patimă care mi se păru înspăimîntătoare.

Apoi, după ce Estella ieși din odaie, iar noi rămaserăm singuri, se întoarse spre mine și mă întrebă în șoaptă :

— Așa-i că-i frumoasă, grațioasă și bine crescută ? Așa-i că o admiri ?

— Toți cei care o văd trebuie s-o admire, domnișoară Havisham.

Mă luă de gît și-mi lipi capul de al ei :

— Iubește-o, iubește-o, iubește-o ! Cum se poartă cu tine ?

Înainte de a apuca să-i răspund (dacă cumva aș fi fost în stare să răspund la o întrebare atît de grea), ea repetă :

— Iubește-o, iubește-o, iubește-o ! Dacă te încurajează, iubește-o ! Dacă te rănește, iubește-o ! Dacă-ți sfîșie inima în bucăți — și cu timpul o să

te doară din ce în ce mai rău — iubește-o, iubește-o, iubește-o !

Niciodată nu văzusem o dorință atât de pătimasă ca aceea care însufletea cuvintele ei. Simțeam cum de atîta înverșunare mușchii brațului subțire, care-mi înconjura gîtul, se umflau.

— Ascultă-mă, Pip ! Am înfiat-o ca să fie iubită. Am crescut-o ca să fie iubită. Am făcut-o să fie așa cum e acum ca să fie iubită. Iubește-o !

Rostise aceste cuvinte destul de adesea și nu mă îndoiam că le rostise cu bună-știre ; dar dacă aceste cuvinte ar fi însemnat ură în loc de iubire, deznădejde, răzbunare, moarte, tot n-ar fi putut să semene mai mult cu un blestem.

— Să-ți spun, urmă ea tot în șoaptă, cu o voce plină de grabă și pasiune, să-ți spun ce este dragostea adevărată. E credință oarbă, umilință fără preget, supunere desăvîrșită, încredere și dăruire împotriva ta însuși, împotriva lumii întregi ! Dragostea înseamnă să-ți dai inima și sufletul întreg celui care ți le zdrobește, așa cum mi s-a întîmplat mie !

Cînd ajunse aici, scoase un țipăt sălbatic, iar eu o prinsei de mijloc. Căci se sculase în picioare, învăluită în giulgiul ei, și izbise aerul, ca și cum ar fi vrut să-și izbească trupul de pereți și să se prăbușească moartă.

Toate acestea se petrecură în cîteva clipe. În timp ce o așezam din nou pe scaunul ei, am simțit un miros pe care îl cunoșteam și, întorcîndu-mă, l-am văzut pe custodele meu, care se afla în odaie.

Purta întotdeauna (cred că n-am pomenit încă de asta) o batistă mare de mătase grea, care-i folosea foarte mult în profesiunea lui. L-am văzut adeseori înspăimîntînd pe un client sau pe un martor prin desfășurarea ceremonioasă a acestei ba-

tiste, ca și cînd ar fi avut de gînd să-și sufle nasul și să se oprească, știind că nu va avea timp pentru asta, pînă în clipa cînd martorul sau clientul se va trăda singur; iar clientul sau martorul se trăda îndată, ca și cum ar fi fost firesc să se întîmple așa. Cînd am dat cu ochii de el, domnul Jaggers ținea cu amîndouă mîinile această batistă atît de expresivă și se uita la noi. Întîlnindu-mi privirea, spuse simplu, după ce timp de cîteva clipe rămăsese tăcut, fără a părăsi această atitudine :

— Adevărat ? Foarte ciudat ! și apoi se folosi de batistă cu un efect minunat.

Domnișoara Havisham îl văzuse în aceeași clipă cu mine și se speriasse de el (așa cum toți oamenii se speriau de el). Făcea eforturi mari pentru a-și veni în fire și băgui că era punctual ca întotdeauna.

— Punctual ca întotdeauna, repetă el, apropiindu-se de noi. Ce mai faci, Pip ? Să te plimb și eu puțin, domnișoară Havisham ? Facem un ocol ? Așadar, aici erai, Pip ?

I-am spus la ce oră sosisem și că domnișoara Havisham dorise să vin ca s-o văd pe Estella.

Și el răspunse :

— A ! Frumoasa domnișoară Estella !

Apoi începu să împingă scaunul domnișoarei Havisham cu una din mîinile lui mari, iar pe cealaltă o înfundă în buzunarul pantalonului, ca și cum buzunarul ar fi fost plin de secrete.

— Bine, Pip ! Cît de des ai văzut-o pe domnișoara Estella pînă acum ? spuse el cînd se opri din mers.

— Cît de des ?

— Da ! De cîte ori ? De zeci de mii de ori ?

— Nu ! Nu de atîtea ori.

— De două ori ?

— Jagers, se amestecă domnișoara Havisham, spre marea mea ușurare, lasă-l în pace pe Pip și duceți-vă amîndoi la masă.

El se supuse și pornirăm bijbîind pe scara întunecoasă. N-ajunsesem încă la locuințele acelea izolate din spatele curții pavate, cînd el mă întrebă de cîte ori o văzusem pe domnișoara Havisham mîncînd și bînd ; și, ca de obicei, mă lăsă să aleg între o sută de ori și o singură dată. Mă gîndii și spusei :

— Niciodată !

— Și nici n-ai s-o vezi vreodată, Pip, spuse el, cu un zîmbet încruntat. N-a îngăduit niciodată ca cineva să o vadă mîncînd sau bînd de cînd duce viața asta. Colindă casa, noaptea, și mîncîncă ce găsește.

— Vă rog, domnule Jagers, spusei eu, pot să vă pun o întrebare ?

— Poți, îmi răspunse el, dar eu pot să nu-ți răspund. Întreabă-mă.

— Numele Estellei e Havisham sau... ? Nu mai aveam nimic de adăugat.

— Sau ce ? întrebă el.

— E Havisham ?

— Da, e Havisham.

Și am ajuns la masă, unde ne așteptau Sarah Pocket și Estella. Domnul Jagers ședea în capul mesei, Estella — în fața lui, iar eu ședeam în fața amicei mele cu obraji verzi-gălbui. Mîncarăm foarte bine și furăm serviți de o jupîneasă pe care nu o văzusem niciodată în timpul vreuneia din vizitele mele, dar care, după cîte am aflat, fusese tot timpul în casa aceea misterioasă. După masă, o sticlă din cel mai bun Porto fu pusă în fața custodelui meu (se vedea că era obișnuit cu

această băutură), și cele două doamne ne părăsîră. Era izbitoare rezerva hotărîtă în care se închidea domnul Jagers de cîte ori se afla sub acoperișul domnișoarei Havisham. Nu-și arunca privirile nici în dreapta, nici în stînga și nu știu dacă a privit-o o singură dată pe Estella în tot timpul mesei. Cînd ea îi vorbea, el asculta și-i răspundea la momentul potrivit, dar niciodată nu se uita la ea ; cel puțin așa mi se părea mie. În schimb, ea se uita foarte des la el cu interes și curiozitate, ba chiar cu neîncredere ; dar pe fața lui nu se vedea că el simte privirea ei. În tot timpul mesei, domnul Jagers fu însuflețit de plăcerea răutăcioasă de a o face pe Sarah Pocket mai verde și mai galbenă decît era, căci pomeni de multe ori de marile mele speranțe ; dar nici de data aceasta parcă nu-și dădea seama de ceea ce făcea, ba chiar părea că smulge toate informațiile de la biata mea făptură nevinovată, ceea ce era adevărat, deși eu nu-mi dădeam seama cum procedează.

Iar cînd am rămas singuri, mi se păru că strălucește de mulțumire, fără îndoială în urma informațiilor pe care le primise de la mine, ceea ce mă scotea din sărite. Mi se părea că, în lipsă de ceva mai bun, lua interogatorii pînă și vinului. Ținea paharul în fața luminării, gusta Porto-ul, îl plimba prin gură, îl înghițea, apoi se uita din nou la pahar, mirosea vinul, îl încerca, îl bea, umplea iar paharul și începea încă o dată să examineze vinul, pînă cînd mi-am ieșit din fire, ca și cum vinul ar fi putut să-i spună ceva compromițător despre mine. De trei sau patru ori mă cuprinse o dorință vagă de-a deschide discuția ; dar de cîte ori mă vedea cu o întrebare pe buze, domnul Jagers mă privea cu paharul în mînă, plimbîndu-și

vinul prin gură, ca și cum m-ar fi prevenit că degeaba mă ostenesc, fiindcă el tot nu poate să-mi răspundă.

Cred că domnișoara Pocket își dădea seama că prezența mea o împingea spre nebunie și prevedea că, de furie, își va smulge boneta din cap — o bonetă urâtă foc, care semăna cu un pământuf — și că-și va presăra părul pe podea — un păr care nu crescuse niciodată pe propriul ei cap. De aceea poate că nu și-a mai făcut apariția după ce ne-am suit în odaia domnișoarei Havisham și am început să jucăm *whist*. În timpul cât lipsisem noi, domnișoara Havisham împodobise, în chip fantastic, părul, brațele și rochia Estellei cu cele mai frumoase giuvaeruri de pe masa de toaletă; și-l văzui pină și pe custodele meu uitându-se la ea pe sub sprâncenele lui groase și înălțându-le puțin când făptura aceea gingașă, care răspindea culoare și scînteieri, se afla în fața lui.

Nici nu mai pomenesc de felul în care domnul Jaggers ne lua atuurile și apoi ne arăta niște cărți mici și neînsemnate, în fața cărora falnicii noștri regi și regine se pleoșteau de tot, și nici de simțămîntul care mă cuprindea cînd îl vedeam uitându-se la noi ca la trei biete ghicitori pe care le ghicise de mult. Ceea ce mă făcea să sufăr cel mai cumplit era nepotrivirea dintre prezența lui înghețată și sentimentele mele față de Estella. Nu pentru că știam că nu-mi voi îngădui niciodată să vorbesc cu el despre ea, că nu voi suferi niciodată să-l aud cum scîrție din ghețe în fața ei și că nu voi putea niciodată să-l văd spălîndu-și mîinile după plecarea ei, ci pentru că admirația mea nețărmută se afla alături de ființa lui, pentru că simțămintele mele se aflau în același loc cu făptura lui — iată de ce sufeream.

Jucărăm cărți pînă la 9, și apoi se hotărî că, dacă Estella va veni la Londra, eu voi fi înștiințat de venirea ei, ca s-o pot aștepta la stația diligenței; după aceea mi-am luat rămas bun de la Estella, am atins mîna ei cu mîna mea și am plecat.

Custodele meu locuia la „Mistrețul albastru” în odaia de alături. Era noaptea tîrziu, și cuvintele domnișoarei Havisham: „Iubește-o, iubește-o, iubește-o!” tot îmi mai răsunau în urechi. Le-am schimbat, potrivindu-le cu simțămintele mele, și am început să șoptesc cu capul înfundat în pernă: „O iubesc, o iubesc, o iubesc!” de sute de ori. Apoi, mă cuprindea un val de recunoștință, căci ea îmi era sorțită mie, ucenicul de fierar de odinioară. Și fiindcă știam că, din păcate, Estella nu era afit de recunoștințoare destinului cum eram eu, mă întrebam cînd va începe și ea să se sinchisească de mine. Cînd voi fi în stare să trezesc inima aceea, care mai era încă mută și amorțită?

Păcătosul de mine! Credeam că aceste gînduri sînt mari și înălțătoare. Dar nu mă gîndeam de cîtă josnicie și micime dădeam dovadă ferindu-mă de Joe, fiindcă știam că ea l-ar disprețui. Nu trecuse decît o zi de cînd îmi dăduseră lacrimile din pricina lui Joe, dar lacrimile se uscaseră repede. Iartă-mă, Doamne, căci tare repede se uscaseră!

CAPITOLUL XXX

După ce mi-am frămîntat bine mintea, a doua zi de dimineată, în timp ce mă îmbrăcam în camera de la „Mistrețul albastru”, m-am hotărît să-i spun custodelui meu că nu-l prea credeam pe Orlick

omul potrivit pentru a îndeplini o slujbă de încredere la domnișoara Havisham.

— Sigur că nu-i omul potrivit, Pip, spuse custodele meu, care se sculase bine dispus, pentru că un om care îndeplinește o slujbă de încredere nu e niciodată omul potrivit.

Părea că-l înveselește grozav descoperirea că slujba aceasta nu era îndeplinită de un om cum se cuvine și ascultă mulțumit cele ce-i spuneam eu despre Orlick.

— Foarte bine, Pip, spuse el, după ce-mi sfârșii eu povestirea. Trec îndată pe acolo și-l dau afară pe amicul tău.

Cam îngrijorat de această pornire pripită, propusei puțin răgaz, ba chiar îi dădui domnului Jaggers să înțeleagă că nu-i așa ușor să te descurci cu amicul nostru.

— Nu, nu, n-avea nici o grijă, spuse custodele meu, scoțindu-și batista din buzunar cu un gest de încredere în sine. Sînt curios să văd cum o să discute cu mine.

Deoarece trebuia să pornim spre Londra cu diligența de la amiază și fiindcă eram atît de înspăimîntat de gîndul unei întîlniri cu Pumblechook, încît de-abia puteam să țin ceașca în mînă, îi spusei domnului Jaggers că doream să mă plimb puțin, că voi porni înainte pe jos pe drumul spre Londra, în timp ce el își va termina treaba, și că l-aș ruga să-l spună vizitiului că-mi voi ocupa locul cînd mă vor ajunge din urmă. În felul acesta am fugit de la „Mistrețul albastru” de îndată ce am sfîrșit gustarea de dimineață. Apoi făcui un ocol de vreo două mile, umblînd pe cîmp, prin spatele casei lui Pumblechook, și ieșii din nou pe strada principală, ceva mai în-

colo de capcana mai sus pomenită ; acum mă simteam oarecum în siguranță.

Mi se părea interesant că mă aflu din nou în orașelul acela vechi și liniștit și n-aș putea să spun că nu e plăcut să fii din când în când recunoscut și să vezi lumea holbînd ochii după tine. Ba chiar doi sau trei negustori țîșniră afară din prăvăliile lor și o luară cîțiva pași înaintea mea, ca să se poată întoarce ca și cum ar fi uitat ceva și să se întîlnească piept în piept cu mine, și nu știu, zău, care din noi își juca mai prost rolul : ei, pretinzînd că nu fac nimic nefiresc, sau eu, pretinzînd că nu văd ce fac ei. Oricum, însă, eram într-o situație destul de deosebită și nu mă simteam de fel nemulțumit, pînă ce soarta mi-l scoase în cale pe păcătosul acela fără pereche, pe ucenicul lui Trabb.

Aruncîndu-mi, la un moment dat, ochii de-a lungul străzii, îl zării pe ucenicul lui Trabb, care se apropia legănîndu-se, cu un sac albastru și gol în mînă. Gîndindu-mă că cel mai potrivit ar fi să-l privesc senin și nepăsător și că, în felul acesta, voi izbuti să înfrîng păcătoșenia sufletului său, înaintai cu privirea și înfățișarea de care am pomenit mai sus și aproape că mă felicitam pentru izbînda mea, cînd, deodată, genunchii ucenicului lui Trabb se loviră unul de altul, părul i se ridică măciucă, șapca îi căzu și băiatul începu să tremure din cap pînă în picioare, se bălăbăni pînă ce ajunse în mijlocul drumului și se porni să strige către poporul de pe stradă : „Ajutor ! Mi-e frică !“ ca și cum apariția mea demnă l-ar fi umplut de groază și de pocăință. Cînd am trecut pe lîngă el, dinții îi clănțăneau în gură și, în semn de umîlîntă nemărginită, băiatul își infundă capul în țărîină.

Toate acestea erau nespuse de dureroase pentru mine, dar chinul meu nu se sfârși aici. Nici n-am apucat să fac două sute de pași și, spre groaza, mirarea și indignarea mea fără seamăn, îl văzui din nou pe ucenicul lui Trabb, care se apropia. Venea de după colț. Mergea cu sacul albastru pe umeri, ochii îi străluceau de cinste și sîrguință, și toată înfățișarea lui trăda hotărîrea voioasă de a se duce la lucru. Vederea mea îl zgudui și iar îl cuprinseseră năbădăile, ca și adineauri; de data aceasta se mișca în cerc și se bălăbănea în jurul meu cu genunchii îndoiți și mîinile ridicate, ca și cum ar fi implorat îndurare. Suferințele lui fură primite cu mare veselie de o mîină de privitori, în timp ce eu mă simțeam îngrozitor de rușinat.

Nici n-am apucat să trec de poștă, și-l văzui din nou pe ucenicul lui Trabb ieșind dintr-o stradă lăturalnică. De data aceasta era cu desăvîrșire schimbat. Purta sacul lui albastru așa cum îmi purtam eu paltonul și venea țănoș în întîmpinarea mea, pe cealaltă parte a străzii, însoțit de o ceată întreagă de prieteni, vrăjiți de strîmbăturile lui, cărora le spunea, din cînd în cînd, făcîndu-le semn cu mîina. „Nu știu, zău!“ Cuvintele nu pot zugrăvi furia și umilința pe care le stîrni în mine ucenicul lui Trabb în clipa cînd, trecînd prin fața mea, își ridică gulerul cămășii, își ciufuli părul, își puse o mîină în șold, zîmbi, strîmbîndu-se și răsucindu-și mîina și trupul, și apoi vorbi tărăgănat către alaiul lui: „Nu știu, nu știu, pe cuvîntul meu dacă știu!“ Rușinea care mă cuprinseseră în clipa următoare — căci băiatul începuse numaidecît să cotcodăcească și să mă fugărească peste pod, ca o orătanie nenorocită, care mă cunoscuse în vremea cînd nu eram decît un biet fierar — puse capăt rușinii cu care pă-

răsii oraşul, azvîrlit, ca să spun aşa, de locuitorii lui, afară, în cîmp.

Singurul lucru pe care l-aş fi putut face ar fi fost să-l răpun pe ucenicul lui Trabb, căci altceva nu-mi rămînea de făcut decît să rabd. Ar fi fost caraghios şi dezonorant să mă bat cu el în mijlocul străzii, sau să mă mulţumesc cu orice altă răsplată decît sîngele din vinele lui. Şi apoi, băiatului ăstuia nu-i putea face nimeni nici un rău ; era ca un şarpe care-ţi scapă printre degete şi pe care, dacă-l goneai, îţi răsărea din nou printre picioare şi-ţi şuiera batjocoritor în nas. Totuşi, i-am scris, a doua zi, domnului Trabb, spunîndu-i că domnul Pip se vede silit să renunţe la orice legături cu un om care uită pînă într-atît se datorează societăţii încît ţine în serviciul lui pe un băiat care stîrneşte scîrbă în sufletele tuturor.

Diligenţa în care călătorea domnul Jaggers mă ajunse din urmă la timpul potrivit, iar eu mă aşezai pe capră şi sosii sănătos la Londra, dar nu nevătămat, căci inimă nu mai aveam. Îndată după înapoiere, i-am trimis lui Joe un morun şi un butoiaş cu stridii, în semn de pocăinţă (pentru că nu mă dusesem să-l văd), şi apoi m-am îndreptat spre „Barnard's Inn“.

L-am găsit pe Herbert mîncînd carne rece şi foarte încîntat că mă vede. După ce am trimis duhul răzbunării la cafenea, ca să mai aducă ceva de mîncare, am simţit că trebuie să-mi deschid sufletul chiar în seara aceea faţă de prietenul şi tovarăşul meu. Deoarece nu putea fi vorba de mărturisiri cît timp duhul răzbunării stătea în antreu, pe care-l socoteam un fel de anticameră pentru gaura cheii, l-am trimis la teatru. Nici n-aş putea să găsesc o dovadă mai bună a robiei amarnice în care mă găseam faţă de acest stăpîn

decît mijloacele umilitoare de care mă foloseam mereu pentru a-i găsi ceva de lucru. La atîta josnicie te împinge uneori nevoia, încît mi se întîmpla să-l trimit pînă la Hyde Park¹, ca să vadă cît e ceasul.

După ce masa se sfîrși și noi ne așezarăm în fața focului, îi spusei lui Herbert :

— Dragă Herbert, am să-ți spun ceva deosebit.

— Dragă Handel, îmi răspunse el, voi cinsti și voi respecta mărturisirea ta.

— E vorba de mine, Herbert, spusei eu, și de încă cineva.

Herbert își încrucișă picioarele, privi focul cu capul aplecat într-o parte și, după ce-l privi cîtva timp fără nici un folos, se uită la mine, fiindcă mă oprisem din vorbă.

— Herbert, spusei eu, punîndu-mi mîna pe genunchiul lui, o iubesc... o ador pe... Estella.

În loc să înmărmurească, Herbert răspunse cu glas firesc :

— Perfect. Și pe urmă ?

— Perfect, Herbert ? Asta-i tot ce găsești de spus ? Perfect ?

— Și pe urmă ? spuse Herbert. Asta știam doar.

— Cum știai ? întrebai eu.

— Cum știam, Handel ? Păi, de la tine.

— Dar nu ți-am spus-o niciodată.

— Nu mi-ai spus-o ! Nu-mi spui niciodată cînd te tunzi, dar eu am ochi și văd. O adori, de cînd te cunosc. Cînd ai sosit aici, ai adus cu tine acest sentiment împreună cu geamantanul. Nu mi-ai spus-o ! Toată ziua numai asta mi-ai spus. Cînd mi-ai spus povestea ta, mi-ai spus doar că ai adorat-o din clipa în care ai văzut-o, cînd erai mic.

¹ Parc londonez, unul dintre cele mai frecventate locuri din Londra.

— Bine, spusei eu, căci toate acestea erau noi și binevenite pentru mine. Niciodată n-am încetat s-o ador. Și acum s-a întors din străinătate și e cea mai frumoasă și mai elegantă făptură din lume ! Am văzut-o ieri. Și dacă am adorat-o și înainte, să știi că acum o ador de două ori mai mult.

— Norocul tău, Handel, spuse Herbert, că ai fost ales pentru ea și că îi ești hărăzit ei. Fără să calcăm pe un tărîm oprit, putem totuși îndrăzni să spunem că nu poate exista nici o îndoială cu privire la acest lucru. Ai aflat pînă acum ceva despre părerile Estellei cu privire la chestiunea adorației ?

Clătinai posomorît din cap.

— O, ea e la mii de leghe depărtare de mine !

— Răbdare, dragă Handel ! E timp destul, e timp. Dar mai ai ceva de spus ?

— Mi-e rușine să spun, răspunsei eu, deși nu e mai rușinos s-o spui decît s-o gîndești. Zici că sînt un băiat cu noroc. Da, desigur că sînt. De-abia ieri eram ucenic fierar. Astăzi sînt... ce să spun că sînt astăzi ?

— Hai să zicem un băiat bun, dacă vrei numai-decît o caracterizare, răspunse Herbert zîbind și bătîndu-mă ușor peste mîină ; un băiat bun, cu avînt și șovăieli, cu îndrăzneli și neîncrederi, un băiat întreprinzător și visător, toate acestea amestecate în chip ciudat.

M-am oprit o clipă, ca să mă gîndesc dacă, într-adevăr, exista un astfel de amestec în firea mea. De fapt, nu eram de părerea lui Herbert, dar socoteam că nu merită să vorbim despre asta.

— Cînd te întreb -ce să spun că sînt astăzi, dragă Herbert, urmai eu, vreau să te fac să înțelegi ce se petrece în mintea mea. Spui că sînt no-

rocos. Știu că n-am făcut nimic ca să mă ridic, și doar soarta m-a ridicat; asta înseamnă să fii norocos. Și, totuși, cînd mă gîndesc la Estella...

— Și cînd, rogu-te, nu te gîndești la ea? mă întrerupse Herbert, cu ochii la foc, ceea ce mi se păru drăguț și plin de înțelegere din partea lui.

— Cînd mă gîndesc la ea, dragă Herbert, nici nu pot să-ți spun cît mă simt de nesigur și de șovăielnic, cum simt că hazardul mă amenință de mii de ori. Ferindu-ne mai departe de tărîmurile oprite, cum ai spus tu adineauri, îți pot totuși spune că toate speranțele mele atîrnă de statornicia unei singure persoane (nu vreau să spun nici un nume). Și, la urma urmelor, ce neplăcut și supărător este să știi atît de puțin despre ce sînt, de fapt, aceste speranțe!

Cu aceste vorbe îmi luam de pe suflet o povară, de care nu scăpasem niciodată și care, începînd din ajun, devenise și mai apăsătoare.

— Ei, Handel, spuse Herbert, cu glasul lui vesel și plin de nădejde, tare mi-e teamă că deznadejdea în care te aruncă dulcea ta pasiune te face să cauți calul de dar la dinți. Și, mi se mai pare că, în cercetările noastre, trecem cu vederea calitățile cele mai de seamă ale calului. Nu mi-ai spus tu că administratorul averii tale, domnul Jaggars, te-a prevenit la început că nu ești înzestrat numai cu speranțe? Și chiar dacă nu te-ar fi prevenit — cu toate că acesta este un *dacă* foarte mare — ai putea tu să crezi că domnul Jaggars e omul care să mențină legătura cu tine dacă n-ar fi sigur că nu-i fuge pămîntul de sub picioare?

Îi răspunsei că, într-adevăr, argumentul lui era puternic. Spusei aceste vorbe (așa cum fac mai toți oamenii în împrejurări asemănătoare) ca și

cum aş fi făcut o concesie, silit fiind de adevăr şi de dreptate, ca şi cum mi-ar fi făcut plăcere să mă împotrivesc.

— Cred şi eu că acesta este un argument puternic, spuse Herbert ; şi cred că n-ai fi în stare să găseşti unul mai puternic ; cit despre restul, trebuie să aştepţi hotărîrea custodelui tău, şi el, pe a clientului său. Poate că pînă vei împlini douăzeci şi unu de ani n-ai să ştii pe ce lume trăieşti, dar că, pe urmă, te vei lumina şi tu. În orice caz, ai să fii mai aproape de lumină decît eşti acum, fiindcă, pînă la urmă, tot trebuie să afli adevărul.

— Ce fire optimistă ai ! spusei eu, plin de recunoştinţă şi de admiraţie pentru voia lui bună.

— Trebuie să am o fire optimistă, spuse el, că doar altceva n-am. De altfel, fiindcă veni vorba, trebuie să recunosc că înţelepciunea spuselor mele de adineauri nu este a mea, ci a tatălui meu. Singurele cuvinte pe care l-am auzit spunîndu-le despre povestea ta au fost aceste cuvinte hotărîtoare : „Lucrurile au fost orînduite o dată pentru totdeauna. Altfel, domnul Jagers nu s-ar fi amestecat în treaba asta“. Şi acum, înainte de a-ţi spune ceva despre tatăl meu sau despre fiul tatălui meu şi înainte de a răsplăti mărturisirea ta cu o altă mărturisire, vreau să fiu nesuferit pentru o clipă, aş spune chiar dezgustător :

— N-ai să izbuteşti, spusei eu.

— Ba da, o să izbutesc, spuse el. Unu, doi, trei... am început ! Handel, dragul meu... deşi vorbea cu glas nepăsător, era foarte serios. De cînd am început să vorbim aici, în faţa focului, mă tot gîndesc mereu că Estella nu poate fi o condiţie a moştenirii tale, de vreme ce custodele tău nu ţi-a pomenit niciodată de ea. Am dreptate cînd deduc

din cele ce mi-ai spus tu că nu ți-a pomenit nici-odată și în nici un fel de ea, nici pe față și nici pe ocolite ? Nici măcar nu ți-a dat a înțelege că creditorul tău are de gînd să te însoare pînă la urmă ?

— Niciodată !

— Crede-mă, Handel, că nu mă ispitește gustul strugurilor acri, pe cinstea mea ! Dacă nu ești legat de Estella, n-ai putea oare să te desprinzi de ea ? Ți-am spus că am de gînd să fiu nesuferit.

Mi-am întors capul, căci, asemenea vîntului din țara mlaștinilor, care năvălește de pe mare, mă cuprinsese și mă înfiorase simțămîntul care pusese stăpînire pe mine în dimineața cînd plecasem de la fierărie în timp ce ceața se ridica solemn, iar eu stăteam cu mîna pe indicatorul acela cu deget. Timp de cîteva clipe între noi se lăsă tăcerea.

— Da, dar vezi tu, dragul meu Handel, urmă Herbert, ca și cum nu s-ar fi scurs nici o clipă de tăcere, faptul că dragostea aceasta s-a înrădăcinat atît de adînc în inima unui băiat pe care natura și împrejurările l-au făcut atît de romantic o făce să fie foarte serioasă. Gîndește-te la felul cum a fost crescută Estella și gîndește-te la domnișoara Havisham. Gîndește-te la firea ei. (Vezi, acum sînt nesuferit și ți-e silă de mine.) Toate acestea pot duce la mari nenorociri.

— Știu, Herbert, spusei eu, tot cu capul întors. Știu, dar nu pot face nimic.

— Nu poți să le înlături ?

— Nu. Cu neputință !

— Bine ! făcu Herbert, sculîndu-se cu o smucitură, ca și cum ar fi dormit pînă atunci, și scormonind focul. Acum o să-mi dau osteneala să-ți fiu din nou pe plac.

Și începu să umble prin cameră, scuturînd perdelele, punînd scaunele la locul lor, făcînd ordine printre cărțile și printre lucrurile care erau aruncate prin odaie, uitîndu-se în antreu, aruncînd o privire în cutia de scrisori, închizînd ușa ; apoi se întoarse la locul lui de lîngă foc și se așeză, legănîndu-și piciorul cu amîndouă mîinile.

— Voiam să-ți spun o vorbă sau două, Handel, despre tatăl meu și despre fiul lui. Din păcate, cred că nu mai este nevoie să-ți spun că gospodăria părinților mei nu este prea strălucită.

— Dar am văzut că în casă e belșug, Herbert, spusei eu, ca să-l încurajez.

— Da, sigur, cred că așa zice și gunoierul, cu toată convingerea, și poate și negustorul din colț. Serios, Handel, fiindcă subiectul e destul de grav. Știi doar, la fel de bine ca și mine, cum stau lucrurile. Îmi închipui că a fost o vreme cînd tata încă nu se dăduse bătut ; dar dacă a existat vreodată o asemenea perioadă, vremea aceea s-a dus de mult. Pot să te întreb dacă n-ai băgat de seamă, la tine, în satul tău, cum copiii rezultați din căsnicii nu prea fericite sînt întotdeauna cei mai dornici să se căsătorească ?

Întrebarea lui era atît de ciudată, încît, în loc să-i răspund, îl întrebai :

— Așa e ?

— Nu știu, spuse Herbert, vreau și eu să aflu. Fiindcă la noi așa s-a întîmplat. Biata soră-mea, Charlotte, care venea după mine și a murit înainte de a împlini paisprezece ani, este exemplul cel mai izbitor. La fel și mititica de Jane. Cînd o vezi cum dorește să se căpătuiască, îți poți închipui că și-a petrecut viața ei cea scurtă nefăcînd altceva decît să se bucure de fericirea casnică a părin-

șilor. Mititelul de Alick, care mai poartă încă rochiță, a și făcut planuri de căsătorie cu o tânără din Kew. Și, de fapt, cred că, în afară de cel mai mic, sîntem cu toții logodiți.

— Atunci, și tu ești? întrebai eu.

— Sînt, spuse Herbert, dar e secret.

Îi dădui toate asigurările că-i voi păstra taina și îl rugai să-mi încredințeze cîteva amănunte. Vorbise atît de rațional și de înțelept despre slăbiciunea mea, încît doream să aflu ceva despre taina lui.

— Pot să știu cum o cheamă? întrebai eu.

— Clara o cheamă, spuse Herbert.

— Locuiește la Londra?

— Da. Poate că ar trebui să-ți spun că e mult sub nivelul ideilor aiurite ale mamei despre o familie bună, adăugă Herbert, care, de cînd atacase această temă interesantă, era abătut și vorbea domol. Tatăl ei se îndeletnicea cu aprovizionarea vaselor de pasageri. Cred că era un fel de căpitan-casier.

— Și acum ce e? întrebai eu.

— Acum e invalid.

— Și trăiește?...

— La etajul întîi, spuse Herbert.

Nu asta voiam să spun, căci întrebarea mea se referea la mijloacele lui de trai.

— Nu l-am văzut niciodată, fiindcă de cînd o cunosc pe Clara, stă tot timpul în odaia lui de sus. Dar l-am auzit foarte des. Face o gălăgie grozavă; urlă și izbește în podea cu nu știu ce fel de instrument îngrozitor. Herbert mă privi rîzînd cu poftă, și pentru un moment își recăpătă voia bună.

— Nu nădăjduiești să-l vezi ? spusei eu.

— Ba da, mereu nădăjduiesc, răspunse Herbert, fiindcă de câte ori îl aud, mă aștept să se prăbușească prin tavan. Nu știu cât or să mai țină grinzile.

După ce mai rîse o dată cu poftă, se domoli din nou și îmi spuse că, de îndată ce va începe să strîngă capital, plănuia să se căsătorească cu tînăra domnișoară. Și adăugă, ca un lucru de la sine înțeles, dar cu glas destul de trist :

— Doar nu te poți căsători cînd nu faci altceva decît să te uiți în dreapta și-n stînga...

În timp ce ne uitam la foc, iar eu mă gîndeam cît era uneori de greu să strîngi capital, mi-am înfundat mîinile în buzunare. Am dat cu mîna de o bucățică de hîrtie împăturită, am deschis-o și am văzut că e programul pe care-l promisem de la Joe și în care era vorba de vestitul actor din provincie, de „faima lui Roscius“.

— Doamne, spusei eu cu glas tare, fără să vreau, e astă-seară !

Într-o clipă schimbaram subiectul și hotărîrăm în grabă să ne ducem la teatru. Așa că, după ce-mi făgăduii să-l mîngîii pe Herbert și să-l sprijin în dragostea lui prin toate mijloacele posibile și imposibile, iar el spuse că logodnica lui mă cunoștea din auzite și că-i voi fi recomandat, și după ce încrederea noastră reciprocă fu pecetluită cu o caldă strîngere de mînă, am stins lumînările, am aruncat cîteva lemne în foc, am încuiat ușa și am pornit amîndoi în căutarea domnului Wopsle și a Danemarcei.

CAPITOLUL XXXI

Cînd ajunserăm în Danemarca, îi găsirăm pe regele și pe regina acestei țări așezați pe două jilțuri cocoțate pe o masă de bucătărie și ținînd sfat cu curtenii. Se afla de față toată nobilimea daneză, adică un tînăr nobil în cizmele cine știe cărui strămoș gigantic, un venerabil lord cu fața murdară, care părea să se fi ridicat din popor la bătrînețe, și floarea cavalerimii daneze, adică niște tineri cu piepteni în păr și ciorapi albi de mătase, care aveau cu toții o înfățișare cam feminină. Înzestratul meu concetățean stătea posomorît într-un colț, cu brațele încrucișate, și tare ar fi fost de dorit ca bucele și fruntea lui să arate mai adevărate.

În momentul cînd acțiunea începu să se desfășoare, cîteva mici zvonuri circulau printre curteni. Răposatul rege nu numai că trebuie să fi fost chinuit de o tuse rea în clipa morții, dar pensemne că o luase cu el în mormînt și că se reîntorsese cu ea pe meleagurile noastre. În jurul sceptrului, stafia regală ținea, înfășurat un manuscris fantomatic, spre care ea părea că-și îndreaptă privirile, ba chiar cu un aer foarte grijuliu și cu o pornire vădită de a pierde șirul, lucru care amintea de slăbiciunile muritorilor. Poate că de aceea galeria adresă umbrei sfatul de a „întoarce foaia“, sfat pe care stafia îl luă în nume de rău. Mai trebuie să spunem despre acest spirit măreț că, deși apărea cu aerul că a sălășluit mult timp în văzduh și că vine de departe, era vădit că vine chiar de după peretele de alături. De aceea, spaimile lui erau adeseori luate în rîs. Cît despre regina Danemarcei, o doamnă plinuță, în zale menite a-i da culoare locală, publicul socotea că avea, prea

multă alamă pe ea ; căci bărbia îi eă prinsă de diademă cu o bucată lată din acest metal (ca și cum doamna ar fi suferit de o durere zdravănă de măsele) ; mijlocul îi era încins cu un brîu tot din alamă, și brațele, de asemenea, așa încît oamenii o numeau cu glas tare „tambalul“ ; tînărul cel nobil, încălțat cu cizmele strămoșești, era cam nestatornic ; cît ai clipi din ochi, se prefăcea fie în marinar iscusit, fie în actor ambulant, în gropar sau în preot și, apoi, deodată, jucă un rol foarte însemnat într-un concurs de scrimă, care se ținea la curte, iar ochiul lui priceput și judecata lui ageră apreciau cele mai iscusite lovituri.

Toate acestea împinseră spectatorii la o mare lipsă de îngăduință față de el, iar cînd tînărul fu descoperit în veșminte preotești, împotrivindu-se îndeplinirii slujbei de înmormîntare, publicul începu să-și manifeste indignarea zvîrlind nuci. Apoi, Ophelia căzu pradă unei nebunii muzicale atît de tărăgănate, încît, pînă la urmă, cînd își scoase vâlul alb, îl împături și-l îngropă, unul tîfnos din primul rînd de la galerie, supărat că i se răcise nasul, pe care-l ținuse lipit de o vargă de metal, bodogăni :

— Acum și-a culcat copilul, haideți la masă !

Ceea ce era cu totul nelalocul lui, ca să nu spunem mai rău.

Aceste incidente aveau un efect foarte ciudat asupra nenorocitului meu concetățean. Ori de cîte ori nehotărîtul acela de prinț punea o întrebare sau își exprima vreo îndoială, publicul îi ajuta să o dezlege. De pildă, la întrebarea de e mai demn să suferi în tine, unii urlară „da“ și alții „nu“, iar alții, care erau nehotărîți, spuseră : „Să dăm cu banul“ ; și astfel luă naștere o adevărată controversă. Cînd bietul om întrebă ce trebuie să facă

oamenii ca el, care se tîrăsc între cer și pămînt, fu încurajat cu țipete de : „Auzi, auzi !” Cînd apăru cu ciorapii în dezordine (dezordinea era exprimată, după cum e obiceiul, printr-o cută foarte frumoasă, care cred că fusese făcută cu un fier de călcat), la galerie se încinse o discuție cu privire la culoarea mult prea albă a picioarelor lui, și oamenii se întrebau dacă nu cumva spaima pricinuită de stafie era de vină. Cînd luă în mînă fluierul care semăna grozav cu un fluier mic și negru ce servise nu demult în orchestră și apoi îi fusese înmînat prin ușă — toată lumea ceru să cînte *Rule Britannia*¹. Iar cînd îl sfătui pe cîntăreț să nu scîrție cu ușa, omul cel supărat spuse :

— Dar tu, tu ai voie ? Nu vezi că scîrții mai rău ca el ? !

Și mă doare să spun că, în toate aceste împrejurări, domnul Wopsle fu salutat cu hohote de rîs.

Dar cea mai grea încercare îl aștepta în cimitir ; cimitirul arăta ca o pădure din vremurile de demult : într-o parte avea un fel de colibă, iar în cealaltă, o barieră. Cînd îl zăriră pe domnul Wopsle intrînd pe la barieră, îmbrăcat într-o haină neagră foarte sugestivă, oamenii îl anunțară prietenește pe gropar :

— Ia vezi ! Vine antreprenorul de pompe funebre ca să vadă cum lucrezi !

Îmi închipui că lumea știe cum că, într-o țară constituțională ca a noastră, domnul Wopsle nu putea să dea înapoi craniul, după ce cugetase adînc asupra lui, fără să-și șteargă mîinile de praf cu un șervet care-i atîrna la piept ; dar nici măcar această mișcare nevinovată și absolut trebuincioasă nu trecu fără a stîrni exclamația :

¹ Cîntec patriotic compus în 1740 de Thomas Augustine Arne, devenit imnul național englez.

„Chelner !“ Sosirea mortului pentru îngropăciune (într-o cutie neagră și goală, cu un capac care se deschidea mereu) fu semnalul de dezlănțuire a veseliei generale, veselie care atinse culmea cînd, printre purtătorii sicriului, fu descoperit un individ cu un renume foarte prost. Veselia spectacolului îl întovărăși pe domnul Wopsle în timpul luptei cu Laertes ¹, care avu loc pe marginea scenei și a mormîntului și nu încetă pînă cînd eroul nu-l doborî pe rege de pe masa de bucătărie și apoi muri, bucățică cu bucățică, de la glezne în sus.

La început, ne dădurăm osteneala să-l aplaudăm pe domnul Wopsle, dar aplauzele noastre erau prea slabe ca să mai stăruim. Așadar, am stat la locurile noastre, adînc impresionați de cele ce i se întîmplaseră, dar rîzînd totuși în gura mare. Fără să vreau, rîdeam tot timpul, atît era de caraghioasă toată povestea ; și, totuși, aveam convingerea profundă că era ceva de bună calitate în cuvîntările domnului Wopsle ; cred că nu de dragul unor vechi amintiri gîndeam astfel, ci pentru că vorbea atît de rar, atît de înfiorător, pentru că se umfla și se dezumfla rînd pe rînd și era atît de deosebit de felul în care s-ar fi exprimat un om în orice împrejurare firească a vieții sau a morții. După ce tragedia se sfîrși și domnul Wopsle fu chemat la rampă și huiduit, îi spusei lui Herbert :

— Hai să plecăm numaidecît, căci s-ar putea să-l întîlnim.

Coborîrăm scările cît puturăm de iute, dar se vede că nu ne-am grăbit îndeajuns. La ușă stătea un evreu, cu sprîncenele nespuse de mînjite, care îmi prinse privirile, în timp ce mergeam, iar cînd ajunserăm în dreptul lui, spuse :

¹ Personaj din *Hamlet* de Shakespeare ; fiul lui Polonius și fratele Ofeliei.

— Domnul Pip cu prietenul ?

Domnul Pip și prietenul își mărturisiră identitatea.

— Domnul Waldengarver, spuse omul, s-ar bucura de cinstea de a vă vedea.

— Waldengarver ? repetă eu.

Dar Herbert îmi șopti la ureche :

— Probabil Wopsle.

— A ! făcui eu. Bine. Să venim după dumneavoastră ?

— Doar câțiva pași. /

Cînd ajunserăm într-un gang mai lăturalnic, omul se întoarse către noi și ne întrebă :

— Cum vi s-a părut ? Eu l-am îmbrăcat.

N-aș fi putut să spun decît că Wopsle avea o mutră de înmormîntare ; de gît îi atîrna un soare sau o stea daneză, prinsă de o panglică albastră, ceea ce îl făcea să arate ca și cum ar fi fost asigurat la o mare societate de asigurări împotriva incendiilor. Dar spusei că arăta foarte bine.

— Cînd stătea în fața gropii, spuse călăuza noastră, și-a scos foarte frumos în evidență man-tia. Dar, judecînd după cît am văzut eu din culise, cred că atunci cînd a văzut stafia în odaia reginei, ar fi putut să scoată un efect mai bun din ciorapii pe care-i purta.

Încuviințai cu modestie spusele lui ; apoi trecu-răm cu toții printr-o ușă mică și murdară și in-trărăm într-un fel de cutie foarte încălzită. Aici, domnul Wopsle își dezbrăca veșmintele daneze și de-abia aveam loc să ne uităm la el, răsucindu-ne capetele și ținînd deschisă ușa sau mai bine zis capacul cutiei.

— Domnilor, spuse Wopsle, sînt mîndru că vă văd. Nădăjduiesc, domnule Pip, că mă vei scuza pentru că am avut îndrăzneala de a trimite după

dumneata. Am avut însă fericirea de a te cunoaște în vremurile de odinioară, și drama a avut, din toate timpurile, drepturi recunoscute de lumea întreagă asupra oamenilor nobili și bogați.

Între timp, domnul Waldengarver nădușea cumplit căznindu-se să iasă din straietele domnești.

— Trage-ți încet ciorapii, domnule Waldengarver, spuse proprietarul acestor obiecte, că altfel se prăpădesc. Și dacă prăpădești ciorapii ăștia, ai prăpădit treizeci și cinci de șilingi. Nici Shakespeare nu s-a bucurat de ciorapi mai frumoși. Mai bine stai liniștit pe scaun, că ți-i scot eu.

Și omul se lăsă în genunchi și începu să-și jupoaie victima; nu încape îndoială că, dacă acesta ar fi avut unde să cadă, ar fi căzut pe spate, cu scaun cu tot, în clipa în care primul ciorap îi fu smuls de pe picior.

Până atunci mi-era frică să rostesc vreo vorbă despre piesă. Dar, deodată, domnul Waldengarver își ridică ochii spre noi, cu un aer foarte încântat de sine, și spuse :

— Domnilor, cum vi s-a părut din sală ?

În spatele meu, Herbert spuse, dându-mi un ghionț :

— Minunat !

Așa că am spus și eu :

— Minunat !

— Cum v-a plăcut interpretarea pe care am dat-o caracterului, domnilor ? spuse domnul Waldengarver cu un glas protector.

În spatele meu, Herbert spuse, înghiontindu-mă din nou :

— Masivă și concretă.

Așa că spusei și eu cu îndrăzneală, ca și cum eu aș fi fost autorul acestor epitete și aș fi vrut să insist asupra lor :

— Masivă și concretă.

— Mă bucur de aprobarea dumneavoastră, domnilor, spuse domnul Waldengarver, cu un aer de demnitate și ținându-se cu miinile de scaun, pentru a nu fi strivit de perete.

— Am să-ți spun, domnule Waldengarver, spuse omul de la picioarele lui, cînd n-a fost justă interpretarea dumatăle. Fii atent. Nu te sinchisi că alții nu sînt de părerea mea ; ascultă-mă pe mine. Interpretarea dumatăle în Hamlet nu este justă cînd stai cu picioarele în profil. Ultimul Hamlet pe care l-am îmbrăcat cu făcea aceeași greșală la repetiție, pînă cînd l-am convîns să-și pună cîte o scîndurică roșie pe fluierile picioarelor, și la repetiția următoare (care era ultima), m-am dus în fundul sălii și, de cîte ori stătea în profil, îi strigam : „Nu văd scîndurelele !” Și în seara reprezentației, interpretarea lui a fost minunată !

Domnul Waldengarver îmi zîmbi, ca și cum ar fi vrut să-mi spună : „E o ființă foarte credincioasă, trebuie să-i trec cu vederea nebuniile” ; apoi spuse cu glas tare :

— Știți, eu interpretez prea clasic și prea interiorizat pentru oamenii de aici, dar se vor îndrepta ei, se vor îndrepta...

Herbert și cu mine spuserăm în cor :

— Da, fără îndoială că se vor îndrepta.

— Ați băgat de seamă, domnilor, spuse domnul Waldengarver, că era un om la galerie, care încerca să ia în rîs slujba... vreau să spun spectacolul ?

Iar noi avurăm josnicia să răspundem că parcă-l văzusem pe omul acela. Și eu am adăugat :

— Cu siguranță că era beat.

— Nu, ferească Dumnezeu, spuse domnul Wopsle, nu era beat ! Patronul lui are grijă de asta,

domnule. Pentru nimic în lume nu i-ar da voie să se îmbete.

— Îl cunoști pe patronul lui ? întrebai eu.

Domnul Wopsle închise ochii, apoi îi deschise din nou ; aceste mișcări fură îndeplinite foarte rar.

— Fără îndoială, domnilor, spuse el, că ați observat un măgar neștiutor și gălăgios, care cârâia din gitlej și avea o mutră josnică și rea, unul care juca (nu e tocmai cuvântul potrivit) *le rôle de* (dacă îmi îngăduiți să întrebuițez expresia franceză) Claudius, regele Danemarcei. Acela e patronul lui, domnilor. Asta e meseria lui.

Fără să-mi dau prea bine seama dacă aș fi fost mai îndurerat pentru domnul Wopsle în cazul când ar fi căzut pradă deznădejzii, mă simțeam și așa atât de îndurerat pentru el, încît folosii momentul când se întoarse cu spatele, ca să-și pună bretelele, și ne împinse pe noi afară pe ușă, ca să-l întreb pe Herbert dacă n-ar fi de părere să-l chemăm la masă. Herbert spuse că n-ar fi rău ; așadar, l-am poftit cu noi la „Barnard“, și el a venit, înfofolit pînă la ochi ; noi ne-am dat osteneala să-l facem să se simtă bine, iar el a stat pînă la 2 după miezul nopții, făcînd bilanțul succesului și împărtășindu-ne planurile lui. Am uitat care erau, în amănunțime, aceste planuri, dar parcă mi-amintesc că voia să înceapă prin a reînvia drama și să sfirșească prin a o zdrobi, în așa fel încît drama să fie nimicită pentru totdeauna, fără nici o nădeide de reînviere.

În cele din urmă, m-am dus la culcare mai amărît ca oricînd și gîndindu-mă cu tristețe la Estella ; și am visat un vis amar, cum că toate speranțele mele se spulberaseră, că trebuia să o iau în căsătorie pe Clara, logodnica lui Herbert, și că, pentru a fi pe plac stafiei domnișoarei Ha-

visham, trebuia să joc Hamlet în fața a douăzeci de mii de spectatori și că nu cunoșteam nici douăzeci de cuvinte din piesă.

CAPITOLUL XXXII

Într-o zi, pe cînd eram ocupat cu cărțile și cu domnul Poeket, am primit prin poștă un bilet, la a cărui vedere inima începu să-mi bată ; fiindcă, deși nu văzusem niciodată pînă atunci scrisul de pe acel bilet, am ghicit numaidecît al cui era. Biletul n-avea nici un început ca, de pildă : „Dragă domnule Pip“, sau : „Dragă Pip“, sau : „Dragă domnule“, sau „dragă“ urmat de orice altceva, ci suna astfel :

„Voi sosi la Londra poimîine, cu diligența de amiază. Dacă nu mă înșel, erai hotărît să mă aștepti. În orice caz, așa crede domnișoara Havisham, și eu scriu ca să-i fac voia. Îți trimit salutări. A dumitale,

ESTELLA“

Dacă aș fi avut timp, fără îndoială că mi-aș fi comandat cîteva rînduri de haine pentru acest eveniment, dar fiindcă nu mai era timp, m-am mulțumit cu cele pe care le aveam. Pofta de mîncare îmi pieri dintr-o dată, și pînă în ziua cea mult așteptată, n-am mai avut nici o clipă de astîmpăr. Nu spun că sosirea zilei mult așteptate îmi aduse poftă de mîncare sau astîmpăr ; pentru că, în ziua aceea, mă simțeam mai rău ca pînă atunci și am început să pîndesc diligența pe Wood Street, în Cheapside, înainte ca diligența să fi părăsit „Mistrețul albastru“ din orașul nostru. Deși știam prea bine toate acestea, totuși, mi se părea că nu era înțelept să scap din ochi biroul de diligențe mai mult decît cinci minute ; în această stare de

tulburare trecu prima jumătate de oră din garda mea, care trebuia să dureze patru sau cinci ore, cînd deodată mă izbii piept în piept cu Wemmick.

— Salutare, domnule Pip, spuse el, ce mai faci ? N-aş fi crezut că ai drum pe aici !

L-am lămurit că aşteptam pe cineva care trebuia să sosească cu diligenţa şi îi pusei cîteva întrebări cu privire la castel şi la bătrîn.

— Amîndoi sînt bine, mulţumesc, spuse Wemmick, şi mai ales bătrînul. O duce minunat. Împlineşte în curînd optzeci şi doi de ani. Mă gîndesc să trag de optzeci şi două de ori cu puşca, dar mi-e teamă că or să se plîngă vecinii, şi tunul meu are presiune, nu glumă ! Ei, dar astea nu-s subiecte de discutat la Londra. Unde crezi că mă duc ?

— La birou, spusei eu, fiindcă Wemmick se îndrepta într-acolo.

— Alături, răspunse el. Mă duc la Newgate. Avem un caz... e vorba de banda unui bancher. Am fost pînă la capătul străzii, ca să arunc o privire asupra locului unde s-a desfăşurat acţiunea, şi acum trebuie să schimb cîteva cuvinte cu clientul nostru.

— Clientul vostru a comis vreun furt ? întrebai eu.

— Nu, Doamne fereşte, răspunse Wemmick uscat. Dar e acuzat că l-a comis. La urma urmelor, şi dumneata şi eu am putea fi acuzaţi. Oricare din noi ar putea fi acuzat, ştii doar.

— Dar vezi că nu e, observai eu.

— Ei, spuse Wemmick, atingîndu-mă cu degetul arătător pe piept. Eşti un spirit profund, domnule Pip ! Ai vrea să vii cu mine pînă la Newgate ? Ai puţin timp liber ?

Aveam atîta timp liber, încît propunerea lui veni ca o uşurare, deşi se bătea cap în cap cu do-

rința mea tainică de a nu slăbi din ochi oficiul de diligente. Am băguit că voi căuta să aflu dacă am timp să-l însoțesc ; am intrat în birou și m-am interesat cu cea mai mare precizie la funcționarul care lucra înăuntru despre momentul cel mai apropiat cînd diligența putea să sosească, punînd la grea încercare bunăvoința bietului om, deși cunoșteam acest moment la fel de bine ca și el. Apoi l-am ajuns din urmă pe domnul Wemmick și, prefăcîndu-mă că mă uit la ceas și că sînt foarte mirat de informația pe care o promisem, am acceptat propunerea lui.

După cîteva minute, ajunserăm la Negwate ; trecurăm prin fața unei cămăruțe cu pereții goi, pe care atîrnau niște cătușe, alături de regulamentul închisorii, și intrarăm în temniță. În vremea aceea închisorile erau foarte neîngrijite, și perioada de protest exagerat care urmează după toate nelegiuirile publice și le pedepsește aspru și pentru timp îndelungat era încă departe. Așadar, criminalii nu erau hrăniți și adăpostiți mai bine decît soldații (ca să nu mai vorbim de săraci), și uneori dădeau foc închisorii, avînd drept scuză dorința de a da un gust mai bun ciorbei pe care o mînceau. Cînd am intrat în închisoare cu Wemmick, era oră de vizite, și un om își făcea rondul vînzînd bere ; iar prizonierii, care stăteau dincolo de gratii, cumpărau berea și stăteau de vorbă cu prietenii lor ; dar scena era murdară, urîță, dezonorantă și umilitoare.

Mă izbi faptul că Wemmick se plimba printre prizonieri cum s-ar plimba un grădinar printre florile lui. Gîndul acesta îmi trecu prin minte atunci cînd îl văzui dînd cu ochii de un vlăstar care răsărise peste noapte și spunîndu-i :

— Ei, căpitane Tom ! Aici ești ? Adevărat ?

Și apoi :

— Acela din spatele rezervorului de apă nu-i Black Bill ? Ia te uită, în ultimele două luni nu te-am mai căutat ; cum te simți ?

Același gând îmi trecu prin minte cînd îl văzui oprindu-se în fața grătilor și ascultînd șoaptele îngrijorate ale celor de dincolo ; în timp ce Wemmick se uita la ei, ștînd cu gura ca o cutie de scrisori, nemișcată, ei se sfătuiau, iar el părea să cerceteze progresul pe care-l făcuseră de cînd îi văzuse ultima oară și să se întrebe dacă vor apărea în plină floare la proces.

Era foarte popular și am descoperit că luase asupra lui latura familiară a activității domnului Jagers ; și, totuși, ceva din importanța domnului Jagers trecuse și asupra lui, ceva care respingea orice apropiere dincolo de anumite margini. Recunoașterea fiecărui client în parte se manifesta la Wemmick printr-un semn cu capul, prin faptul că-și înfunda mai bine pălăria pe cap, ținînd-o cu amîndouă mîinile, apropia buzele, adică marginile cutiei de scrisori și apoi băga mîinile în buzunare. Într-un caz sau două, se iviră mici greutăți cu privire la urcarea onorariului, și atunci domnul Wemmick se trase cît putu mai departe de suma neîndestulătoare care i se întinsese, spunînd :

— Măi băiete, nu folosește la nimic. Eu nu sînt decît un subaltern. Nu pot să primesc banii aceștia. Nu trebuie să te porți așa cu un subaltern. Dacă nu te simți în stare să-ți aduni banii, atunci, măi băiete, trebuie să te adresezi unui alt maestru ; sînt o mulțime de maestri în meseria asta, și ceea ce nu mulțumește pe unul, îl poate mulțumi pe celălalt ; ăsta-i sfatul meu, al unui subaltern. Nu

încerca lucruri zadarnice. De ce faci asta ? Care-i următorul ?

Astfel ne plimbarăm prin sera lui Wemmick, pînă cînd acesta se întoarse spre mine și-mi spuse :

— Uită-te la omul cu care am să dau mîna acum.

M-aș fi uitat chiar și fără să mă pregătească el, pentru că nu dăduse încă mîna cu nimeni.

De îndată ce sfîrși vorba, un om drept și impunător (pe care și acum, cînd scriu, îl văd în fața ochilor), îmbrăcat într-o redingotă măslinie, pe care știa s-o poarte, cu obrajii acoperiți de o paloare ciudată și cu niște ochi care porneau razna ori de cîte ori voia să-i ațintească asupra cuiva, se apropie de un colț al grătilor, își duse mîna la pălărie — o pălărie cu suprafețele soioase și sli-noase ca o supă răcită — și salută militărește, jumătate în glumă, jumătate în serios :

— Salutare, colonele ! spuse Wemmick. Ce mai faci, colonele ?

— Bine, mulțumesc, domnule Wemmick.

— S-a făcut tot ce s-a putut face, dar dovada era prea serioasă pentru noi, colonele.

— Da, domnule, era prea serioasă, dar nici nu-mi pasă !

— Sigur că nu, spuse Wemmick rece, dumitale nici nu-ți pasă.

— Apoi se întoarse spre mine :

— Acest om a servit pe majestatea-sa. Era pe front și și-a cumpărat concediul cu bani.

Eu spusei :

— Adevărat ? și ochii omului mă priviră.

Apoi își plimbă privirile peste capul meu și de jur împrejurul meu, își duse mîna la gură și începu să rîdă.

— Cred că pe luni ies de aici, îi spuse el lui Wemmick.

— Poate, răspunse amicul meu, dar nu se știe încă.

— Mă bucur că am prilejul să-mi iau rămas bun de la dumneata, domnule Wemmick, spuse omul, întinzînd mîna printre gratii.

— Mulțumesc, spuse Wemmick, strîngîndu-î mîna. Îți doresc și dumitale toate cele bune, colonele.

— Dacă lucrurile pe care le purtam cînd m-au închis ar fi fost veritabile, domnule Wemmick, spuse omul fără să dea drumul mîinii, te-aș fi rugat să-mi faci cîntea de a mai purta un inel, în semn de recunoștință pentru atenția dumitale.

— Primesc cu plăcere gîndul în locul faptei, spuse Wemmick. Fiindcă veni vorba : am auzit că îndrăgeai porumbeii. Omul se uită spre cer. Mi s-a spus că aveai o rasă grozavă de porumbei. N-ai putea cumva să însărcinezi pe vreun prieten de-al dumitale să-mi aducă o pereche, dacă nu mai ai nevoie de ei ?

— Așa voi face, domnule.

— Foarte bine, spuse Wemmick. Vor fi bine îngrijiți. Bună ziua, colonele ; toate bune !

Își strînseseră din nou mîinile și, în timp ce ne îndepărtam, Wemmick îmi spuse :

— Falsificator de monede, mare meșter ! Greșierul a și făcut raportul, și luni va fi executat, cu siguranță. Totuși, pînă una-alta, o pereche de porumbei sînt o avere portativă.

La aceste cuvinte, se uită în urmă, făcu un semn cu capul spre planta cea veștedă și apoi, în timp ce ieșea din curte, își aruncă ochii în jur, ca și cum s-ar fi gîndit ce altă plantă s-ar fi potrivit în locul acela.

Cînd ieșirăm din închisoare și trecurăm prin cămăruța cu cheile, descoperii că administratorul averii mele nu era mai puțin prețuit de temniceri decît de cei pe care aceștia îi țineau sub pază.

— Ei, domnule Wemmick, spuse temnicerul, ținîndu-ne între cele două uși acoperite cu ținte și cuie ; nu voia să descuie o ușă pînă ce nu o încuia mai întîi cu grijă pe cealaltă. Ce-are de gînd domnul Jaggers cu crima aceea de pe malul apei ? Vrea s-o facă omor sau ce vrea să facă din ea ?

— De ce nu-l întrebî pe el ? răspunse Wemmick.

— Desigur, asta-mi lipsește ! răspunse temnicerul.

— Vezi, așa fac oamenii de aici, domnule Pip, observă Wemmick, întorcîndu-se spre mine și desfăcîndu-și cutia de scrisori. Puțin le pasă ce mă întreabă pe mine, subalternul ; dar niciodată n-ai să-i auzi întrebîndu-l ceva pe patronul meu.

— Domnișorul ăsta e vreun ucenic sau vreun secretar de la biroul dumneavoastră ? întrebă temnicerul, rînjind de gluma lui Wemmick.

— Vezi ? Iar începe ! strigă Wemmick. Nici n-a terminat bine prima întrebare, că o și toarnă pe a doua, tot pe capul bietului subaltern ! Să zicem că domnul Pip e ucenic la noi.

— Atunci, spuse temnicerul, rînjind din nou, știe și dînsul cine-i domnul Jaggers.

— Ei ! strigă Wemmick, înghiontîndu-l în glumă pe temnicer. Știi doar că, atunci cînd ai de-a face cu maestrul meu, ești mai mut decît cheile dumitale ! Dă-ne drumul, vulpe bătrînă ce ești, că altfel îi spun să pornească o acțiune împotriva dumitale pentru că ai arestat oameni fără motiv.

Temnicerul rise, ne dădu bună ziua și se uită rîzînd în urma noastră, privindu-ne peste gratiile porții, în timp ce noi coboram scările spre stradă.

— Bagă de seamă, domnule Pip, îmi șopti Wemmick în ureche pe un ton grav, prinzîndu-mă tainic de braț. Cred că cel mai bun lucru pe care-l face domnul Jaggers este felul cum se ține la înălțime. Se ține întotdeauna măreț. Măreția lui e făcută din aceeași bucată cu imensa lui pricepere. Colonelul acela n-ar îndrăzni niciodată să-și ia rămas bun de la el, după cum temnicerul n-ar îndrăzni niciodată să-l întrebe ce părere are despre un caz. Și între înălțimea unde se află el și toți oamenii aștia își introduce subalternul, vezi ? Și așa stăpînește oamenii cu trup și suflet.

Eram foarte impresionat de iscusința custodelui meu, și asta nu pentru prima oară. Ca să spun adevărul, trebuie să știți că doream din toată inima să am un alt custode, mai puțin iscusit, lueru pe care, tot așa, nu mi-l doream pentru prima oară.

M-am despărțit de domnul Wemmick la biroul din „Little Britain” ; oamenii dornici să atragă atenția domnului Jaggers se plimbau, ca de obicei, prin fața biroului. M-am întors la postul meu de observație de pe strada unde se afla oficiul de diligențe, avînd în față încă vreo trei ore de așteptare. Timpul îmi trecu gîndindu-mă cît era de ciudat să fiu înconjurat de lumea aceasta putredă a închisorilor și a crimelor ; cît era de ciudat că mă întîlnisem prima oară cu lumea aceasta încă din copilărie, într-o seară de iarnă, prin mlaștinile pustii ale ținutului nostru ; și că ea mai reapăruse de două ori, ca o pată care pălise, dar nu dispăruse ; și cît de ciudat era faptul că acum ea pătrundea într-un chip nou în destinul și drumul meu prin viață. Și, în timp ce-mi frămîntam min-

tea cu lucrurile acestea, mă gîndeam la Estella, cea tînăra și frumoasă, mîndră și șlefuită, care se îndrepta spre mine, și contrastul dintre închisoare și ființa ei mă umplea de groază. Aș fi dorit să nu-l fi întîlnit pe Wemmick sau să nu mă fi lăsat ademenit și dus de el, ca tocmai în ziua aceasta să port în haine și în suflare mirosul din Newgate. Mi-am scuturat picioarele de praful închisorii, mi l-am scos din haine, plimbîndu-mă înapoi și încolo, și am dat afară aerul acela îmbîcsit care-mi intrase în plămîni. Mă simțeam atît de murdar de cîte ori îmi aminteam de ființa pe care o așteptam, încît diligența sosi în timp ce eu nu scăpasem încă de amintirea pîngăritoare a grădinii domnului Wemmick ; deodată văzui fața ei la fereastră și mîna ei care-mi făcea semne.

Ce era oare umbra aceea fără nume care trecu din nou pe lîngă mine în clipa în care o văzui pe Estella ?

CAPITOLUL XXXIII -

În mantia imblănită de călătorie, Estella părea mai gîngasă și mai frumoasă decît păruse vreodată pînă atunci, mai frumoasă și mai gîngasă decît îmi păruse vreodată chiar mie însumi. Se purta mai cuceritor decît își îngăduise pînă atunci să se poarte cu mine, iar în această schimbare eu vedeam înrîurirea domnișoarei Havisham.

Ne aflam în curtea hanului, și Estella îmi arăta care sînt bagajele ei ; după ce le adunarăm pe toate, îmi amintii — deoarece uitasem între timp totul, în afară de făptura ei — că nu cunoșteam locul spre care se îndreaptă.

— Mă duc la Richmond, mă lămuri-ea. Mi s-a spus că există două Richmonduri, unul în Surrey¹ și unul în Yorkshire², și pe mine mă interesează cel din Surrey. Sînt zece mile de drum pînă acolo. Trebuie să iau o trăsură, și dumneata trebuie să mă însoțești. Uite geanta mea; dumneata trebuie să plătești cheltuielile. Nù, nu, trebuie să iei geanta! Nu ne putem împotrivi, trebuie să ne supunem amîndoi instrucțiunilor pe care le-am primit. N-avem voie să facem după cum ne taie capul.

În timp ce se uita la mine, întinzîndu-mi geanta, mă gîndeam, plin de nădejde, că vorbele ei ar fi putut să aibă un înțeles adînc. Le rostise cu dispreț, dar nu cu neplăcere.

— Trebuie să trimit după o trăsură, Estella. Vrei să aștepti puțin aici?

— Da, trebuie să aștept puțin aici și să beau ceai, iar dumneata trebuie să ai grijă de mine.

Mă luă de braț, ca și cum așa trebuia să facă, și eu îi spusei unui chelner, care se uita la diligență ca și cum n-ar mai fi văzut niciodată ceva asemănător, să ne dea o cameră în care să putem lua ccaul. La cuvintele acestea, chelnerul scoase din buzunar un șervet, ca pe un obiect vrăjit fără de care n-ar fi putut să urce scările, și ne duse în vizuina hanului: o odăiță prevăzută cu o oglindă care mișcînd (cu totul netrebuincioasă, avînd în vedere dimensiunile vizuinei), o sticlă cu sos de sardale și o pereche de ghetă. Deoarece acest colț nu era pe placul meu, ne duse într-o altă cameră, în care se aflau o masă de treizeci de persoane și o sobă, în care se vedea o foaie de caiet zăcînd pîrjolită sub o grămăjoară de praf de cărbune. După ce se uită, clătînd din cap, la acest incendiu stins,

¹ Comitat în sudul Angliei, la sud-vest de Londra.

² Comitat în nordul Angliei.

luă comanda, dar, întrucît aceasta se reducea la „un ceai pentru doamna“, omul ieși din odaie cam abătut.

Îmi dădeam și îmi dau și acum seama că aerul din odaie era un amestec izbitor de grajd și de borș, care te putea face să crezi că, deoarece grajdul nu era o afacere prea bună, proprietarul, ca un om întreprinzător ce era, pusese caii la fierț în bucătăria hanului. Și, totuși, pentru mine odaia aceea însemna o lume întreagă, căci Estella era cu mine. Mi se părea că împreună cu ea aș fi putut trăi fericit toată viața în încăperea aceasta. (Și nu uitați că nu eram nicidecum fericit și că-mi dădeam seama de asta !)

— Unde ai să locuiești la Richmond ? o întrebai eu pe Estella.

— Trebuie să trăiesc pe picior mare și să locuiesc la o doamnă care are — sau zice că are — puterea de a mă scoate în lume, de a mă recomanda, de a-mi arăta tot felul de oameni și de a mă arăta și pe mine lor.

— Cred c-o să te bucure viața asta pe care o vei duce și admirația de care te vei bucura.

— Da, așa cred și eu.

Îmi răspunse cu atîta supărare, încît îi spusei :

— Vorbești despre dumneata de parc-ai vorbi despre altcineva.

— De unde știi cum vorbesc eu despre alții ? Lasă, spuse Estella, zîbind încîntător, nu-mi cere să iau lecții de la dumneata ; așa vorbesc eu. Cum te împaci cu domnul Pocket ?

— E foarte plăcut la el, cel puțin... Mi se păru că-mi scapă un prilej.

— Cel puțin ? repetă Estella.

— Atît de plăcut cît poate fi un loc unde nu te afli și dumneata.

— Prostule, spuse Estella cu un glas foarte stăpînit, cum poți spune o asemenea neghiobie?! Îmi închipui că amicul dumitale, domnul Matthew, e superior celorlalți membri ai familiei.

— E, într-adevăr, un om superior. Nu dușmănește pe nimeni...

— Să nu spui : „Nu dușmănește pe nimeni decît pe sine însuși“, îmi tăie Estella vorba, căci nu pot suferi soiul ăsta de oameni ! Dar am auzit că e într-adevăr un om de inimă și că e deasupra oricărei invidii și dușmăanii mărunte.

— Fără îndoială că tot ce spui este adevărat.

— Ceea ce nu se poate afirma despre rudele lui, spuse Estella, dînd din cap cu o privire care era în același timp gravă și batjocoritoare, pentru că o asaltează pe domnișoara Havisham cu raporturi și reclamații împotriva dumitale. Te pîndesc, te bîrfesc, scriu scrisori despre dumneata (uneori anonime) și ești cel mai mare chin și singura preocupare a vieții lor. Nici nu poți să-ți închipui cîtă ură îți poartă oamenii aceia !

— Nădăjdüiesc că nu-mi fac nici un rău !

În loc să răspundă, Estella izbucni în rîs. Rîsul ei mi se păru foarte ciudat și mă uîtam la ea nedumerit. După ce încetă — și rîsesse cu poftă — spusesei cu sfială, așa cum vorbeam de obicei cu ea :

— Nădăjdüiesc că nu te-ai bucura dacă mi-ar face rău.

— Nu, nu, fii liniștit ! spuse Estella. Fii sigur că rîd fiindcă nu le merge. O, ce îndură oamenii aceia de la domnișoara Havisham !...

Rîse din nou, dar chiar și acum, după ce-mi spusese de ce rîdea, rîsul ei mi se părea ciudat, fiindcă nu mă îndoiam că era sincer și fiindcă prea rîdea mult pentru un lucru atît de neînsemnat. Mă gîn-

deam că mai trebuie să existe și o altă pricină ; ea îmi ghici gîndul și-mi spuse :

— Nu e ușor nici pentru dumneata să ghicești cît mă bucur cînd văd cum sînt zădărnicate planurile acestor oameni ; nici nu știi ce minunat mi se ascute simțul ridicolului cînd îi văd ce caraghioși sînt ! Pentru că dumneata n-ai fost crescut în casa aceea ciudată de cînd erai mic. Eu am fost. Dumitale nu ți s-a ascuțit mintea din cauza intrigilor urzite de ei, intrigi nevinovate, ascunse sub masca simpatiei, a milei și a altor sentimente blînde și duioase. Mie mi s-a ascuțit. Dumitale nu ți s-au deschis ochii mari, cînd erai mic, la descoperirea șarlatancei aceleia de femeie, care noaptea, cînd se trezește din somn, socotește cît sînt de mari depozitele de liniște sufletească pe care le are. Mie mi s-au deschis.

Acum Estella nu mai glumea și nici nu scotea aceste amintiri de la suprafață. Aș fi preferat să mă lepăd de toate speranțele mele decît să fiu pricina acelei priviri.

— Două lucruri pot să-ți spun, adăugă Estella. Mai întîi, să știi că, în ciuda zicalei care spune că apa roade piatra, oamenii ăștia n-or să te sape în ochii domnișoarei Havisham nici într-o sută de ani, nici în lucrurile mari, nici în cele mici. Al doilea, să știi că-ți sînt îndatorată, fiindcă din pricina dumitale se zbat și se umilesc în zadar ; uite mîna mea în semn de recunoștință !

Îmi întinse în glumă mîna — căci tristețea ei nu ținuse decît o clipă — iar eu i-o luai și o dusei la gură.

— Ești un caraghios, măi băiatule ! spuse Estella. Nu vrei să ții seama de vorbele mele ? Sau poate îmi sîruți mîna cu simțămîntul cu care te-am lăsat eu odată să mă sîruți pe obraz ?

— Ce fel de simțămînt ? întrebai eu.

— Să mă gîndesc puțin. Cred că eră dispreț față de lingușitori și intriganți.

— Dacă răspund da, pot să te mai sărut o dată, dar pe obraz ?

— Trebuia să mă întrebî înaintea de a te atinge de mîna mea. Dar, dacă-ți face plăcere, poți.

Mă aplecai, și fața ei era neclintită, ca a unei statui.

— Acum, spuse Estella, depărtîndu-se de mine în clipa în care buzele mele îi atinseră obrazul, ai grijă ca ceaiul să vină mai repede și du-mă la Richmond.

Revenirea la tonul acesta mă durea, ca și cum tovarășia noastră ne-ar fi fost impusă, iar noi am fi fost niște păpuși fără voință. Oricare ar fi fost tonul ei atunci cînd vorbea cu mine, știam că nu pot să mă încred în el, nici să-mi întemeiez pe el speranțe ; și, totuși, în ciuda neîncrederii și a lipsei de nădejde, nu mă dădeam bătut. De ce oare îmi spuneam același lucru de mii de ori ? De ce făceam mereu așa ?

Am sunat după ceai, iar chelnerul reapăru, ținînd în mînă șervetul vrăjit și aducînd, rînd pe rînd, vreo cincizeci de adaosuri pentru băutura de mai sus, dar nici urmă de ceai. O tavă, cești și farfurioare, farfurii întinse, cuțite și furculițe (și alte tacîmuri, chiar cuțite de tăiat friptura), linguri (de toate felurile, solnițe, niște prăjiturile ascunse gri-julu sub un capac de fier, o grămăjoară de unt, înconjurată de o tufă de pătrunjel, care reprezenta pe Moise în păpuriș, o bucată de pîine albă, acoperită cu zahăr pudră, două bucăți triumphiulare de pîine, pe care se zăreau urmele grătarului, și, în cele din urmă, un samovar burduhănos ; toate acestea fură aduse de chelner, care se clătina pe

picioare și a cărui înfățișare exprima suferință și griji apăsătoare. După acest număr din program, urmă o pauză prelungită, apoi omul se întoarse cu o casetă, foarte prețioasă judecînd după aspect, care conținea două rămurele. Pe acestea le-am confundat în apă fierbinte, și astfel, din toate accesoriile de mai sus, am izbutit să scot o ceașcă de nu știu ce lichid pentru Estella.

După ce plătirăm nota, fără să uităm de chelner și de grăjdar și ținînd socoteală și de jupîneasă, într-un cuvînt, după ce izbutirăm să aducem toată casa într-o stare de tensiune și dușmănie vădită cu ajutorul mitei și după ce punga Estellei se ușură mult, ne suirăm într-o trăsură și pornirăm. Cotirăm spre Cheapside, și trăsura hurui urcînd pe Newgate Street și ducîndu-ne pînă sub zidurile acelea de care mi-era atît de rușine.

— Ce-î aici ? mă întrebă Estella.

Mai întîi mă prefăcui în chip prostesc că nu recunosc locul, apoi o lămurii. Estella se uită la clădire, trăgîndu-și capul înapoi și murmurînd : „Nenorociții !” În același timp, eu mă gîndeam că pentru nimic în lume n-aș fi mărturisit vizita pe care o făcusem acolo.

— Domnul Jagers, spusei eu, ca să împing totul pe spinarea altuia, se bucură de faima de a cunoaște tainele acestui loc sinistru mai bine decît orice om din Londra.

— Cred că omul acesta cunoaște tainele tuturor locurilor, spuse Estella încet.

— Îmi închipui că te-ai obișnuit să-l vezi des.

— De cînd mă știu sînt obișnuită să-l văd la intervale neregulate. Dar nu-l cunosc mai bine acum decît pe vremea cînd nici nu știam să vorbesc. Ce știi despre el ? Ai făcut progrese în cunoașterea lui ?

— De îndată ce m-am obișnuit cu felul lui bănuitor de a fi, spusei eu, totul a mers strună.

— Sînteți intimi ?

— Am luat o dată masa acasă la el.

— Îmi închipui, spuse Estella, ghemuindu-se în fundul trăsorii, că trebuie să aibă o casă ciudată.

— Da, are o casă ciudată.

Mă feream să pălăvrălesc despre custodele meu, fie chiar și cu ea ; dar desigur că aş fi ajuns atît de departe încît să-i povestesc și de masa din Gerard Street dacă nu ne-am fi trezit deodată orbit de lumina gazului. Mi se păru că și lumina e însuflețită și pătrunsă de simțămîntul acela neînțeles care mă cuprinsese înainte. Și cînd ieșirăm din strălucirea luminii, eram atît de orbit, de parcă aş fi trecut printr-un fulger.

Începurăm să vorbim despre altceva ; vorbeam mai ales despre străzile prin care treceam și despre cartierele Londrei, care se întindeau la dreapta și la stînga noastră. Estella îmi spuse că orașul este aproape nou pentru ea, căci nu părăsise niciodată vecinătatea domnișoarei Havisham înainte de a pleca la Paris, și atunci doar trecuse prin Londra, o dată la dus și o dată la întors. Am întrebat-o dacă administratorul averii mele primise vreo însărcinare cu privire la ea și cît timp avea să rămînă la Londra. Ea îmi răspunse apăsător : „Doamne ferește !“ și atîta tot.

Nu se putea să nu observ, chiar fără să vreau, că Estella își pusese în gînd să mă cucerească, că încerca să fie cît mai atrăgătoare și că era hotărîtă să mă cîștige chiar dacă ar fi trebuit să lupte pentru asta. Dar nu mă simțeam mai fericit, căci, chiar dacă Estella n-ar fi vorbit pe tonul acela, care spunea că alții ne sortiseră unul celuilalt, tot aş fi simțit că e stăpînă pe inima mea pentru că așa îi

plăcea ei și nu pentru că s-ar fi înduioșat dacă mi-ar fi zdrobit inima și ar fi zvîrlit-o cît colo.

Cînd trecurăm prin Hammersmith, îi arătai unde locuia domnul Matthew Pocket, spunîndu-i că nu e departe de Richmond și că nădăjduiam s-o văd din cînd în cînd.

— Da, sigur, trebuie să mă vezi. Trebuie să vii la mine de cîte ori crezi de cuviință. Trebuie să vorbesc de tine în familia unde voi locui ; de altfel, s-a și vorbit.

Am întrebato-o dacă familia în care trebuia să intre era numeroasă :

— Nu, numai două persoane : mama și fiica. Mama e o doamnă din societatea înaltă, deși îi suride să-și mărească veniturile.

— Mă mir că domnișoara Havisham s-a îndurat să se despartă din nou de dumneata așa curînd.

— Asta face parte din planurile domnișoarei Havisham cu privire la mine, Pip, spuse Estella ofînd, ca și cum ar fi fost ostenită. Trebuie să-i scriu mereu, s-o văd regulat și s-o înștiințez cum o duc și ce fac bijuteriile, fiindcă acum sînt aproape toate ale mele.

Îmi spusese pe nume pentru prima oară. Desigur că o făcuse cu bună-știre, fiindcă știa că voi păstra amintirea aceasta ca pe o comoară.

Ajunserăm la Richmond mult prea repede ; destinația noastră era o casă cu parc, o casă veche și boierească, în care rochiile învoalte, perucile pudrate, hainele brodate, ciorapii răsfrînți, manșetele încrețite și spadele se bucuraseră de multe zile de glorie. Cîțiva pomi din fața casei erau tăiați în forme la fel de convenționale și de nefirești ca și perucile, fustele țepene și rochiile învoalte ; dar nici pomii nu erau departe de locurile care le erau hărăzite în convoiul celor morți și se vedea că, în

curînd, se vor îndrepta și ei, alături de ceilalți, pe drumul cufundat în tăcere.

Un clopoțel cu glas bătrîn, care desigur că în vremurile de demult vestea casei : „Iată rochia verde, iată sabia cu mîner de diamant, iată condurii cu tocuri roșii și nestematele“, răsună trist în lumina lunii, și două fete, rumene la față, ieșiră grăbite, ca-s-o primească pe Estella.

Apoi ușa înghiți grăbnic cele două geamantane, iar Estella îmi dădu mîna zîbind, îmi spuse noapte bună și pieri și ea. Iar eu tot mai stăteam în fața casei, gîndindu-mă cît aș fi fost de fericit dacă aș fi trăit aici în casa în care trăia ea, deși știam că în preajma ei nu mă simțisem niciodată fericit, ci doar nenorocit.

M-am suit în trăsură ca să mă întorc la Hammersmith ; am pornit cu inima îndurerată și am coborît cu o durere și mai rea. La ușă, o găsii pe micuța Jane Pocket, care se întorcea de la o petrecere cu micul ei logodnic ; și eu îl fericeam pe micul logodnic, deși trebuia să se supună toanelor lui Flopson.

Domnul Pocket era în grădină și ținea discursuri ; era un vorbitor minunat în chestiuni de gospodărie, și tratatele lui despre creșterea copiilor și educarea servitorilor erau socotite drept cele mai prețioase lucrări din acest domeniu. Dar doamna Pocket era și ea acasă și era cam încurcată, deoarece mititelului i se dăduse o cutie cu ace, ca să stea liniștit în timpul absenței neli-mitate a lui Millers (care plecase cu un infanterist), și lipseau mai multe ace decît ar fi fost să-nătos pentru un pacient la o vîrstă așa de fragedă, fie pentru folos extern sau ca întăritor.

Deoarece domnul Pocket se bucura de faima de a da cele mai minunate sfaturi practice, de a ști

să cîntărească bine lucrurile și de a avea o judecată foarte cumpătată, îmi trecu prin gînd să-mi ușurez inima, rugîndu-l să asculte mărturisirea mea. Dar aruncîndu-mi, din întîmplare, ochii asupra doamnei Pocket, care citea cartea privitoare la titlurile de noblețe, după ce hotărîse că cel mai bun leac pentru mititel este să se ducă la culcare, mi-am spus : „Nu, mai bine nu !“

CAPITOLUL XXXIV

Pe măsură ce mă obișnuiam cu marile mele speranțe, începeam să-mi dau, încetul cu încetul, seama de înrîurirea lor asupra mea și asupra celor din jurul meu. Încercam pe cît puteam să-mi ascund efectul lor asupra firii mele, dar vedeam bine că acesta nu era nicidecum prielnic. Trăiam într-o stare de continuă neliniște din pricina purtării mele față de Joe. Și nici în privința lui Biddy cugetul meu nu se simțea prea bine. Cînd mă trezeam noaptea din somn, mă gîndeam cu amărăciune — asemenea doamnei Camilla — că aș fi fost mult mai fericit și împăcat cu mine însumi dacă n-aș fi cunoscut-o niciodată pe domnișoara Havisham și dacă aș fi întîmpinat vîrsta bărbăției mulțumit de a fi tovarășul lui Joe în vechea și cinstita lui fierărie. De multe ori, seara, cînd stăteam singur uitîndu-mă la foc, mă gîndeam că, la urma urmelor, nici un foc nu era mai bun decît cel din fierărie și cel din bucătăria de acasă.

Totuși, gîndul la Estella se împletea atît de mult cu neliniștea și tulburarea minții mele, încît nici eu singur n-aș fi putut să spun pînă unde mergea rolul meu în nașterea acestor frămîntări. Îmi spu-

neam că de n-aș fi avut nici o speranță și totuși mintea mi-ar fi fost prinsă de Estella, tot n-aș fi avut mulțumirea de a face ceva mai bun. Nu mă simțeam chiar atât de încurcat cînd mă gîndeam la înfrîngerea pe care situația mea o avea asupra celorlalți și-mi dădeam seama, deși poate nu prea lămurit, că această înfrîngere nu era spre folosul nimănui, și mai ales nu era spre folosul lui Herbert. Obiceiurile mele de risipitor împinseră firea lui ușuratică la cheltuieli pe care nu și le puteam îngădui, zdruncinată viața lui simplă de pînă atunci și îi tulburară pacea cu neliniști și regrete. Nu simțeam nici urmă de remușcare pentru faptul că, fără să vreau, împinsesem celelalte ramuri ale familiei Pocket spre acele intrigi joshnice cu care se îndeletniceau acum, deoarece joshnicia făcea parte din firea lor, și dacă eu nu i-aș fi zgîndărit, s-ar fi găsit altceva care să le-o stîrnească. Dar cu Herbert era cu totul altceva, și adeseori mi se strîngea inima cînd mă gîndeam că îl scosesem din felul său obișnuit de viață îmbîc-sind odăile atât de goale cu mobilă greoaie și aducîndu-l în serviciul lui pe duhul răzbunării, cel cu pieptarul galben.

Și acum, din dorința de a preface micile ușurînțe în mari ușurînțe, începui să mă încurc într-o mulțime de datorii. Și de-abia începusem eu că Herbert mă și imită și făcu la fel. În urma sfatului lui Startup, ne-am pus candidatura pentru a fi admiși ca membri la un club numit „Pitigoi din crîng“, o instituție al cărei scop nu l-am ghicit niciodată; era obiceiul ca membrii clubului să ia o masă costisitoare o dată la două săptămîni, să se certe între ei cît mai mult după masă și să fie autorii morali ai faptului că șase chelneri se îmbătau regulat pe scările clubului. Știu că aceste bi-

nefaceri sociale erau îndeplinite fără greș, căci Herbert și cu mine nu reținurăm altceva din cuvântarea de deschidere a societății, care suna cam așa : „Domnilor, fie ca voia bună din clipa aceasta să domnească de-a pururi printre «Pițigoi din crîng»“.

„Pițigoi“ își risipeau banii nebunește. Hotelul unde luam masa se afla în Covent Garden, și primul „pițigoi“ pe care l-am văzut în ziua în care îmi fu hărăzită cinstea de a intra în „Crîng“ a fost Bentley Drummle; pe vremea aceea se plimba prin oraș în trăsurica lui, spre marea pagubă a stilpilor din colțurile străzilor. Uneori sărea din echipaj cu capul înainte, peste apărătoarea trăsurii; și, într-o zi, îl văzui depunîndu-se singur în ușa „Crîngului“ în felul acesta nechipzuit, ca un sac de cărbuni. Dar cred că am pornit-o prea repede, căci nu eram încă „pițigoi“ și nici nu puteam să fiu pînă ce nu deveneam major, așa cum glăsuiau legile sfinte ale societății.

Încrezător cum eram în mijloacele mele, aș fi luat cu plăcere asupra mea cheltuielile lui Herbert; dar Herbert era mîndru, și eu nu puteam să-i fac o asemenea propunere, și astfel bietul băiat intră în tot felul de încurcături, fără să înceteze nici o clipă de a se uita în dreapta și-n stînga. Pe măsură ce ne obișnuiam să stăm în societate pînă seara tîrziu, observam că, la gustarea de dimineață, Herbert se uita cu mai multă nădejde în dreapta și-n stînga, că pe la prînz părea să mai prindă speranțe, că la dejun era ofilit de tot, după masa de seară începea să zărească destul de limpede ceva capital în depărtare, pe la miezul nopții își realiza capitalul, dar pe la orele 2 după miezul nopții era din nou atît de deznădăjduit, încît spunea că va cumpăra o pușcă cu care va pleca în

America și că va face avere pe socoteala bivolilor de acolo.

De obicei, jumătate din săptămînă mi-o petreceam la Hammersmith, și cînd eram acolo, dădeam tîrcoale pe la Richmond, ceea ce făceam uneori și atunci cînd nu mă aflam la Hammersmith. Cînd eram și eu acolo, Herbert venea destul de des la Hammersmith și cred că, în asemenea împrejurări, tatăl lui își cam dădea seama că perspectivele pe care le aștepta Herbert nu se arătau încă. Dar, de vreme ce în familia aceea toată lumea se dădea peste cap, felul în care bietul băiat se dădea și el peste cap prin viață trebuia să găsească o dezlegare. Între timp, domnul Pocket încărunga tot mai mult, și tot mai des încerca să iasă din nedumeririle lui trăgîndu-se de păr. Iar doamna Pocket făcea toată familia să se poticnească de scă-unelul ei, citea mai departe din cartea despre titlurile de noblețe, își pierdea mai departe batista și ne vorbea despre bunicul ei.

Și deoarece acum vorbesc de o perioadă întregă din viața mea cu gîndul de a ieși la lumină, trebuie neapărat să întregesc descrierea vieții noastre și a obiceiurilor de la „Barnard's Inn.”

Cheltuiam cît puteam de mult, și în schimbul banilor noștri, primeam atît de puțin cît se găsea de cuviință să ni se dea. Eram mereu mai mult sau mai puțin lefteri, și cei mai mulți dintre prietenii noștri erau în aceeași situație. În rîndul nostru circula o legendă foarte veselă, care spunea că tot timpul petreceam, dar tristul adevăr era că nu petreceam niciodată. Credința mea este că, de fapt, cazul nostru era destul de obișnuit.

În fiecare dimineată, Herbert se ducea cu puteri reinnoite în oraș, ca să privească în dreapta și-n stînga lui. De multe ori mă duceam să-l văd în odăița aceea întunecoasă din fundul casei, unde îl găseam în tovărășia unei sticle cu cerneală, a unui cuier, a unei lăzi cu cărbuni, a unei cutii cu sfoară, a unui almanah, a unui pupitru cu scaun și a unei linii; și nu-mi amintesc să-l fi văzut vreodată făcînd altceva decît să se uite în dreapta și-n stînga. Dacă am face cu toții ceea ce ne-am propus, avînd credința lui Herbert, cred că am trăi într-o republică a virtuților. Cred că bietul băiat n-avea altceva de făcut decît să se ducă în fiecare după-amiază, la o anumită oră, la Lloyd, întru îndeplinirea ceremoniei de a-și vedea șeful. Încolo, nu mai făcea nimic în legătură cu Lloyd, după cîte știu eu, decît să se întorcea acasă. Cînd i se părea că se îngroașă gluma și că trebuie, pînă în cele din urmă, să-și găsească o ocupație, se ducea la Bursă, atunci cînd era înghesuiala mai mare, și se plimba nehotărît printre magnații adunați acbîlo, ca și cum ar fi executat o figură foarte posomorită dintr-un dans cîmpenesc. „Adevărul este, Handel, că nu perspectivele vin spre tine, ci tu trebuie să te duci spre ele, așa că m-am dus și eu“, îmi spunea el cînd se întorcea acasă de la Bursă.

Cred că dacă am fi fost mai puțin legați unul de altul, ne-am fi privit cu dușmănie, în fiecare dimineată. În vremea aceea mi-era nespus de silă de locuința noastră și nu mai puteam suferi să văd livreaua duhului răzbunării; căci, la ora aceea, înfățișarea lui părea mai costisitoare și mai puțin folositoare decît la orice altă oră din cele douăzeci și patru. Pe măsură ce mă înfundam mai rău în datorii, gustarea de dimineată devenea o formalitate din ce în ce mai deșartă și, într-o zi, fiind amenin-

țat (prin scris) că se vor lua împotriva mea măsurile legale în legătură cu anumite bijuterii, mi-am ieșit din fire pînă-ntr-atît încît am înhățat duhul răzbunării de gulerul lui albastru și l-am scuturat în aer, ca pe un mic Cupidon încălțat cu cizme, pentru că se încumetase să-și închipuie că voiam să mîncăm cornuri.

În anumite zile, sau mai degrabă în zile care nu aveau nimic deosebit, fiindcă ele depindeau cu totul de bunul nostru plac, îi spuneam lui Herbert ca și cum aș fi făcut o descoperire nemaipomenită :

— Dragă Herbert, o ducem foarte prost.

— Dragă Handel, îmi răspundea Herbert cu toată sinceritatea, ce întîmplare ciudată ! Tocmai eram gata să spun și eu acest lucru.

— Atunci, Herbert, spuneam eu, hai să vedem cum stăm cu afacerile.

Ori de cîte ori fixam o zi anumită pentru acest scop, ne simțeam cuprinși de o mulțumire adîncă. Mi se părea că asta înscamnă să te ocupi de afaceri, să privești lucrurile în față, să apuci taurul de coarne. Și știam că Herbert gîndea la fel.

În ziua aceea comandam ceva deosebit de mîncare și, de asemenea, o sticlă cu o băutură neobișnuită, pentru ca să ne întărim mințile și să ducem cu succes treaba la bun sfîrșit. După ce sfîrșeam masa, ne înarmam cu un pachet de penițe, cu cerneală din belșug, cu un top de hîrtie de scris și cu hîrtie sugătoare. Era, într-adevăr, foarte liniștitor să ai la îndemînă tot felul de articole de papetărie.

Apoi eu luam o foaie de hîrtie și, cu un scris ordonat, scriam titlul în capătul coalei : „Bilanțul datoriilor lui Pip“, după care adăugam cu mare grijă : „Barnard's Inn“ și data. Herbert își lua și

el o foaie de hîrtie și scria și el : Bilanțul datoriilor lui Herbert“.

Si ne foloseam fiecare de o grămadă de hîrtiute împrăștiate claie peste grămadă pe masă, lingă noi, hîrtii care fuseseră aruncate în sertare, purtate prin funduri de buzunare, hîrtiute pe jumătate arse la focul lumînării, care stătuseră agățate săptămîni de-a rîndul la oglindă și erau deteriorate în fel și chip. Scîrțîitul penițelor pe hîrtie ne înviora atît de mult, încît mi se părea greu să fac deosebirea între aceste lucrări foarte lămuritoare și plă-tirea datoriilor. Din punctul de vedere al caracterului lor meritoriu, operațiile mi se păreau iden-tice.

După ce scriam cîtva timp, îl întrebam pe Her- bert cum mergea treaba. Pesemne că el se scărpină în cap, plin de pocăință, la vederea cifrelor care se înșirau pe hîrtie.

— Crește, Handel, spunea Herbert, pe cîntea mea, crește neîncetat !

— Fii tare, Herbert ! răspundeam eu, lucrînd mai departe, cu sîrg. Privește lucrurile drept în față. Vezi care-i situația la .tine. Uită-te la cifre pînă nu mai rămîne nimic din ele.

— Aș face așa, Handel, dar mă privesc ele pînă nu mai rămîne nimic din mine.

Totuși, felul meu de a fi hotărit era folositor, și Herbert se apuca iarăși de lucru. După cîtva timp, se oprea din nou, pe motivul că n-avea la îndemîină factura lui Cobbs, a lui Lobbs sau a lui Nobbs, după cum era cazul.

— Atunci, Herbert, calculează ; calculează o sumă rotundă și trece-o pe hîrtie.

— Ce om plin de idei ești tu ! răspundea ami- cul meu, plin de admirație. Zău că ai un spirit co- mercial grozav !

Și eu eram de aceeași părere. În asemenea ocazii, îmi acordam reputația unui om de afaceri de prim rang, iute, hotărât, energic, limpede la minte și cu sînge rece. După ce îmi treceam toate datoriile pe listă, le comparam pe fiecare în parte cu cele scrise pe factură și făceam însemnări. Aprobarea față de mine însumi pe care o simțeam de cîte ori treceam cîte o încasare era o senzație voluptuoasă. După ce terminam, împătuream cu grijă chitanțele le însemnam pe fiecare în parte pe verso și le legam pe toate într-o legăturică frumoasă. Apoi făceam același lucru și pentru Herbert (care spunea modest că e departe de a avea geniul meu administrativ), simțind că strînsesem toate afacerile lui într-un singur focar.

Mai există un aspect strălucitor în felul cum îmi administram afacerile, și anume, ceea ce numeam, „a lăsa o margine“. De pildă : să ne închipuim că datoriile lui Herbert se ridiceau la o sută șazeci și patru de livre și șase *penny*. Atunci, eu îi spuneam : „Lasă o margine și scrie două sute de livre“. Sau, să ne închipuim că datoriile mele se ridicau la o sumă de patru ori mai mare decît a lui ; eu lăsam o margine și treceam șapte sute de livre. Aveam o părere foarte înaltă despre înțelepciunea acestei margini, dar acum, cînd privesc în urmă, trebuie să recunosc că totul nu era decît un vicleșug foarte costisitor. Fiindcă numaidecît ne apucam să facem datorii noi, ca să umplem marginea, și, uneori, sentimentul de libertate și de solvabilitate pe care ni-l inspira acest gest ne făcea să înaintăm pînă la o nouă margine.

Dar aceste cercetări asupra situației noastre materiale erau urmate de o perioadă de calm, de odihnă, de liniște plină de virtute, care mă făcea să am pe atunci o părere minunată despre mine în-

sumi. Potolit de efortările mele, de metoda întrebuințată și de complimentele lui Herbert, stăteam cu cele două legături simetrice pe masă în fața mea și mă simțeam mai curînd ca un fel de bancă decît ca un simplu individ.

În timpul acestor îndeletniciri solemne, închideam ușa de la intrare, ca să nu fim întrerupți. Într-o seară tocmai ne cuprinsese una din stările acestea de mulțumire, cînd auzirăm zgomotul pe care-l face o scrisoare cînd e aruncată prin crăpătura ușii de la intrare și cade pe jos.

— E pentru tine, Handel, spuse Herbert, care se dusesse afară și acum se întorcea cu scrisoarea.

— Nădărduesc că nu s-a întîmplat nimic.

Pesemne că văzusem pecetea și marginea neagră.

Scrisoarea era semnată „Trabb & Co“, și cuprinsul ei spunea doar că eu eram un domn mult stimat, că oamenii doreau să mă informeze că doamna J. Gargery încetase din viață luni, la orele șase și douăzeci de minute seara, și că eram așteptat la înmormîntare luna viitoare, la orele 3 după-amiază.

CAPITOLUL XXXV

Pentru prima oară în viață se deschidea o groapă în drumul meu, și golul pe care-l făcu pe pămîntul neted mi se păru uimitor. Imaginea surorii mele, așezată pe scaunul de lîngă focul din bucătărie, mă urmărea zi și noapte. Mîntea nu putea să cuprindă gîndul că locul acela va fi de acum înainte gol și, în timp ce înainte soră-mea sălășluia rareori sau chiar de loc în gîndurile mele, acum mi se părea în chip ciudat că o văd îndreptîndu-se spre mine pe stradă sau că o voi auzi ciocănind la

ușă. Pînă și în odăile mele, cu care ea n-avusese niciodată vreo legătură, apăruse golul acela al morții și mi se părea mereu că-i aud glasul sau că văd mișcarea obrazului și a trupului ei, ca și cum ar mai fi fost în viață și ar fi venit deseori să mă vadă.

Oricare mi-ar fi fost soarta, ar fi fost aproape cu neputință să-mi amintesc cu drag de soră-mea. Dar cred că există o strîngere de inimă pricinuită de părăirea de rău, care poate exista și fără multă dragoste. Datorită acestei strîngerii de inimă (și poate pentru a înlocui alte simțăminte mai duioase), mă cuprinse o minie nespūsă împotriva criminalului din pricina căruia soră-mea suferise atît de mult; și-mi spuneam că, dacă aș fi avut destule dovezi, l-aș fi putut urmări cu răzbunarea pe Orlick sau pe oricare altul pînă în pînzele albe.

I-am scris lui Joe cîteva rînduri de mîngîiere, asigurîndu-l că voi veni la înmormîntare, iar restul zilelor le-am petrecut în acea ciudată stare sufletească despre care am vorbit mai înainte. În ziua înmormîntării am plecat din oraș dis-de-dimineață și am coborît din diligență la „Mistrețul albastru“ destul de devreme ca să pot merge pe jos pînă la fierărie.

Era tot o zi frumoasă de vară și, în timpul drumului, îmi răsăriră viu în minte scene din vremea cînd eram o biată făptură neputincioasă, și soră-mea nu mă cruța de fel. Dar amintirile îmi năvăleau în minte, scăldate într-o atmosferă de blîndețe, care îndulcea pînă și virful „gîdiliciului“. Căci acum, pînă și mireasma pe care o împrăștiu frunzele de fasole și de trifoi șoptea inimii mele că va veni ziua cînd și eu voi avea nevoie să fiu judecat cu blîndețe de alți oameni care-și vor aminti

de mine în timp ce se vor plimba în soare, cum mă plimb eu astăzi.

În cele din urmă, zării casa și văzui că „Trabb & Co“ o îmbrăcase în doliu și pusese stăpînire pe ea. Două ființe lugubre și caraghioase stăteau înfipite fără rost la ușa din față, fiecare cu cîte o cîrjă înfășurată în negru, ca și cum instrumentele acestea ar fi putut aduce cuiva vreo mîngîiere ; într-unul din ei recunoscui pe un vizitiu de la „Mistrețul albastru“, care fusese dat afară pentru că azvîrlise o tînră pereche într-o groapă chiar în ziua căsătoriei lor, aceasta în urma unei beții, din pricina căreia călărea cu mîinile încolăcite de gîtul calului. Toți copiii satului și foarte multe femei căscau gura, plini de admirație, la acești păzitori îndoliați și la ferestrele închise ale casei și ale fierăriei ; iar cînd am ajuns la ușă, unul din cei doi păzitori (băiatul de la han) ciocăni în ușă, dînd lumii să înțeleagă că eram prea sfîrșit de durcere pentru a mai avea putere să ciocănesc singur.

Un alt păzitor (un tîmplar care pusese odată ră-mășag că va mînce două gîște dintr-o dată, și le mîncase) deschise ușa și mă îndreptă spre salonaș. Aici, domnul Trabb se instalase la masa cea mai bună, pe care o lungise cît putuse, și deschisese un fel de bazar îndoliat, cu ajutorul unei grămăjoare de ace cu gămlii negre. În clipa sosirii mele toc-mai înfășurase în negru o pălărie, prefăcînd-o într-un prunc african ; și acum stătea cu mîna întinsă, ca să o ia pe a mea. Dar eu, neînțelegîndu-i gîndul și zăpăcit de tot ceea ce vedeam în jurul meu, îi strînsei mîna în semn de călduroasă simpatie.

Sărmanul Joe, care se încurca în faldurile unei mantale negre legate cu o fundă mare pe sub bărbie, stătea singur în partea cealaltă a odăii ; pe-

semne că acolo îl puseşe Trabb, deoarece Joe era cel mai îndoliat dintre toţi. Când mă aplecai spre el, spunându-i: „Ce mai faci, dragă Joe?” el îmi răspunse: „Pip, măi băiete, tu ai cunoscut-o pe vremea când era o femeie frumoasă şi...” şi-mi strînse mîna, fără să mai spună nimic.

Biddy, foarte curăţică şi modestă în rochia ei neagră, umbla încetîşor de colo pînă colo şi dădea o mîna de ajutor peste tot. După ce-i spusei şi lui Biddy cîteva cuvinte, deoarece timpul nu era potrivit pentru discuţii, mă așezai lângă Joe, întrebîndu-mă în ce parte a casei s-o fi aflînd trupul neînsufletit, adică ea, adică soră-mea. Deoarece în salonaş se simţea un miros dulce de prăjituri, mă uitam în jurul meu ca să văd masa cu gustarea; masa de-abia se zărea, dacă nu erai obișnuit cu întinericul din odaie, dar pe ea se vedea o prăjitură cu prune gata tăiată, portocale împărţite în felii, sandvişuri, biscuiţi şi două căni, pe care le cunoşteam foarte bine ca pe nişte obiecte de podoabă, dar care nu fuseseră folosite niciodată; una era plină cu Porto, cealaltă cu vişinată. Stăteam în faţa mesei, cînd, deodată, mă izbi chipul linguşitor al lui Pumblechook; era îmbrăcat într-o mantie neagră, cu cîteva iarzi de panglică de doliu la pălărie, şi ba se îndopa, ba făcea mişcări slugarnice, ca să-mi atragă luarea-aminte. În clipa în care izbuti, se îndreptă spre mine (împroşcîndu-mă cu miros de vişinată şi firimituri) şi spuse cu glas supus: „Pot oare, domnule?” Şi putu. Apoi, i-am deosebit pe domnul şi pe doamna Hubble; aceasta din urmă stătea într-un colţ, cuprinsă de o criză de tăcută şi modestă deznădejde. Trebuia să ne „încolonăm” cu toţii şi eram grupaţi pe rînd în mănunchiuri mici şi caraghioase (de către Trabb).

— Vreau să spun, Pip, îmi șopti Joe, în timp ce ne „încolonom” — cum spunea domnul Trabb, încă din salonaș, doi câte doi, și grozav mai semăna toată ceremonia asta cu pregătirile premergătoare unui dans sălbatic — vreau să spun, domnule, că mai bine aș fi dus-o la biserică, cu trei sau patru prieteni, care să fi venit de bunăvoie, dar cică vecinii n-ar privi toate astea cu ochi buni și-ar zice că-i lipsă de respect.

— Toată lumea scoate batistele ! strigă domnul Trabb în clipa aceea cu glas îndurerat, dar foarte practic. Scoateți batistele ! Sîntem gata !

Așa că duserăm cu toții batistele la obraz, ca și cum ne-ar fi curs sînge din nas, și o pornirăm doi câte doi : Joe cu mine, Biddy cu domnul Pumblehook, domnul Hubble cu doamna Hubble. Rămășițele surorii mele fuseseră scoase din casă prin ușa bucătăriei, și, deoarece făcea parte din ceremonia funebă ca cei șase purtători ai sicriului să fie înăbușiți și orbiți sub un baldachin oribil de catifea neagră cu chenar alb, convoiul arăta ca un monstru orb, cu douăsprezece picioare de om, care se tira bijbiind, călăuzit fiind de cei doi păzitori — băiatul de la han și tovarășul lui.

Totuși, vecinii erau foarte încîntați de această regie și stîrnirăm multă admirație în trecerea noastră prin sat ; căci tineretul plin de avînt al satului se repezea din cînd în cînd ca să ne tăie rîndurile sau ne aștepta în anumite puncte mai prielnic așezate. În clipa în care răsăream de după colț, cei mai avîntați dintre ei strigau cu emoție : „Uite-i că vin ! Uite-i că vin !” și eram primiți cu urale. În timpul procesiunii eram plictisit din pricina lingăului de Pumblehook, care, aplecîndu-se în spatele meu, nu făcea altceva în tot timpul drumului decît să-mi potrivească panglica de la pălă-

rie și să-mi netezească mantaua, în semn de delicată atenție. Apoi mă izbi mîndria fără seamă a domnului și doamnei Hubble, care păreau foarte îngîmfați și fuduli, deoarece făceau parte dintr-o procesiune atît de aleasă.

Și acum țara mlaștinilor se întindea deslușită chiar în fața noastră, iar pînzele corăbiilor de pe fluviu se înălțau printre bălți ; intrarăm în cimitir și ne apropiarăm de mormintele necunoscuților mei părinți, Philip Pirrip, „răposat în această parohie“, și Georgiana, „soția celui de mai sus“. Și aici soră-mea fu coborîtă încet în pămînt, în timp ce ciocîrliile cîntau deasupra cimitirului, iar vîntul, care adia ușor, arunca peste morminte umbrele norilor și ale pomilor.

Despre purtarea prea lumească de care Pumblehook dădu dovadă în tot acest timp nu doresc să spun mai mult decît că mi-era adresată în întregime mie ; și chiar cînd fură rostite cuvinte înălțătoare, care amintesc oamenilor că ei nu aduc nimic în lume și nu pot lua nimic din ea și că sînt asemănători unor umbre care zboară, fără să poposească mult timp nicăieri, chiar și atunci îl auzii tușînd, ca și cum ar fi spus că există o excepție în persoana unui tînăr care a pus, pe neașteptate, mîna pe o mare avere. După ce ne-am înters, Pumblehook avu îndrăzneala să-mi spună că ar fi dorit ca soră-mea să fi aflat de cinstea pe care i-o făcusem și-mi dădu a înțelege că dacă soră-mea ar fi trebuit să plătească această cinste cu moartea ei, tot ar fi socotit că a făcut un tîrg bun. Apoi, bău restul de vișinată, iar domnul Hubble bău Porto-ul, și amîndoi începură să vorbească (am observat că așa se întîmplă de obicei în asemenea cazuri) ca și cum ar fi făcut parte din altă seminție decît răposata și ar fi fost, prin urmare, nemuri-

tori. În cele din urmă, Pumblechook plecă, împreună cu domnul și doamna Hubble, ca să facă un chef, fără îndoială, și ca să povestească oamenilor de la „Barcagiii veseli“ că el era făuritorul norocului meu și primul meu binefăcător.

După ce plecară cu toții și după ce Trabb și oamenii lui — nu ucenicul lui, căci pe acesta îl căutasem zadarnic — și-au strîns catrafusele și au plecat și ei, aerul din casă parcă se însănătoși. Nu mult după aceea, Biddy, Joe și cu mine luarăm o masă rece; dar mîncarăm în salonaș, nu în bucătărie, și Joe era atît de grijuliu în mișcările pe care le făcea cu cuțitul, furculița și solnița, încît ne simțeam cu toții gîtuiți. Dar, după masă, îl făcui pe Joe să-și ia luleaua și, după ce dădui o raită, împreună cu el, prin fierărie și ne așezarăm împreună pe piatra de afară, din fața ușii, totul merse mai bine. Băgai de seamă că, după înmormîntare, Joe își schimbase hainele în așa fel încît ele alcătuiau un compromis între straietele lui de duminică și hainele de lucru; și astfel, dragul de el, își recăpătă înfățișarea lui firească, arătînd așa cum era.

Se bucură nespus de mult cînd îl întrebai dacă pot dormi în odăița mea și-mi părea și mie bine că-l întrebasesm, căci simțeam că făcusem o faptă bună cerîndu-i acest hatîr. Cînd umbrele serii începură să se lase, mă folosii de primul prilej pentru a putea intra în grădiniță cu Biddy, ca să stăm puțin de vorbă.

— Biddy, spusei eu, cred că ai fi putut să-mi scrii despre lucrurile astea atît de triste.

— Crezi, domnule Pip? întrebă Biddy. Dacă-ș fi crezut că fac bine, ți-aș fi scris.

— Să nu-ți închipui, Biddy, că vreau să fiu ne-suferit cînd îți spun că ar fi trebuit să crezi așa.

— Adevărat, domnule Pip?

Era atît de liniștită și avea un fel de a fi atît de domol, atît de potolit și de prietenos, încît mă supăra gîndul c-o fac din nou să plîngă. Așa că, după ce mă uitai timp de cîteva clipe la ochii ei aplecați, mă lăsaî păgubaș.

— Cred că o să-ți fie greu să rămîi aici de acum înainte, Biddy dragă.

— Sigur că nu pot rămîne, domnule Pip, spuse Biddy cu părere de rău, dar totuși convinsă și liniștită. Am și vorbit cu doamna Hubble, și mîine mă duc la ea. Nădăjduiesc că vom putea să-l ajutăm puțin pe domnul Gargery pînă se liniștește.

— Cum ai să trăiești tu, Biddy ? Dacă ai nevoie de ceva ba...

— Cum am să trăiesc ? repetă Biddy, tăindu-mi vorba și îmbujorîndu-se o clipă la față. Îți spun îndată, domnule Pip. O să încerc să capăt locul de învățătoare la școala cea nouă, care e aproape gata. Toți vecinii or să mă recomande și nădăjduiesc că, dacă sînt sirguincioasă și am răbdare, voi izbuti să mai învăț și eu cîte ceva în timp ce-i învăț pe alții. Știi, domnule Pip, urmă Biddy zîmbind și înălțîndu-și privirile spre mine, școlile cele mai noi nu seamănă cu cele vechi ; ei, dar de atunci am învățat mult de la dumneata și am avut timp să progrez.

— Cred, Biddy, că tu ai progresa în orice împrejurări.

— Ei ! afară de latura aceea urîtă a firii ome-
nești.

Cuvintele ei nu erau o imputare, ci mai curînd un gînd, un gînd rostit cu glas tare. „Bine ! gîndii eu. Mă las păgubaș și de data asta.“ Așa că merseî mai departe cu Biddy, privind în tăcere la ochii ei plecați.

— N-am aflat încă amănunte despre moartea soră-mi, Biddy.

— Nu prea sînt multe, sărmana de ea. De patru zile se simțea prost, deși în ultimul timp o dusesese mai bine, cînd, deodată, seara, la ora ceaiului, a ieșit din starea ei de amorteală și a spus limpede de tot : „Joe“. Deoarece de mult nu mai scosese nici o vorbă, am dat fuga în fierărie, ca să-l chem pe domnul Gargery. Ea îmi făcu semn ca dînsul să se așeze chiar alături și că vrea ca eu să-i pun brațele în jurul gîtului lui. Așa că i-am așezat brațele de gîtul domnului Gargery și ea și-a lăsat capul pe umărul lui, foarte mulțumită și bucuroasă. A mai spus din nou „Joe“, apoi o dată „iertare“ și o dată „Pip“. Și nu și-a mai ridicat capul de acolo, și o oră mai tîrziu, am culcat-o în pat, fiindcă am văzut că o iertase Dumnezeu.

Biddy plîngea ; scăldate în lumina apusului, ulița și stelele care începuseră să răsară îmi apăreau și mie ca acoperite de ceață.

— Și nu s-a descoperit nimic, Biddy ?

— Nimic.

— Știi ce s-a întîmplat cu Orlick ?

— După culoarea hainelor lui, aș zice că lucrează la carieră.

— Va să zică, l-ai văzut ? De ce te uiți la copacul acela negru de pe uliță ?

— L-am văzut acolo în noaptea cînd a murit ea.

— Și asta n-a fost ultima oară cînd l-ai văzut, nu-i așa, Biddy ?

— Nu. L-am văzut tot acolo, adineauri, de cînd ne plimbăm noi. Nu folosește la nimic, spuse Biddy, punîndu-și mîna pe brațul meu, fiindcă eram gata să fug în uliță. Știi doar că eu nu te-aș minți ; n-a stat acolo nici măcar o clipă, și a și plecat.

Minia mi se răsculă cînd auzii că tîlharul acela o mai urmărește și eram tare îndîrjit împotriva lui. I-am spus toate astea lui Bidy și i-am mai spus că aș cheltui oricîți bani și m-aș osteni oricît de mult ca să-l pot scoate din ținut. Încetul cu încetul, ea mă potoli, spunîndu-mi cît mă iubea Joe, care nu se plîngea niciodată de nimic, ci își făcea datoria în felul lui tăcut, cu brațele încordate și cu inima liniștită. De mine nu pomeni nici o vorbă ; de altfel, nici nu era nevoie, știam eu ce voia să spună.

— Ai dreptate, nici nu poți să-l lauzi atît cît se cuvine, spusei eu ; și să știi, Bidy, că o să vorbim mereu de lucrurile astea, fiindcă acum o să vin des pe la voi. Doar n-o să-l las pe bietul Joe singur !

Bidy nu rosti nici o vorbă.

— Bidy, tu n-auzi ce spun eu ?

— Ba da, domnule Pip.

— Că să nu mai vorbim de faptul că-mi spui domnule Pip, ceea ce-mi pare de prost-gust, ce părere ai ?

— Ce părere am ? întrebă Bidy, sfioasă.

— Bidy, spusei eu, cu un glas apăsător, dar plin de virtute, vreau să știu ce părere ai cu privire la cele ce ți-am spus.

— La cele ce mi-ai spus ?

— Nu mă îngîna, răspunsei eu. Pe vremuri, nu îngînai, Bidy.

— Pe vremuri ! spuse Bidy. O, domnule Pip ! Pe vremuri !

Bine ! M-am gîndit că n-aș face rău să mă las păgubaș și de acest subiect. După ce mai ocolirăm o dată în tăcere grădina, mă întorsei la poziția strategică dinainte.

— Biddy, spusei eu, am făcut o afirmație cu privire la faptul că voi veni pe aici mai des, ca să-l văd pe Joe, pe care tu ai primit-o cu o tăcere supărătoare. Fii bună, Biddy, și spune-mi, de ce ?

— Ești foarte sigur că vei veni să-l vezi des ? întrebă Biddy, oprindu-se pe poteca îngustă a grădinii și privindu-mă în lumina stelelor cu ochii ei curați și cinstiți.

— O, Doamne, făcui eu, căci, spre deznădejdea mea, mă simțeam silit să las totul baltă. Zău că asta-i o latură urită a firii omenеști ! Te rog, Biddy, să nu mai spui nimic. Sînt foarte supărat.

Pentru acest motiv foarte puternic, am ținut-o pe Biddy la distanță în timpul mesei de seară, și cînd am urcat în odăița mea, i-am spus noapte bună cu atîta semeție cîtă sufletul meu nemulțumit socotea că se potrivește cu înmormîntarea și cu celelalte întîmplări ale zilei. Și de cîte ori mă trezeam noaptea, adică la fiecare sfert de oră, mă gîndeam la neplăcerea și la nedreptatea pe care mi le făcuse Biddy.

Trebuia să plec a doua zi în zori. Am ieșit din casă dis-de-dimineată și m-am dus să mă uit pe furiș în fierărie, prin ferestruica de lemn. Am stat acolo cîteva minute, uitîndu-mă la Joe care se și apucase de lucru, cu fața plină de putere și sănătate ; părea învăluit în acea lumină lăuntrică care avea să strălucească pe chipul lui toată viața.

— Rămii sănătos, dragă Joe. Nu, nu-ți șterge mîna, pentru numele lui Dumnezeu, dă-mi-o așa neagră cum e ! Mă întorc curînd, o să vin des pe aici.

— Niciodată n-o să fie prea curînd, domnule, spuse Joe, și niciodată prea des, Pip.

Biddy mă aștepta în ușa bucătăriei cu o cană de lapte proaspăt și o coajă de pîine.

— Biddy, i-am spus eu în clipa despărțirii, când i-am întins mîna, nu sînt supărat, dar sînt jignit.

— Nu, să nu fii jignit, se apără ea cu gravitate; lasă-mă pe mine să fiu jignită dacă n-am fost destul de mărinimoasă.

Și din nou, în timp ce mă îndepărtam de casă, negura se ridica. Dacă ea mi-a dezvăluit, cumva, așa cum bănuiesc că mi-a dezvăluit, cum că nu mă voi întoarce și că Biddy avea dreptate, tot ce pot spune este că așa s-a întîmplat.

CAPITOLUL XXXVI

Herbert și cu mine ne împotmoleam din ce în ce mai rău, căci datoriile noastre creșteau, deși ne uitam mereu cum stăm cu afacerile, lăsăm ne-numărate margini și făceam tot soiul de operații perfecte; și timpul trecea, așa cum trece de obicei, iar eu eram major, așa cum prezisese Herbert că se va întîmpla, fără să-mi dau măcar seama de ceea ce se petrecuse cu mine.

Herbert își sărbătorise majoratul cu opt luni înaintea mea. Deoarece nu se alesese cu nimic altceva în afară de majorat, acest eveniment nu stîrni vîlvă nici măcar la „Barnard's Inn“. Dar așteptam, plini de speranțe, cea de a douăzeci și una aniversare a mea, și amîndoi făceam ne-numărate planuri, căci socoteam că custodele meu nu va avea încotro și va spune ceva hotărîtor cu acest prilej.

Avusesem grijă ca cei de la „Little Britain“ să știe cînd e ziua mea. În ajun promisem un bilet oficial de la Wemmick, prin care acesta mă înștiința că domnul Jaggery ar fi bucuros să mă vadă la orele 5, în după-amiaza fericitei zile.

Toate acestea ne convinseră că trebuie să se întâmple ceva important, și a doua zi, cînd îmi făcui apariția în biroul custodelui meu, ca un adevărat model de punctualitate, inima mi se strînse de emoție.

În biroul din față, Wemmick mă felicită și își scărpină, ca din întîmplare, nasul cu o hîrtie de mătase împăturită, care-mi plăcea foarte mult. Dar nu pomeni nimic de hîrtia aceasta și-mi făcu semn cu capul să intru în odaia administratorului averii mele. Era în luna noiembrie, și domnul Jaggers stătea în fața focului, sprijinindu-și spatele de cămin, și cu mîinile ascunse sub coada jiletei.

— Ei, Pip, spuse el. Astăzi trebuie să-ți spun „domnule Pip”. Felicitări, domnule Pip!

Ne-am strîns mîna — el strîngea totdeauna mîinile foarte scurt — și eu i-am mulțumit.

— Ia loc, domnule Pip, spuse custodele meu.

Eu mă așezai, și el rămase în picioare, cu fruntea aplăcată înspre ghetă; mă simțeam stingherit, ca în vremea aceea de demult, cînd fusesem așezat pe o piatră de mormînt. Cele două busturi nesuferite de pe raft nu erau depărte de el și priveau ca doi bătrîni damblagii care se osteneau să ia parte la conversație.

— Și acum, tinere, începu custodele meu, ca și cum aș fi fost martor într-un proces, vreau să-ți spun o vorbă sau două.

— Vă rog, domnule Jaggers.

— Cît crezi că te costă viața pe care o duci? spuse domnul Jaggers, aplecîndu-se ca să privească podeaua și apoi lăsîndu-și capul pe spate ca să privească tavanul.

— Cît mă costă?

— Cît? repetă domnul Jaggers, tot cu ochii în tavan. Cît? Apoi se uită de jur împrejurul odăii,

își scoase batista din buzunar și se opri cu ea în mână, la mijlocul drumului spre nas.

Făcusem atâtea bilanțuri, încît înlăturasem din mintea mea orice noțiune pe care o avusesem vreodată cu privire la cheltuielile mele. Spre marea mea dezamăgire, am mărturisit că nu mă simt în stare să răspund la întrebarea lui. Acest răspuns părea să fie pe placul domnului Jagers, care spuse :

— Mi-am închipuit eu ! și-și suflă mulțumit nasul. Acum, eu te-am întrebat pe dumneata ce am avut de întrebat, dragul meu, spuse domnul Jagers. Ai ceva să mă întrebi pe mine ?

— Desigur, ar fi o mare ușurare pentru mine să vă pun cîteva întrebări, dar nu uit opreliștea pe care mi-ați impus-o.

— Pune-mi o întrebare, spuse domnul Jagers.

— Oare voi afla astăzi cine este binefăcătorul meu ?

— Nu. Pune altă întrebare.

— Oare voi afla în curînd taina aceasta ?

— Lasă întrebarea asta pentru un moment și pune-mi alta.

Mă uitai în jurul meu, dar nu vedeam nici o scăpare de la întrebarea :

— Am ceva de primit, domnule Jagers ?

La aceste cuvinte, domnul Jagers spuse triumfător :

— Știam eu că o să ajungem aici ! și-i strigă lui Wemmick să-i dea bucațica de hîrtie.

Wemmick apăru, îi întinse hîrtia și dispăru.

— Și acum, domnule Pip, spuse domnul Jagers, ascultă-mă, te rog. Ai scos bani din belșug de aici ; numele dîmitale figurează destul de des în registrul lui Wemmick ; și fără îndoială că ai datorii.

— Mi-e teamă că trebuie să răspund da, domnule Jaggars.

— Știi prea bine că trebuie să răspunzi da, nu-i așa ? spuse domnul Jaggars.

— Da.

— Nu te întreb câți bani datorezi, pentru că nu știi, și chiar dacă ai știi, nu mi-ai spune ; mi-ai spune mai puțin. Da, da, drăgul meu ! strigă domnul Jaggars, făcându-mi semn cu degetul arătător ca să mă oprească, fiindcă eu aveam de gând să protestez. Desigur, crezi că n-ai face așa, dar așa ai face. Scuză-mă, dar eu știu mai bine decât dumneata. Acum ia bucățica asta de hîrtie. Ai luat-o ? Foarte bine. Despăturește-o și spune-mi ce vezi.

— O hîrtie de cinci sute de livre, spusei eu.

— Da, o hîrtie de cinci sute de livre, repetă domnul Jaggars. O sumă frumoșică, după părerea mea. Nu crezi ?

— Cum aş putea crede altfel ?

— A ! Dar răspunde-mi, te rog, la întrebare, spuse domnul Jaggars.

— Desigur.

— Desigur că o socotești o sumă frumoșică. Ei bine, Pip, această sumă frumoșică e a dumitale. Este un dar de ziua ta, e ca o dovadă a speranțelor care te așteaptă. Suma aceasta trebuie s-o cheltuiești într-un an, și nu mai mult, pînă ce apare autorul tuturor binefacerilor de care te-ai bucurat pînă acum. Adică n-ai să iei asupra dumitale toate chestiunile bănești care te privesc, ci vei scoate de la Wemmick cîte o sută și douăzeci de livre trimestrial, pînă cînd vei intra în legătură cu izvorul acestor daruri, și nu cu agentul lui. După cum ți-am spus și altădată, eu nu sînt decît un agent. Execut instrucțiunile pe care le

capăt și sînt plătit pentru aceasta. Cred că instrucțiunile acestea sînt greșite, dar nu sînt plătit pentru a-mi da părerea cu privire la valoarea lor.

Tocmai începeam să-mi exprim recunoștința față de mărinimia binefăcătorului meu, cînd domnul Jaggers mă opri :

— Pip, spuse el rece, nu sînt plătit pentru a transmite cuvintele tale ! apoi își strînse cozile jachetei, așa cum încheiase și convorbirea, și se uită încruntat la ghetele lui, ca și cum, le-ar fi bănuit că plănuiesc ceva împotriva lui.

După cîteva clipe de tăcere, am îndrăznit să-i spun :

— V-am pus adineauri o întrebare pe care ați dorit s-o amîn pentru mai tîrziu. Sper că nu fac nici un rău dacă o mai pun o dată...

— Ce întrebare ? spuse el.

Aș fi putut să-mi închipui dinainte că el n-o să mă scoată niciodată din încurcătură ; dar nu-mi plăcea să mai formulez o dată întrebarea ca și cum ar fi fost una nouă.

— E cu puțință, întrebai eu, după cîteva clipe de șovăială, ca binefăcătorul meu, autorul tuturor binefacerilor despre care ați vorbit și dumneavoastră, domnule Jaggers, să vină... aci mă oprii, din sfială.

— Să vină unde ? întrebă domnul Jaggers. Asta nu-i întrebare, știi bine.

— Să vină în curînd la Londra ? întregii eu, - ostenindu-mă să dau gîndurilor mele o formă cît mai precisă. Sau să mă cheme pe mine undeva ?

— Acum ascultă ce-ți spun, răspunse domnul Jaggers, țintuindu-mă pentru prima dată cu ochii lui adînciți în orbite ; trebuie să-ți amintesc de seara în care ne-am întîlnit pentru prima oară în satul tău. Ce ți-am spus atunci, Pip ?

— Mi-ai spus că s-ar putea să treacă mulți ani pînă cînd persoana aceea se va dezvălui.

— Chiar așa, spuse domnul Jagers, asta-i răspunsul meu.

În timp ce ne uitam unul în ochii celuilalt, eu simțeam că ard de dorința de a afla ceva de la el. Și pe măsură ce simțeam că vede cum mă aprind, îmi dădeam seama că va fi mai greu ca oricînd să-l pot face să-mi spună ceva.

— Credeți că, într-adevăr, s-ar putea să treacă ani pînă atunci, domnule Jagers?

Domnul Jagers clătină din cap nu ca și cum ar fi răspuns negativ la întrebarea mea, ci ca și cum ar fi răspuns negativ ideii că îl pot face să-mi răspundă, și cînd privirea mea se izbi de cele două busturi cu fețele strîmbe, mi se păru că atenția lor ajunsese la culme și că aveau amîndoi de gînd să strănute.

— Hai! spuse domnul Jagers, "încălzindu-și coapsele cu podul palmelor lui calde. Să fiu sincer cu tine, amice Pip. Asta-i o întrebare pe care n-ar fi trebuit s-o pui. Ai să înțelegi mai bine cînd am să-ți spun că e o întrebare care mă poate compromite pe mine. Hai! să merg mai departe și să-ți spun eu ceva.

Se aplecase atît de tare ca să se încrunte la ghețe, încît, în timpul pauzei care urmă, izbuti să-și frece pulpele cu mîinile.

— Cînd persoana aceea se va dezvălui, spuse domnul Jagers îndreptîndu-se, tu și cu ea vă veți înțelege împreună asupra chestiunilor care vă privesc. Atunci rolul meu în această poveste va înceta, se va sfîrși, și nu voi mai avea nevoie să știu nimic despre toate acestea. Asta-i tot ce aveam de spus.

Ne uitarăm unul la altul pînă cînd eu îmi aplecai gînditor privirile spre podea. Din această convorbire înțelesei că, din cine știe ce motive sau fără nici un motiv, domnișoara Havisham nu-i încredințase lui Jaggers că mă sortise Estellei, că el îi lua aceasta în nume de rău și că se simțea jignit, sau că poate era împotriva acestui plan și nu voia să aibă de-a face cu asemenea lucruri. Cînd îmi ridicai ochii, văzui că domnul Jaggers mă măsurase tot timpul cu o privire șireată și că se mai uita încă la mine.

— Dacă asta e tot ce aveți de spus, domnule Jaggers, adăugai eu, nici eu nu mai am nimic de spus.

El făcu semn de încuviințare cu capul, scoase din buzunar ceasornicul cel temut de pungași și mă întrebă unde aveam de gînd să iau masa. Îi răspunsei că acasă, cu Herbert. Ca o urmare firească a cuvîntelor lui, îl întrebai dacă vrea să ne facă cîntea de 'a veni la noi, și el primi numai-decît invitația.

Stăruii foarte mult să vină împreună cu mine, ca să nu am timp să fac pregătiri speciale pentru el, dar mai întîi trebuia să scrie una sau două scrisori și, nu mai încăpea îndoială, să se spele pe mîini. Așa încît eu i-am spus că mă duc pînă la biroul din față ca să vorbesc ceva cu Wemmick.

Adevărul este că, în clipa cînd cele cinci sute de livre intraseră în buzunarul meu, îmi trecuse prin minte un gînd, care-mi dăduse tîrcoale de multe ori și altă dată, anume, că Wemmick era omul potrivit cu care să mă sfătuiesc tocmai în legătură cu acel gînd.

Acesta tocmai încuiase casa de bani și se pregătea să plece spre Walworth. Se ridicase de la pupitru, așczase cele două sfeșnice soioase de birou

alături de stingătoarele de luminări, pe un raft de lângă uşă, scormonise focul, îşi pregătea pălăria şi paltonul şi acum se bătea peste piept cu cheia casei de bani, ca şi cum ar fi făcut un exerciţiu de gimnastică, ca să se destindă după orele de serviciu.

— Domnule Wemmick, spusei eu, vreau să-ţi cer părerea. Doresc să vin în ajutorul unui prieten.

Wemmick îşi strînse cutia de scrisori şi clătină din cap, ca şi cum părerea sa ar fi fost neputincioasă în faţa unei astfel de slăbiciuni fatale.

— Acest prieten, urmai eu, vrea să se introducă în lumea comercială, dar n-are bani, şi începutul e tare greu şi-l descurajează. Şi-acum vreau să-l ajut într-un fel sau altul, ca el să poată trece cu bine acest hop.

— Cu bani gheaţă ? întrebă Wemmick, şi glasul îi era mai uscat decît rumeguşul de lemn.

— Cu ceva bani gheaţă, răspunsei eu, căci amintirea neplăcută a unor hîrtii care fuseseră pe vremuri bine împăturite, la noi acasă, îmi fulgeră prin minte ; cu ceva bani gheaţă şi poate, cu ceva care ar putea anticipa oarecum marile mele speranţe.

— Domnule Pip, spuse Wemmick, mi-ar plăcea să număr pe degete împreună cu dumneata toate podurile din Londra, care sînt la fel de înalte ca şi Chelsea Reach ¹. Să vedem : mai întii, Podul Londrei ², unu ; Southwark ³, două ; Blackfriars ⁴, trei ; Waterloo ⁵, patru ; Westminster ⁶, cinci ; Vauxhall ⁷, şase : însemnase fiecare pod cu capătul cheii pe palmă. Poţi alege din şase poduri, după cum vezi.

¹ Malurile Tamisei la Chelsea, suburbie a Londrei, care atîng aci o înălţime mai mare decît în alte puncte.

²⁻⁷ Poduri londoneze peste Tamisa.

— Nu înțeleg, spusei eu.

— Alege-ți podul, domnule Pip, îmi răspunse Wemmick, plimbă-te pe podul acela, și cînd ajungi în dreptul arcului din mijloc, azvîrle-ți banii în Tamisa și, cel puțin, știi care-i sfîrșitul lor ! Dacă însă ajuți cu banii ăștia pe un prieten, poți să știi și atunci care-i sfîrșitul lor, dar e un sfîrșit mai puțin folositor și plăcut.

Aș fi putut să arunc un ziar întreg în gura lui după cuvintele acestea, atît o deschisese de mare.

— Asta mă descurajează foarte mult, spusei eu.

— Asta am și vrut, spuse Wemmick.

— Atunci, părerea dumitale este, întrebai eu puțin cam indignat, că un om nu trebuie nici-odată...

— ...să-și investească averea mobilă în prieteni ? completă Wemmick. Sigur că nu trebuie ! Doar dacă vrea să scape de prietenul acela, și atunci se pune întrebarea, cîtă avere mobilă merită să pui la bătaie ca să scapi de el ?

— Și asta este părerea dumitale bine chibzuită, domnule Wemmick ? întrebai eu.

— Aceasta este părerea mea în acest birou, răspunse el.

— A ! făcui eu, stăruind, căci mi se părea că văd o portiță de scăpare. Dar tot asta ar fi părerea dumitale și la Walworth ?

— Domnule Pip, spuse el cu gravitate, Walworth e una, și biroul e cu totul altceva. Așa cum bătrînul e un om, și domnul Jaggers e cu totul alt om. Nu trebuie să-i încurcăm. Părerile mele de la Walworth pot fi aflate la Walworth ; în acest birou nu se pot afla decît părerile mele oficiale.

— Foarte bine, spusei eu ușurat. Atunci, poți fi sigur că te voi căuta la Walworth !

— Domnu! Pip, răspunse el, vei fi binevenit în calitate de persoană particulară.

Această convorbire avusese loc în șoaptă, căci știam că urechile custodelui meu sînt cele mai ascuțite dintre cele mai ascuțite. Și cînd apăru în ușă, ștergîndu-și mîinile cu prosopul, Wemmick își puse paltonul și stinse luminările. Apoi ieșirăm toți trei în stradă și, chiar de la ușă, Wemmick o apucă pe drumul lui, iar domnul Jaggers și cu mine o pornirăm pe al nostru.

În seara aceea nu m-am putut împiedica să doresc în repetate rînduri ca domnul Jaggers să aibă și el un bătrîn în Gerrard Street sau o pușcă, sau, în fine, ceva sau pe cineva care să-i mai descrețească fruntea. E un gînd foarte neplăcut pentru cea de a douăzeci și una aniversare a nașterii tale să-ți dai seama că nu prea merită să fii major într-o lume atît de prevăzătoare și de bănuitoare cum era aceea pe care o reprezenta domnul Jaggers. Acesta era de o mie de ori mai bine informat și mai iscusit decît Wemmick, dar eu m-aș fi bucurat de o mie de ori mai mult să-l am pe Wemmick la masă. Nu eram singurul pe care domnul Jaggers îl întristase, căci, după plecarea lui, Herbert îmi spusese despre el însuși, cu ochii aținți la foc, că făcuse pesemne vreo tîlhărie, ale cărei amănunte le uitase, atît se simțea de abătut și de vinovat.

CAPITOLUL XXXVII

Deoarece socoteam duminică drept ziua cea mai potrivită pentru a afla părerile pe care domnul Wemmick le avea la Walworth, mi-am închinat duminica următoare unui pelerinaj la castel. Cînd

ajunsei în fața zidurilor, steagul filfiia și podul era ridicat. Fără a mă lăsa înfricoșat de aceste semne de neîncredere și împotrivire, am sunat la poartă și am fost lăsat să intru în chip foarte pașnic de către bătrîn.

— Fiul meu, spuse bătrînul, după ce fixă podul, s-a gîndit că s-ar putea să pici astăzi și a lăsat vorbă că se întoarce în curînd din plimbarea lui de după-amiază. Se plimbă regulat, în fiecare după-amiază. Știi, fiul meu, tot ce face, face cu program.

Îi făcui bătrînului un semn cu capul, așa cum ar fi făcut și Wemmick, apoi intrarăm în casă și ne așezarăm în fața căminului.

— L-ai cunoscut pe fiul meu la serviciu, nu-i așa ? spuse bătrînul cu un glas ciripit, încălzindu-și mîinile la foc. Eu dădui din cap. A ! am auzit că fiul meu se pricepe grozav la afaceri ! Dădui vîrtos din cap. Da, așa mi s-a spus ; se ocupă cu treburi legale. Am dat iarăși vîrtos din cap. Ceea ce e de mirare, spuse bătrînul, fiindcă fiul meu n-a învățat dreptul, ci dogăria.

Eram curios să aflu ce știa bătrînul despre faima domnului Jaggars, așa că urlai numele acestuia în urechea lui. El mă puse în încurcătură, căci începu să ridă cu poftă, și-mi răspunse foarte vesel : „Nu, sigur că nu, ai dreptate“. Și nici pînă azi habar n-am ce voia să spună sau ce glumă credea că făcusem.

Deoarece nu puteam să stau în fața lui, dînd tot timpul din cap, fără a încerca să-l interesez cu nimic, îl întrebai, urlînd, dacă vocația lui fusese dogăria. Și fiindcă zbierai de cîteva ori cuvîntul acesta, făcînd și gestul de a bate în ceva pentru a-l face pe bătrîn să priceapă, izbutii în cele din urmă să mă fac înțeleș.

— Nu, spuse bătrînul ; angrosist, angrosist. Mai întii, dincolo ; părea că arată coşul căminului, dar cred că se gîndea la Liverpool ; pe urmă, aici, la Londra. Dar fiindcă am un beteşug, ştii, domnule, sînt cam tare de ureche...

Tot cu ajutorul pantomimei, exprimai mirarea mea fără seamăn.

— Da, cam tare de ureche ; cînd a dat beteşugul ăsta peste mine, fiul meu s-a apucat de chestiuni legale, m-a luat în sarcina lui şi, încetul cu încetul, şi-a clădit proprietatea asta elegantă şi frumoasă. Dar să ne întoarcem la ce spuneai adineauri, urmă bătrînul rîzînd din nou cu poftă, părerea mea e nu, sigur că nu, ai dreptate !

Tocmai mă întrebam cu modestie dacă, în ciuda iscusinţei mele, aş fi izbutit să-l amuz măcar pe jumătate cît izbutisem prin această glumă închipuită, cînd, deodată, tresării din pricina unui pocnet ce se auzi în perete, lîngă cămin, şi din pricina unui căpăcel fantomatic pe care-l văzui deschizîndu-se şi pe care era scris „John“. Bătrînul strigă triumfător, urmărindu-mi privirea :

— S-a întors fiul meu ! şi amîndoi ieşirăm la pod.

Merita oricît să-l vezi pe Wemmick fluturîndu-şi mîna în chip de salut din cealaltă parte a şanţului, cînd ar fi fost foarte uşor să ne strîngem mîinile deasupra acestuia. Bătrînul era atît de încîntat să minuiască podul, încît nu încercai să-l ajut, ci aşteptai liniştit pînă ce Wemmick trecu de partea cealaltă şi mă prezentă unei domnişoare Skiffins, care îl întovărăşea.

Domnişoara Skiffins părea făcută din lemn şi, ca şi însoţitorul ei, îţi amintea de serviciul poştal. Trebuie să fi fost cu doi sau trei ani mai tînără decît Wemmick şi mi se păru că şi ea posedă ceva

avere portativă. Croiala rochiei ei de la briu în sus, și la spate, și în față o făcea să semene cu un zmeu de copil ; și, după părerea mea, avea o rochie puțin cam prea portocalie și niște măruși de un verde prea țipător. Dar părea o fată bună și se purta respectuos cu bătrînul. Nu-mi trebui mult ca să înțeleg că venea des pe la castel ; căci, după ce intrarăm și eu îl felicitai pe Wemmick pentru felul atît de ingenios în care îi vestea bătrînului sosirea lui, el mă rugă să mă uit puțin în cealaltă parte a căminului și se făcu nevăzut. Auzii numai decît un alt pocnet și văzui deschizîndu-se o altă ușită, pe care era scris „domnișoara Skiffins“, apoi căpăcelul cu „domnișoara Skiffins“ se închise, și cel cu „John“ se deschise ; iar după aceea căpăcelele cu „John“ și „domnișoara Skiffins“ se deschiseră împreună și, în cele din urmă, se închiseră împreună. Cînd Wemmick se întoarse de la jucăriile mecanice, îi mărturisii admirația cu care priveam aceste lucruri, și el spuse :

— Știi, sînt plăcute și folositoare pentru bătrîn. Și, zău, merită să-ți spun că, din toți oamenii care trec prin poarta noastră, numai bătrînul, domnișoara Skiffins și cu mine cunoaștem secretul acestor mînere.

— Domnul Wemmick le-a făcut, adăugă domnișoara Skiffins, le-a făcut cu mîna lui, și ideea a fost tot a lui.

În timp ce domnișoara Skiffins își scotea boneta (mănușile verzi nu și le-a scos toată seara, fiindcă se aflau musafiri la masă), Wemmick mă pofti să fac o plimbare de jur împrejurul proprietății, ca să văd cum arată insula în timpul iernii. Închipuindu-mi că făcea asta pentru a-mi da ocazia să aflu părerea lui din Walworth, mă folosii de prilej de îndată ce ieșirăm din castel.

După ce m-am gândit bine, am atacat subiectul, ca și cum pînă atunci n-aș fi pomenit niciodată despre așa ceva. I-am spus lui Wemmick că sînt îngrijorat cu privire la Herbert Pocket și i-am vorbit de prima noastră întîlnire și de lupta din grădină. Am aruncat o privire asupra familiei lui Herbert, asupra firii lui și am stăruit asupra faptului că n-avea alte mijloace de trai decît cele pe care i le putea oferi tatăl lui ; și acelea erau ne-sigure și la voia întîmplării. Am vorbit de foloasele cu care mă alesesem eu din tovărășia lui și de neștiința și grosolanția mea de pe vremuri și i-am mărturisit teama de a nu-l răsplăti suficient de bine pe bietul băiat, temerea că el s-ar fi descurcat mai bine fără mine și fără speranțele mele. Fără să pomenesc de domnișoara Havisham, am pomenit totuși de faptul că poate i-am făcut concurență lui Herbert în planurile lui și am vorbit despre sufletul lui mărinimos, care era deasupra oricărei neîncrederi sau răzbunări, a oricărui plan josnic. De aceea (i-am spus eu lui Wemmick) și pentru că era prietenul meu și țineam foarte mult la el, voiam ca norocul meu să arunce o rază de lumină și asupra lui ; iată de ce așteptam un sfat de la experiența și cunoștințele lui cu privire la oameni și afaceri, ca să mă lămuresc și să aflu cum să-i asigur lui Herbert un venit, să zicem de o sută de livre pe an, pentru ca să nu i se spulbere speranțele și să nu se amărăscă prea tare ; de asemenea, așteptam un sfat ca să știu cum aș putea, cu timpul, să-i fac rost de o mică afacere. Prin urmare, l-am rugat pe Wemmick să înțeleagă că ajutorul meu trebuie dat fără ca Herbert să știe sau să bănuiască ceva și i-am spus că nu aveam pe nimeni altul pe lume cu care aș fi putut să mă

sfătuiesc. Am încheiat punîndu-mi mîna pe umărul lui și spunînd :

— Nu mă pot împiedica de a avea încredere în dumneata, pentru că m-ai adus aici.

Wemmick tăcu cîteva clipe și apoi păru a tresări și spuse :

— Să știi, domnule Pip, trebuie să-ți spun că-îceva al naibii de frumos din partea dumitale !

— Atunci, ai să-mi ajuți să mă port frumos ? adăugai eu.

— Asta nu-i treaba mea, răspunse Wemmick, clătînd din cap.

— Dar nici ăsta nu e pentru dumneata un loc pentru treburi.

— Da, răspunse el, ai adus-o bine din condei. Domnule Pip, am să-mi pun căpățîna la lucru și cred că ceea ce dorești dumneata se poate face încetul cu încetul. Fratele lui Skiffins e contabil și agent. Am să-l caut și o să ne ocupăm împreună de chestiunea dumitale.

— Îți mulțumesc de mii de ori.

— Dimpotrivă, spuse el. Eu îți mulțumesc dumitale, fiindcă, deși ne aflăm acum în calitate de persoane strict particulare, totuși pot spune că mai atîrnă încă pe aici pînze de păianjeni din Newgate, și vorbele dumitale le mătură pe toate.

După ce am mai vorbit puțin despre același lucru, ne-am întors la castel, unde o găsirăm pe domnișoara Skiffins pregătind ceaiul. Sarcina de răspundere de a prăji pîinea fu dată bătrînului, și el o îndeplini cu atîta avînt, încît mi se păru că era în primejdie de a-și arde ochii. Ceea ce pregăteam noi acum nu era un ceai numai cu numele, ci o realitate vie. Bătrînul înălță o grămadă atît de mare de pîine prăjită unsă cu unt, încît nici nu-l mai vedeam din spatele pîinii, care scîrțîia

pe un suport de fier prins de o vergea a căminului ; iar domnișoara Skiffins puse la fiert atîta apă pentru ceai, încît pînă și porcul, din spatele casei, se tulbură și își exprimă de nenumărate ori dorința de a lua și el parte la petrecere.

Steagul fu coborît și bubuitura de pușcă răspunse la momentul potrivit, iar eu mă simțeam atît de izolat de restul Walworth-ului, ca și cum șanțul ar fi avut treizeci de picioare lățime și tot atîtea picioare în adîncime. Nimic nu măi tulbura liniștea castelului în afară de căpăcelele cu „John“ și „domnișoara Skiffins“, care se deschideau din cînd în cînd, căci aceste uși sufereau de anumite spasme, care mă făceau să nu mă simt la largul meu, pînă ce m-am obișnuit cu ele. Din felul metodic în care se mișca domnișoara Skiffins, am ghicit că în fiecare duminică seară făcea ceai la castel; și mai bănuiam că broșa clasică pe care o purta și care înfățișa profilul unei femei cam neplăcute la vedere, cu un nas foarte drept și lună nouă ca fond, era un obiect ce reprezenta o avere portativă dăruit de Wemmick.

Mîncărăm toată pîinea prăjită, băurăm ceai din belșug și era o plăcere să vezi cît de bine ne încălzisem și ce unsuroși eram cu toții după aceea. Mai ales bătrînul ar fi putut să treacă drept șeful respectat al unui trib sălbatic, care tocmai fusese uns. După o scurtă odihnă, domnișoara Skiffins spălă vesela care fusese folosită la ceai cu mișcări glumețe și nobile, de amator, pentru a nu compromite pe nici unul dintre noi ; aceasta, în lipsa fetei, care se părea că își petrecea după-amiaza zilei de duminică în sînul familiei. Apoi, domnișoara Skiffins își puse din nou mănușile și ne așezărăm cu toții în jurul focului, iar Wemmick spuse :

— Ei, moșule, acum citește-ne ziarul.

În timp ce bătrînul își căuta ochelarii, Wemmick mă lămuri că așa era obiceiul și că bătrînul se bucura mult cînd citea știrile cu glas tare.

— Nu că m-aș scuza, dar n-are parte de prea multe bucurii, spuse Wemmick. Așa-i, moșule?

— Ai dreptate, John, ai dreptate! răspunse bătrînul, văzînd că i se adresează cineva.

— Doar să faci din cînd în cînd semn cu capul, cînd ridică ochii de pe ziar, spuse Wemmick, și-o să fie fericit ca un rege. Te ascultăm, moșule.

— Foarte bine, foarte bine, John, făcu bătrînul vesel.

Era atît de preocupat și de voios, încît era o plăcere să-l vezi.

Felul cum citea bătrînul îmi amintea de școala pe care o ținea mătușa domnului Wopsle, avînd față de aceasta un amănunt mai plăcut, acela că vocea părea să vină printr-o gaură de cheie. Deoarece bătrînul voia să aibă luminările lîngă el și era mereu gata să dea peste ele fie cu capul, fie cu ziarul, trebuia supravegheat cu tot atîta luare-aminte ca și o fabrică de pulbere. Dar Wemmick era neobosit și foarte drăguț în felul cum îl observa, iar bătrînul citea mai departe, fără să-și dea seama de cîte ori fusese salvat. Ori de cîte ori se uita la noi, ne arătam cu toții interesați și foarte uimiți și dădeam din cap pînă cînd se apuca din nou de citit.

Deoarece Wemmick și domnișoara Skiffins stăteau unul lîngă altul, iar eu stăteam într-un colț întunecos, observai o alungire înceată și tiptilă a gurii lui Wemmick, care corespundea cu faptul că în același timp își furișa încet și pe nesimțite brațul în jurul taliei domnișoarei Skiffins. Cu timpul, vedeam că mina lui apare în cealaltă parte a dom-

nișoarei Skiffins, dar în clipa aceea ea îl oprea scurt cu mînușă ei verde și îi desprindea mîna ca și cum ar fi fost un articol de îmbrăcăminte, punînd-o cu hotărîre pe masă, în fața ei. Liniștea cu care domnișoara Skiffins făcea aceste mișcări e unul din lucrurile cele mai curioase pe care le-am văzut vreodată și, dacă aș fi putut să-mi închipui că aceste mișcări se împăcau cu starea de neștire, aș fi crezut că domnișoara Skiffins le îndeplinește în chip mecanic.

Apoi, băgam de seamă că brațul lui Wemmick dispare din nou, că se pierde încetul cu încetul în întuneric. Curînd după aceea, gura începea să i se alungească iarăși. După o așteptare care mi se părea tulburătoare și aproape dureroasă, vedeam mîna lui răsărind din nou în partea cealaltă a mijlocului domnișoarei Skiffins. Ea o oprea numai-decît, cu hotărîrea unui boxer placid, înlătura cordonul acela de pe trupul ei și îl pune pe masă. Dacă socotim că masa era drumul virtuții, sînt îndreptățit să spun că, în tot timpul cît bătrînul citea, brațul lui Wemmick se rătăcea din drumul virtuții, iar domnișoara Skiffins îl întorcea pe calea cea dreaptă.

Bătrînul citi pînă cînd începu să moțăie. Eră momentul cînd Wemmick scotea la iveală un ibricel, o tavă cu pahare și o sticlă neagră, cu dop de porțelan, care semăna cu un preot foarte dolofan și prietenos. Cu ajutorul acestor instrumente, luarăm cu toții o băutură caldă ; bău și bătrînul, care se trezi curînd. Domnișoara Skiffins amesteca băutura și băgai de seamă că ea și Wemmick beau din același pahar. Desigur, nu eram atît de prost încît să mă ofer să o petrec pe domnișoara Skiffins pînă acasă, și de aceea m-am gîndit că ar fi mai bine să plec eu primul ; așa am și făcut, după ce mi-am luat

călduros rămas bun de la bătrîn, mulțumit de această seară atît de plăcută.

Nu trecuse nici o săptămînă de la seara aceasta, cînd primii un bilet de la Wemmick, datat la Walworth; Wemmick îmi scria că nădăjduiește că a făcut un pas înainte în chestiunea aceea referitoare la persoanele noastre particulare și că s-ar bucura dacă aş veni să-l văd din nou. Așadar, m-am dus din nou la Walworth și apoi încă o dată, iar după aceea mi-am dat de cîteva ori întîlnire cu el în oraș; niciodată însă nu discutam despre subiectul acesta la sau lingă „Little Britain“. Sfîrșitul a fost că am dat de un tînăr de treabă, negustor sau agent maritim, care nu se îndeletnicea de mult timp cu acest fel de afaceri, dar care avea nevoie de un ajutor priceput și de capital și care, cu timpul, avea să aibă nevoie și de un asociat. Între mine și el fură semnate cîteva clauze secrete făcînd parte dintr-o înțelegere privitoare la Herbert; i-am plătit numaidecît jumătate din cele cinci sute de livre, luîndu-mi obligația de a mai achita și alte diferite cheltuieli; unele cu termen fix, care trebuiau plătite din venitul meu, și altele legate de data cînd voi pune mîna pe avere. Tratatul fu duse de fratele domnișoarei Skiffins. Umbra lui Wemmick plutea în jurul nostru, dar el nu apărea niciodată în timpul negocierilor.

Totul fu mînuit cu atîta pricepere, încît Herbert n-avea nici urmă de bănuială că și eu eram amestecat în treaba asta. Nu voi uita niciodată fața strălucitoare cu care se întoarse într-o zi acasă și-mi spuse, ca și cum mi-ar fi anunțat ceva senzațional, că ajunsese la o înțelegere cu un oarecare Clarriker (acesta era numele tînărului negustor), că acest Clarriker avea multă simpatie pentru el și că el, Herbert, avea credința că împlinirea dorințelor

lui nu era departe. Cred că pe măsură ce speranțele lui creșteau și fața i se lumina, îi deveneam din ce în ce mai drag, căci mi-era greu să-mi stăpinesc lacrimile cînd îl vedeam atît de fericit.

În sfîrșit, înțelegerea se încheie și, în ziua în care intră în firma lui Clarriker, Herbert îmi vorbi o seară întreagă, îmbătat de plăcere și de izbîndă ; iar cînd mă dusei la culcare, începui să plîng de-a binelea la gîndul că speranțele mele fuseseră și ele de folos unui prieten. Și acum ajung la o întîmplare însemnată din viața mea, la o adevărată cotitură a vieții mele. Dar înainte de a povesti toate acestea și înainte de a trece la toate schimbările pe care întîmplarea aceasta le aduse cu ea, trebuie să închin un capitol Estellei. Un capitol nu înseamnă mult pentru frămîntările care mi-au stăpînit inima atîta timp.

CAPITOLUL XXXVIII

Dacă, vreodată, după moartea mea, casa aceea impunătoare din Richmond, în apropiere de Green, va fi bîntuită de stafii, stafia mea va fi, fără îndoială, una dintre acestea.

O, cîte zile și nopți de-a rîndul n-a urmărit duhul neliniștii, care sălășluia în mine, casa în care locuia Estella ! Oriunde mi-ar fi fost trupul, spiritul meu rătăcea, rătăcea fără încetare în jurul acelei case.

Doamna cu care locuia Estella, pe numele de Brandley, era văduvă și avea o fată cu cîțiva ani mai mare decît Estella. Mama părea foarte tînără, și fata arăta bătrînă, obrajii mamei erau rumeni, ai fetei erau galbeni ; mama avea înclinații spre frivolitate, iar fata, spre teologie. Trăiau, cum se

spune, pe picior mare, căci primeau și făceau multe vizite. Oricît de mică ar fi fost legătura sufletească între ele și Estella — dacă exista o astfel de legătură — fusese totuși hotărît dinainte că ea avea nevoie de ele și că ele aveau nevoie de ea. Doamna Brandley fusese prietena domnișoarei Havisham înainte ca aceasta să se fi retras în viața de pustnică pe care o ducea acum.

În casa doamnei Brandley, ca și în afară de casa ei, Estella îmi pricinuia tot felul de chinuri, mai mari sau mai mici. Legăturile mele cu Estella, care îmi îngăduiau o purtare familiară față de ea, dar nu mă puneau nicidecum într-o situație favorizată, mă aruncau în brațele deznădejzii. Estella se folosea de mine ca să-i necăjească pe ceilalți admiratori ai ei, iar de familiaritatea dintre noi, pentru a zvîrli neîncetat disprețul asupra adorației mele față de ea. Dacă aș fi fost secretarul, valetul, fratele ei vitreg, vreo rudă săracă, dacă aș fi fost un frate mai mic sau un bărbat pe care ar fi fost silită să-l ia în căsătorie, tot nu m-aș fi simțit mai departe de țelul meu ca acum, cînd îi eram atît de aproape. În aceste împrejurări, privilegiul de a-i spune pe nume și de a fi strigat pe nume de ea înrăutățea grelele încercări la care eram supus ; și, în timp ce mă gîndeam că familiaritatea dintre noi îi înnebunea, fără îndoială, pe admiratorii ei, știam foarte bine că mă înnebunea și pe mine.

Avea nenumărați admiratori. Desigur că gelozia mea vedea un admirator în oricare om din apropierea ei ; dar și fără aceștia, erau destui.

O vedeam des la Richmond, auzeam des vorbindu-se despre ea în oraș și adeseori o luam, împreună cu familia Brandley, la o plimbare cu barca ; mai erau excursii, piese de teatru, opere, concerte, baluri, tot felul de petreceri, în timpul cărora o ur-

măream neobosit, dar toate acestea erau pentru mine un chin. Niciodată nu m-am bucurat de o singură oră de fericire în preajma ei, și totuși, de-a lungul celor douăzeci și patru de ore, mintea mea nu făcea altceva decât să se gândească la fericirea de a fi alături de ea pînă la moarte.

În tot acest răstimp, destul de lung, după cum veți vedea în curînd — cel puțin așa mi se părea pe atunci — Estella revenea mereu la acea atitudine care părea să spună că prietenia noastră fusese impusă de alții. Apoi, uneori, pe neașteptate, își înfrîna felul acesta de a fi și parcă se înduioșa de soarta mea.

— Pip, Pip, imi spuse ea într-o seară, cînd stăteam singuri în casa din Richmond, la o fereastră care se întuneca, nu vrei să ascuți ?

— Pe cine să ascult ?

— Pe mine.

— Vrei să spui să te ascult și să nu mă mai simt atras de tine, Estella ?

— Vreau să spun ! Dacă nu știi ce vreau să spun, ești orb !

I-aș fi răspuns că dragostea se bucură de faima de a fi întotdeauna oarbă, dar mă simțeam într-una stînjinit de un simțămînt care nu era chiar unul din chinurile cele mai neînsemnate pe care le înduram, și anume că dădeam dovadă de lipsă de mărînimie silind-o să mă suporte, de vreme ce ea n-avea încotro și trebuia să se supună dorințelor domnișoarei Havisham. Mă temeam că, din pricina mîndriei ei jignite, mă afluam într-o situație foarte neprielnică și că în sufletul Estellei se dădea o adevărată luptă împotriva acestei constrîngerii.

— Oricum, spusei eu, astăzi nu poți să spui că nu te-am ascultat, fiindcă, de data asta, tu mi-ai scris să vin să te văd.

— Asta-i adevărat, spuse Estella, cu un zîmb nepăsător și rece, care mă îngheța totdeauna.

După ce își aținti timp de cîteva clipe ochii asupra amurgului de afară, Estella urmă :

— Domnișoara Havisham dorește să vin pentru o zi la „Satis“. Tu trebuie să mă însoțești pînă acolo și să mă aduci înapoi, dacă vrei. Nu-i place să călătoresc singură și nu vrea s-o primească în casa ei pe servitoarea mea, pentru că îi este groază să aibă de-a face cu ființe de soiul ăsta. Poți să mă însoțești ?

— Dacă pot să te însoțesc, Estella ?!

— Atunci, poți ? Poimiine, dacă vrei. Trebuie să plătești toate cheltuielile din banii ei. Ai auzit care e condiția ?

— Da, și trebuie să mă supun, spusei eu.

În felul acesta am fost înștiințat de vizita pe care trebuia să o fac și de altele care au urmat ; domnișoara Havisham nu-mi scria niciodată și cred că nici nu i-am văzut vreodată scrisul. A treia zi plecarăm spre oraș ; o găsirăm pe domnișoara Havisham în odaia în care o văzusem eu prima oară și nu mai e nevoie să spun că nu se întîmplase nici o schimbare la „Satis“.

Domnișoara Havisham o îndrăgea pe Estella și mai cumplit decît în ziua cînd le văzusem prima dată împreună ; repet cuvîntul cu bună știre, căci era ceva cu adevărat cumplit în patima privirilor și îmbrățișărilor ei. Se agăța de frumusețea Estellei, de vorbele ei, de gesturile ei și-și frîngea tremurînd degetele privind-o, ca și cum ar fi vrut să înghită făptura minunată pe care o crescuse.

De la Estella se uita la mine, cu o privire cercetătoare, care părea că-mi pătrunde în inimă, ca să descopere rănile. „Cum se poartă cu tine, Pip, cum se poartă cu tine ?“ mă întreba cu glasul ei jscodi-

tor de vrăjitoare, chiar și atunci cînd Estella era de fată.

Seara, cînd ne-am așezat în jurul focului, care pilpîia, deveni și mai stranie; căci o luă pe Estella de braț și-și încheștă mina pe mina ei, încercînd să smulgă de la ea, cu ajutorul a ceea ce aflase din scrisorile trimise regulat, numele și situația tuturor bărbaților pe care fata îi vrăjise; și în timp ce stăruia să afle tot pomelnicul, cu voința arzătoare a unei minți grav bolnave, domnișoara Havisham își încheștă cealaltă mină pe baston și-și proptea bărbia pe mină, holbîndu-se la mine cu ochii ei strălucitori și rătăciți de arătare.

Oricît de nenorocit și de amărit mă simțeam la acest gînd și oricît de umilitor era sentimentul de încătușare și degradare pe care-l trezea în mine, îmi dădeam totuși seama că Estella era pusă să o răzbune pe domnișoara Havisham împotriva bărbaților și că nu-mi va fi dăruită pînă ce domnișoara Havisham nu-și va fi potolit această dorință.

Acum înțelegeam de ce-mi fusese sortită mie dinainte. Aruncînd-o în lume pentru a vrăji, a chinui, a face rău, domnișoara Havisham era pătrunsă de siguranța răutăcioasă că Estella nu va putea fi cîștigată de gloata admiratorilor, că tuturor aceloră care o rîvneau le era scris să o piardă. Înțelegeam că și eu eram chinuit de răutatea ei, deși prada îmi era sortită mie. Vedeam acum de ce fusesem mereu amînat și înțelegeam de ce custodele meu nu voia să recunoască în chip formal că avea cunoștință de acest plan. Pe scurt, o recunoșteam în toate astea pe domnișoara Havisham așa cum era în clipa aceea acolo, în fața ochilor mei, așa cum o văzusem întotdeauna; în toate acestea deslușeam bine umbra acelei case întunecoase și nesănătoase în care ea își ascundea viața, ferindu-se de razele soarelui.

Luminările din odaie, așezate în policandre atîrnate de perete, se aflau sus, departe de podea, și ardeau molcom, ca orice lumină artificială într-un aer vechi și închis. Și în timp ce mă uitam la ele la întunericul palid din jurul lor, la ceasornicul cu acele nemișcate, la podoabele de nuntă ofilite aflate pe masă și pe podea, și la fața ei înfricoșătoare, ce arunca o umbră fantomatică, pe care focul o mărea, zvîrlind-o pe tavan și pe pereți, vedeam peste tot sfîrșitul la care mintea mea ajunsesese dinainte, sfîrșitul acesta repetat de mii de ori și întorcîndu-se împotriva mea. Gîndurile mele trecură în odaia cea mare de dincolo de scară, unde era întinsă masa, și acolo văzui același sfîrșit, scris parcă în pinzele și în pașii păianjenilor care se țirau pe fața de masă, în fuga șoarecilor care se piteau speriați în spatele lemnăriei, în bijbîielile și opintelile gîndacilor de pe podea.

În timpul acestei vizite avu loc un schimb de cuvinte între Estella și domnișoara Havisham. Pentru prima oară le vedeam împotrivindu-se una alteia.

Le vedeam lîngă foc, după cum am spus, și domnișoara Havisham tot o mai ținea pe Estella de braț și tot își mai încheșta mîna pe a ei ; Estella începuse să se desprindă încet-încet din strînsoare. Chiar și înainte dăduse semne de răzvrătire, ba aș spune că îndurase în tăcere acea pornire de dragoste pătimașă, dar că nu o acceptase și nici nu dăduse dovadă că o împărtășește.

— Ce, spuse domnișoara Havisham, fulgerînd-o, cu privirea, te-ai plictisit de mine ?!

— Sînt doar plictisită de mine însămi, răspunse Estella, desprinzîndu-și brațul și îndreptîndu-se spre cămin, unde se opri cu ochii la flăcări.

— Spune adevărul, nerecunoscătoare ce ești ! strigă domnișoara Havisham, izbind cu patimă bastonul de podea. Te-ai plictisit de mine ?

Estella se uită la ea cu stăpînire și, din nou, își plecă ochii spre flăcări. În înfățișarea ei gîngășă și pe fața ei frumoasă se citea nepăsarea față de pasiunea sălbatică a celeilalte, o nepăsare aproape crudă.

— Piatră ce ești ! strigă domnișoara Havisham. Inimă de gheață, de gheață !

— Ce ? spuse Estella, în aceeași atitudine de indiferență, sprijinindu-se de cămin și mișcîndu-și doar ochii. Îmi faci imputări fiindcă sînt rece ? Dumneata ?!

— Nu ești rece ? Întrebarea era fioroasă.

— Ar trebui să știi, spuse Estella, că sînt așa cum m-ai făcut dumneata. Ia asupra dumitale toate laudele și toate ocările, toate succesele și toate înfrîngerile, pe scurt, ia asupra dumitale toată ființa mea !

— Uită-te la ea, uită-te la ea ! strigă domnișoara Havisham cu amărăciune. Uită-te cît e de aspră și de nerecunoscătoare, aici, în casa unde a fost crescută ! Aici, unde a fost primită în brațele acestora nenorocite, la pieptul acesta care singera de atîtea răni, aici, unde, ani de-a rîndul, am copleșit-o cu dragoste !

— Cel puțin, eu n-am avut nici un amestec în treaba asta, spuse Estella. Tot ce puteam face în vremea aceea era să umblu și să vorbesc. Dar ce-ai vrea ? Ai fost bună cu mine, și dumitale îți datorez totul. Dar ce-ai mai vrea ?

— Dragoste ! răspunse cealaltă.

— Ai dragoste !

— N-am ! spuse domnișoara Havisham.

— Ești mama mea adoptivă, spuse Estella, fără a părăsi atitudinea ei grațioasă, fără să ridice glasul, cum făcea cealaltă, fără să se lase tîrită nici de mînie, dar nici de duioșie. Ești mama mea adoptivă, și-am spus că dumitale îți datorez totul. Tot ce am este de drept al dumitale. Tot ce mi-ai dat va fi al dumitale la prima poruncă. În afară de asta, eu n-am nimic. Și dacă ceri să-ți dau ceea ce nu mi-ai dat niciodată, află că recunoștința și simțul datoriei nu pot face lucruri care sînt cu nepuțință de îndeplinit.

— Nu i-am dat niciodată dragoste ! strigă domnișoara Havisham întorcîndu-se spre mine cu o privire sălbatică. Nu i-am dat o dragoste arzătoare, nedespărțită, de multe ori, de gelozie și de chinuri grozave ! Ea îmi vorbește așa ! Spune-mi că-s nebună ! Spune-mi că sînt nebună !

— De ce să-ți spun că ești nebună ? răspunse Estella. Tocmai eu să-ți spun asta ? Există vreun om pe lume care să-ți cunoască gîndurile măcar pe jumătate așa cum ți le cunosc eu ? Există cineva pe lume care să știe ce memorie fidelă ai măcar pe jumătate așa cum știu eu ? Eu, care am stat la vatra asta, pe scăunelul acela, eu, care stau și acum lîngă dumneata și am luat lecții de la dumneata, privind în ochii dumitale, care erau ciudați și mă înspăimîntau !

— Ai uitat prea repede ! gemu domnișoara Havisham. Prea repede ai uitat vremurile acelea !

— Nu, nu le-am uitat, răspunse Estella. Nu le-am uitat, le-am păstrat în amintirea mea ca pe niște comori. M-ai descoperit vreodată necredincioasă celor ce m-ai învățat ? Ai văzut vreodată că nu iau aminte la lecțiile dumitale ? Cînd ai văzut că las să pătrundă aici — Estella își duse mîna

la piept — tot ceea ce dumneata ai dat la o parte ?
Fii dreaptă cu mine !

— Ce mîndră e, ce mîndră e ! gemu domnișoara Havisham, dîndu-și părul cărunț pe spate cu amîndouă mîinile.

— Cine m-a învățat să fiu mîndră ? răspunse Estella. Cine mă lăuda cînd învățam bine lecția ?

— Cît e de neînduplecată, cît e de neînduplecată ! gemu domnișoara Havisham repetînd gestul pe care-l făcuse mai înainte.

— Cine m-a învățat să fiu neînduplecată ? răspunse Estella. Cine mă lăuda cînd învățam bine lecția ?

— Dar să fii mîndră și neînduplecată cu *mine* ? tipă domnișoara Havisham, întinzîndu-și brațele. Estella, Estella, Estella, să fii mîndră și neînduplecată cu *mine* ?!

Estella se uită timp de o clipă la ea, cu o mirare calmă, dar se vedea că nu e tulburată ; după aceea își coborî din nou privirile spre foc.

— Nu înțeleg, spuse Estella, ridicîndu-și ochii după cîteva clipe de tăcere, de ce ești atît de neînțelegătoare cînd vin să te văd după ce-am stat atîta timp departe una de alta ! N-am uitat niciodată durerile dumatiale, nici pricina lor. Nu ți-am fost niciodată necredincioasă, nici dumatiale și nici învățăturii pe care mi-ai dat-o. Nu mă pot învinovăți că am dat dovadă de vreo slăbiciune.

— Ar fi o slăbiciune să-mi împărtășești dragostea ? exclamă domnișoara Havisham. Da, da, așa ar zice ea !

— Încep să cred, spuse Estella, gînditoare, după alte cîteva clipe de mirare calmă, că înțeleg cum s-a întîmplat. Dacă ți-ai fi crescut fiica adoptivă numai în pustietatea întunecoasă a acestor odăi și n-ai fi lăsat-o niciodată să afle că există lumina

soarelui — lumină la care nu i-ai îngăduit nici măcar o dată să-ți privească fața — dac-ai fi făcut asta și apoi, din cine știe ce pricină, ai fi vrut ca ea să înțeleagă ce înseamnă lumina soarelui și să știe tot ce se poate ști despre ea, ai fi fost oare dezamăgită și supărată dacă n-ar fi știut să-ți răspundă?

Domnișoara Havisham, care stătea cu capul înfundat în miini, scoase un geamăt slab și se clătină în scaun, dar nu răspunse nimic.

— Sau, spuse Estella, să luăm un exemplu mai apropiat : dac-ai fi învățat-o de la primele licăriri ale inteligenței, cu toată energia și puterea dumitale, că există ceva care se numește lumina soarelui, dar că lumina aceasta va fi dușmanul și moartea ei, că trebuie să lupte împotriva ei, fiindcă pe dumneata lumina asta te-a ofilit și va ofili-o și pe ea ; dac-ai fi făcut așa și apoi ai fi vrut cu un anumit scop s-o faci să privească lumina soarelui ca pe ceva firesc și ea n-ar fi putut, ai fi fost dezamăgită sau supărată ?

Domnișoara Havisham asculta (sau părea numai că ascultă, căci nu-i puteam vedea fața), dar nu răspunse nici de data aceasta.

— Așa că, spuse Estella, trebuie să mă iei așa cum m-ai făcut. Nici succesul nu-i al meu și nici înfrângerea, dar amindouă fac parte din ființa mea.

Domnișoara Havisham se așezase pe jos — nici eu nu știu cum — printre podeabele ofilite de mireasă, care erau împrăstiate pe podea. M-am folosit de acest moment, de mult așteptat, ca să ies din odaie, după ce, printr-o mișcare a mîinii, am implorat-o pe Estella să-și îndrepte atenția asupra domnișoarei Havisham. În clipa în care am părăsit odaia, Estella tot mai stătea sprijinită de cămin, așa cum stătuse tot timpul. Părul cărunț al dom-

nișoarei Havisham era răsfirat pe jos, printre resturile podoabelor de nuntă, și priveleştea era înfiorătoare.

Cu inima strânsă, m-am plimbat vreo oră și mai bine prin curte, prin grădina păraginită și prin fabrica de bere, la lumina stelelor. Cînu, în cele din urmă, mi-am luat inima în dinți și m-am întors, Estella ședea pe genunchii domnișoarei Havisham, cosîndu-i cîteva podoabe ale rochiei care se destrămau. De atunci mi-am amintit mereu de podoabele acelea ori de cîte ori vedeam zdrențele arse ale unui steag, dintre cele care sînt atîrnate în catedrală. Apoi Estella și cu mine am jucat cărți ca pe vremuri — numai că acum eram mai pricepuți și jucam jocuri franțuzești — și așa a trecut seara și m-am dus la culcare.

Eu locuiam în clădirea singuratică din cealaltă parte a curții. Era prima noapte pe care o petreceam la „Satis“, și somnul nu voia să se apropie de mine. Mii de domnișoare Havisham mă chinuiau. Domnișoara Havisham se afla și de o parte a pernei, și de cealaltă, și la căpătîiul patului, și la picioare, era în spatele ușii întredeschise care dădea în iatac, era în odaia de deasupra, în odaia de dedesubt, peste tot. În cele din urmă, văzînd că timpul înaintează greu și că e de-abia 2 din noapte, am simțit că locul acela nu poate fi loc de odihnă pentru mine și că trebuie să mă scol.

M-am sculat, mi-am pus hainele și am trecut curtea, îndreptîndu-mă spre coridorul cel lung de piatră, cu gîndul de a ajunge în curtea exterioară și de a mă plimba pe acolo, ca să mă mai potolesc puțin. Dar cum am ajuns în coridor, am și stins luminarea, căci o văzusem pe domnișoara Havisham plimbîndu-se pe acolo ca o stafie și scoțînd niște țipete slabe. Am mers cu cîteva pași în urma

ei și am văzut-o urcînd scara. Ținea în mînă o luminare, pe care cred că o scosese dintr-unul din policandrele odăii ei, și, la lumina aceasta slabă, părea o ființă cu totul nepămîntească. Din capul scării simțeam aerul mucegăit al odăii de ospăt, deși n-o văzusem pe domnișoara Havisham deschizînd ușa ; o auzeam doar umblînd, trecînd în partea cealaltă a scării, intrînd în odaia ei și apoi din nou în odaia de ospăt, iar țipătul acela o urmărea pretutindeni. După cîtva timp, am încercat să ies din coridor pe întuneric și să mă înapoiez, dar n-am izbutit pînă cînd n-au pătruns înăuntru cîteva dîre din lumina dimineții, care mi-au arătat unde să pun mîna. În tot timpul acesta, ori de cîte ori coboram scara, auzeam pașii ei, vedeam lumina trecînd pe deasupra mea și auzeam țipătul acela slab și neînterupt.

Pînă la plecarea noastră, între ea și Estella nu s-a mai ivit nici umbră de neînțelegere și nicio-dată, în nici o împrejurare asemănătoare, nu s-a mai pomenit nimic despre cele întîmplate ; și după cîte îmi amintesc, au mai fost patru împrejurări asemănătoare. Iar purtarea domnișoarei Havisham față de Estella nu se schimbă nici ea, doar că mi se părea uneori că văd o umbră de teamă în feiul ei de a fi.

E cu neputință să întorc această pagină din viața mea fără să pomenesc de numele lui Bentley Drummle, căci altfel m-aș lipsi bucuros.

O dată, pe cînd „pițigoi” erau strînși în păr și cînd domnea, ca de obicei, o atmosferă de bună-voie datorită faptului că nici unul dintre noi nu se înțelegea cu ceilalți, „pițigoiul” care prezida spuse „Crîngului” să păstreze ordine, pentru că domnul Drummle încă nu ridicase paharul în cinstea doamnei lui ; în conformitate cu statutul solemn al

acestei societăți, în ziua aceea era rîndul brutei de Drummle să îndeplinească această ceremonie. Mi se păru că-l văd uitîndu-se la mine, cu uitătura lui urîtă, în timp ce cana cu vin făcea ocolul mesei, ceea ce n-ar fi fost de mirare dat fiind că nu ne îndrăgeam prea mult. Dar care nu-mi fu mirarea cînd Drummle spuse adunării că ridică paharul în cinstea Estellei

— Care Estella ? întrebai eu.

— Ce-ți pasă ? răspunse Drummle.

— Estella, de unde ? spusei eu. Ești obligat să-mi spui.

Și, într-adevăr, în calitate de „pițigoi“, era obligat.

— Din Richmond, domnilor, spuse Drummle, neținînd seama de mine. O frumusețe fără seamăn !

— Multe știe idiotul ăsta despre frumuseți fără seamăn ! îi șoptii eu lui Herbert.

— O cunosc pe domnișoara asta, spuse Herbert în auzul comesenilor, după ce toată lumea ciocni paharele.

— O cunoști ? spuse Drummle.

— Și eu la fel, adăugai, cu fața stacojie.

— O cunoști ? spuse Drummle. O, Doamne !

Acesta era singurul răspuns de care era în stare făptura aceea greoaie — în afară de aruncatul paharelor și al ceștilor — dar, de data aceasta, răspunsul lui mă înfierbîntă atît de tare, de parcă m-ar fi împuns cu cine știe ce ironie. M-am sculat numaidecît de pe scaun, spunînd că socoteam o neobrazare faptul că lua cuvîntul în „Crîng“ — întrebuițam expresia „a lua cuvîntul în «Crîng»“ ca pe o expresie corectă și parlamentară — bînd în cinstea unei doamne despre care nu știa nimic. La aceste cuvinte, domnul Drummle se ridică și mă

întrebă ce voiam să spun, iar eu îi răspunsei în cuvinte grave că Drummle știe, pare-se, unde să mă găsească.

„Pițigoi“ se împărțiră în două tabere, pentru a hotărî dacă e cu putință într-o țară creștină să ajungi la vreun rezultat, după cuvintele acestea, fără vărsare de sînge. Dezbaterea deveni atît de înflăcărată, încît, în timpul discuției, cel puțin șase membri foarte onorabili spuseră altor șase membri că aceștia din urmă știu, pare-se, unde să-i găsească. Totuși, pînă în cele din urmă se hotărî („Crîngul“ fiind un loc de onoare) că, dacă domnul Drummle va fi în stare să se prezinte cu un certificat de la doamna cu pricina, prin care aceasta să declare că el avea cîntea de a o cunoaște, domnul Pip trebuie să-și ceară scuze, în calitate de *gentleman* și de „pițigoi“, deoarece s-a lăsat tîrît de minie. Această confruntare fu hotărîtă pentru a doua zi (pentru ca nu cumva onoarea noastră să se răcească între timp din pricina întîrzierii), și a doua zi Drummle apărî cu o mică dovadă politicoasă, scrisă de Estella, în care aceasta declara că avusese cîntea să danseze de cîteva ori cu el. N-avui încotro și fui silit să-mi cer scuze pentru că „mă lăsașem tîrît de minie“ și să înlătur, ca fiind neîntemeiată, părerea că pot fi găsit oriunde pentru anumite scopuri. Apoi, timp de o oră, Drummle și cu mine mîrîirăm unul la adresa celuilalt, în timp ce „Crîngul“ era prins de o discuție în contradictoriu și, în cele din urmă, cineva declară că voia bună se restabilise cu o iuțeală uluitoare.

Povestesc toate acestea cu inima ușoară, dar pe atunci n-a fost de loc ușor pentru mine. Căci nu găsesc cuvintele potrivite pentru a spune cît mă durea gîndul că Estella se purta frumos cu un ne-rod, cu un om josnic, greoi, morocănos și atît de in-

ierior tuturor oamenilor pe care-i cunoşteam. Cred pînă în ziua de azi că pricina care mă făcea să nu pot îndura gîndul că ea îşi apleca privirile asupra unui ciine era flacăra curată de mărinimie care încălzea iubirea mea pentru Estella. Fără îndoială că m-aş fi simţit nenorocit oricine ar fi fost omul pe care ea l-ar fi cinstit cu favoarea ei, dar un om mai demn mi-ar fi pricinuit o durere mai mică.

Îmi era uşor să descopăr şi am descoperit destul de repede că Drummle începuse să o urmărească îndeaproape pe Estella şi că ea îi îngăduia acest lucru. În curînd văzui că Drummle era mereu pe urmele ei ; îl întîlneam în fiecare zi. Greoi şi încăpăţinat cum era, Drummle nu se dădea bătut, iar Estella îl suporta, cînd încurajîndu-l, cînd descurajîndu-l, uneori chiar mîngîindu-l, alteori dispreţuindu-l vădit ; ba îl cunoştea foarte bine, ba îşi amintea cu greu cine era.

Dar „păianjenul“, cum îi spunea domnul Jagers, era obişnuit să aştepte şi era înarmat cu răbdarea tribului său. În afară de aceasta, avea o încredere neghioabă în banii lui şi în renumele familiei sale, care îi foloseau adeseori, căci îl seuteau de orice sfortare sau de alegerea unui ţel. Aşa că „păianjenul“ nostru, în încăpăţînarea cu care o pindea pe Estella, întrecea în răbdare multe alte insecte mai strălucitoare şi, adeseori, ieşea din amorteală şi pica tocmai la momentul potrivit.

La un bal dat la Richmond (pe atunci se dădeau baluri peste tot), Estella întrecu în frumuseţe toate celelalte femei ; nătărăul de Drummle se ţinu de ea cu atîta neruşinare şi stăruinţele lui fură primite cu atîta bunăvoinţă, încît m-am hotărît să-i vorbesc Estellei. M-am folosit de primul prilej ; acesta s-a ivit în timp ce Estella o aştepta pe doamna Brandley, cu care trebuia să se întoarcă

acasă ; stătea singură, gata de plecare, lângă niște ghivece de flori, iar eu eram lângă ea, -căci o însoțeam întotdeauna când se ducea sau se întorcea de la astfel de petreceri.

— Ești obosită, Estella ?

— Destul de obosită, Pip.

— Nici nu mă mir.

— Mai bine spune că n-ar trebui să fiu obosită, pentru că înainte de culcare trebuie să-mi scriu scrisoarea către „Satis“.

— Ca să povestești triumful de astă-seară ? întrebai eu. Nu prea a fost grozav, Estella.

— Ce vrei să spui ? Nici n-am știut că am dobândit o victorie.

— Estella, spusei eu, uită-te la individul acela din colț, care ne privește.

— De ce să mă uit la el ? întrebă Estella, atinându-și ochii asupra mea. Ce e de văzut la individul acela din colț — ca să întrebuițez cuvintele tale — pentru ca să merite să mă uit la el ?

— Tocmai asta-i întrebarea pe care vreau să ți-o pun, spusei eu, fiindcă s-a ținut de tine ca o umbră toată seara.

— În jurul unei lumînări zboară molii și tot felul de alte făpturi urâte, răspunse Estella, privind spre Drummle. Ce vină are lumânarea ?

— Lumânarea n-are nici o vină, răspunsei eu, dar oare Estella nu se poate purta altfel ?

— Ei și ?! spuse ea, după o clipă, rîzînd. Poate. Da, sigur, dacă spui tu așa.

— Dar, Estella, ascultă ce-ți spun. Mă simt nenorocit cînd văd că încurajezi pe un om atît de vrednic de dispreț cum e Drummle. Doar știi că toată lumea îl disprețuiește.

— Ei și ? spuse ea.

— Știi doar că e urît și la trup, și la suflet. Un individ care nu-i om întreg, care e nesuferit, josnic, prostănac.

— Ei și ? spuse ea.

— Știi doar că nu poate impresiona decît cu banii lui și cu un pomelnic caraghios de strămoși goi la minte ; știi sau nu ?

— Ei și ? spuse ea din nou, și de cîte ori spunea vorbele acestea, ochii ei frumoși se deschideau mai mari.

Ca să înlătur piedica pe care mi-o puneau aceste cuvinte, m-am agățat eu de ele și i-am spus, repetînd răsplat :

— Ei și ! De aceea sînt nenorocit.

Dacă aș fi crezut că ea îl încuraja pe Drummle cu gîndul de a mă face pe mine să mă simt nenorocit, inima mi-ar fi fost mai ușoară ; dar, ca de obicei, mă scotea cu totul din discuție, astfel încît nu mă puteam gîndi la așa ceva.

— Pip, spuse Estella, aruncînd o privire prin odaie, nu spune din nou prostii despre înrîurirea pe care purtarea mea o are asupra ta. Poate că purtarea mea are înrîurire asupra altora, și asta fiindcă așa vreau eu. Dar nu merită să mai vorbim.

— Ba merită, spusei eu, fiindcă nu pot să îndur să aud oamenii zicînd : „Copleșește cu favoruri pe un bădăran, pe cel mai josnic dintre oameni“.

— Eu pot să îndur, spuse Estella.

— O, nu fi atît de mîndră și de neînduplecată, Estella !

— În clipa asta îmi spune că sînt mîndră și neînduplecată ! spuse Estella, făcînd un gest de mi-rare cu mîinile. Și, cu o clipă înainte, mă certa fiindcă îmi aplec urechea la spusele unui bădăran !

— Fără îndoială că așa e, spusei eu repezit, chiar astă-seară te-am văzut privind-l așa cum pe mine nu mă privești niciodată și zîmbindu-i cum nu-mi zîmbești mie niciodată.

— Atunci vrei, spuse Estella, întorcîndu-se spre mine, cu o privire fixă și serioasă, dacă nu chiar supărată, vrei să te mint și să te prind și pe tine în cursă ?

— Dar ce, pe el îl minți și-l prinzi în cursă ?

— Da, și pe mulți alții, pe toți, în afară de tine ! Uite-o pe doamna Brandley. Nu mai am nimic de spus.

Și acum, după ce am încheiat un capitol al frământărilor care îmi stăpîneau inima și mă îndurerau atît, trec neștiinjenit mai departe, la acea întâmplare care avea să mă urmărească timp și mai îndelungat, întâmplare pregătită din vremea cînd nici nu știam de existența Estellei, încă din vremea cînd mintea ei de copil începea să fie sucită de mîinile pustietoare ale domnișoarei Havisham.

O poveste orientală spune că lespede de piatră care trebuia să cadă peste patul sultanului în toată gloriei acestuia a fost cioplită, încetul cu încetul din blocuri de stîncă, că tunelul prin care trebuia să treacă sfoara ce avea să țină lespede a fost scobit prin munte în același fel, că tot încetul cu încetul lespede a fost apoi ridicată și potrivită pe acoperiș, iar frînghia a fost dusă pînă la piatră prin gaura nesfîrșită din stîncă și apoi prinsă de inelul de fier. Toate fuseseră pregătite cu multă osteneală, și cînd sosi ceasul, sultanul fu trezit în faptele nopții, iar securea ascuțită ce trebuia să desfacă frînghia de inelul cel mare de fier fu pusă în mîna lui ; și el dădu o lovitură de secure, iar frînghia se desfăcu și alunecă în pămînt, în timp

ce tavanul se prăbuși. Așa s-a întâmplat și cu mine; toată munca, din apropiere și din depărtare, care ținea acest sfârșit fusese înfăptuită; și, într-o clipă, lovitura fu dată, iar acoperișul fortăreței mele se prăbuși peste mine.

CAPITOLUL XXXIX

Aveam 23 de ani. Nu mai aflasem nimic care să mă lumineze asupra speranțelor mele și trecuse o săptămână de când împlinisem 23 de ani. Trecuse anul de când ne mutasem din „Barnard's Inn“, și acum locuiam în Temple¹. Locuința noastră era la Gardencourt, jos, pe malul fluviului.

De cîtva timp, relațiile dintre domnul Pocket și mine nu mai erau aceleași ca la început, măcar că ne împăcam foarte bine. Deși nu eram în stare să mă apuc de nimic — nădăjduiesc că din pricina mijloacelor mele de trai, care erau nesigure — îmi plăcea să citesc, și citeam regulat ore în șir. Afacerea lui Herbert progresa, iar în ceea ce mă privește pe mine, lucrurile stăteau așa cum le-am descris la sfârșitul capitolului dinainte.

Herbert plecase în călătorie pînă la Marsilia, în interes de afaceri. Eu eram singur, și singurătatea mă apăsa. Descurajat și neliniștit cum eram, nădăjduind mereu că ziua de mîine sau săptămîna viitoare îmi va lumina drumul, dar mereu dezamăgit în așteptările mele, mi-era grozav de dor de fața voioasă și de răspunsurile vioaie ale prietenului meu.

Era o vreme nesuferită; furtună și ploaie care nu mai conteneau și noroi, noroi adînc pe toate

¹ Cartier al Londrei, locuit între 1184—1313 de cavalerii templieri.

străzile. În fiecare zi, un vâl greu se lăsa asupra Londrei, venind dinspre răsărit, și cobora mereu, ca și cum în răsărit s-ar fi aflat nori și vânturi nenumărate. Vijelia fusese atît de cumplită, încît tablele de pe casele înalte fuseseră tîrîte de vînt, iar la țară copacii fuseseră dezrădăcinați și aripile morilor de vînt smulse. De pe coastă veneau vești triste-despre furtuni și naufragii. Vijeliile fuseseră întovărășite de torente de ploaie, și ziua acestor care tocmai se încheia acum, cînd mă așezam și eu în fața focului cu o carte în mînă, fusese cea mai cumplită din toate.

Din vremea de care vorbesc eu s-au făcut multe schimbări în Temple; acum cartierul acesta nu mai e atît de pustiu ca atunci și nici nu mai are vederea deschisă spre fluviu. Locuiam la ultimul etaj al celei mai îndepărtate case din cartier, și în seara aceea, vîntul, care năvălea pe fluviu, scutura casa, ca niște bubuituri de tun, ca o vijelie pe mare. Ploaia, adusă de vînt, lovea în ferestre, și atunci, uitîndu-mă la geamurile care se zgîlțiau, îmi închipuiam că mă aflu într-un far bătut de furtuni. Rar, fumul țîșnea din cămin, ca și cum nici el nu s-ar fi încumetat să iasă într-o astfel de noapte; și cînd deschideam ușile și mă uitam pe scară, vedeam că lămpile de pe scări erau stinse, iar cînd mă uitam pe ferestrele negre, făcînd umbră feței cu miinile (nici nu putea fi vorba să le deschid împotriva mușcăturilor ploii și ale vîntului), vedeam că felinarele din curte erau stinse, că cele de pe poduri și de pe mal pîlpiiau și că focurile de cărbuni de pe șlepuri erau duse de vînt ca niște picături aprinse de ploaie.

Citeam, cu ceasornicul pe masă, cu gîndul să închid cartea la ora 11. În clipa în care o închi-

deam, clopotul catedralei Sfintul Paul și multe alte clopote ale bisericilor din oraș începură să bată, unele cu glas tare, altele în surdină, altele slab de tot. Era ciudat felul cum vîntul spărgea sunetele, și eu ascultam, gîndindu-mă că vîntul le acoperă și le sfișie dangătul, cînd, deodată, auzii niște pași pe scară.

N-are rost să mă întreb ce neliniște nervoasă m-a făcut să tresar și să leg, în chip neînțeles, pașii aceia cu pașii soră-mi, care murise. Neliniștea îmi trecu într-o clipă, și cînd ascultai din nou, auzii, niște pași care se poticneau. Amintindu-mi că lampa de pe scară se stinsese, am luat-o pe aceea la care citeam și am ieșit în capul scării. Omul care era jos se opri la vederea lămpii mele, căci nu se mai auzi nimic.

- E cineva acolo ? strigai eu, privind în jos.
- Da, spuse o voce care venea din întuneric.
- Ce etaj căutați ?
- Cel mai de sus. Pe domnul Pip.
- Eu sînt. S-a întîmplat ceva ?
- Nu s-a întîmplat nimic, răspunse glasul.
- Și omul urcă scara.

Eu țineam lampa peste balustrada scării, iar el intră, încetul cu încetul, în cercul ei de lumină. Era o lampă de masă cu abajur, pentru citit, și lumina pe care-o răspîndea era foarte slabă ; așa că omul nu rămase decît o clipă în bătaia razelor și apoi ieși din cîmpul lor. În clipa aceea văzui o față străină, care se uita în sus cu un aer de emoție și de mulțumire pricinuit, pesemne, de vederea mea.

În timp ce-i luminaam drumul, văzui că omul e îmbrăcat solid, dar grosolan, ca un călător pe mare. Văzui că are părul cărunt și că se apropie de 60 de ani, că e un om puternic, bine legat, un

om ars de soare și oțelit de vreme. Și în timp ce urca ultimele două trepte și lumina lămpii ne cuprindea pe amândoi, îl văzui, spre uimirea mea, prostească, întinzându-și amîndouă mîinile spre mine.

— Mă rog, ce treabă aveți cu mine ? îl întrebai eu.

— Ce treabă ? repetă el, oprindu-se. A, da ! Vă lămuresc eu, cu voia dumneavoastră.

— Doriți să intrați ?

— Da, răspunse el ; doresc să intru, stăpîne.

Îi pusesem această întrebare cu un glas destul de neprimitor, căci nu-mi plăcea fața aceea strălucitoare și plină de bucuria recunoașterii. Nu-mi plăcea, pentru că mi se părea că omul se aștepta să-i răspund în același fel. Dar l-am lăsat să intre în odaia pe care tocmai o părăsisem și, după ce am așezat lampa pe masă, l-am rugat cît am putut mai politicoasă să mă lămurească.

Omul se uită în jurul lui cu un aer nespus de ciudat — un fel de plăcere plină de mirare, ca și cum ar fi avut vreun amestec în lucrurile pe care le admira — și-și scoase haina grosolană și pălăria. Atunci văzui că avea o față brăzdată și un cap pleșuv, iar părul cărunt și lung nu-i creștea decît de o parte și de alta a capului. Totuși, nu văzui nimic care să mă lămurească. Dimpotrivă, în clipa următoare îl văzui din nou întinzându-și amîndouă mîinile spre mine.

— Ce doriți ? întrebai eu, bănuind că aveam de-a face cu un nebun.

Omul încetă o clipă să mă privească și-și frecă încet capul cu mîna.

— E neplăcut pentru un om care a dorit un lucru atîta timp și care vine de departe, spuse el cu

glas răgușit și spart, dar nu-i vina dumitale, nu-i vina nici unuia din noi. Îți spun îndată. Dă-mi puțin răgaz, te rog.

Se așază pe un scaun în fața focului și-și acoperi fruntea cu miinile lui mari, cafenii și vînoase. M-am uitat bine la el și m-am dat puțin în lături ; dar nu-l cunoșteam.

— E cineva pe aici ? întrebă el, uitîndu-se peste umăr ; e cineva ?

— De ce îmi pui întrebări dumneata, un străin, care intri în casa mea la ceasul ăsta din noapte ? spusei eu.

— Ești deștept, răspunse el, clătînd chibzuit și drăgăstos din cap, cu un gest de neînțeles, dar și enervant. Mă bucur că te-ai făcut deștept ! Dar nu te repezi la mine. O să-ți pară rău pe urmă.

M-am lăsat păgubaș de intenția pe care el o dibuise atît de bine, căci îl cunoșteam. Nici o trăsătură de pe fața lui nu-mi era cunoscută, dar, totuși, îl cunoșteam ! Dacă vîntul și ploaia ar fi dus cu ele toți acești ani, împrăștiind tot ce se petrecuse în acest răstimp, și ne-ar fi dus din nou în cimitirul unde am stat pentru întîia oară față în față cu acest om, la niveluri atît de deosebite, și tot nu l-aș fi cunoscut pe pușcăriaș mai bine decît îl cunoșteam acum, cînd stătea pe scaunul din fața focului ! Nu era nevoie să scoată din buzunar o pilă și să mi-o arate. Nu era nevoie să-și deznoade batista de la gît și să și-o lege în jurul capului și nici să-și cuprindă spatele cu miinile și să umble tremurînd prin odaie, uitîndu-se înapoi spre mine, ca să-l recunosc. Îl cunoscusem înainte ca el să mă ajute cu vreuna din mișcările acestea, deși, cu o clipă mai devreme, nici nu-mi dădeam seama că bănuiesc măcar identitatea lui.

Se întoarse spre locul meu și-și întinse din nou amîndouă mîinile. Neștiind ce să fac — căci de mirare nu mai eram stăpîn pe mine — îi dădui mîinile în silă. El le strînse din toată inima, le ridică la gura lui, le sărută și le strînse mai departe.

— Te-ai purtat frumos, băiete ! spuse el. Cu mărinimie, Pip ! Și eu n-am uitat asta niciodată !

Deoarece schiță o mișcare, ca și cum ar fi vrut să mă sărute, îi pusei mîna în piept, îndepărîndu-l.

— Stai ! spusei eu. Oprește-te ! Dacă îmi ești recunoșcător pentru cele ce am făcut pentru dumeata cînd eram mic, nădăjduiesc că ți-ai arătat recunoștința schimbîndu-ți felul de viață. Dacă-ai venit să-mi mulțumești, află că nu e nevoie. Totuși, m-ai găsit, și fără îndoială că trebuie să fie ceva bun în sentimentul care te-a adus aici, așa că eu nu te voi izgoni ; dar trebuie totuși să înțelegi că... eu...

Privirea lui ciudată îmi atrase într-atît luarea-aminte, încît vorbele mi se opriră pe buze.

— Spuneai, observă el, după ce ne măsurarăm unul pe altul în tăcere, spuneai că trebuie să înțeleg. Ce trebuie să înțeleg ?

— Că nu doresc să reinnoiesc cunoștința această întîmplătoare, de demult, în împrejurările de astăzi, atît de diferite. M-aș bucura să știu că te-ai pocăit, că ai devenit alt om. Mă bucură să-ți spun toate acestea. Mă bucură că te-a adus aici gîndul că merit să-mi mulțumești. Dar, totuși, drumurile noastre nu seamănă. Ești ud și pari ostenit. Vrei să bei ceva înainte de plecare ?

Își legase basmaua în jurul gîtului și se uitase tot timpul pătrunzător la mine, mușcînd de capătul ei.

— Cred, spuse el, tot cu colțul basmalei în gură și măsurîndu-mă mai departe, cred că vreau să beau ceva înainte de plecare, și-ți mulțumesc.

Pe o măsuță din colț se afla o tavă pregătită. Am pus-o pe masa de lîngă foc și l-am întrebat ce vrea să bea. El atinse cu degetul una din sticle, fără să se uite la ea și fără să scoată nici o vorbă, iar eu îi pregătii niște rom fierbinte cu apă. Încercam să-mi stăpînesc mînia, dar privirea cu care mă măsura în timp ce se sprijinea de spătarul scaunului, ținînd între dinți capătul răsucit al basmalei, de care pesemne că uitase, mă făcea să tremur. Cînd, în cele din urmă, pusei paharul în fața lui, văzui cu uluire că avea ochii plini de lacrimi.

Pînă atunci stătusem în picioare, ca să-i dovedesc că doresc să plece. Dar cînd l-am văzut așa nenorocit, m-am muiat, cuprins de remușcări.

— Sper, spusei cu glas repezit, turnîndu-mi și mie ceva în pahar și trăgînd un scaun lîngă masă, că nu ți s-a părut că am vorbit aspru cu dumneata tocmai acum. N-aveam de gînd să te jignesc și, dacă am greșit, să știi că-mi pare rău. Îți doresc să-ți meargă bine și să fii fericit !

În timp ce eu duceam paharul la gură, el se uita mirat la capătul basmalei, căreia îi dăduse drumul în clipa cînd apropiase paharul de buze. Întinse mîinile ; i-am dat și eu mîna ; a băut și, pe urmă, și-a acoperit fruntea și ochii cu mîneca.

— Cum o duci acum ? îl întrebai eu.

— Am fost crescător de oi și de vite și am avut și alte meserii dincolo, în lumea nouă, la multe mii de mile de apă și furtună departe de aici, spuse el.

— Nădăjduiesc c-ai dus-o bine !

— Minunat ! Au mai dus-o și alții bine, dar nici unul nu s-a descurcat nici pe departe așa bine ca mine. Mi-a mers faima !

— Mă bucur.

— Nădăjduiesc. că spui adevărul, dragă băiete.

Fără să mă opresc pentru 'a pătrunde vorbele acestea și tonul cu care fuseseră rostite, i-am vorbit despre un lucru care tocmai îmi trecuse prin minte :

— L-ai mai văzut vreodată pe omul pe care l-ai trimis la mine, după ce și-a îndeplinit însărcinarea ? întrebai eu.

— Nici n-am dat ochil cu el. N-aveam cum.

— A venit, după cum l-ai însărcinat, și mi-a adus cele două hîrtii de cîte o livră. Pe atunci eram băiat sărac, după cum știi, și pentru un băiat sărac două livre sînt o mică avere. Dar, ca și duminale, mi-a mers bine după aceea și trebuie să-mi dai voie să ți le înapoiez. Poți să le întrebuițezi în folosul unui alt băiat sărac. Și am scos punga din buzunar.

Mă privea țintă în timp ce-mi puneam portofelul pe masă și-l deschideam și tot așa și în timp ce desprindeam din conținutul acestuia două hîrtii de cîte o livră. Erau hîrtii curate și noi, și eu le-am netezit și i le-am întins. Fără să-și desprindă ochii de la mine, le-a așezat una peste alta, le-a împăturit, le-a răsucit și le-a dat foc, apropiindu-le de lampă, apoi a lăsat să cadă cenușa pe tavă.

— Pot îndrăzni să te întreb cum de ți-a mers bine de cînd am stat amîndoi în mlaștinile acelea pustii și înghețate ? spuse el după aceea, cu un zîmbet care semăna a încruntare și cu o încruntare ce semăna a zîmbet.

— Cum ?

— Ah !

Își goli paharul, se sculă și rămase în picioare lângă foc, punînd mîna lui grea și bătătorită pe cămin. Își puse un picior la marginea focului, ca să-l usuce și să-l încălzească, iar gheata udă începu să fumege ; dar el nu se uita nici la gheată, nici la foc, ci numai la mine. De-abia acum tremuram de-a binelea.

După ce buzele mi se întredeschiseră și îngînară cîteva cuvinte fără sunete, îmi dădui osteneala să-i spun (deși nu puteam vorbi deslușit) că îmi fusese hărăzit să pun mîna pe o mare avere.

— Are voie un ocnaș să întrebe despre ce avere e vorba ? spuse omul.

— Nu știu... am bîlguit.

— Are voie un ocnaș să întrebe a cui avere ? spuse el.

Am bîlguit din nou :

— Nu știu...

— Am voie să ghicesc, spuse ocnașul, care a fost venitul dumatăle de cînd ești major ? Hai să începem cu prima cifră. Cinci ?

Inima îmi bătea neregulat, ca un ciocan greu, și m-am sculat, uitîndu-mă sălbatic la el, cu mîna pe spătarul scaunului.

— Acum să vorbim despre administratorul averii dumatăle, urmă el. Trebuie să fi existat vreun administrator, sau așa ceva, cît erai minor. Poate un avocat. Și acum să trecem la prima literă din numele avocatului. N-o fi J ?

Văzui, ca într-un fulger, tot adevărul, și dezamăgirile, primejdiile, necazurile, urmările legate de noua mea situație îmi năvăliră val-vîrtej în minte, strivindu-mă cu atîta înverșunare, încît trebuia să lupt ca să mai pot răsufli.

— Să zicem, urmă el, că un client al avocatului al cărui nume începe cu J, să-i spunem Jagers, să zicem că domnul ăsta s-a întors de peste mări și țări, și a debarcat la Portsmouth, și a venit să te vadă. „Totuși, m-ai găsit“, ai spus adineauri. Ei ! Cum de țe-am găsit ? Păi, am scris din Portsmouth unui om din Londra, ca să-mi dea amănunte. Vrei să știi care-i numele omului ăstuia ? Păi, Wemmick îl cheamă.

N-aș fi putut să scot o vorbă nici dacă mi-ar fi fost viața în primejdie. Stăteam cu o mână pe spătarul scaunului și cu cealaltă pe piept, căci mi se părea că mă înăbuș. Stăteam așa, uitându-mă la el cu o privire sălbatică, iar când odaia începu să se clatine și să se învîrtească, mă încleșai cu mîna de scaun. El mă prinse în brațe, mă trase pînă la cînaș, îmi culcă capul pe perne și se lăsă într-un genunchi în fața mea ; și fața aceea, de care îmi aminteam atît de bine și care mă făcea să tremur, era acum aproape de tot.

— Da, Pip, băiete, am făcut din tine un *gentleman* ! Eu am făcut asta ! Am jurat atunci că dacă vreodată am să agonisesc vreun ban, banul ăla să fie al tău. Am jurat pe urmă că dacă vreodată am să fac afaceri și am să mă îmbogățesc, tu să fii om bogat. Am dus un trai greu ca ție să-ți fie viața ușoară ; am muncit din greu ca ție să nu-ți pese de muncă. Ce te supără, băiete ? Îți spun eu să te simți îndatorat față de mine ? Nici gînd ! Îți spun toate astea ca să știi că amăritul ăla de cîine pe care l-ai scăpat și-a ridicat capul așa de sus, încît a fost în stare să crească un *gentleman*, și, Pip, ăla ești tu !

Sila pe care o simțeam față de omul acesta, teama pe care mi-o trezea, scîrba cu care mă chir-

ceam de frica lui n-ar fi putut să fie mai mari nici dacă ar fi fost cea mai crudă fiară.

— Vezi, Pip ? Eu sînt pentru tine un al doilea tată. Tu mi-ești fiu ; mai fiu decît oricare fiu ! Am agonisit bani numai ca să ai tu ce cheltui. Cînd eram păstor cu simbrie într-o cocioabă uitată de lume și nu vedeam alte ființe vii decît oile, pînă am și uitat cum arată o față de om, vedeam mereu chipul tău înaintea ochilor. De multe ori cînd mîncam în cocioaba ăia, îmi aruncam cuțitul în pămînt și-mi spuneam : „Și acum se uită băiatul la mine, în timp ce mănînc și beau !“ Te vedeam cum erai atunci, în mlaștinile înfundate în ceață. „Să mă bată Dumnezeu“, spuneam într-una, și ieșeam afară la aer, ca să spun vorbele astea sub cerul liber, „să mă bată Dumnezeu dacă nu fac un *gentleman* din băiatul ăsta cînd oi fi liber și bogat !“ Și am făcut-o ! Uită-te la mine, băiete ! Uită-te la casa asta de boier ! Boier ? Ei ! Să faci rămășaguri pe bani cu boierii și să-i bați !

Era atît de înfierbîntat și de triumfător și apoi știa că-mi pierdusem aproape cunoștința, așa încît nici nu se uita la felul cum primeam spusele lui. Era singura fărîmă de ușurare care-mi mai rămînea.

— Uită-te ! urmă el, scoțîndu-mi ceasornicul din buzunar și răsucind spre el un inel de pe degetul meu, în timp ce eu mă strîngeam, ca și cum m-ar fi atins un șarpe, e de aur ! Și ce frumos e ! E un ceas de *gentleman*, nu-i așa ? Și un diamant înconjurat de rubine ; și ăsta-i de *gentleman*, nu ? Uită-te la rufăria ta : aleasă și frumoasă ! Uită-te la hainele tale ; nici nu se găsesc mai bune ! Și cărți, spuse el, plimbîndu-și privirile prin odaie, cărți cu sutele, pe rafturi ! Și le citești, nu-i așa ? Citeai și cînd am intrat eu. Ha, ha ! Ai să mi le

citești și mie, băiete ! Și dacă-s scrise în limbi străine, pe care eu nu le înțeleg, o să mă mindresc ca și cum aş înțelege fiecare vorbă !

Și iarăși îmi luă mîinile și le duse la gură, în timp ce mie îmi îngheța sîngele în vine.

— Nu te supăra că vorbesc atîta, Pip, spuse el după ce-și trase din nou mîineca peste ochi și peste frunte, în timp ce din gîtlej i se auzea hîrîiala aceea pe care o cunoșteam atît de bine ; și tocmăi fiindcă era atît de grav mi-era silă de el. Nu pot să mă port altfel și nici să tac, băiete... Tu n-ai așteptat ziua asta așa cum am așteptat-o eu ; nu te-ai pregătit pentru ea așa ca mine. Dar nu te-ai gîndit niciodată că s-ar putea să fiu eu ?

— O, nu, nu ! răspunsei eu. Niciodată, niciodată !

— Vezi, eu eram, eu, și nimeni altul ! Nimeni nu s-a amestecat în treaba asta decît eu și cu domnul Jaggers.

— Nimeni altcineva ? întrebai eu.

— Nu, spuse el, cu o privire mirată ; cine să se fi amestecat ? Și ce frumos te-ai făcut, măi băiete ! Ei, or fi niște ochi frumoși pe undeva, așa-i ? Nu se află niște ochi frumoși pe undeva la care tu te gîndești cu drag ?

O, Estella, Estella !

— Ai tăi să fie, băiete, dacă-i poți cumpăra cu bani ! Nu că un *gentleman* așa învățat ca tine nu i-ar putea cîștiga și fără bani, dar o să ai bani berechet ! Lasă-mă să-ți spun tot ce voiam să-ți spun, măi băiete. Cînd eram păstor cu simbrie în coliba aceea, stăpînul meu a murit (era și el tot ocnăș, ca și mine) și mi-a lăsat mie banii lui, și eu mi-am răscumpărat libertatea și mi-am văzut de treaba mea. Tot ce făceam, pentru tine făceam. „Dumnezeu să ardă tot ce fac, ziceam, dacă nu fac

totul pentru el !” Și totul mi-a mers de minune. Cum ți-am spus și adineauri, mi-a mers făina ! Banii pe care i-am trimis acasă la domnul Jagers erau câștigul din primul an — pe tot ți l-am trimis ! — știi, atunci cînd a venit după tine, așa cum i-am scris eu în scrisoare.

O, de n-ar fi venit niciodată ! De m-ar fi lăsat în fierărie, unde, departe de a fi fericit, eram totuși mai mulțumit decît mă simțeam acum !

— Și ce răsplată pentru mine, măi băiete, să știu în sufletul meu că eu cresc un *gentleman* ! Caii cei frumoși ai coloniștilor puteau să mă umple de praf cînd umblam pe drum ; știi ce spuneam ? Îmi spuneam în gîndul meu : „Eu cresc un *gentleman* mai de soi decît o să fiți voi vreodată !” Cînd își spuneau unul altuia : „Acum cîtiva ani era pușcăriaș, și nu-i decît un bătăran de rînd și un neștiutor, deși a avut noroc”, știi ce-mi spuneam ? Îmi spuneam în gîndul meu : „Dacă eu nu-s *gentleman* și nici carte nu știu, apoi să știți că am în Londra un *gentleman* ! Voi toți aveți turme și pămînt, dar care din voi are un *gentleman* crescut la Londra ?” Și așa mergea treaba. Și așa mi-am băgat în cap să vin, într-o bună zi, să-mi văd băiatul și să-i spun cine sînt, chiar în casa lui !

Își puse o mîna pe umărul meu. Mă cutremuram la gîndul că mîna lui ar fi putut fi pătată de sînge.

— N-a fost ușor pentru mine, măi Pip, să plec de acolo, și nici fără primejdie. Dar mă țineam de gîndul ăsta și, cu cît era mai greu, cu atît mai tare mă agățam de el, fiindcă eram hotărît să vin, și nici nu mai încăpea vorbă că așa o să fie. Și, pînă la urmă, tot am făcut-o. Am făcut-o, dragă băiete !

Încercam să-mi adun gîndurile, dar eram prea înmărmurit. Mi se părea că sînt mai atent la vui-

tul vîntului și la ploaie decît la vorbele lui ; și nici acum n-aș putea să despart glasul lui de glasul vîntului și al ploii, deși glasul acestora era gălăgios, iar al lui era potolit.

— Unde ai să mă adăpostești ? mă întrebă el după cîteva clipe. Trebuie să mă adăpostesc undeva, băiete.

— Ca să dormi ? întrebai eu.

— Da. Ca să dorm mult și bine, răspunse el, fiindcă marea m-a clătinat și m-a udat multe luni de zile.

— Prietenul și tovarășul meu de locuință, spusei eu, ridicîndu-mă în picioare, e plecat ; o să-ți dau odaia lui.

— Nu se întoarce mîine, nu-i așa ?

— Nu, spusei eu, mecanic, cu toate sforțările pe care le făceam ; nu mîine.

— Fiindcă, vezi tu, băiete, spuse el coborînd glasul și atingîndu-mă tainic cu degetul lui lung pe piept, trebuie să fim prevăzători.

— Cum adică prevăzători ?

— Doamne, altfel mă așteaptă moartea !

— Cum moartea ?

— Am fost trimis acolo pe viață. Dacă mă întorc, mă pîndește moartea. Prea s-au întors mulți în ultimul timp, și dacă sînt prins, mă spînzură.

Atît mai lipsea ! După ce nenorocitul de el mă împovărase ani de zile cu lanțurile lui de aur și argint, își mai pusese și viața în primejdie ca să mă vadă ; și acum viața lui atîrna de mine ! Dacă l-aș fi iubit în loc să-l urăsc, dacă m-aș fi simțit legat de el prin admirația și dragostea cea mai puternică în loc să mă strîng de silă în fața lui, și tot n-ar fi fost mai rău. Dimpotrivă, ar fi fost mai bine,

căci atunci scăparea lui ar fi fost un gând firesc, ar fi fost imboldul dragostei.

Prima mea grijă fu să închid obloanele, ca să nu se vadă de afară lumina, și apoi să închid și să zăvorăsc ușile. În timpul acesta el stătea la masă, mîncînd biscuiți și bînd vin ; mă uitam la el și-l vedeam pe ocnașul din țara mlaștinilor. Aproape mi se părea că se va apleca numaidecît, ca să-și pilească cătușa de la picior.

După ce am intrat în odaia lui Herbert și am închis orice comunicație cu scara, în afară de ușa odăii unde avusese loc convorbirea noastră, îl întrebai dacă vrea să se culce. El răspunse că da și-mi ceru ceva „rufărie de boier“, ca să aibă cu ce să se îmbrace a doua zi de dimineață. Am scos rufele și i le-am pregătit, și din nou mi-a înghețat sîngele în vine cînd mi-a strîns mîinile, urîndu-mi noapte bună.

Am ieșit din odaia aceea fără să-mi dau seama cum ; apoi am scormonit focul în odaia unde stătusem împreună și m-am așezat lîngă cămin, căci mă temeam să mă duc la culcare. Am stat așa înmărmurit o oră sau două, cufundat în gînduri ; și numai după ce am început să mă gîndesc, mi-am dat seama cît eram de nenorocit și cum se sfărîmase în bucăți corabia pe care mă imbarcasem.

Gîndurile domnișoarei Havisham cu privire la mine nu fuseseră decît un vis. Estella nu-mi era sortită mie ; mi-era îngăduiut să intru la „Satis“ din politețe, fiindcă eram un ghimpe în pielea rudelor lacome, o jucărie cu inimă mecanică pe care să te exersezi în lipsă de alt mijloc ; acestea au fost primele lovituri ; dar durerea cea mai usturătoare și cea mai adîncă era aceea că, din pricina pușcărișului acestuia vinovat de cine știe ce crime și

care putea oricînd să fie ridicat pentru a fi spînzurat la Old Bailey¹, îl părăsisem pe Joe.

Nu m-aş fi întors la Joe acum, nu m-aş fi întors la Biddy pentru nimic în lume ! Poate numai pentru că simţămîntul că mă purtasem ca un netrebnic era mai puternic decît orice. Nici o înţelepciune din lume nu mi-ar fi putut aduce mîngîierea pe care aş fi găsit-o în simplitatea şi dragostea lor ; dar ştiam că niciodată, niciodată nu voi putea să destram ceea ce făcusem.

Mi se părea că aud paşii urmăritorilor în fiecare vîjiit de vînt şi în fiecare puhoi de ploaie. De două ori aş fi putut să jur că cineva ciocănea şi că se auzeau şoapte la uşa de la intrare. Chinuit de aceste temeri, începeam să-mi închipui sau să-mi amintesc că avusesem presimţiri tainice despre venirea acestui om ; că de cîteva săptămîni întîlneam mereu pe stradă oameni care îmi aminteau de el ; că aceste legături erau din ce în ce mai numeroase pe măsură ce el se apropia, venind pe mare ; că spiritul lui păcătos trimisese spiritului meu aceşti soli, că lucrul se întîmplase aievea, şi acum el se afla sub acelaşi acoperiş cu mine.

O dată cu aceste gînduri, veni şi gîndul că ochii mei de copil îl văzuseră ca pe un om cumplit de rău ; că îl auzisem pe celălalt puşcăriaş povestind că acesta încercase să-l ucidă ; că îl văzusem în fundul şanţului, zbătîndu-se şi luptîndu-se ca o fiară sălbatică. Din aceste amintiri se născu, la lumina flăcărilor, şi prinse chip groaza că poate nu sînt în siguranţă închis aici, în aceeaşi casă cu el, în noaptea pustie şi sălbatică. Groaza aceasta se umflă pînă ce umplu toată odaia şi mă împinse să

¹ Principala curte criminală din Anglia.

iau lumînarea și să mă duc să mă uit cu ochii mei la omul care-mi chinuia cugetul.

Își legase o batistă în jurul capului, și în somn fața lui era întunecată și încordată. Dar dormea destul de liniștit, deși își pusese pistolul alături de el, pe pernă. Ceva mai potolit ca înainte, am scos încetișor cheia din ușa odăii lui și am răsucit-o pe dinafară înainte de a mă așeza din nou în fața focului. Încetul cu încetul, am alunecat de pe scaun și m-am întins pe jos. M-am trezit, fără ca senzația aceea de durere care pusese stăpînire pe mine să mă fi părăsit măcar o singură clipă. Clopotele bisericilor din est băteau orele 5, lumînările arseseră pînă la capăt, focul era stins, iar vîntul și ploaia făceau ca bezna de afară să pară și mai neagră.

Aici se sfîrșește partea a doua din povestirea speranțelor lui Pip.

CAPITOLUL XL

A fost o mare fericire pentru mine faptul că eram nevoit să-l pun — pe cît puteam — la adăpost pe preatemeutul meu oaspete, căci gîndul acesta, năvălindu-mi în minte de cum m-am trezit, îmi învăluia celelalte gînduri ca într-o negură îndepărtată.

Era limpede că nu-l puteam ține ascuns în casă. Era cu neputință să fac asta, și încercarea de a-l ascunde ar fi stîrnit, în chip firesc, bănuieli. E adevărat că acum duhul răzbunării nu mai era în serviciul meu, dar grija casei era încredințată unei femei bătrîne și iute la fire, ajutată de un pachet în-

suflețit de zdrențe, pe care ea îl numea nepoată-sa ; și dacă nu le-aș fi îngăduit să privească în vreuna din odăi, cu siguranță că le-aș fi ațîțat curiozitatea. Aveau amîndouă vederea slabă, fapt care eu îl puneam pe seama obiceiului de a se uita mereu pe gaura cheii, și-ți răsăreau mereu în fața ochilor atunci cînd n-aveai nevoie de ele ; de altfel, aceasta era singura lor calitate, în afară de faptul că erau hoățe. Ca să nu dau întîmplării un aer misterios, m-am hotărit să le anunț, încă de dimineată, că unchiul meu sosise, pe neașteptate, de la vră.

Am luat această hotărîre în timp ce mai bijbîiam încă, prin întuneric, în căutarea mijloacelor de a aprinde lumina. Fiindcă, pînă la urmă, n-am dat de aceste mijloace, am fost nevoit să mă duc pînă la ghereta paznicului de noapte de alături și să-l rog să vină cu lanterna. Și în timp ce coboram scările pe bijbîitelea, m-am împiedicat de ceva, și acel ceva era un om ghemuît într-un colț.

Deoarece omul nu-mi răspunse cînd îl întrebai ce caută acolo, ci se feri în tăcere de atingerea mea, o luai la goană pînă la gheretă și-l rugai pe paznic să vină iute, povestindu-i incidentul pe drum. Și fiindcă vîntul sufla mai furios ca oricînd, ne-am gîndit că nu merită să primejduim lumina din lanternă încercînd să aprindem din nou lămpile stinse de pe scară ; ne-am mulțumit să examinăm scara dintr-un cap într-altul, dar n-am găsit pe nimeni. Atunci îmi trecu prin minte că omul s-ar fi putut strecura în casă, așa că, aprinzînd lumina de la lanterna gardianului și lăsîndu-l pe acesta să mă aștepte la ușă, începui să cercetez cu băgare de seamă odăile, chiar și pe aceea unde dormea mult temutul meu oaspete. Era liniște peste tot și se vedea că nimeni nu intrase în casă.

Mă tulbura gîndul că tocmai în noaptea aceea se afluase un om la pîndă și, bizuindu-mă pe norocul de a născoci o lămurire satisfăcătoare, l-am întrebant pe gardian, în timp ce-i întindeam un păhărel de vin, dacă lăsa să treacă vreun om pe care se vedea bine că luase masa în oraș.

Îmi răspunse că da. Trecuseră trei domni, la diferite ore ale nopții. Unul locuia la Fountain Court, și ceilalți doi, la Lane, iar el îi văzuse pe toți îndreptîndu-se spre casele lor. Dar singurul om care locuia în casa unde locuiam eu plecase la țară cu cîteva săptămîni în urmă și eram sigur că nu se întorsese în noaptea aceea pentru că văzusem ușa locuinței lui zăvorîtă în timp ce urcam scările.

— Fiindcă noaptea e așa urîtă, domnule, spuse paznicul, dîndu-mi paharul înapoi, au trecut foarte puțini oameni pe la ghereta mea. În afară de cei trei domni de care v-am vorbit, nu-mi amintesc să mai fi trecut vreunul de la ora unsprezece, cînd a întreat de dumneavoastră un străin.

— Da. Unchiul meu, am bîiguit eu.

— Lați văzut?

— Da, sigur.

— Și pe domnul care era cu el?

— Domnul care era cu el?! repetai eu.

— Mi se părea că e un domn cu el, răspunse paznicul. S-a oprit cînd s-a oprit și unchiul dumneavoastră ca să vorbească cu mine și apoi a pornit cînd a pornit și celălalt.

— Ce fel de om era?

Paznicul nu băgase de seamă; parcă era un lucrător, după cîte își amintea; purta niște haine prăfuite și un palton închis la culoare. Firește că paznicul lua lucrurile mai ușor decît mine, căci n-avea motivele mele de a pune atîta greutate pe fiecare lucru.

După ce am scăpat de el, ceea ce am făcut fără să mai lungesc explicațiile, mintea începu să mi se tulbure de toate aceste împrejurări luate la un loc. Căci, luate fiecare în parte, păreau ușor de dezlegat ; de pildă : un chefliu, care se întorcea din oraș și care n-ar fi trecut pe la ghereta paznicului de noapte, s-ar fi putut rătăci pe scara mea și să adoarmă acolo ; sau : oaspetele meu fără nume ar fi putut să fie însoțit de cineva care să-i arate drumul. Totuși, luate împreună, aceste împrejurări aveau o înfățișare neplăcută pentru un om atât de neîncrezător și plin de teamă cum mă făcuseră pe mine schimbările din ultimele ore.

Am scormonit focul, care la ora aceea a dimineții ardea cu o flacără palidă, și am ațipit în fața căminului. Când ceasornicele orașului bătură orele 6, mi se păru că dormisem o noapte încheiată și, fiindcă mai era o oră întreagă pînă la răsăritul soarelui, am mai moțăit puțin ; uneori mă trezeam tulburat, fiindcă în urechi îmi răsunau convorbiri neînțelese ; alteori auzeam vijăitul vîntului în cămin ; în cele din urmă, m-am cufundat într-un somn adînc, din care m-am trezit speriat din pricina luminii de afară.

Pînă atunci n-avusesem răgazul să mă gîndesc la situația mea, și nici acum nu puteam. N-aveam putere să mă încordez pentru a înțelege. Eram abătut și amărît pînă în fundul sufletului, dar gîndurile îmi erau foarte împrăștiate. Cît despre plămuirea vreunui plan de viitor, cred că mai curînd aș fi fost în stare să plămuiesc un elefant. În timp ce deschideam ferestrele și priveam afară la dimineața ploioasă, pustie și plumburie, în timp ce mă plimbam din odaie în odaie, sau mă așezam tremurînd în fața focului, așteptînd să-mi vină îngrijitoarea, mă gîndeam la nenorocirea mea, dar nu-mi

dădeam seama cît eram de nenorocit, nu știam de cînd mă simțeam așa, sau în ce zi a săptămînii mă năpădiseră gîndurile acestea și nici chiar cine eram eu, cel care gîndeam astfel.

În cele din urmă, baba și nepoata ei sosiră — era greu să deosebești capul babei de mătura pe care o ținea în mînă — și se arătară amîndouă foarte mirate la vederea mea și a focului. Le-am împărtășit vestea că unchiul meu sosise în timpul nopții, că dormea acum și că, prin urmare, pręgătirile pentru gustarea de dimineată aveau să sufere schimbări. Apoi m-am spălat și m-am îmbrăcat, în timp ce ele izbeau mobila și stîrneau praful ; și, așa, într-un fel de vis sau de hipnoză, m-am trezit din nou lîngă foc, așteptînd ca el să vină la masă.

Apoi ușa se deschise și-l văzui ieșind din odaie. Îmi venea greu să-l privesc și mi se părea că, în lumina zilei, arată și mai nesuferit.

— Nici nu știu măcar cum să-ți spun, începui eu, vorbind în șoaptă, în timp ce el se așeza la masă. Am spus tuturor că ești unchiul meu.

— Foarte bine, băiete ! Spune-mi „unchiule“.

— Bănuiesc că pe vas ți-ai luat un nume...

— Da, dragul meu. Am luat numele de Provis.

— Ai de gînd să rămii cu numele ăsta ?

— Da, de ce nu ? E la fel de bun ca oricare altul, doar dacă-ți place ție altul mai mult...

— Care e numele dumitale adevărat ? îl întrebai eu în șoaptă.

— Magwitch, răspunse el tot așa ; cel de botez e Adel.

— Ce meserie ai avut ?

— Ocnaș, măi băiete.

Vorbea foarte serios și întrebuițase cuvîntul ca și cum a fi ocnaș ar fi o meserie.

— Cînd ai intrat în Temple, aseară... începui eu, oprindu-mă ca să mă întreb dacă-i cu putință ca faptul acesta, care părea atît de îndepărtat, să se fi întîmplat în ajun.

— Da, băiete...

— Cînd ai trecut pe la gheretă și l-ai întrebat pe păzitor care-i drumul, mai era cineva cu dumneasta ?

— Cu mine ? Nu, măi băiete.

— Dar era cineva pe acolo.

— N-am prea băgat de seamă, spuse el cu încoială, fiindcă nu cunosc drumurile pe aici. Dar cred că mai era cineva care venise înaintea mea.

— Ești cunoscut la Londra ?

— Sper că nu ! spuse el, lovindu-și beregata cu degetul arătător, ceea ce mă făcu să roșesc și să-mi fie silă de el.

— Ai fost vreodată cunoscut la Londra ?

— Nu prea. Locuiam mai mult în provincie.

— Ai fost... judecat... la Londra ?

— Cînd ? spuse el, privindu-mă pătrunzător.

— Ultima oară.

Dădu din cap.

— Atunci l-am cunoscut pe domnul Jaggers. El era de partea mea.

Îmi venea pe buze întrebarea pentru ce fusese judecat. Dar el puse mîna pe un cuțit, îl învîrti prin aer și spuse :

— Și-am ispășit, am plătit cu vîrf și îndesat pentru ce am făcut ! apoi se apucă să mănînce.

Înfuleca urît, și toate mișcările lui erau stîngace, gălăgioase și lacome. De cînd îl văzusem mîncînd în mlaștini, îi mai căzuseră cîțiva dinți ; și cînd plimba imbucătura prin gură și răsucea capul într-o parte, ca să prindă mîncarea între cei doi colți puternici din față, arăta chiar ca un cline bă-

trîn și hămesit. Chiar dacă aș fi avut poftă de mâncare la începutul mesei, cu siguranță că aș fi pierdut-o văzîndu-l pe el cum mănîncă și la fel aș fi stat — așa cum stăteam acum — cuprins de o scîrbă fără seamăn și uitîndu-mă încruntat la fața de masă.

— Sînt un mîncăcios fără pereche, măi băiete, spuse el, în chip de scuză, după ce sfîrși masa, dar așa am fost de cînd mă știu. Poate că dacă, de felul meu, aș fi fost mai puțin mîncău, aș fi intrat în mai puține buclucuri. La fel și cu fumatul. Cînd am intrat păstor cu simbrie, la început, acolo, pe tărîmul celălalt, cred că aș fi înnebunit de tristețe și aș fi ajuns ca o oală „melancolică“ dacă nu m-aș fi mîngîiat cu fumatul.

Și, spunînd aceste vorbe, se sculă de la masă, își virî mîna în haina lui de marinier și scoase din buzunar o pipă scurtă și neagră și o mîna de tutun din cel care se numește „Cap de negru“. După ce-și umplu luleaua, puse înapoi restul de tutun, ca și cum buzunarul lui ar fi fost un sertar. Apoi apucă cu deștele un tăciune aprins din cămin, își aprinse luleaua și, pe urmă, începu să se plimbe pe covorașul din fața căminului, cu spatele la foc, îndeletnicindu-se cu ocupația lui cea mai plăcută, aceea de a-și întinde mîinile spre mine.

— Asta este, spuse el, legănîndu-și mîinile în sus și în jos, în timp ce trăgea din lulea. Asta este gentleman-ul pe care l-am făcut eu ! Un gentleman adevărat ! Îmi face bine să mă uit la tine, Pip. Tot ce doresc e să stau aici și să mă uit la tine, măi băiete !

Îmi desprinsei mîinile cît putui mai curînd și-mi dădui seama că începusem să chibzuiesc asupra situației mele. Cînd auzeam glasul lui răgușit și mă uitam la capul lui brăzdat, pleșuv, cu păr cărunt de

o parte și de alta, înțelegeam cât de grele erau lanțurile care mă legau.

— Nu vreau să-l văd pe domnișorul meu umblînd prin noroiul de pe stradă. Pe ghetetele lui nu trebuie să se vadă noroi. Domnișorul meu trebuie să aibă cai. Da, Pip ! Cai de călărie, și cai de trăsură, și cai de călărie și de trăsură pentru slugile lui. Ce, adică, coloniștii să aibă cai (și încă de soi, Dumnezeu !), și domnișorul meu din Londra să n-aibă ? Nu, nu ! N-o să mai purtăm ghete murdare de noroi, Pip, nu-i așa ?

Scoase din buzunar un portofel care crăpa de plin ce era și-l aruncă pe masă.

— Ia portofelul ăsta, măi băiete, sînt hîrtii care merită să fie cheltuite ! Ale tale sînt. Tot ce am e al tău ; să nu-ți fie teamă. Am venit în țară ca să văd cum cheltuiește domnișorul meu banii mei ca un adevărat domnișor. Asta-i plăcerea mea. Plăcerea mea e să-l văd cum cheltuiește. Și naiba să vă ia pe toți ! Se răsuci pe călcîie, uitîndu-se prin odaie, și pocni cu putere din degete : Pe toți, de la judecătorul cel cu peruca-n cap pînă la colonistul care ridică praful în drum, fiindcă o să vă arăt un *gentleman* mai grozav decît voi toți la un loc !

— Oprește-te, spusei eu, înnebunit de teamă și de silă ; vreau să-ți vorbesc. Vreau să știu ce avem de făcut. Vreau să știu cum te poți feri de primejdie, cît vrei să stai aici și ce planuri ai.

— Ascultă, măi Pip, spuse el, punîndu-mi mîna pe umeri cu mișcări potolite. Mai întii, uite ce este : mi-am ieșit din fire adineauri ; ce-am spus a fost urît ; da, așa a fost : urît. Uite, Pip, iartă-mă ; nu vreau să mă mai port urît.

— Mai întii, urmai eu, mirîind, să vedem ce măsuri de prevedere se pot lua ca să nu fii recunoscut și prins.

— Nu, băiete, spuse el cu același glas ca și adineuri, asta nu vine întâi. Mai întâi să vorbim despre ce-i urît. Nu m-am căznit atîția ani să fac un *gentleman* fără să știu ce i se cuvine și lui. Uite, Pip, m-am purtat urît. Da, urît. Iartă-mă, băiete.

Era caraghios și dezgustător în același timp, ceea ce mă făcu să izbucnesc într-un rîs ciudat și să-i răspund :

— Te-am iertat. Pentru numele lui Dumnezeu, să nu mai pierdem timpul !

— Da, dar vezi tu, măi băiete, se încăpățîină el, eu n-am venit de la asemenea depărtare ca să mă port urît. Acum, zi mai departe, băiete. Spuneai...

— Cum ai de gînd să te păzești de primejdiile care te pîndesc ?

— Păi, băiete, nu-i chiar așa de mare primejdia. Fără să-mi fi spus nimeni, eu știu că primejdia nu-i așa grozavă. E Jagers, și e Wemmick, și ești tu. Altcineva cine să mă mai cunoască ?

— Nu există nimeni care te-ar putea recunoaște pe stradă ? întrebai eu.

— Păi, răspunse el, nu prea. Doar n-am de gînd să dau sfoară în țară prin ziare că domnul A. M. s-a reîntors de la Botany Bay ¹ ! Și apoi au trecut atîția ani, cui i-ar mai folosi dacă m-ar denunța ? Dar uite, măi Pip, dacă primejdia ar fi fost de cincizeci de ori mai mare, tot așa fi venit să te văd ; bagă de seamă, tot așa fi venit !

— Și cît timp vrei să mai rămîi ?

— Cît timp ? spuse el, scoțîndu-și luleaua lui cea neagră din gură și, în timp ce se uita la mine, falca de jos îi atîrna. Nu mă mai întorc. Am venit pentru totdeauna.

¹ Port pe coasta de răsărit a Australiei ; aici erau expulzați condamnații din Marea Britanie.

— Și unde ai să locuiești ? întrebai eu. Ce-i de făcut cu dumneata ? Unde ai să fii în siguranță ?

— Măi băiete, răspunse el, cu bani se pot cum-păra peruci și pudră de pus în păr, și ochelari și haine negre, și pantaloni scurți, și tot ce vrei ! Au mai făcut și alții din astea și au scăpat de primej-die ; și ce-au mai făcut și alții pot face și eu. Și dacă-i vorba cum și unde să stau, păi spune și tu ce părere ai.

— Acum îți vine ușor să vorbești, spusei eu, dar aseară n-ai glumit când ai spus că te pîndește moar-tea.

— Și acum spun că mă pîndește moartea, spuse el, punîndu-și luleaua înapoi în gură ; și încă moar-tea cu frînghie, la drumul mare, nu departe de aici ; înțelege că e serios din cale-afară ! Dar acum am făcut-o. Aici sînt. Să mă întorc ar fi tot așa de rău, ba mai rău decît să stau pe loc. Și apoi, Pip, sînt aici pentru că de atîta amar de ani doresc să fiu cu tine. Și dacă vine vorba de îndrăzneală, acum sînt pasăre bătrînă și am încercat tot soiul de curse de cînd mi-au crescut aripile și nu mi-e frică să mă cocoț pe încă o sperietoare. Dacă moartea se ascunde în sperietoare, atîta pagubă, n-are decît să iasă la lumină ca s-o înfrunt, și atunci o să cred în moarte, dar înainte, nu ! Și acum mai lasă-mă să mă uit puțin la domnișorul meu.

Și iarăși mă lua de mîini și mă măsura cu un aer admirativ de proprietar, fumîndu-și pipa plin de încîntare.

Îmi dădui seama că n-aveam altceva mai bun de făcut decît să-i fac rost de o casă liniștită prin apro-piere, unde să locuiască îndată ce se va întoarce Herbert, pe care-l așteptam peste două sau trei zile. Era limpede că eram nevoit să-i încredințez lui Herbert taina ca pe o problemă de viață, chiar dacă

nu m-aş fi gîndit la uşurarea fără margini care m-ar fi cuprins după această mărturisire. Dar lucrul ~~nu~~ era tot atît de limpede în mintea domnului Provis (mă hotărîsem să-i spun pe numele acesta), care îşi amîna consimţămîntul în ceea ce priveşte încunoştiinţarea lui Herbert pînă ce-l va fi văzut şi va fi fost plăcut impresionat de înfăţişarea lui.

— Şi chiar şi atunci, măi băiete, spuse el scoţînd din buzunar o *Evanghelie* mică, neagră, soioasă şi încuiată cu cheie, o să-l punem să jure.

Dacă aş spune că înfricoşătorul meu binefăcător purta cărticica aceea neagră în buzunar numai ca să pună oamenii să jure pe ea, în caz de nevoie, aş spune un lucru de care nu m-am încredinţat niciodată, dar pot totuşi să spun că eu nu l-am văzut niciodată folosind-o în alt chip. Cartea arăta ca şi cum ar fi fost furată de la vreun tribunal, şi poate că ceea ce ştia el despre trecutul cărtii, împreună cu experienţa lui personală în această direcţie îl făceau să se bizuie pe puterea ei asemănătoare cu o vrajă sau cu un descîntec. Cînd l-am văzut pentru prima oară cum scotea cartea din buzunar, mi-am amintit cum mă pusese să jur că nu-l voi trăda, odată, demult, în cimitir, şi cum povestise despre el însuşi, în ajun, că-şi însoţea cu jurăminte hotărîrile luate în singurătate.

Deoarece era îmbrăcat într-o haină marinărească de lucru, care-l făcea să semene cu un vînzător de papagali şi ţigări, începui să discut cu el despre hainele pe care le va purta. Avea o încredere nemărginită în viturţile unui costum cu pantaloni scurţi şi îşi schiţase în minte o haină care l-ar fi făcut să semene fie cu un decan, fie cu un dentist. Cu mare greutate l-am convins să-şi dea consimţămîntul pentru un costum care să-l facă să semene măi curînd cu un fermier înstărit şi l-am

hotărit să-și tundă părul scurt și să și-l pudreze puțin. Apoi, deoarece nu dăduse încă ochii cu îngrijitoarea și cu nepoată-sa, hotărîrăm să se fe-rească de ele pînă ce va avea loc schimbarea.

Pare un lucru foarte ușor să iei astfel de preve-deri ; dar în starea de zăpăceală, ca să nu zic ne-bunie, în care mă aflam, totul a durat atît de mult, încît n-am izbutit să ies din casă decît pe la orele 2 sau 3 după amiază pentru a da curs hotărîrilor luate. Pînă la întoarcerea mea, el trebuia să stăa închis în odaie și pentru nimic în lume n-avea voie să deschidă ușa.

Deoarece, după cîte știam eu, în Essex Street se afla o casă respectabilă, al cărei calcan era îndrep-tat spre Temple, casă care se vedea de la ferestrele locuinței mele, mă îndreptai mai întîi într-aeolo și avui norocul să închiriez etajul al doilea pentru unchiul meu, domnul Provis. Apoi am pornit-o din prăvălie în prăvălie, ca să fac cumpărăturile tre-buincioase pentru schimbarea înfățișării lui. După ce și această treabă fu isprăvită, îmi îndreptai pașii spre „Little Britain“, pentru dezlegarea unor pro-bleme care mă priveau numai pe mine.

Domnul Jaggers ședea la biroul lui, dar cînd mă văzu intrînd, se sculă numaidecît și se așeză în fața focului.

— Acum, Pip, spuse el, fii prevăzător.

— Voi fi, domnule Jaggers, răspunsei eu, căci, pe drum, mă gîndisem bine la cele ce aveam de spus.

— Nu te trăda pe tine, spuse domnul Jaggers, și ai grijă să nu trădezi pe nimeni. Înțelege ? Pe ni-meni. Să nu-mi spui nimic. Nu vreau să știu ni-mic. Nu sînt curios.

Bineînțeles că mi-am dat seama că el știa de ve-nirea omului.

— Domnule Jagers, spusei eu, vreau numai să mă asigur că ceea ce mi s-a spus este adevărat. Nu prea trag nădejde că nu-i adevărat, dar, totuși, îmi pot îngădui să controlez.

Domnul Jagers dădu afirmativ din cap.

— Cum ai zis ? „Mi s-a spus“ sau „am auzit“ ? mă întrebă el, aplecându-și capul într-o parte, fără să se uite la mine ; stătea cu ochii în podea, de parcă ar fi ascultat ceva. „Mi s-a spus“ presupune o comunicație verbală. Nu poți fi în comunicație verbală cu un om din New South Wales ¹, nu-i așa ?

— Vreau să spun : „am aflat“, domnule Jagers.

— Bine.

— Am aflat de la un om cu numele de Abel Magwitch că el este binefăcătorul care s-a ascuns atîta timp de mine.

— Da, acesta este omul, spuse domnul Jagers, din New South Wales.

— Și numai el, întrebai eu.

— Numai el, răspunse domnul Jagers.

— Nu sînt atît de nebun, domnule Jagers, încît să vă socotesc pe dumneavoastră răspunzător de greșelile și de concluziile mele greșite, dar întotdeauna mi-am închipuit că e domnișoara Havisham.

— După cum spui și tu, Pip, afirmă domnul Jagers, ridicîndu-și spre mine ochii lui reci și mușcîndu-și arătătorul, eu nu sînt de fel răspunzător de toate acestea.

— Și totuși părea atît de probabil ! mă apărai eu, cu inima zdrobită.

— Nici urmă de dovadă, Pip, spuse domnul Jagers, clătînd din cap și stringîndu-și poalele hainei. Nu trebuie să judeci lucrurile după aparențe,

¹ Stat în Australia, pe malul Oceanului Pacific.

ci numai după dovezi. Nu există regulă mai bună.

— Nu mai am nimic de spus, făcui eu oftînd, după o tăcere de cîteva clipe. Am verificat ceea ce am aflat, și asta-i tot !

— Acum, cînd, în sfîrșit, Magwitch — din New South Wales — ți s-a dezvăluit, spuse domnul Jagers, înțelegi cît de precis m-am ținut întotdeauna de fapte în tot timpul legăturilor dintre noi. Niciodată nu m-am îndepărtat nici cu un pas de linia precisă a faptelor. Îți dai seama de asta ?

— Îmi dau seama, domnule Jagers.

— L-am înștiințat pe Magwitch — în New South Wales — că nu trebuie să aștepte de la mine să mă abat vreodată de la linia precisă a faptelor. Și i-am pus și o altă condiție. Mi s-a părut că în scrisorile lui îmi dădea să înțeleg, foarte pe ocolite, că are de gînd să vină să te vadă, aici, în Anglia. L-am prevenit că nu vreau să mai aud de asta, fiindcă nu poate obține grațierea ; căci fiind expatriat pentru tot restul vieții, revenirea lui în această țară ar fi o faptă criminală, care l-ar expune la pedeapsa supremă. I-am impus lui Magwitch această condiție, spuse domnul Jagers privindu-mă aspru. I-am scris, la New South Wales. Desigur că s-a călăuzit după spusele mele.

— Desigur, spusei eu.

— Am fost informat de Wemmick, urmă domnul Jagers cu aceeași privire aspră, că a primit o scrisoare, datată la Portsmouth, de la un colonist cu numele de Purvis sau...

— Sau Provis, propusei eu.

— Sau Provis, mulțumesc, Pip. Poate chiar Provis ? Te pomenești că știi că e Provis !

— Da, spusei eu.

— Va să zică știi că e Provis ! O scrisoare datată la Portsmouth de la un colonist cu numele Provis,

care cerea amănunte cu privire la adresa ta pentru Magwitch. Wemmick i-a trimis amănuntele, după cum înțeleg eu, tot prin poștă. Pesemne că prin Provis ai primit lămuririle lui Magwitch din New South Wales.

— Da, prin Provis, răspunsei eu.

— La revedere, Pip, spuse domnul Jagers, întinzându-mi mîna ; m-a bucurat să te văd. Dacă îi scrii lui Magwitch în New South Wales, sau dacă îi trimiți vești prin Provis, spune-i, te rog, că toate amănuntele și chitanțele nesfîrșitei noastre socoteli îți vor fi trimise ție, împreună cu diferența de bani, fiindcă mai există o diferență de bani. La revedere, Pip !

Ne strinserăm mîinile, și el mă privi cu asprime pînă cînd ieșii din cameră. Trecusem de ușă, și el tot mă mai privea aspru, în timp ce busturile murdare de pe raft parcă încercau să-și deschidă pleoapele și să mă împrăște cu cuvintele : „Ce om !“ aruncate din gîtlejurile lor umflate.

Wemmick plecase și el, dar chiar dacă ar fi fost la pupitrul lui, tot nu m-ar fi putut ajuta în nici un chip. Mă dusei de-a dreptul la Temple, unde îl găsii pe înfricoșătorul Provis bînd rom cu apă și fumînd tutun „Cap de negru“, în deplină siguranță.

În ziua următoare, toate hainele pe care le cum-părasem fură trimise acasă, și omul se îmbracă cu ele. Tot ce puneam pe el îi venea mai prost decît ceea ce purtase înainte (cel puțin așa mi se părea mie de amărit ce eram). După părerea mea, era ceva în el care îți lua orice nădejde de a-l de-ghiza. Cu cît îl găteam mai mult, cu cît îl îmbrăcam mai elegant, cu atît semăna mai bine cu fu-garul bătut de vînturi din țara mlaștinilor. Pe-semne că această părere a minții mele neliniștite se

datora faptului că fața și felul lui de a fi odinioară îmi deveneau din ce în ce mai familiare ; mi se părea, de asemenea, că-și țira un picior, ca și cum tot ar mai fi tras după el o greutate, și că omul era pușcăriaș din cap pînă în picioare, pușcăriaș în toate fibrele ființei sale.

În afară de aceasta, înrîurirea vieții singuratice pe care o dusesese în cocioabă îi dădea un aer sălbatic, pe care nici o haină nu izbutea să-l domolească ; trebuie să mai adăugăm înrîurirea vieții stigmatizate pe care o dusesese printre semenii ei și, mai presus de toate, conștiința că acum trebuia să se păzească și să se ascundă. În felul cum se așeza sau stătea în picioare, cum mîncea și bea, în felul cum chibzuia, cu o expresie chinuită, ținîndu-și capul între umeri, în felul cum își scotea din buzunar cuțitul cu mîner de os, îl ștergea de picior și-și tăia mîncarea, în felul în care ducea la gură paharele și ceștile, ca și cum ar fi fost niște ulcele prost făcute, sau cum despica o felie din bucata de pîine și o muia în sos, învîrtînd-o de jur împrejurul farfuriei, ca și cum ar fi vrut să se bucure cît mai mult de porția de mîncare, în felul în care își ștergea apoi mîinile cu pîinea pe care o înghițea, în toate aceste gesturi și în nenumărate alte mici împrejurări care se iveau zilnic, clipă de clipă, era ocnaș, criminal, rob, fără nici o putință de tăgadă.

Fusesse ideea lui să poarte o umbră de pudră în păr, și eu încuviințai, după ce însă mă opusei în ceea ce privește pantalonii scurți. Dar nu pot să asemăn efectul pudrei pe capul lui decît cu efectul sulimanului pe fața unui mort ; tot ce era de dorit să rămînă ascuns în el străbătea în chip groaznic stratul acela subțire de fard și părea că izbucnește, strălucind în văzul tuturor. Renunțaram numaidec-

cît la pudră, și omul rămase cu părul lui cărunt tăiat scurt.

Cuvintele nu pot zugrăvi cît de îngrozitor mi se părea misterul pe care mintea mea îl țesea în jurul acestui om. Uneori, seara, cînd ațipea, strîngînd brațele fotoliului cu mîinile lui noduroase, și cu capul lui pleșuv, tatuat de zbîrcituri adînci, înfundat în piept, stăteam și mă uitam la el, întrebîndu-mă care vor fi fost faptele lui și împovărîndu-l cu toate crimele din lume, pînă cînd mă cuprindea o dorință nebună de a sări de pe scaun și de a fugi de el. Groaza mea creștea într-atîta cu fiecare ceas care trecea, încît cred că din pricina obsesiilor care mă chinuiau m-aș fi lăsat tîrît de această pornire, în ciuda tuturor binefacerilor cu care mă copleșise, în ciuda primejdiei în care se afla, dacă n-aș fi știut că Herbert trebuia să se întoarcă în curînd. O dată, la miezul nopții, am sărit din pat și am început să mă îmbrac cu hainele cele mai proaste, cu gîndul să-l las acolo, împreună cu toate lucrurile care-mi aparțineau, și să mă înrolez ca soldat în armata Indiei.

Mă îndoiesc că o stafie m-ar fi înfricoșat mai tare, chiar și în odăile acelea părăsite, chiar și în serile și nopțile acelea lungi, cînd vîntul vuia și ploaia răpăia. O stafie n-ar fi putut să fie prinsă și spînzurată din pricina mea, iar gîndul că lui un asemenea lucru i s-ar fi putut întîmpla și groaza că lucrurile aveau să se petreacă într-adevăr așa îmi sporeau spaima. Cînd nu dormea și nici nu făcea un fel de pasiențe foarte complicate cu niște cărți zdrențuite de joc — un fel de pasiențe cum nu mai văzusem niciodată pînă atunci și nici n-am mai văzut de atunci, însemnînd punctele cu niște semne de cuțit făcute pe masă — cînd, după cum spuneam, nu era prins de nici una din aceste

îndeletniciri, mă ruga să-i citesc : „Limbi străine, măi băiete !“ În timp ce eu mă supuneam, el se uita la mine, stînd în fața focului, și, fără să înțeleagă o boabă, mă măsura cu un aer de director de expoziție. Printre degetele mîinii cu care îmi umbream fața, îl vedeam cum poartă, cu gesturi de pantomimă, ca pînă și mobilele din casă să observe dibăcia mea. Studentul necucernic din po-veste, urmărit de făptura monstruoasă pe care o plăsmuise, nu era mai nenorocit decît mine, care eram urmărit de făptura care mă plăsmuise ea pe mine ; și sila cu care mă feream sporea pe măsură ce această ființă mă admira și mă îndrăgea mai tare.

Îmi dau seama că descriu toate acestea ca și cum ar fi durat un an întreg. De fapt, n-au durat decît cinci zile. Așteptîndu-l în fiecare clipă pe Herbert, nu îndrăzneam să ies din casă decît cînd îl scoteam pe Provis la aer, seara, după ce se întuneca. În cele din urmă, tot într-o seară, după masă, cînd tocmai ațipisem, frînt de oboseală — căci nopțile îmi erau tulburate și odihna zădărnicită de vise înspăimîntătoare — mă trezire pașii aceia bine-veniți, care răsunau pe scară. Provis, care ațipise și el, tresări la zgomotul pe care-l făcui eu și, într-o clipă, văzui cuțitul strălucind în mîna lui.

— Fii liniștit ! E Herbert ! spusei eu.

Și Herbert intră buzna pe ușă, purtînd pe obrajii lui proștețimea celor șase sute de mile străbătute în Franța.

— Handel, dragul meu ! Ce faci, ce faci, ce faci ? Parcă am plecat de un an ! Pesemne că așa s-a întimplat, fiindcă ai slăbit și ești galben la față ! Handel, da... mă scuzați, vă rog.

Se opri din galopul de cuvinte și din strîngerea de mîină, căci îl văzuse pe Provis ; acesta îl privea

țintă, punându-și cuțitul la loc și bijbiind prin buzunare după altceva.

— Herbert, dragul meu, spusei eu, închizînd amîndouă uşile, în timp ce Herbert se uita nedumerit, s-a întîmplat ceva foarte ciudat. Acesta este... un oaspete de-al meu.

— Foarte bine, băiete ! spuse Provis, făcînd un pas înainte cu cărticica cea neagră și ferecată în mînă, apoi i se adresă lui Herbert : Ia-o în mîna dreaptă. Dumnezeu să te trăsnească dacă ai să-ți calci vreodată jurămîntul ! Sărut-o !

— Fă cum vrea el, îi spusei lui Herbert.

Așa că Herbert se supuse, uitîndu-se la mîne cu nedumerire și mirare prietenească, iar Provis spuse, strîngîndu-i numaidecît mîna :

— Acum ai jurat, știi ? Și să nu mă crezi niciodată pe cuvînt dacă Pip n-o să se poarte cu dumneata ca un *gentleman* !

CAPITOLUL XLI

În zadar aș încerca să descriu mirarea și neli-niștea lui Herbert cînd ne așezarăm toți trei în fața focului, iar eu îi împărtășii taina. E de ajuns să vă spun că vedeam simțămîntele mele zugerăvite pe fața lui Herbert, și, printre ele, sila mea față de omul care îmi făcuse atîta bine.

Expresia de triumf întipărită pe fața omului, în timp ce eu povesteam, ar fi putut ea singură să ne îndepărteze de el dacă n-ar mai fi existat și alte pricini. Căci, în afară de faptul că-și dădea seama de un lucru care-l supăra, și anume că, o dată după sosire, se purtase „urît“ — fapt asupra căruia îi ținu lui Herbert un întreg discurs de îndată ce eu sfîrșii

cu dezvăluirea tainei — omul nu se gîndea că s-ar fi putut să nu fiu chiar atît de împăcat cu soarta mea. Cînd se lăuda că făcuse din mine un *gentleman* și că venise să vadă cum jucam acest rol pe socoteala averii lui nemăsurate, o făcea și de dragul meu, nu numai de al lui. Și mintea lui ajunsese la concluzia nestrămutată că această laudă era nespus de plăcută pentru amîndoi și că amîndoi trebuia să fim foarte mîndri de cele întîmplate.

— Cu toate că, vezi dumneata, îi spunea el lui Herbert, după ce perorase cîtva timp, îmi dau foarte bine seama că, de cînd am venit, o singură dată, timp de cîteva minute, m-am purtat urît. I-am și spus lui Pip că știu că m-am purtat urît. Dar nu vă necăjiți, că doar n-am făcut eu din Pip un *gentleman* și nici el n-o să facă din dumneata un *gentleman* fără ca eu să știu cum se cuvine să mă port cu voi ! Măi băiete, și dumneata, prietenul lui Pip, să știți c-o să-mi pun o botniță. Că doar mi-am și pus botniță de cînd mi-am dat în petic, și acum am botniță și am s-o port mereu.

— Desigur ! spuse Herbert, dar vorba aceasta nu părea să-l mîngîie nicidecum, căci arăta, săracul, nedumerit și amărit.

De-abia așteptam ca omul să se ducă și să ne lase singuri ; dar pesemne că el nu se îndura să ne părăsească și rămase cu noi pînă tîrziu. Era trecut de miezul nopții cînd mă dusei cu el în Essex Street și-l lăsai, în deplină siguranță, în fața porții întunecate a casei în care îi găsisem adăpost. Și cînd ușa se închise în urma lui, mi se păru că, din noaptea cînd sosise, răsuflam ușurat pentru prima oară.

Nu puteam să scap de amintirea neplăcută a omului de pe scări, și de aceea, ori de cîte ori ieșeam la plimbare cu oaspetele meu, pe întuneric,

și când mă întorceam cu el acasă, priveam în jurul meu. De data aceasta făcui la fel. Și pentru că într-un oraș mare e greu să scapi de bănuiala că ești urmărit atunci când te simți cu musca pe căciulă, nu-mi venea a crede că oamenii pe care-i vedeam nu se sinchiseau de mișcările mele. Puținii trecători din seara aceea își vedeau de drumul lor, și strada era pustie când mă întorsei în Temple. Nimeni nu ieșise pe poartă împreună cu noi și nimeni nu intră o dată cu mine. Când trecui pe lângă fântină, văzui ferestrele din spatele casei lui Provis luminate strălucitor, ceea ce inspira liniște ; apoi, oprindu-mă pentru câteva clipe în pragul casei unde locuiam eu, înainte de a sui scara, văzui că Garden Court era la fel de liniștit și de pustiu ca și scara casei mele, pe care aveam să o urc câteva clipe mai târziu.

Herbert mă primi cu brațele deschise ; niciodată pînă atunci nu simțisem, ca în scara aceasta, ce binecuvîntare e să ai un prieten. După ce îmi spusese câteva cuvinte înțelepte, cuvinte de prietenie și îmbărbătare, ne așezărăm ca să studiem chestiunea. Ce era de făcut ?

Scaunul pe care șezuse Provis se afla în același loc ; căci am uitat să vă spun că omul avea un fel nehotărît de a se mișca prin casă, de parcă ar fi fost la cazarmă, și un chip special de a-și scoate luleaua, tutunul „Cap de negru“, pachetul de cărți de joc, cuțitul și tot ceea ce avea în buzunare, ca și cum această serie de mișcări ar fi fost însemnate undeva pe o tablă. Herbert, cum vă spun, se așeză pe scaunul care rămăsese acolo unde șezuse Provis, dar în clipa următoare sări în sus, împinse scaunul la o parte și-și luă altul. După acest gest nu mai era nevoie să-mi spună că prinsese silă de binefăcătorul meu și nici eu nu mai aveam nevoie să-i

mărturisesc cele ce simțeam. Mărturisirile acestea ni le făcurăm fără să rostim nici o silabă.

— Ce anume, îi spusei eu lui Herbert, după ce acesta se simți în siguranță pe celălalt scaun, ce anume e de făcut?

— Dragul meu Handel, răspunse el, cu capul în mâini, sînt prea uluit ca să mai pot gîndi.

— Așa eram și eu, Herbert, cînd am primit prima lovitură. Totuși, trebuie să fac ceva. El e gata să zvîrle din nou cu banii pentru cai, trăsuri și alte nebulii costisitoare. Trebuie să fie oprit într-un fel.

— Vrei să spui că nu poți primi...

— Cum aş putea? izbucni eu, căci Herbert se opri. Gîndește-te cum arată! Uită-te la el!

Un fior ne străbătu, fără să vrem.

— Și, totuși, din păcate, adevărul e că omul se simte legat de mine; e puternic legat de mine. Ce soartă!

— Sărmanul meu Handel! spuse Herbert.

— Și apoi, gîndește-te, spusei eu, cît îi dărez chiar dacă mă opresc aici și nu mai iau nici un ban de la el! Și, pe urmă, sînt atît de încurcat în datorii, tare încurcat, mai ales acum, că nu mai am nici o speranță și nu sînt pregătit pentru nici o meserie și nici nu sînt în stare să fac ceva!

— Lasă, lasă! protestă Herbert. Nu spune că nu ești în stare de nimic.

— Dar de ce sînt în stare? Știu un singur lucru de care aş fi în stare, anume: să mă înrolez în armată. Și aş fi plecat dinainte, dragă Herbert, dar voiam să aflu mai întîi sfatul unui prieten drag.

La acest punct simții cum mă părăsește curajul; Herbert îmi prinse mîna într-o strîngere caldă și se prefăcu că nu observă nimic.

— În orice caz, dragă Handel, spuse el îndată după aceea, n-are nici un rost să te înrolezi. Chiar dacă te-ai lipsi de aci înainte de binefacerile și de favorurile acestea, cred că ai face-o cu slaba nădejde de a-ți plăti, într-o zi, toate datoriile. Dacă te înrolezi în armată, nădejdea nu-i prea mare. Și apoi, n-are rost. Te-ai simți de o mie de ori mai bine dacă ai lucra în afacerea lui Clarriker, așa mică cum e. Știi, eu îmi dau silința să devin asociatul lui.

Sărmanul băiat ! Nu prea bănuia el cu ai cui bani !

— Dar mai e ceva, spuse Herbert. Omul acesta neștiutor este un om hotărît, ca orice om pe care-l urmărește de mult o idee fixă. Mai mult decît altul, mie mi se pare (poate că-l judec greșit) că e un om îndirjit și fioros din fire.

— Știu că este, răspunsei eu. Să-ți spun ce dovadă am.

Și i-am spus ceea ce am mai amintit o dată în povestirea mea : întîlnirea cu celălalt omnaș.

— Vezi ? spuse Herbert. La gîndește-te puțin ! Omul vine încoace, primejduindu-și viața, ca să-și îndeplinească gîndul care-l urmărea. În clipa în care se vede ajuns la țintă, după atîta muncă și așteptare, îi tragi pămîntul de sub picioare, îi zădărnicești gîndul și faci ca tot cîștigul lui de pînă acum să i se pară lipsit de valoare. Crezi că, în halul ăsta de dezamăgire, n-ar fi în stare să facă orice ?

— Mi-am dat seama de asta, Herbert, pînă și în vis. Știu asta din seara nemorocită a sosirii lui. Nimic nu mi s-a părut mai limpede decît faptul că se va lăsa prins.

— Atunci, poți fi sigur, spuse Herbert, că primejdia există. Altă putere nu are asupra ta cît

timp rămîne în Anglia, și dacă-l părăsești, nebunia aceasta va fi primul lui pas.

Eram atît de îngrozit la gîndul acesta, care mă apăsa de la începutul începuturilor și a cărui împlinire m-ar fi făcut să mă socotesc întrucîtva ucigașul lui, încît n-am mai putut sta locului și am început să mă plimb încoace și încolo. I-am spus lui Herbert că dacă Provis ar fi recunoscut și prins, în ciuda voinței lui, eu tot m-aș simți nenorocit, gîndindu-mă că, fără să vreau, m-am făcut vinovat de acest lucru. Acesta era adevărul, deși mă simțeam atît de nenorocit văzîndu-l în libertate și în preajma mea, deși mi-ar fi plăcut mai mult să lucrez la fierărie toată viața decît să fi ajuns aici !

Dar n-avea rost să ne depărtăm de întrebarea : „Ce-i de făcut ?“

— Primul și singurul lucru pe care-l putem face, spuse Herbert, este să-l scoatem din Anglia. Trebuie să-l însoțești tu, și poate că așa se va lăsa convîns să plece.

— Dar oriunde l-aș duce, l-aș putea împiedica oare să se întoarcă ?

— Dragă Handel, nu e limpede că aici, cu Newgate în strada de alături, e mult mai primejdios să-i spui ce gîndești și să-l scoți din minți decît dacă te-ai afla în altă parte ? Numai de-am putea să găsim un motiv de plecare, pe care să-l legăm de celălalt ocaș, sau de orice altă întîmplare din viața lui.

— Și încă ceva ! spusei eu, oprindu-mă în fața lui Herbert, cu miinile desfăcute, ca și cum aș fi cuprins cu ele toată deznădejdea mea. Nu știu nimic despre viața lui. Am simțit că mă cuprinde nebunia stînd aici o noapte întreagă și văzîndu-l atît de legat de bucuriile și nenorocirile mele, fără

să știu despre el altceva decît că e păcătosul acela nenorocit care m-a înspăimîntat timp de două zile în copilărie !

Herbert se sculă, mă luă de braț și ne plimbăram amîndoi încet prin odaie, cu ochii la covor.

— Handel, spuse Herbert, oprindu-se, ești sigur că nu te mai poți bucura de nici o binefacere din partea lui ? Ești sigur ?

— Cît se poate de sigur ! La fel ai spune și tu dac-ai fi în locul meu.

— Și ești sigur că trebuie s-o rupi cu el ?

— Herbert, mă mai poți întreba ?

— Dar simți totuși, trebuie să simți, dragoste pentru viața pe care el și-a primejduit-o din pricina ta, pentru viața pe care trebuie să-l împiedici, dacă se mai poate, să și-o primejduiască. Așa că trebuie să-l scoți din Anglia înainte de a mișca un deget pentru a te scoate pe tine din încurcătură. După aceea, scapă de bucluc, pentru numele lui Dumnezeu, și o s-o scoatem noi doi la capăt, măi băiete !

După aceste cuvinte, m-am simțit mai liniștit stringînd mîna lui Herbert și plimbîndu-ne mai departe prin odaie, fără să fi hotărît nimic altceva.

— Și acum, spusei eu, cu privire la felul cum pot afla cîte ceva despre povestea lui, nu cunosc decît o singură cale. Trebuie să-l întreb de-a dreptul.

— Da, întreabă-l, spuse Herbert, mîine dimineață la masă.

Căci omul spusese, cînd își luase rămas bun de la Herbert, că va lua gustarea de dimineață împreună cu noi.

După ce făcurăm acest plan, ne duserăm la culcare. În noaptea aceea am fost chinuit de cele mai groaznice vise și m-am trezit ostenit ; mă cu-

prinse din nou teama de care scăpasem în timpul nopții, anume că omul fusese arestat pentru că fugise din surghiun. Și după ce m-am trezit, n-am mai putut scăpa de teama aceasta.

Omul veni la ora hotărîtă, își scoase cuțitul din buzunar și se așeză la masă. Era plin de planuri pentru *gentleman*-ul lui, „care trebuie să fie fără cusur, ca un adevărat *gentleman*“, și mă grăbea să atac mai repede portofelul pe care mi-l lăsase. Socotea casa în care locuiam drept o locuință provizorie și mă sfătuia să caut, un colț mai elegant, lângă Hyde Park¹, unde să poată avea și el „un culcuș“. După ce sfinși cu mîncarea și-și șterse cuțitul de pantaloni, îi spusei, fără nici un cuvînt de introducere :

— Aseară, după ce ai plecat, i-am povestit prietenului meu despre cum te-au găsit soldații lup-tîndu-te în mlaștini. Știi cînd ? Ți-amintești ?

— Dacă mi-amintesc ? spuse el. Te cred !

— Am vrea să știm și noi cîte ceva despre omul acela și despre dumneata. E nefiresc să nu știu mai mult despre nici unul dintre voi și, mai ales, e nefiresc să nu știu despre dumneata mai mult decît am fost în stare să-i povestesc lui aseară. Nu crezi că momentul e foarte potrivit ca să ne mai spui cîte ceva ?

— Bine, spuse el după puțină gîndire. Ai jurat, prietene al lui Pip, știi doar ?

— Sigur, răspunse Herbert.

— Jurămîntul a fost făcut și pentru ce am să vă spun eu acum, stăruie el. Tot ce spun eu !

— Așa am și înțeles.

¹ Cartier aristocratic din Londra, aflat în preajma parcului cu același nume.

— Și să nu uitați : Orice-aș fi făcut, am ispășit și am plătit cu vîrf și îndesat ! stăruie el din nou.

— Așa să fie !

Își scoase pipa lui neagră și era gata s-o umple cu tutun „Cap de negru“, dar apoi, uitîndu-se la tutunul din mîna lui, i se păru că i-ar putea încurca firul povestirii. Puse tutunul la loc, își înfipse luleaua într-una din butonierele hainei, își așează cîte o mîna pe fiecare genunchi și, după ce aruncă o privire încruntată spre foc, își ridică ochii spre noi și ne spuse cele ce urmează.

CAPITOLUL XLII

— Măi băiete, și tu, prietenul lui Pip. N-am de gînd să vă spun viața mea ca un cîntec sau ca o poveste. Dar ca s-o fac scurtă și pe înțelesul tuturor, o s-o spun în cîteva cuvinte : La închisoare și afară, și iar la închisoare și iar afară, și iar la închisoare și iar afară. Acum știți totul. Cam asta-i viața mea, pînă cînd m-au îmbarcat după ce Pip s-a purtat cu mine ca un prieten.

De toate am pățit, dar spînzurat n-am fost încă. Am fost ținut sub cheie, ca un ceainic de argint. M-au cărat cînd ici, cînd colo, ba m-au scos dintr-un oraș, ba din altul ; m-au pus și la stîlp, și m-au bătut cu biciul, și m-au chinuit, și m-au fugărit. Nu știu unde m-am născut nici cît știți voi. Cînd am început să judec cît de cît, eram în Essex¹ și furam gulii ca să am ce mînca. Mi-amintesc că plecase cineva din casă, nu știu cine, parcă un tinichigiu, și că a luat cărbunii cu el și m-a lăsat în frig.

¹ Comitat în Anglia, pe coasta Mării Nordului.

Știu că mă cheamă Magwitch și că numele de botez mi-e Abel. Cum am aflat? Așa cum am aflat că păsările din tufiș se cheamă pițigoi, mierle și vrăbii. M-aș fi gândit că poate e o minciună că mă cheamă așa, dar fiindcă am văzut că numele păsărilor erau adevărate, m-am gândit că și al meu tot adevărat o fi.

După cîte mi-amintesc eu, nu se afla suflet de om care să-l vadă pe Abel Magwitch, care era tot atît de gol pe dinafară ca și pe dinăuntru, fără să se sperie de el și să-l fugărească sau să-l priră. Eram prins mereu, mereu, așa că am crescut mai mult sub cheie.

Așa a fost în timpul cînd eram un puști zdrențuit, de ți se făcea milă să te uiți la mine (nu că m-aș fi uitat vreodată în oglindă, că nu prea cunoșteam eu multe case mobilate), și așa mi-a ieșit numele că-s înrăit. „Ăsta-i unul tare înrăit“, spuneau temnicerii oamenilor care vizitau închisoarea, arătîndu-mă pe mine; „băiatul ăsta mai mult prin închisori stă“. Și oamenii se uitau la mine, și eu mă uitam la ei, și unii îmi măsurau capul — mai bine mi-ar fi măsurat stomacul — și alții îmi dădeau cărți pe care nu puteam să le citesc sau îmi țineau cuvîntări pe care nu le pricepeam. Toți îmi dădeau zor cu diavolul. Dar eu ce dracu era să fac? Trebuia să vîr și eu ceva în burduhan, nu-i așa? Dar vād c-am început să mă porcesc la vorbă, și eu știu ce se cuvine și ce nu. Măi băiete, și tu, prietenul lui Pip, nu vā fie frică c-o să vorbesc urît.

Mai cu hoinăreală, mai cu cerșit, mai cu hoții, mai lucrînd cîteodată, cînd apucam și eu, măcar că asta nu se întîmpla prea des, după cum vā închipuiți și voi dacă vā gîndiți că nici voi n-ați fi fost prea bucuroși să-mi dați de lucru, așa îmi duceam

zilele ; ba eram vînător pe ascuns, ba plugar ; am fost și nițeluș căruțaș, nițeluș negustor ambulant, nițeluș din toate meseriile astea nebănoase și care te bagă în încurcătură, și am ajuns și eu bărbat. Un dezertor, îmbrăcat în zdrențe, m-a învățat să citesc, odată, într-un han de călători ; și un uriaș, care umbla din sat în sat și se iscălea în fața oricui îi dădea un *penny*, m-a învățat să scriu. Pe atunci nu eram urmărit chiar așa ca acum, dar tot am stat destul sub lacăt.

La cursele de cai din Epsom ¹ — sînt peste douăzeci de ani de atunci — am cunoscut un om, căruia, dacă l-aș avea la îndemînă, i-aș crăpa scăfirlia cu vătraiul ăsta, așa cum desfaci un clește de rac ; îl chema Compeyson ; și ăsta-i omul, măi băiete, pe care-l băteam acolo, în șanț, așa cum i-ai spus foarte bine prietenului tău aseară, după ce am plecat.

Compeyson ăsta o făcea pe boierul ; fusese la un internat și era foarte învățat. Avea glasul dulce și purtări de *gentleman*. Era și frumos pe deasupra. În seara dinainte de cursă l-am găsit într-o magherniță de pe cîmp, unde mă duceam și eu. El și încă vreo cîțiva stăteau la mese cînd am intrat eu, și cîrciumarul (care mă cunoștea și era glumeț din fire) mă strigă și spuse : „Cred că ăsta-i omul de care aveți nevoie“, adică eu.

Compeyson s-a uitat bine la mine, și eu m-am uitat la el. Avea un ceas cu lanț și un inel, un ac în piept și niște haine foarte frumoase.

„— După mutra dumitale, s-ar zice că nu prea ești om norocos“, îmi spuse Compeyson.

¹ Localitate în Anglia, unde se află un mare hipodrom ; aici se aleargă *Derby*-ul englez.

„— Da, stăpîne, niciodată n-am fost prea norocos“. (Tocmai ieşisem din închisoare la Kingston¹, unde mă închiseseră pentru vagabonda^j. Nu că nu s-ar fi putut să mă fi închis şi pentru altceva, dar atunci aşa se întîmplase.)

„— Roata norocului se învîrteşte, îmi zise Compeyson; poate că s-o învîrţi şi a dumitale.“

Eu îi spun :

„— Sper să se întîmple aşa. E şi timpul.“

„— Ce ştii să faci ?“ zice Compeyson.

„— Să mănînc şi să dorm, spun eu ; dacă gîtesc ce.“

Compeyson a rîs, s-a uitat bine la mine, mi-a întins cinci şilingi şi mi-a dat întîlnire pentru seara următoare, tot acolo.

În seara următoare m-am dus la Compeyson, tot acolo, şi el m-a făcut omul şi asociatul lui. Şi care credeţi că era afacerea în care Compeyson şi cu mine trebuia să fim asociaţi ? Treaba lui Compeyson era să facă şarlatanii, să falsifice iscălituri, să pună în circulaţie bani furati şi lucruri din astea. Treaba lui Compeyson era să facă tot soiul de potlogării, apoi el se spăla pe miini, se alegea cu cîştigul şi lăsa pe un altul să-i facă treaba. N-avea inimă nici cît o piatră, era rece ca gheaţa, şi capul lui era capul dracului, de care am mai vorbit o dată pe ziua de azi.

Mai era unul cu Compeyson, îi spunea Arthur, nu că ar fi fost botezat aşa, dar aşa-l porecliserăm noi. Omul ăsta se îmbolnăvise de oftică, şi arăta ca o umbră cînd te uitai la el. El şi cu Compeyson, avuseseră o încurcătură urîtă cu o domnişoară bogată, cu cîţiva ani în urmă, şi făcuseră o grămadă de bani, dar Compeyson punea rămăşaguri, juca

¹ Localitate în Surrey, Anglia.

cărți și cheltuia ea un rege. Așa că Arthur se prăpădea, și încă în sărăcie, și toate pacostele se spărgeau în capul lui, iar nevastei lui Compeyson (căreia el îi cam dădea cu piciorul) îi era milă de Arthur, că doar Compeyson n-avea milă de nimeni și de nimic.

Aș fi putut să mă gândesc la ce pățise Arthur, dar nu m-am gândit și nici n-am să vă spun că voiam marea și sarea, căci ce rost ar avea, măi băiete și măi prietene? Și așa, am început-o cu Compeyson, și nu eram decît o biată unealtă în mîinile lui. Arthur trăia în podul casei lui Compeyson (lingă Brentford), și Compeyson ținea cu grijă socoteala de tot ce cheltuia pentru locuința și mîncarea lui, pentru cazul cînd Arthur s-ar face sănătos și ar vrea să rupă tovărășia. Dar n-a trecut mult, și Arthur și-a încheiat toate socotelile. Să fi fost a doua sau a treia oară cînd îl vedeam în viața mea; era noaptea tîrziu, și el a venit tîrîș-grăpiș pînă în salonul lui Compeyson, îmbrăcat doar într-un halat de flanelă, cu părul leoarcă de sudoare, și i-a spus nevastei lui Compeyson :

„— Sally, zău că e sus în odaia mea și nu pot să scap de ea. E îmbrăcată în alb, spunea el, și are flori albe în păr și e nebună rău, îi atîrnă un giulgiu pe mîini și spune că, la cinci dimineăta, vrea să mă acopere cu el.“

Și Compeyson i-a spus :

„— Prostule, nu știi că ea are trup de om? Și cum ar fi putut să ajungă sus, la tine în odaie, fără să intre pe ușă sau pe fereastră și fără să urce scările?“

„— Nu știu cum a ajuns, spuse Arthur, tremurînd de groază, dar stă în colțul odăii, la picioarele patului, și-i tare nebună. Și sus, în dreptul inimii

ei zdrobite — tu i-ai zdrobit-o ! — se văd picături de singe.“

Compeyson era îndrăzneţ la vorbă, dar era un laş fără pereche.

„— Du-te pînă sus cu bolnavul ăsta, care aiurează, i-a spus nevastei lui. Şi tu, Magwitch, dă-i o mînă de ajutor, dacă vrei.“

Dar el nu se apropia niciodată de odaia lui Arthur.

Nevasta lui Compeyson şi cu mine l-am băgat pe Arthur înapoi în pat, dar el vorbea într-aiure :

„— Uitaţi-vă la ea ! ţipa el. Se uită la mine şi flutură din giulgiu ! N-o vedeţi ? Uitaţi-vă la ochii ei ! Nu-i înspăimîntător să vezi cît e de nebună ?“
Pe urmă striga : „Ō să-l arunce peste mine şi s-a sfîrşit cu mine ! Luaţi-l din mîna ei, luaţi-l !“

Se agăţa de noi şi tot vorbea mai departe cu ea şi-i răspundea, de mi se părea şi mie, c-o văd aieva.

Nevasta lui Compeyson era învăţată cu aiurelile lui ; i-a dat ceva de băut, ca să scoată spaima din el, şi, încetul cu încetul, s-a liniştit.

„— A plecat ! A fost pe aici sfătuitoarea ei ?“

„— Da“, răspunse nevasta lui Compeyson.

„— Şi i-ai spus s-o încuie şi s-o zăvorască în casă ?“

„— Da.“

„— Şi să-i smulgă uriciunea aia din mînă ?“

„— Da, sigur.“

„— Eşti o femeie bună, spunea el ; te rog, nu mă lăsa, orice s-ar întîmpla, şi-ţi mulţumesc.“

Şi a stat omul liniştit pînă aproape de ora 5, şi atunci a sărit din pat cu un ţipăt şi a început să strige cît îl ţinea gura :

„— Uite-ø ! Iar are giulgiul la ea. Îl desface. Vine din colț. Vine la patul meu. Țineți-mă amîndoi, fiecare într-o parte, n-o lăsați să m-atingă cu el. Ha ! I-am scăpat de data asta. N-o lăsați să mi-l arunce pe umeri. N-o lăsați să mă ridice și să mă cuprindă cu el. Mă ridică. Țineți-o !“

Și s-a ridicat în capul oaselor și a murit.

Compeyson nu s-a necăjit prea tare, fiindcă moartea lui Arthur era o ușurare pentru amîndoi. Pe urmă, ne-am pus împreună pe treabă și, la început, m-a pus să jur (era foarte priceput) pe cartea mea. Știi, cărticica asta neagră, măi băiete, pe care l-am pus și pe prietenul tău să jure.

Nu mai spun cîte a plănuit Compeyson și cît am făcut eu, că ar dura o săptămînă întreagă, vă spun doar, mai băiete și tu, prietenul lui Pip, că omul ăsta m-a vîrit într-o asemenea urzeală, că m-a făcut robul lui. Mereu îi datoram bani, mereu eram sub pumnul lui, mereu lucram și mereu mi-era pielea în primejdie. Era mai tînăr ca mine, dar era viclean și învățat și mă întrecea de cinci sute de mii de ori și n-avea îndurare de nimic. Femeia mea, atunci cînd m-am încurcat... Ia oprește-te, omule ! Pe ea nu trebuie s-o amestec în...

Omul se uită ca zăpăcit în jurul lui, ca și cum și-ar fi pierdut șirul în cartea amintirilor din care citea ; își întoarce fața spre foc, își întinse și mai tare mîinile pe genunchi, apoi le ridică și le coborî din nou.

— Nu-i nevoie să povestesc și asta, spuse el, privind încă o dată în jurul lui. Timpul cît am lucrat cu Compeyson a fost cel mai amarnic din toată viața mea ; dacă am spus asta, am spus totul. V-am spus că m-au judecat o dată pentru un delict, în vremea cînd lucram cu Compeyson ?

Eu răspunsei :

— Nu.

— Bine ! făcu el. Am fost judecat și m-au condamnat. Nu mai spun că am fost arestat de două sau trei ori pentru bănuiele în cei patru sau cinci ani cât a ținut tovarășia noastră ; dar n-au avut dovezi. Pînă la urmă, Compeyson și cu mine am fost amîndoi condamnați pentru că am pus în circulație niște bani furați și mai erau și alte învinuiri.

Compeyson mi-a spus :

„— Fiecare se apără pe socoteala lui ; nu e nici o legătură între noi doi“, și atîta tot.

Și eu eram sărac lipit pămîntului, așa încît mi-am vîndut toate hainele, în afară de cele de pe mine, și tot nu l-am putut lua pe Jaggars.

Cînd ne-am așezat pe banca acuzaților, am văzut, de la început, cît de boieros arăta Compeyson, cu părul lui creț, cu hainele lui negre și cu batista albă, și ce grosolan și pîrlit eram eu. Cînd s-a citit acuzarea și s-au spus care sînt dovezile, am băgat de seamă cît de greu apăsau toate pe spinarea mea și cît de puține erau puse pe seama lui. Și cînd s-au depus mărturiile, am văzut că eu fusesem totdeauna capul răutăților, după cum arătau jurămintele martorilor, că mie mi se plătiseră întotdeauna banii, că eu trăsesem firele și că mă alesesem cu cîștigul. Iar atunci cînd a venit rîndul apărării, am văzut și mai limpede planul, fiindcă apărătorul lui Compeyson spunea :

„— Doamne președinte și domnilor, vedeți în fața ochilor dumneavoastră, unul lingă altul, doi oameni pe care îi puteți deosebi de la depărtare : unul, cel mai tînăr, e binecrescut, și vă va vorbi ca atare ; al doilea, cel mai în vîrstă, n-are creș-

tere, și vă va vorbi tot ca atare; unul, cel mai tânăr, n-a fost văzut decît arareori la asemenea treburi și se bănuiește doar că ar fi fost amestecat în afacerile acestea; celălalt, bătrînul, a fost amestecat mereu, și vinovăția lui a fost dovedită. Dacă nu este decît un singur vinovat, vă mai puteți îndoi care e acela? Și dacă sînt doi, vă mai întrebați oare care din doi e mai vinovat?" și alte lucruri din astea.

Iar cînd a venit vorba de caracter, Compeyson era acela care fusese la școală, și cutare și cutare coleg de al lui a ajuns departe, și martorii îl cunoscuseră pe Compeyson în cutare club și societate, și spuneau despre el numai lucruri bune. Nu eram eu oare omul care mai fusese judecat și altă dată, care eram cunoscut ca un cal breaz prin toate casele de corecție și toate închisorile din țară? Și cînd a venit vorba de ținut discursuri, nu era Compeyson acela care le vorbea, înfundîndu-și la fiecare cuvînt fața în batista albă, și mai puneă și poezii în discursul lui, și nu eram eu acela care nu puteam să le spun decît: „Domnilor, omul ăsta de lingă mine e cel mai mare păcătos din lumea asta”? Și cînd a fost vorba să se dea verdictul, n-a fost oare Compeyson acela pentru care au cerut îndurare, fiindcă era bun din fire, dar se stricase într-o tovărășie proastă, și nu tot el a fost omul care a vorbit numai rău de mine, și n-am fost eu acela de care nu s-a îndurat nimeni cu alt cuvînt decît „vinovat”? Cînd i-am spus lui Compeyson: „Las', că ieșim noi din tribunal, și bucăți fac din tine!", nu l-a rugat Compeyson pe judecător să-l apere și n-au pus oare temniceri între mine și el? Și cînd au dat sen-

tința, n-a luat el numai șapte ani, și eu, paisprezece ? Și n-a zis judecătorul de el că-i pare rău, fiindcă ar fi putut să ajungă departe, iar de mine că sînt un criminal vechi și înrăit și că o să ajung și mai rău ?

Omul se înfierbîntase tare, dar se stăpîni ; răsuflă scurt de două-trei ori, înghiți de cîteva ori și, întinzîndu-și mîna spre mine, spuse, că să mă liniștească :

— Fii pe pace, n-o să vorbesc urît, măi băiete !

Se încinsese atît de tare, încît își scoase batista și-și șterse fața, capul, gîtul și mîinile înainte de a povesti mai departe.

— I-am spus lui Compeyson că fac bucăți din el și, mi-am zis : „Dumnezeu să facă bucăți din mine dacă n-oi face așa !“ Erăm amîndoi pe același vas de ocași, dar, mult timp, n-am putut să ajung pînă la el, măcar c-am încercat. Pînă la urmă, tot l-am luat pe la spate, i-am dat un pumn în obraz, ca să se întoarcă și să pot face bucăți din fața lui, dar m-au văzut și au pus mîna pe mine. Carceră de pe corabie nu era prea grozavă pentru un om care se pricepea la carcere și știa să înoate și să se arunce în apă. Am ajuns pînă la mal și m-am ascuns printre morminte, fericindu-i pe cei care erau înăuntru că scăpaseră de toate relele, și atunci l-am văzut mai întîi pe băiatul meu !

Și se uita la mine cu o privire drăgăstoasă, care mă făcu să-mi fie din nou scîrbă de el, deși mi-era tare milă de bietul om.

— De la băiatul meu am înțeles că tot în mlaștină se află și Compeyson. Pe legea mea, cred că el fugise de pe corabie de groaza mea, fără să știe că eu ajunsesem la mal. L-am fugărit. Bucăți am făcut din mutra lui. „Și acum, mi-am zis eu,

fiindcă ăsta-i cel mai mare rău pe care pot să ți-l fac — că de mine nu mă sinchiesc — te trag înapoi!“ Aș fi înnotat așa, tirându-l de păr dacă n-aș fi avut încetoro, și tot l-aș fi dus înapoi pe corabie, chiar dacă nu ne-ar fi găsit soldații.

Sigur că, pînă la urmă, tot el a ieșit basma curată — doar avea un caracter atît de frumos! Zicea că a evadat fiindcă înnebunise de frica mea și a gândurilor mele ucigașe; și pedeapsa lui a fost ușurată. Pe mine m-au pus în fiare, m-au judecat iarăși și m-au deportat pe viață. Dar, vedeți voi, măi băiete, și tu, prietenul lui Pip, că n-am rămas acolo pe toată viața, de vreme ce sînt aici.

Se șterse din nou cu batista, cum făcuse și adineauri, și apoi scoase încet din buzunar o mîină de tutun, își desprinsese luleaua de la butonieră, o umplu încet și începu să fumeze.

— A murit? întrebai eu după cîteva clipe de tăcere.

— Cine să fi murit, măi băiete?

— Compeyson.

— Poți să fii sigur că, dacă trăiește, speră că eu sînt mort, spuse el cu o privire fîroasă. N-am mai auzit nimic de el.

Herbert scrisese ceva cu creionul pe coperta unei cărți. Apoi împinse încetișor cartea spre mine, în timp ce Provis fuma, cu ochii la foc, iar eu am citit:

„Numele tînărului Havisham era Arthur. Compeyson e omul care spunea că e iubitul domnișoarei Havisham“.

Am închis cartea, făcîndu-i lui Herbert un semn abia văzut cu capul, și am pus-o deoparte; dar nici unul din noi n-a mai scos o vorbă, ci am rămas cu ochii la Provis, care fuma lîngă foc.

De ce-aș zăbovi ca să mă întreb a cîta parte din sila mea față de Provis se datora Estellei ? De ce m-aș opri din drumul meu asemuind starea sufletească ce mă cuprinsese înainte de a o întîlni pe ea la oficiul de diligențe, în ziua în care încercasem să scap de aerul închisorii, cu starea sufletească ce mă cuprindea acum de cîte ori mă gîndeam la prăpastia dintre frumusețea și mîndria Estellei și fugarul reîntors, pe care îl adăpostea în eu ? Căci această oprire nu mi-ar netezi drumul și nici n-ar face sfîrșitul mai bun ; lui nu i-ar ajuta cu nimic, iar eu nu m-aș simți mai ușurat.

Povestirea lui sădise în sufletul meu o nouă teamă ; sau, mai bine zîs, povestirea lui dăduse formă și înțeles unei temeri mai vechi. Dacă Compeyson era în viață și aflase de întoarcerea lui, nu era greu să ghicesc urmările. Că acest Compeyson avea o frică de moarte de Provis, asta o știam eu mai bine decît ei amîndoi ; și era greu să-ți închipui că un om cu firea pe care i-o zugrăvise Provis ar șovăi să scape pentru totdeauna de un dușman atît de temut, folosindu-se de mijlocul foarte sigur al denunțului.

Nu-i pomenisem și nici nu voiam să-i pomenesc vreodată lui Provis despre Estella, cel puțin așa eram hotărît. Dar i-am spus lui Herbert că, înainte de a pleca în străinătate, trebuie s-o vîd și pe Estella, și pe domnișoara Havisham. I-am spus aceasta în seara în care Provis ne spusese povestea lui, după ce rămăserăm singuri. Am luat hotărîrea să mă duc la Richmond a doua zi, și așa am și făcut.

Cînd mă înfățișai înaintea doamnei Brandley, aceasta o chemă pe servitoarea Estellei, care îmi

spuse că stăpîna ei plecase la țară. Unde ? La „Satis“, ca de obicei. „Nu ca de obicei“, spusei eu, fiindcă pînă atunci nu plecase încă niciodată acolo fără mine. Am întrebat cînd avea de gînd să se întoarcă.

Fata îmi răspunse cu un aer stînjedit, care îmi spori nedumerirea, că Estella va rămîne acolo mai mult timp. Din vorbele acestea nu înțelegeai nimic altceva decît că scopul lor era ca eu să nu înțeleg nimic, și mă întorsei acasă foarte abătut.

O altă consfătuire nocturnă cu Herbert, după plecarea lui Provis (îl duceam întotdeauna pînă acasă și mă uitam atent în jurul meu), ne duse la concluzia că nu trebuie să-i spunem încă nimic despre plecarea în străinătate înainte de întoarcerea mea de la domnișoara Havisham. Între timp, Herbert și cu mine trebuia să ne gîndim fiecare în parte la felul cum va trebui să-i vorbim ; va trebui fie să ne prefacem că ne temem de a-l ști bănuț și urmărit, fie ca eu, care nu fusesem încă în străinătate, să propun o călătorie. Știam doar amîndoi că era de-ajuns să propun ceva pentru ca el să încuviințeze. Însă atît eu, cît și Herbert eram de părere că nici nu putea fi vorba de a-l lăsa mult timp în situația în care se afla.

În ziua următoare avui jосnicia de a mă preface că mă leagă o făgăduială făcută lui Joe și că trebuie să mă duc pînă la el; căci pe atunci eram în stare de orice jосnicie față de Joe și de numele lui. Provis trebuia să fie cu ochii în patru în timp ce eu eram plecat, iar Herbert trebuia să ia asupra lui sarcinile mele. Eu aveam să lipsesc doar o zi și, la întoarcerea mea, dorința lui de a mă vedea începînd un trai de *gentleman* pe picior mai mare avea să fie satisfăcută. Îmi trecu prin minte — iar mai tîrziu descoperii că și Herbert se gîndise la

același lucru — că cel mai bun mijloc de a-l face să plece în străinătate ar fi să nascocim nevoia de a face cumpărături, sau ceva asemănător.

Și așa, după ce am înlăturat toate piedicile care-mi stăteau în drum, am pornit spre domnișoara Havisham cu diligența de dimineață, care pornea din Londra înainte de a se lumina de zi; când ziua începu să se furișeze, oprindu-se șovăielnică și scîncind, învăluită în petice de nori și în zdrențe de ceață, ca o cerșetoare, mă aflam departe, în mijlocul cîmpului. Sosirăm la „Mistretul albastru“ după o călătorie neplăcută prin burnii, și pe cine altul credeți că am găsit în poartă, cu o scobitoare în mină și uitîndu-se la diligență? Pe nimeni altul decît pe Bentley Drummle!

Deoarece se prefăcea că nu mă vede, m-am prefăcut și eu că nu-l văd. Era o purtare foarte caraghioasă din partea amîndurora, cu atît mai caraghioasă cu cît intrarăm amîndoi în cafeneaua hanului, unde el tocmai își sfîrșise gustarea de dimineață și unde eu o comandai pe a mea. Mă otrăvea gîndul că și el se află în oraș, fiindcă știam foarte bine pentru ce venise. Prefăcîndu-mă că citesc un ziar soios, foarte vechi, ale cărui știri locale erau mult mai greu de zărit decît corpurile străine de pe el, ca, de pildă, cafeaua, saramura, sosul de pește, untul topit și vinul cu care era stropit — ca și cum ziarul s-ar fi molipsit de un pojar foarte ciudat — ședeam la masa mea, în timp ce el stătea în fața focului. Pe măsură ce trecea timpul, mi se părea că Drummle îmi aduce o jignire fără seamăn stînd în fața focului. Și mă sculai, hotărît să am și eu parte de căldură. Trebuia să-mi întind mîinile pe la spațele lui ca să iau văturaiul și să scormonesc focul.

din cămin, dar tot mă mai prefăceam că nu-l cunosc.

— Vrei să mă jignești ? spuse domnul Drummle.

— A, făcui eu cu vătraiul în mână, dumneata erai ? Ce mai faci ? Mă miram eu cine e omul care lasă focul să se stingă !

Spunînd aceste cuvinte, scormonii focul cu năduf și apoi mă înfipsei alături de domnul Drummle, cu spatele la foc și lăindu-mă din umeri.

— Chiar acum ai sosit ? spuse domnul Drummle, împingîndu-mă ceva mai încolo cu umărul.

— Da, spusei eu, împingîndu-~~l~~ pe el ceva mai încolo cu umărul meu.

— Nesuferit oraș ! spuse Drummle. E ținutul dumitale, mi se pare.

— Da, încuviințai eu. Am auzit că seamănă foarte mult cu ținutul dumitale, Shropshire¹.

— Nici gînd ! spuse Drummle.

Apoi, domnul Drummle se uită la ghetele lui, și eu la ale mele, pe urmă domnul Drummle se uită la ghetele mele, și eu la ale lui.

— De mult ești aici ? întrebai eu, hotărît să nu-i cedez nici un pic de foc.

— Destul ca să mă plictisesc, răspunse Drummle, cu un căscat prefăcut, dar la fel de hotărît ca și mine, să nu cedeze nici cît de cît.

— Mai rămîi mult aici ?

— Nu mai pot rămîne, răspunse domnul Drummle. Dar dumneata ?

— Nici eu nu mai pot rămîne, spusei eu.

Simțeam că-mi fierbe sîngele în vine și, dacă umărul domnului Drummle s-ar mai fi apropiat doar cît grosimea unui fir de păr, l-aș fi izbit cu capul de fereastră ; de asemenea, îmi

¹ Cămitat din vestul Angliei.

dădeam seama că dacă umărul meu ar fi avut pretenții asemănătoare, domnul Drummle m-ar fi izbit cu capul de lada de alături. El începu să fluiera încetisor. Făcui și eu la fel.

— Ținutul are mlaștini întinse, așa mi se pare ! spuse Drummle.

— Da. Și ce-i cu asta ? spusei eu.

Domnul Drummle se uită la mine, apoi la ghețele mele, scoase o exclamație și rîse.

— Ești bine dispus, domnule Drummle ?

— Nu, spuse el, nu prea. Mă duc să mă plimb călare. Am de gînd să explorez mlaștinile, ca să mă mai distrez puțin. Am auzit că satele de pe-aici sînt foarte răzlețe. Cu cîrciumi ciudate, și fierării... și mai știu eu ce. Chelner !

— Da, domnule.

— E gata calul ?

— Vă așteaptă la ușă, domnule.

— Bine. Uite ce este, domnișoara nu încalecă astăzi ; e proastă vremea.

— Foarte bine, domnule.

— Și eu nu iau masa aici, fiindcă mănînc la domnișoara acasă.

— Foarte bine, domnule.

Apoi Drummle se uită la mine cu o privire obraznică, o privire de triumf, care se oglindea pe toată fața lui fâlcoasă și care mă săgetă în inimă, măcar că era atît de greoi ; eram atît de scos din minți, încît mă cuprinse dorința să-l iau în brațe — cum a luat-o țîlharul din poveste pe doamna cea bătrînă — și să-l azvîrl în foc.

Un lucru însă era limpede pentru amîndoi, și anume că nici unul din noi nu putea părăsi focul pînă la potolirea spiritelor. Stăteam amîndoi, bine înfipti, în fața căminului, umăr la umăr, picior lîngă picior, cu mîinile la spate și fără să ne ur-

nim din loc. Calul aştepta în faţa uşii, în burniţa de afară, chelnerul îmi puse mîncarea pe masă, o strînse pe a lui Drummle, şi acum mă poftea să iau loc; eu dădui din cap, dar amîndoi rămăserăm neclintîţi.

— Ai mai fost de atunci pe la „Piţigoii din crîng“ ? întrebă Drummle.

— Nu, răspunsei eu, am avut destul de furcă cu „piţigoii“ ultima oară.

— Asta a fost atunci, cînd noi doi n-am fost de aceeaşi părere ?

— Da, răspunsei eu, foarte tăios.

— Lasă, lasă ! Ai scăpat foarte uşor, rînji Drummle. N-ar fi trebuit să-ţi ieşi din fire.

— Domnule Drummle, spusei eu, dumneata n-ai căderea să-mi dai sfaturi cu privire la acest subiect. Cînd îmi ies din fire (nu că aş recunoaşte că în ziua aceea s-a întîmplat aşa), eu nu arunc cu paharele.

— Eu aşa fac, spuse Drummle.

L-am privit o dată sau de două ori şi i-am spus, în timp ce ura care mocnea în mine creştea :

— Domnule Drummle, eu n-am căutat această discuţie şi nu cred că este prea plăcută.

— Eu sînt sigur că nu este, spuse el privindu-mă batjocoritor peste umăr, dar n-am nici o părere despre asta.

— Şi, prin urmare, continuai eu, propun, cu voia dumitale, ca în viitor să nu mai avem nici un fel de legătură unul cu altul.

— Asta e şi părerea mea, spuse Drummle, înlocmai ce-aş fi propus şi eu sau, mai curînd, ce-aş fi făcut, fără să propun. Dar nu te pierde cu firea. N-ai pierdut destul şi aşa ?

— Ce vrei să spui, domnule ?

— Chelner ! strigă Drummle, în loc să-mi răspundă.

Chelnerul răsări din nou.

— Uite, domnule, înțelegeți că domnișoara nu călărește astăzi și că eu iau masa la dumneaei ?

— Sigur că înțeleg.

După ce chelnerul pipăi cu palma ceainicul, care se răcise de tot, și-mi aruncă o privire plină de rugăminți, ieși din odaie, iar Drummle își scoase din buzunar o țigară de foi, avînd grijă să nu miște umărul de lingă mine, mușcă țigara, de la capăt, dar tot nu se urni. Mă înăbușeam și fierbeam, simțind că nu mai puteam rosti nici o vorbă fără să pomenim numele Estellei, pe care n-aș fi putut îndura să-l aud ieșind din gura lui ; prin urmare, m-am uitat la zidul din față, stînd nemișcat, ca și cum aș fi fost singur și mi-am dat silința să tac. Mi-e cu neputință să spun cît timp am stat în poziția asta caraghioasă, dar știu că, pînă la urmă, au năvălit înăuntru trei fermieri dolofani, pe care cred că i-a trimis chelnerul ; aceștia intrară descheindu-și nasturii de la haine și frecîndu-și mîinile și, în fața lor, furăm nevoiți să ne dăm în lături, căci oamenii se îndreptară spre foc.

L-am văzut pe Drummle prin fereastră apucînd coama calului, încălecînd cu mișcările lui greoaie și brutale și clătinîndu-se în șa într-o parte și într-alta, înainte și înapoi. Credeam că plecase, cînd îl văzui întorcîndu-se și strigînd să i se aducă un foc pentru țigara din gură, de care uitase. Un om într-o haină de culoarea prafului apăru, n-aș putea spune de unde, aducînd un tăciune aprins ; poate că venea din curtea hanului, poate din stradă, cine știe de unde, și în timp ce Drummle se apleca din șa și-și aprindea țigara,

rîzînd și făcînd semn cu capul spre fereastra cafenelei, umerii lălii și părul vîlvoi al omului care stătea cu spatele la mine îmi amintiră de Orlick.

Eram prea zăpăcit ca să mă sinchisesc dacă era într-adevăr el și prea zăpăcit chiar și pentru a mîncă, așa că mă spălai pe mîini și pe obraz, ca să uit de vremea urită de afară și de călătoria mea, și mă îndreptai spre casa aceea veche și neuitată, al cărei prag ar fi fost atît de bine să nu-l fi călcat niciodată, casa aceea pe care ar fi fost atît de bine să n-o fi văzut niciodată.

CAPITOLUL XLIV

Domnișoara Havisham și Estella erau în odaia unde se afla masa de toaletă; pe pereți ardeau lumînări înfipse în policandre; domnișoara Havisham ședea pe o canapea, lîngă foc, iar Estella, pe o pernă, la picioarele ei. Estella împlotea, și domnișoara Havisham se uita la ea. La intrarea mea își ridicară amîndouă privirile și văzură că se petrecuse o schimbare cu mine. Înțelesei această după privirile pe care le schimbă una cu alta.

— Ce vînt te aduce pe aici, Pip? întrebă domnișoara Havisham.

Deși se uita drept în ochii mei, îmi dădeam seama că era stînjenită. Și cum Estella se opri o clipă din împletit, cu ochii la mine, și apoi lucră mai departe, mi se păru că citesc limpede în mișcarea degetelor ei — ca și cum mi-ar fi spus-o cu ajutorul unui alfabet secret — că ea își dă seama că-l descoperisem pe adevăratul meu binefăcător.

— Domnișoară Havisham, spusei eu, am fost ieri la Richmond ca să vorbesc cu Estella; și

descoperind că un vînt a adus-o pe ea pînă aici, am venit și eu.

Domnișoara Havisham îmi făcu pîntru 'a treia sau a patra oară semn să stau jos, așa că mă așezai pe scaunul de lîngă masa de toaletă, unde o văzusem pe ea șezînd de atîtea ori. Scaunul acela, cu toate vechiturile de la picioarele și din jurul lui, mi se păru în ziua aceea un loc firesc pentru mine.

— Ceea ce voiam să-i spun Estellei, domnișoară Havisham, voi spune în cîteva clipe în fața dumneavoastră, chiar acum. N-o să vă mire și nici n-o să vă displacă. Sînt nenorocit, mai nenorocit decît m-ați dorit vreodată.

Domnișoara Havisham tot se mai uita drept în ochii mei. După mișcarea degetelor Estellei, vedeam că și ea mă asculta cu luare-aminte; dar nu-și ridică ochii spre mine.

— Am descoperit cine este binefăcătorul meu. N-a fost o descoperire fericită și nu e o descoperire care ar putea prinde bine reputației, situației sau averii mele. Am motivele mele pentru care nu pot spune mai mult decît atît. Taina nu-mi aparține mie, ci unui alt om.

Și fiindcă am tăcut o clipă, uitîndu-mă la Estella și gîndindu-mă cum să vorbesc mai departe, domnișoara Havisham repetă :

— Taina nu-ți aparține ție, ci unui alt om. Și... ?

— Cînd am fost adus aici la chemarea dumneavoastră, domnișoară Havisham, pe vremea cînd mai făceam parte din satul acela, pe care tare aș dori să nu-l fi părăsit, cred că, de fapt, am venit în casa aceasta cum ar fi venit oricare alt băiat, ales la întîmplare, ca un fel de servitor, pentru

a satisface o nevoie sau o toană, și, prin urmare, pentru a fi plătit.

— Da, Pip, răspunse domnișoara Havisham, dînd cu hotărîre din cap.

— Și că domnul Jaggers...

— Domnul Jaggers, spuse domnișoara Havisham, retezîndu-mi vorba cu glas aspru, n-a avut nici un amestec în toate astea și nici n-a știut nimic. Faptul că este avocatul meu și, în același timp, avocatul binefăcătorului tău nu este decît o întîmplare. Are aceleași legături cu nenumărați alți oameni, așa că lucrul acesta se putea întîmpla cu ușurință. Oricum ar fi, lucrul s-a întîmplat, dar asta n-a fost vina nimănui.

Oricine ar fi putut să citească pe fața ei răvășită că pînă acum nu-mi ascunsese nimic și că nu se ferea de mine.

— Dar cînd am căzut în greșeala din care atîta timp n-am ieșit m-ați împins mai departe ! spusei eu.

— Da, răspunse ea, mișcîndu-și din nou capul cu hotărîre, te-am lăsat să mergi mai departe.

— A fost frumos să procedați așa ?

— Cine sînt eu, strigă domnișoara Havisham, lovind cu bastonul în podea și mîniindu-se atît de brusc, încît Estella își ridică ochii, mirată, cine sînt eu, pentru numele lui Dumnezeu, ca să mă port frumos ?!

Plîngerea mea n-avusese rost și n-avusesem de gînd s-o rostesc. I-am spus aceasta în timp ce ea stătea pe gînduri după izbucnirea de adineauri.

— Bîne, bine făcu ea. Altceva ?

— Am fost plătit din belșug pentru serviciile pe care le-am făcut aici, spusei eu, ca s-o potolesc, prin faptul că am intrat ucenic ; toate întrebările astea le-am pus doar din curiozitate. Cele ce ur-

mează au un alt scop (nădăjduiesc că un scop mai dezinteresat). Când m-ați lăsat să stărui în greșeala mea, domnișoară Havisham, ați făcut-o pentru a le pedepsi, pentru a le trage pe sfoară — poate că veți găsi mai bine decît mine termenul care se potrivește gîndului dumneavoastră, fără să vă jignească — deci pentru a le amăgi pe rudele dumneavoastră atît de egoiste ?

— Da, așa a fost. Vina era a lor. Tu ai fi făcut la fel. Cine sînt eu ca să fiu silită să mă rog de tine sau de ei pentru ca lucrurile să nu se întîmple așa ? Tu ți-ai întins singur curse. Nu eu ți le-am întins.

Am așteptat pînă ce s-a potolit din nou — căci și aceste vorbe fuseseră o izbucnire a firii ei iuți și sălbatice — și apoi am început a vorbi iar :

— Am fost aruncat într-o familie înrudită cu dumneavoastră, domnișoară Havisham, și de cînd am sosit la Londra, am trăit mereu în mijlocul acelor oameni. Știu că și ei au căzut pradă aceleiași înșelăciuni nevinovate, ca și mine. Și aș fi fățarnic și josnic dacă nu v-aș spune — fie că vă e sau nu pe plac, fie că aveți de gînd să dați sau nu crezare spuselor mele — dacă nu v-aș spune că-l nedreptățiți adînc pe domnul Mathew Pocket și pe fiul lui cînd vă închipuiți că nu sînt oameni mărinimoși, drepți, deschiși ; îi nedreptățiți cînd îi credeți în stare de intrigi și de fapte josnice.

— Sînt prietenii tăi, spuse domnișoara Havisham.

— Mi-au devenit prieteni, spusei eu, deși credeau că vreau să-i înlătur, dar după cîte știu, Sarah Pocket, domnișoara Georgiana și doamna Camilla nu sînt prietenii mei.

Faptul că-i puneam pe Herbert și pe domnul Pocket în contrast cu ceilalți părea să-i ridice în stima ei, spre bucuria mea. Domnișoara Havisham mă privi pătrunzător timp de câteva clipe și apoi îmi spuse cu glas liniștit :

— Și ce ceri pentru ei ?

— Numai atât, spusei eu : să nu-i amestecați cu ceilalți. Or fi de același sînge cu ei, dar, credeți-mă, au altă fire.

Privindu-mă mai departe, tot atât de pătrunzător, domnișoara Havisham repetă :

— Ce ceri pentru ei ?

— Vedeți doar, spusei eu drept răspuns, dîndu-mi seama că roșesc puțin, nu sînt atât de viclean încît să vă pot ascunde, chiar dacă aș dori-o, faptul că urmăresc ceva. Domnișoară Havisham, dacă ați putea să vă lipsiți de niște bani pentru a-i face prietenului meu Herbert un serviciu pentru toată viața, dar un serviciu care, prin însăși firea lucrurilor, trebuie făcut fără știrea lui, v-aș arăta ce e de făcut.

— De ce trebuie făcut fără știrea lui ? întrebă ea, împreunîndu-și mîinile deasupra bastonului, ca să mă poată privi cu mai multă luare-aminte.

— Pentru că, spusei eu, am început prin a-i face acest serviciu chiar eu, acum mai bine de doi ani, fără știrea lui, și nu vreau să mă trădez. De ce nu mai sînt în stare să duc lucrurile pînă la capăt, nu pot spune. Face parte din taina aceea care nu-i a mea, ci a altuia.

Încetul cu încetul, domnișoara Havisham își întoarse ochii de la mine și-i aținti asupra focului. După ce privi focul timp îndelungat — cel puțin așa părea în tăcerea odăii și judecînd după lumînările care se mistuiau încet — tresări din cauza unui tăciune care căzu și se uită din

nou la mine, mai întâi cu niște ochi lipsiți de expresie și apoi cu o privire din ce în ce mai îngordată. În tot timpul acesta, Estella împletea mai departe. Și când domnișoara Havisham întoarse spre mine privirea aceea concentrată, îmi spuse, ca și cum n-ar fi existat nici o întrerupere în dialogul nostru :

— Și altceva ?

— Estella, spusei eu, îndreptându-mă de data aceasta spre ea și încercînd să-mi stăpînesc glasul care îmi tremura, știi că te iubesc. Știi că te iubesc de mult și că-mi ești foarte dragă.

La vorbele acestea, Estella ridică ochii spre mine, dar degetele ei lucrau mai departe, în timp ce mă privea cu chipul nemișcat. Simțeam că domnișoara Havisham se uită cînd la mine, cînd la Estella, și din nou cînd la mine, cînd la ea.

— Ar fi trebuit să spun asta demult, dar n-am spus-o din cauza greșelii aceleia îndelungate, care m-a făcut să nădăjduiesc că domnișoara Havisham ne sortise unul altuia. Atîta timp cît am știut că nu te poți împotrivi, n-am vrut să vorbesc. Dar acum trebuie.

Cu același chip nemișcat și cu aceeași mișcare a degetelor, Estella clătină din cap.

— Știu, spusei eu, răspunzînd mișcării ei, știu. Nu sper să pot spune vreodată că ești a mea, Estella. Nu știu ce mi se poate întîmpla foarte curînd, cît de sărac voi fi și unde mă voi duce. Totuși, te iubesc. Te-am iubit mereu, din ziua în care te-am văzut pentru prima oară în casa asta.

Estella clătină din nou din cap, privindu-mă nemișcată, dar împletind mai departe.

— Ar fi fost crud din partea domnișoarei Havisham, îngrozitor de crud, să-și bată joc de-un biet băiat și să-l chinuiască ani de-a rîndul cu o

speranță deșartă și însuflindu-i o năzuință zadarnică dacă și-ar fi dat seama de gravitatea faptelor ei. Dar cred că nu și-a dat seama. Cred că, în suferința pricinuită de încercările prin care a trecut ea, a uitat de suferința mea, Estella.

O văzui pe domnișoara Havisham ducându-și mâna la inimă și ținînd-o acolo, în timp ce ochii ei' priveau cînd la Estella, cînd la mine.

— S-ar părea, spuse Estella foarte calmă, că există sentimente, închipuiri — nu știu cum să le spun — pe care nu sînt în stare să le înțeleg. Cînd spui că mă iubești, știu ce vrei să spui, înțeleg împreunarea de cuvinte, dar nimic mai mult. Nu se mișcă nimic în pieptul meu, nu atingi nici o coardă. Nici nu-mi pasă de ceea ce-mă spui. Doar am încercat să te previn. Nu-i așa ?

I-am răspuns cu un glas nenorocit :

— Da.

— Da. Dar n-ai vrut să asculți, fiindcă socoteai că nu spun adevărul. Așa-i că asta gîndeai ?

— Credeam și nădăjduiam că nu spui adevărul. O ființă atît de tînără, atît de neîncercată de viață, atît de frumoasă ca tine, Estella ! Nu era în firea lucrurilor.

— Era în firea mea, răspunse ea. Și apoi, adăugă, apăsînd pe fiecare cuvînt : E în firea care a fost creată în mine. Să știi că fac o mare deosebire între tine și ceilalți cînd îți spun toate acestea. Mai mult nu pot face.

— E adevărat, întrebai eu, că Bentley Drumle e în oraș și că te urmărește ?

— E foarte adevărat, răspunse ea, vorbind de el cu o nepăsare disprețuitoare.

— Că îl încurajezi și te plimbi călare cu el și că ia masa cu tine chiar astăzi ?

Nu prea părea mirată că știu toate acestea, dar răspunse din nou :

— Foarte adevărat.

— Dar nu-l poți iubi, Estella !

Pentru prima oară, degetele i se opriră, în timp ce ea îmi răspunse, supărată :

— Ce ți-am spus ? Tot mai crezi, în ciuda tuturor dovezilor, că nu spun adevărul ?

— N-ai să te căsătorești cu el, Estella ?

Ea se uită spre domnișoara Havisham și rămase o clipă pe gânduri, cu lucrul în mână. Apoi spuse :

— De ce să nu-i spun adevărul ? Mă mări cu el.

Fața mi-a căzut în palme, dar totuși, în ciuda durerii care m-a fulgerat la auzul acestor cuvinte, m-am stăpînit mai bine decît m-aș fi așteptat. Cînd mi-am ridicat capul din mîini, am văzut înțipărită pe fața domnișoarei Havisham o privire atît de înspăimîntătoare, încît, cu toată nerăbdarea mea pătimășă, cu toată jalea din sufletul meu, am rămas înmărmurit.

— Estella, draga mea Estella, n-o lăsa pe domnișoara Havisham să te împingă spre pasul ăsta nenorocit ! Înălătură-mă pentru totdeauna — ai și făcut-o, știu doar — dar păstrează-te pentru un om mai vrednic de tine decît Drummle. Domnișoara Havisham te dă lui pentru că astfel dă cea mai grea lovitură și aduce cea mai mare jignire multor bărbați mai buni care te admiră și celor puțini care te iubesc cu adevărat. Printre eei puțini, s-ar putea să fie unul care să te iubească tot atît de sincer, deși nu de atîta timp, ca și mine. Ia-l pe acela, și aș îndura totul mai ușor, de dragul tău.

Aprinderea cu care rostisem cuvintele acestea stîrni în Estella o mirare care ar fi putut să pară vecină cu compasiunea dac-ar fi putut să mă înțeleagă cu mintea ei.

— Mă mărit cu el, spuse ea din nou, cu un glas mai domol. Am și început să fac pregătirile de nuntă și am să mă mărit curînd. De ce amesteci numele mamei mele adoptive în hotărîrea mea, cu gîndul s-o jignești ? A fost voința mea.

— E voința ta, Estella, să te arunci în brațele unei brute ?

— În brațele cui să mă arunc ? răspunse ea, zîmbind. Să mă arunc în brațele omului care ar simți cel mai tare (dacă oamenii simt lucrurile astea) că nu mă leagă nimic de el ? Lasă ! S-a făcut. O s-o duc destul de bine, și bărbatul meu, la fel. Și fiindcă spuneai că domnișoara Havisham m-a împins să fac pasul ăsta nenorocit, află că ea ar fi vrut să mai aștept, să nu mă mărit încă ; dar m-am plictisit de viața pe care o duc și care n-are nici un farmec și mă bucur că-mi schimb puțin felul de viață. Nu mai spune nimic. N-o să ne înțelegem niciodată.

— O asemenea brută, un asemenea prostănac ! stăruii eu, cu deznădejde.

— Să nu-ți fie teamă c-am să fiu o binecuvîntare pentru el, spuse Estella. Asta n-o să se întîmple. Hai ! Uite mîna mea. Hai să ne despărțim acum, băiat visător ce ești... sau să-ți spun bărbat ?

— O, Estella, spusei eu, în timp ce lacrimi amare curgeau șiroaie pe mîna ei, măcar că mă căzneau să le stăpînesc, chiar dacă aş rămîne în Anglia și aş putea să înfrunt toate celelalte lovituri, cum aş putea să te știu soția lui Drummle ?

— Prostii, spuse ea, prostii ! O să-ți treacă repede.

— Niciodată, Estella !

— Pînă într-o săptămînă ai să mă înlături din gîndurile tale.

— Să te înlătur din gîndurile mele ! Dar faci parte din viața mea, din ființa mea. De cînd am venit aici pentru întîia oară, eu băiatul cel grosolan, a cărui inimă ai rănit-o din prima clipă, te-am găsit în fiecare rînd pe care l-am citit. Te-am descoperit în fiecare priveliște pe care am văzut-o de atunci — în fluviu, în pinzele corăbiilor, în mlaștini, în nori, în lumină, în întuneric, în fîșnetul vîntului, în păduri, în apa mării și pe străzi. Ai fost întruchiparea tuturor gîndurilor gingașe pe care mintea mea le-a cunoscut. Pietrele din care sînt clădite cele mai solide case din Londra nu sînt mai adevărate, mai cu neputință de strămutat cu mîinile tale decît a fost și va fi prezența ta în gîndurile mele și înrîurirea ta asupra mea, acum și întotdeauna. Estella, nu mai poți schimba nimic ; vei rămîne pînă la sfîrșitul vieții mele o parte din ființa mea, o parte din puținul care e bun în mine și o parte din ceea ce e rău în mine. Dar acum, în pragul despărțirii, nu leg ființa ta decît de ceea ce este bun în mine, și credința mea te va socoti mereu astfel, căci, oricît de ascuțită mi-ar fi acum durerea, cred că mi-ai făcut mai mult bine decît rău. Dumnezeu să te binecuvînteze, Dumnezeu să te ierte !

N-aș putea să spun ce val de durere mi-a smuls aceste cuvinte fără șir. Rapsodia aceasta se ridică din adîncul sufletului meu ca sîngele care țîșnește dintr-o rană ascunsă și a izbucnit la lumină ca un șuvoi. Am mai zăbovit cîteva clipe cu mîna ei la buzele mele și apoi am plecat. Dar de

atunci mi-am amintit mereu — și, mai alēs, îndată după ce am plecat — că, în timp ce Estella se uita la mine cu o mirare plină de neîncredere, toată ființa de nălucă a domnișoarei Havisham, care tot mai stătea cu mîna pe inimă, părea că se concentrase într-o privire înfiorătoare de milă și remușcare.

Totul se sfîrșise, totul se stinsese ! Erau atîtea lucruri sfîrșite și stinse, încît, ieșind pe poartă, lumina zilei mi se părea mai întupecată decît atunci cînd intrasem. Mai întîi, am umblat pe furiș prin niște ulițe și poteci lăturalnice, și apoi m-am hotărît să fac tot drumul pînă la Londra pe jos. Căci îmi recăpătasem îndeajuns stăpînirea de sine ca să-mi dau seama că nu mă puteam înapoia la han, unde aveam să-l găsesc pe Drummle ; că nu eram în stare să stau în diligență și să ascult ce spun oamenii și că nu-mi rămînea nimic mai bun de făcut decît să mă istovesc cu drumul.

Era trecut de miezul nopții cînd am ajuns la Podul Londrei. Trecînd prin străzile întortocheate, care, pe vremea aceea, se îndreptau spre vest, spre malul din Middlesex al fluviului, drumul cel mai scurt pînă în cartierul Temple era prin Whitefriars, chiar pe chei. Nu eram așteptat pînă a două zi de dimineață, dar aveam cheile la mine și, dacă Herbert se culcase, puteam să ajung la patul meu fără să-l trezesc.

Deoarece mi se întîmpla foarte rar să intru prin poarta din Whitefriars, după închiderea porții din Temple, și deoarece eram murdar și ostenit, nu-i luai în nume de rău păzitorului de noapte că se uită cu multă luare-aminte la mine în timp ce ținea poarta întredeschisă, ca să pot trece. Ca să-i împrăpățez memoria, i-am spus care e numele meu.

— Nu eram chiar sigur de tot, dar mi-am închipuit că sînteți dumneavoastră. Aveți un bilet, domnule. Aducătorul a spus să fiți atît de bun și să-l citiți la lumina lanternei mele.

Am luat biletul, foarte mirat de cuvintele lui. Era adresat : „Domniei-sale domnului Philip Pip“, și deasupra adresei am citit cuvintele : „Te rog citește rîndurile acestea pe loc.“ Am deschis scrisoarea, în timp ce păzitorul stătea cu lanterna ridicată, și am deslușit următoarele cuvinte, scrise de mîna lui Wemmick :

„Nu te duce acasă.“

CAPITOLUL XLV

De îndată ce am citit această înștiințare, m-am îndepărtat de poarta Temple și am ajuns cum am putut pînă la Fleet Street, unde am luat o birjă întîrziată și am pornit spre „Hummums“ din Covent Garden. În vremea aceea puteai să găsești întotdeauna un pat la „Hummums“ la orice oră din noapte. După ce trecui prin fața ghișeului, servitorul aprinse lumînarea care venea la rînd pe raft și mă duse de-a dreptul în odaia căreia îi venea rîndul pe listă. Era un fel de încăpere boltită, așezată la parter, în fundul casei, avînd un pat monstruos, cu patru stîlpi, care se întindea despotice peste întreaga odaie, înfigîndu-și energic unul din picioare în cămin, iar un altul în pragul ușii și strivind cu totul spălătorul, ca și cum s-ar fi bucurat de drepturi divine.

Deoarece cerusem lumină, înainte de a mă părăsi, servitorul îmi aduse scumpa noastră candelă — atît de prețuită în vremurile acelea preacu-

vioase — un obiect care seamănă cu stafia unui baston de plimbare, un obiect care se spărgea de cum îl atingeai, de la care nu puteai să aprinzi nimic și care se închidea de obicei în fundul unui cilindru de ținichea, cu găuri rotunde, ce trimiteau umbre jucăușe pe pereți. După ce m-am băgat în pat, ostenit, nenorocit și cu picioarele amortite de oboseală, mi-am dat seama că nu voi fi în stare să închid ochii mai mult decât Argusul¹ acela neghiob de lângă mine. Și așa ne-am uitat unul la altul prin bezna de moarte a odăii.

Ce noapte jalnică ! Neliniștită, sinistră, lungă ! În odaie plutea un miros foarte neospitalier de funingine rece și de gunoi încins ; și eu mă uitam în sus la colțurile baldachinului, gândindu-mă ce de musculițe albastre, ce de urechelnițe și ce de viermișori trebuie să fie agățați acolo, în așteptarea verii. Acest gând mă duse la întrebarea dacă nu cumva s-ar putea ca vreuna din gizele acelea să cadă peste mine, și apoi mi se părea că simt cum îmi cade ceva ușor peste obraz, gând foarte neplăcut, care îmi sugera și alte plimbări, încă și mai neplăcute, ce aveau loc pe spinarea mea. După ce am stat treaz cîtva timp, începură să se facă auzite vocile acelea atît de ciudate care umplu tăcerea. Dulapul șoptea, căminul ofta, spălătorul pocnea, și în scrin parcă răsuna, din cînd în cînd, o coardă de gitară. Tot atunci, ochii de pe pereți căpătară o privire nouă și, în fiecare din cerculețele acelea care mă fixau, vedeam scrise cuvintele : „Nu te duce acasă“.

Oricît de felurite erau închipuirile și zgomotele care mă năpădeau, cuvintele : „Nu te duce acasă“

¹ În mitologia greacă, fiul lui Zeus și al Niobei ; ființă cu o sûtă de ochi, dintre care unii nu se închideau niciodată.

nu lipseau niciodată. Se împleteau în toate gândurile mele ca o durere trupească. Nu demult citisem în ziare că un necunoscut venise la „Hum-mums“, într-o noapte, să se culce, că se omorîse și că fusese găsit a doua zi de dimineață într-o baltă de sânge. Îmi trecu prin minte că trebuie să fi stat chiar în hruba unde stăteam eu și mă sculai din pat ca să văd dacă nu erau urme de sânge prin odaie ; apoi deschisei ușa, ca să mă uit în coridor și să mă mai înveselesc cu tovărășia unei luminițe îndepărtate, lângă care știam că moțăie servitorul. „De ce nu trebuie să mă duc acasă ?“ „Ce se întâmplase acasă ?“ „Cînd o să mă duc acasă ?“ „Provis era acasă ? Și tea-ir ?“ — toate aceste întrebări mi se îmbulzeau cu atita înverșunare în minte, încît ai fi putut crede că nu mai era loc în capul meu și pentru altceva. Chiar și atunci cînd mă gîndeam la Estella, cînd îmi spuneam că, în ziua aceea, ne despărțisem pentru totdeauna, chiar atunci cînd îmi aminteam de toate împrejurările despărțirii noastre, de privilegiile, de glasul ei, de mișcarea degetelor ei în timp ce împletea, chiar și atunci mă urmărea peste tot opreliște : „Nu te duce acasă“. Cînd, în cele din urmă, am ațipit, de sfîrșite ce-mi erau mintea și trupul, această opreliște se prefăcu într-un verb mare și întunecat, pe care trebuia să-l conjug la modul imperativ, timpul prezent : „Tu să nu te duci acasă, el să nu se ducă acasă, noi să nu ne ducem acasă, voi să nu vă duceți acasă, ei să nu se ducă acasă“. Apoi, la condițional : „Eu nu m-aș duce acasă“ și, pe urmă : „Eu nu mă pot duce acasă, eu nu m-aș fi dus acasă și eu nu puteam, nu voiam, n-aveam voie să mă duc acasă“ pînă cînd simțeam că mi se întunecă mintea, și atunci

mă răsuceam pe pernă și mă uitam din nou la rotocoalele care mă priveau țintă de pe perete.

Lăsasem vorbă să fiu trezit la 7, fiindcă era limpede că trebuia să-l văd pe Wemmick înainte de a vedea pe oricine altul, și tot atât de limpede că mă aflam în fața unui caz pentru dezlegarea căruia mă interesau numai simțămintele lui din Walworth. Mă simțeam ușurat să ies din odaia în care petrecusem o noapte atât de nenorocită și n-am așteptat a doua bătaie în ușă ca să sar din patul acela neprimitor.

La ora 8, întăriturile castelului se înălțau în fața ochilor mei. Servitoarea cea mititică tocmai intra în fortăreață cu două cornuri calde, așa că intrai pe poartă, trecui podul în tovărășia ei și fără să fiu anunțat mă aflai în fața lui Wemmick, care pregătea ceaiul pentru el și pentru bătrîn. O ușă deschisă îmi oferi priveliștea unui pat în care se mai afla încă bătrînul.

— Salutare, domnule Pip! spuse Wemmick. Va să zică, te-ai întors?

— Da, răspunsei eu; dar nu m-am dus acasă.

— Foarte bine, spuse el, frecîndu-și mîinile. Am lăsat cîte un bilet pentru dumneata la fiecare din porțile care dau în cartierul Temple, la întîmplare. Prin care poartă ai venit? O să trec pe la celelalte porți în cursul zilei de azi și o să distrug biletele, continuă Wemmick; e o regulă bună să nu lași mărturii scrise, dacă se poate, fiindcă nu poți să știi niciodată ce o să se întîmple. Am să-mi îngădui să te rog ceva. Te-ar supăra cumva dacă te-aș ruga să prăjești cîrnatul ăsta pentru bătrîn?

I-am spus că-mi făcea nespusă plăcere.

— Atunci, poți să-ți vezi de treabă, Mary Anne, îi spuse Wemmick fetei. Așa, am rămas

singuri, vezi, domnule Pip ? adăugă el, clipind din ochi, după ce fata dispăru.

I-am mulțumit pentru prietenia pe care mi-o dovedea, și pentru prevederea lui, și convorbirea noastră a început cu glas scăzut, în timp ce eu prăjeam cîrnatul și el ungea miezul cornului cu unt pentru bătrîn.

— Vezi dumneata, domnule Pip, spuse Wemmick, noi doi ne înțelegem. Acum vorbim în calitate de persoane particulare, și încă dinainte a existat între noi o înțelegere cu caracter confidențial. Sentimentele oficiale sînt altceva. Acum însă sîntem neoficiali.

Eu încuviințai cu căldură. Eram atît de tîrîrat, încît aprinsesem cîrnatul ca pe o torță și fusese silit să suflu asupra lui ca să-l sting.

— Din întîmplare, ieri dimineață, spuse Wemmick, aflîndu-mă într-un anumit loc unde te-am luat o dată și pe dumneata, am auzit... chiar și între noi doi e mai bine să nu pomenim nume atunci cînd putem să evităm...

— Mult mai bine, încuviințai eu. Te înțeleg.

— Am auzit, din întîmplare, ieri dimineață, spuse Wemmick, că o persoană oarecare, nu fără legătură cu coloniile și nu lipsită de oarecare avere portativă — nu știu cine-o fi — dar mai bine să nu-i pomenim numele...

— Nu-i nevoie, spusei eu.

— ...a cam făcut vîlvă într-o anumită parte a lumii unde se duc mulți oameni nu întotdeauna drept răsplată față de pornirile lor și nu chiar fără nici o cheltuială din partea statului...

Uitîndu-mă încordat la fața lui, făcui un adevărat foc de artificii cu cîrnatul pe care-l prăjeam pentru bătrîn, tulburînd astfel și atenția mea, și a lui Wemmick ; îmi cerui însă scuze.

— ...a stîrnit vîlvă, după cum spuneam, făcîndu-se nevăzut din acea parte a lumii și lăsînd lumea de acolo fără știri din partea lui. În urma acestei întîmplări, spuse Wemmick, s-au iscat anumite bănuieli și teorii. Am mai auzit, de asemenea, că locuința dumatăle din Garden Court, cartierul Temple, a fost supravegheată, și mai poate fi încă.

— De cine ? întrebai eu.

— Nu vreau să intru în amănunte, spuse Wemmick în doi peri ; s-ar putea să mă ciocnesc cu anumite răspunsuri oficiale. Așa am auzit, după cum am mai auzit și alte lucruri ciudate tot în locul acela. Nu-ți vorbesc în urma unor informații pe care le-am primit, ci îți spun ce am auzit.

În timp ce vorbea, îmi luă furculița și cîrnatul din mînă și puse ordonat mîncarea bătrînului pe o tavă mică. Înainte de a așeza tava în fața bătrînului, intră în odaia acestuia cu un șervet curat. Legă șervetul sub bărbia tatălui, îl rezemă pe acesta de pernă și-i așează scufia de noapte într-o parte, ceea ce-i dădea un aer de ștrengar. Apoi așează foarte grijuliu mîncarea în fața lui, spunîndu-i :

— Stai bine așa, moșule ?

Și bătrînul cel vesel răspunse :

— Foarte bine, John băiete, foarte bine !

Deoarece părea să domnească înțelegerea neexprimată în cuvinte a faptului că înfățișarea bătrînului nu este destul de prezentabilă și că, prin urmare, acesta trebuie socotit ca invizibil, mă prefăcu că nici nu văd aceste operații.

— Această supraveghere a locuinței mele (pe care am avut motive s-o bănuiesc mai demult), îi spusei eu lui Wemmick cînd se întoarse din odaia

bătrînului, este în strînsă legătură cu persoana de care mi-ai vorbit, nu-i așa ?

Wemmick părea foarte serios.

— După cîte știu, n-aș putea să garantez că-i așa. Vreau să zic că n-aș putea să spun că a fost așa de la bun început. Dar poate că acum este, sau o să fie, sau există primejdia foarte mare de a se întîmpla așa.

Deoarece vedeam că devotamentul față de „Little Britain“ îl împiedică să spună tot ceea ce ar fi putut spune și deoarece am observat cît de mult se îndepărtase de la felul în care se comporta de obicei ca să-mi spună cele ce-mi spusese și fiindcă-i eram recunoscător pentru aceasta, nu puteam să mai stărui. Dar după ce m-am gîndit cîteva clipe, ațintindu-mi ochii asupra focului, i-am spus că aș vrea să-i mai pun o întrebare, la care putea să răspundă sau nu, după cum va crede de cuviință, și că, în orice caz, atitudinea lui era cea dreaptă. Se opri din mîncat, încrucișîndu-și mîinile și răsucindu-și mînecele cămășii (după părerea lui, ca să te simți bine în casă, trebuie să stai fără haină), și-mi făcu semn cu capul să pun întrebarea.

— Ai auzit vreodată de un om foarte păcătos, cu numele de Compeyson ?

El îmi răspunse dînd afirmativ din cap.

— Trăiește ?

Mai dădu o dată din cap.

— Aci, în Londra ?

Wemmick dădu încă o dată din cap, apoi strînse cît putu cutia de scrisori, dădu din cap pentru ultima oară și începu să mănînce mai departe.

— Și acum, spuse Wemmick, fiindcă am terminat cu întrebările (apăsă asupra acestor cuvinte și le repetă pentru ca să nu uit să mă călăuzesc

după ele), mă întorc la măsurile pe care le-am luat după ce-am auzit. M-am dus la Garden Court, ca să te gădesc ; și fiindcă nu te-am găsit, m-am dus la Clarriker, ca să-l gădesc pe domnul Herbert.

— Și pe el l-ai găsit ? întrebai eu neliniștit.

— Pe el l-am găsit. Fără să-i pomenesc nici un nume și fără să intru în amănunte, i-am dat a înțelege că, dacă găsește pe cineva — Tom, Jack sau Richard — care dă tîrcoale în jurul casei sau prin apropiere, ar face bine să-l scoată pe Tom sau Jack sau Richard din calea dumitale cît timp nu ești aici.

— Cred că habar n-are ce trebuie să facă.

— Habar n-avea ; cu atît mai mult cu cît i-am spus părerea mea, și anume că n-ar fi prea sigur să încerce să-l îndepărteze prea mult pe Tom, Jack sau Richard din calea dumitale tocmai acum. Fiindcă, domnule Pip, să-ți spun ceva. În împrejurările de față, nu există loc mai bun decît un oraș mare, dacă ai apucat să te afli în el. N-o lua din loc prea curînd. Rămii în apropiere. Așteaptă pînă se mai potolesc lucrurile înainte de a te avînta în larg, chiar și în țări străine.

I-am mulțumit pentru sfaturile lui prețioase și l-am întrebat ce-a făcut Herbert.

— Domnul Herbert, spuse Wemmick, după ce și-a frămîntat mintea timp de o jumătate de oră. a făcut un plan. Mi-a spus în taină că face curte unei domnișoare care are, după cum îți poți lesne închipui, un tată bolnav, țintuit în pat. Acest tată, care se ocupa pe vremuri cu aprovizionarea vaselor, zace pe o verandă, de unde poate vedea vasele care urcă și coboară fluviul. Fără îndoială că o cunoști pe această domnișoară.

— Nu personal, spusei eu.

Adevărul este că ea se împotrivise prieteniei mele cu Herbert, deoarece eram un prieten foarte costisitor, care nu-i aduceam lui Herbert nici un folos, și că, atunci cînd Herbert a vrut să mă prezinte, propunerea fu primită cu atîta rezervă, încît Herbert s-a simțit obligat să-mi mărturisească cum stau lucrurile, spunînd că mai trebuie să treacă puțin timp pînă să ne cunoaștem. Cînd am început să-l ajut într-ascuns pe Herbert în împlinirea planurilor sale, nu mi-a fost greu să îndur toate acestea cu filozofie și voie bună ; pe de altă parte, el și logodnica lui nu erau, firește, prea dornici să mai aducă și o a treia persoană la întîlnirile lor. Și așa, deși eram sigur că mă ridicaser în ochii Clarei, deși tînăra domnișoară și cu mine ne trimiteam regulat prin Herbert mesaje ample și complimente, de văzut n-o văzusem încă nici-odată. Totuși, nu i-am împuiat lui Wemmick capul cu toate aceste amănunte.

— Deoarece casa cu verandă, spuse Wemmick, se află chiar pe malul fluviului, jos, lingă Poof, între Limehouse și Greenwich, și deoarece proprietăreasa este o văduvă foarte respectabilă, care închiriază un apartament mobilat la etajul de sus, domnul Herbert m-a întrebat dacă socotesc casa aceea drept o locuință provizorie potrivită pentru Tom, Jack sau Richard. Acum, părerea mea despre casa aceasta este foarte bună, din trei pricini, pe care am să ți le spun, și anume : mai întîi, este cu totul în afara drumurilor dumitale obișnuite și departe de străzile mari și mici pe care umbli dumneata de obicei ; al doilea, fără să te apropii de casa aceea, ai putea să ai mereu vești de la Tom, Jack sau Richard, prin Herbert ; al treilea, mai încolo, cînd va fi prudent, dacă cumva ai să vrei

să-l imbarci pe Tom, Jack sau Richard pe un vas străin, ai vasul la îndemână.

Linistit de aceste sfaturi, îi mulțumii lui Wemmick de nenumărate ori, rugîndu-l să spună mai departe.

— Bine, domnule ! Domnul Herbert s-a pus pe treabă cu o voință de fier și, pe la ora nouă, îi și găsisese adăpost lui Tom, Jack sau Richard, oricare ar fi, pe noi nu ne interesează. La locuința cea veche se știe că a fost chemat la Dover, și, de fapt, omul o pornise pe drumul spre Dover, de unde a fost adus înapoi. Un alt lucru bun e că toate acestea s-au făcut fără dumneata, și dacă cineva s-ar interesa de mișcările dumitale, ar afla că te găseai la o distanță de multe mile de aici și erai prins într-o treabă cu totul alta. Toate acestea împrăștie bănuielile și le și încurcă ; și, din pricina asta, te-am sfătuit să nu dormi acasă noaptea trecută, dacă cumva te întorci noaptea. Asta produce și mai multă încurcătură, și dumneata ai nevoie de încurcătură.

Fiindcă terminase masa, Wemmick se uită la ceas și începu să-și îmbrace haina.

— Și acum, domnule Pip, spuse el, cu mâinile în mincile hainei, cred că am făcut aproape tot ce puteam face ; dar dacă mai pot face ceva — din punctul de vedere al Walworthului și în calitate de persoană strict particulară — voi fi bucuros să fac acest lucru. Uite și adresa. Nu ți se poate întîmpla nimic rău dacă diseară, înainte de a te întoarce acasă, te duci să te convingi că totul e în ordine cu Tom, Jack sau Richard, ceea ce e încă un motiv pentru care nu trebuia să te duci aseară acasă. Dar după ce te întorci acasă la dumneata, nu te mai duci pe acolo. Să știi, domnule Pip, că aici ești întotdeauna binevenit. (De data

aceasta își scoase mâinile din mânecile hainei, și eu i le strînsei.) Și dă-mi voie să-ți mai spun ceva important. Își puse mâinile pe umerii mei și adăugă, șoptindu-mi solemn: Folosește-te de seara asta ca să pui mâna pe averea lui portativă. Nu poți să știi ce i se va întâmpla. Nu pune averea portativă în joc.

Deznădăjduit că nu pot să-l fac pe Wemmick să-mi înțeleagă gândul, m-am lăsat păgubaș de orice altă încercare.

— E timpul să plec, spuse Wemmick. Dacă n-ai avea nimic grabnic de făcut, te-aș sfătui să rămii aici până se întunecă. Arăți foarte necăjit și nu ți-ar strica o zi liniștită în tovărășia bătrînului. Se scoală el îndată, și tocmai a mîncat un pic din... ți-amintesti de porcul nostru?

— Sigur, spusei eu.

— Un pic din el. Cîrnatul pe care l-ai prăjit era preparat din el; era un porc excelent! Încearcă să guști și dumneata, măcar de dragul unei vechi cunoștințe. La revedere, moșule! strigă el vesel.

— Foarte bine, John, foarte bine, băiete! șuieră bătrînul din odaie.

Apoi am atipit în fața căminului lui Wemmick; bătrînul și cu mine ne-am simțit bine unul în tovărășia celuilalt, căci am dormit aproape toată ziua în fața focului. La prînz am mîncat mușchi de porc și legume culese din grădina castelului, și cînd nu eram amețit de somn, îi făceam bătrînului semne foarte binevoitoare cu capul. Cînd se întunecă de-a binelea, am plecat și l-am lăsat pe bătrîn pregătind focul, ca să prăjească pîinea; după numărul ceștilor de ceai, ca și după privirile lui spre cele două căpăcele din perete, am ghi-cit că domnișoara Skiffins era așteptată la ceai.

Sunase ora 8 cînd nărilor îmi fură izbite de mirosul destul de plăcut al surcelelor și al talajului de pe chei, făcut de constructorii de vase și de oamenii care se îndeletnicesc cu făurirea catargelor, vîslelor și barajelor. Toată partea aceea a fluviului, mai sus și mai jos de Pool, mi-era necunoscută și, coborînd de-a lungul malului, îmi dădui seama că locul pe care îl căutam nu se afla unde îmi închipuiam eu și nu era de fel ușor de găsit. Locul se numea Mill Pond Bank, era în Chinks's Basin, și singura mea călăuză spre Chinks's Basin era atelierul de odgoane „Old Green Copper“.

Nu merită să povestesc cum m-am rătăcit printre vasele ancorate în docuri pentru reparații și printre corăbii care trebuiau sfărîmate în bucăți, sau prin mîlul, nămolul și murdăriile aduse de flux, nu merită să amintesc prin cîte șantiere unde se clădeau și se dărimau vase am trecut, printre cîte ancore ruginite și înfipte fără rost în pămînt, deși de ani de zile nu mai foloseau la nimic, printre cîte odgoane care nu erau fabricate la „Old Green Copper“, prin ce munți de butoaie și de chereștea. După ce m-am învîrtit cîtva timp în jurul destinației mele și am trecut de cîteva ori de ea, am cotit după un colț și m-am aflat, deodată, la Mill Pond Bank. Din diferite motive, locul acesta era foarte răcoros, și vîntul care venea dinspre fluviu avea loc destul să se rotească; văzui vreo doi-trei arbori și temelia unei mori de vînt părăsite, și apoi funăria „Old Green Copper“, a cărei alee lungă și îngustă se deslușea în lumina lunii, împreună cu niște schele înfipte în pămînt, asemănătoare unor furci vechi, care îmbătrîniseră și-și pierduseră dinții.

Alegînd dintre cele cîteva case ciudate de pe Mill Pond o casă cu fațada de lemn și cu verande la toate trei etajele, dar nu cu ferestre largi, ceea ce este cu totul altceva, m-am uitat la tăblița de la poartă și am citit : „Doamna Whimple“. Deoarece acesta era numele pe care îl căutam, am bătut în poartă, și o doamnă în vîrstă, foarte plăcută la vedere, îmi deschise. Dar doamna fu numaidecît înlăturată de Herbert, care mă duse tăcut în salon și închise ușa. Mi se părea ciudat să văd că ființa lui, care-mi era atît de familiară, se mișca în voie în odaia aceea străină și în cartierul acela necunoscut mie ; și m-am surprîns uitîndu-mă la el așa cum mă uitam la bufetul din colț cu sticlerie și porțelanuri, cum mă uitam la cele două scoici de pe cămin și la gravurile colorate de pe perete, care înfățișau moartea căpitanului Cook, lansarea unui vas și pe majestatea-sa regele George al III-lea¹ cu o perucă de vizitiu pe cap, pantaloni de piele și cizme înalte, pe terasa castelului din Windsor².

— Totul merge strună, Handel, spuse Herbert, și omul e foarte mulțumit, deși e nespus de dornic să te vadă. Scumpa mea prietenă e la taică-său ; dacă vrei să aștepți pînă coboară, am să te recomand, și pe urmă o să ne ducem sus. Asta-i taică-său.

Un mîrîit neliniștitor care venea de sus îmi lo-vise 'auzul, și pesemne că acest fapt se oglindea pe fața mea.

¹ Rege al Angliei (1683—1760), renumit pentru prostul său gust.

² Castel în Berkshire, Anglia ; aparține familiei regale a Angliei.

— Din păcate, cred că e un netrebnic bătrîn și amărit, spuse Herbert zîmbind, dar nu l-am văzut niciodată. Nu ți se pare că miroase a rom ? Toată ziua bea rom.

— Rom ? întrebai eu.

— Da, răspunse Herbert, și poți să-ți închipui cum îi îndulcește guta... Și, pe urmă, ține morțiș să aibă toate proviziile sus, la el în odaie, și să le împartă el. Le ține pe niște rafturi deasupra capului și vrea neapărat să le cîntărească pe toate. Odaia lui trebuie să arate ca o băcănie.

În timp ce spunea toate acestea, mîriitul se prefăcu într-un urlet prelungit, și apoi se stinse.

— Cum poate să fie altfel, mă lămuri Herbert, dacă vrea neapărat să taie brînză ? Un om care suferă de gută la mîna dreaptă și în tot corpul nu poate să străbată cu cuțitul o brînză de Gloucester fără să-și provoace dureri.

Pesemne că durerile erau mari, deoarece mai scoase încă un urlet fioros.

— E o binecuvîntare pentru doamna Whimple că i-a închiriat locuința de sus lui Provis, spuse Herbert. Îți închipui că, în general, oamenii nu s-ar împăca cu zgomotele astea. O casă ciudată, așa-i, Handel ?

Era, într-adevăr, o casă ciudată, dar foarte bine îngrijită și curată.

— Doamna Whimple, spuse Herbert, cînd îi împărtășii observațiile mele, este cea mai grozavă gospodină, și zău nu știu ce s-ar face Clara fără ajutorul ei de mamă ! Fiindcă biata Clara n-are mamă și n-are nici o rudă în afară de bătrînul Gruffandgrim ¹.

¹ *Gruff and grim* — aspru și sălbatic (engl.).

— Doar n-o fi ăsta numele lui ?

— Nu, nu, spuse Herbert, așa-i spun eu. Numele lui este domnul Barley. Gindește-te ce bine-cuvîntare pentru fiul tatălui și mamei mele să fie îndrăgostit de o fată care n-are rude și care n-o să se amărase nici pe ea și nici pe alții din pricina familiei.

Herbert îmi mai spusese și altă dată, și acum îmi aminteam, cum o cunoscuse pe domnișoara Clara Barley în timp ce ea își întregea educația la o școală din Hammersmith și că, atunci cînd fata fusese chemată acasă ca să-și îngrijească părințele, ei încredințară taina dragostei lor maternei doamne Whimple, care îi protejase și-i ocrotise cu o bunătate și o discreție nedezmîntite de atunci și pînă acum. Bineînțeles că bătrînului Barley nu i se putea încredința taina vreunui sentiment mai gingaș, din pricină că nu era în stare să înțeleagă nici un subiect mai psihologic decît guta, romul și depozitele lui de vechi, magazioner pe vas.

În timp ce noi vorbeam în șoaptă și mîrîitul ne-întrerupt al bătrînului Barley vibra în grinda de pe tavan, ușa odăii se deschise, și o fată de vreo 20 de ani, foarte drăguță, subțirică și cu ochii negri, intra înăuntru cu un coș în mînă. Herbert luă cu gingășie coșul din mîna ei și mă prezentă, roșindu-se. Într-adevăr, fata era fermecătoare și ar fi putut fi luată drept o zîină robită, pe care un căpcăun crud o ținea în slujba lui.

— Uită-te, spuse Herbert, arătîndu-mi coșul cu un zîmbet dragăstos și plin de compasiune, după ce stăturăm puțin de vorbă, asta-i cina bieteii Clara ! Atîta îi dă în fiecare seară. Asta-i porția ei de pîine, asta-i felia de brînză și ăsta-i romul, pe care îl beau eu. Asta-i mîncarea pe care trebuie să o gătească domnului Barley pentru mîine

dimineată: două costițe de miel, trei cartofi, câteva boabe de mazăre, puțină făină, două uncii¹ de unt, o mână de sare și piperul asta pe care-l vezi. Totul trebuie gătit împreună și mâncat cât e fierbinte, și e foarte bun împotriva gutei, n-am ce zice!

Era ceva atât de firesc și de cuceritor în felul în care fata se uita cu de-amănuntul la aceste provizii, în timp ce Herbert mi le arăta, și ceva atât de încrezător, de drăgăstos și de nevinovat în felul ei modest de a se lăsa cuprinsă de brațul lui Herbert, iar în ființa ei era ceva atât de gingaș, care cerea ocrotire, aici, pe Mill Pond Bank, lângă Chinks's Basin și fântâna „Old Green Copper”, în timp ce mormăitul bătrînului Barley răsuna în grinzile de pe tavan, încît n-aș fi rupt logodna dintre ea și Herbert pentru toți banii din portofelul pe care mi-l deschisese încă niciodată.

Mă uitam la Clara cu plăcere și admirație, cînd, deodată, mormăitul se prefăcu din nou în urlet; și de sus se auzi zgomotul unei izbitori zdravene, ca și cum un uriaș cu piciorul de lemn ar fi încercat să străpungă tavanul și să ajungă pînă la noi. Iar Clara îi spuse lui Herbert:

— Tata are nevoie de mine, dragul meu, și fugi din odaie.

— Ce mai rechin smintit! spuse Herbert. Ce crezi că vrea acum, Handel?

— Nu știu, răspunsei eu. Ceva de băut?

— Chiar așa! strigă Herbert, ca și cum faptul că ghicisem era un merit nemaipomenit. Grogul și-l ține gata pregătit într-o sticlă de pe masă. Așteaptă o clipă, și ai să auzi cum îl ridică Clara

¹ Uncia — veche unitate de măsură pentru greutate, întrebuințată în Anglia, egală cu 35 de grame.

ca să mai bea o înghițitură. Auzi ?! Urmă un alt urlet, care se încheie cu o zguduitură zdravănă. Acum, spuse Herbert, în tăcerea care urmă, acum bea. Acum, spuse el, deoarece grinda răsuna din hou, acum e iar întins pe spate !

Curînd după aceea, Clara se întoarse, și Herbert mă duse sus, ca să-l vedem pe prizonierul nostru. Cînd trecurăm prin fața odăii domnului Barley, îl auzirăm mîrîind răgușit următorul refren, cu un glas care se umfla și se stîngea ca vîntul, iar urările din acest cîntec cred că ar trebui să le înlocuiesc cu opusul lor :

— Ei ! Dumnezeu să vă binecuvînteze, căci aici zace bătrînul Bill Barley. Aici zace bătrînul Bill Barley, să vă binecuvînteze Dumnezeu ! Aici zace bătrînul Bill Barley, întins pe spate, martor mi-e Domnul, întins pe spate, ca un pește mort, dus de ape, așa zace bătrînul Bill Barley. Ei ! Dumnezeu să vă binecuvînteze !

Herbert mă informă că nevăzutul Barley se întreținea singur zi și noapte cu acest cîntec mîngietor și, adeseori, în timpul nopții, mai punea și cîte un ochi la telescopul cu care era prevăzut patul lui, cu scopul de a cuprinde cu privirea fluviul.

L-am găsit pe Provis bine instalat în cele două cămăruțe răcoroase și aerisite din vîrfurile casei, unde glasul domnului Barley se auzea mai puțin decît jos. Nu dădu nici un semn de neliniște și nici nu părea îngrijorat ; mă izbi faptul că era mai potolit. n-aș putea spune cum anume, și ori de cîte ori am încercat mai tîrziu, n-am izbutit niciodată să-mi amintesc cum era. Dar fără doar și poate că era mai potolit.

Timpul de gîndire pe care mi-l dăduse ziua aceea de odihnă mă dusesese la hotărîrea că nu tre-

buie să-i spun nimic despre Compeyson. După cîte ştiam eu, duşmănia lui faţă de omul acela l-ar fi putut face să-l caute şi l-ar fi împins astfel la pieire. De aceea, după ce Herbert, el şi eu ne aşezarăm toţi trei, lîngă foc, îl întrebai mai întii dacă are încredere în judecata şi informaţiile lui Wemmick.

— Da, da, băiete ! spuse el, dînd cu seriozitate din cap. Ştie şi Jaggery.

— Atunci află că am vorbit cu Wemmick, spusei eu, şi că am venit să-ţi spun ce măsuri m-a sfătuit el să iau.

Şi i-am împărtăşit cu precizie toate informaţiile primite de la Wemmick, în afară de aceea de care am pomenit înainte ; i-am spus că Wemmick auzise la închisoarea Newgate (n-aş putea să spun dacă de la vreun slujbaş de acolo sau de la prizonieri) că existau bănuieli împotriva lui şi că locuinţa mea fusese supravegheată ; că Wemmick m-a sfătuit să-l țin ascuns cîtăva vreme şi să nu mă întîlnesc cu el ; şi i-am mai spus şi ce credea Wemmick despre plecarea în străinătate. Am adăugat că, bineînţeles, îl voi însoţi sau voi veni în urma lui de îndată ce va fi cu putinţă, după cum va socoti Wemmick că este cel mai sigur. Despre cele ce aveau să urmeze după aceea n-am pomenit nimic ; şi, de fapt, în sufletul meu nu eram nici eu prea lămurit, şi nici prea liniştit, mai ales acum, că îl vedeam atît de potolit şi în mare primejdie din pricina mea. Cît despre schimbările pe care dorea el să le fac în felul meu de trai, prin mărirea cheltuielilor, l-am întrebat dacă, în împrejurările acestea grele şi nesigure, n-ar fi caraghios, ba chiar mai rău, dacă i-aş da ascultare.

El nu se putu împotrivi şi se arătă foarte cu-

minte în tot timpul convorbirii. Întoarcerea lui fusese o aventură, spunea el, și el știuse dintotdeauna că așa va fi. Mai spusese că nu va face nici un pas care s-ar preface într-o aventură deznădăduită și că, bucurându-se de un ajutor atât de prețios, n-avea nici o teamă cu privire la siguranța lui.

Herbert, care în timpul acesta stătuse cufundat în gânduri și cu ochii ațintiți asupra focului, spusese că și lui îi trecuse ceva prin minte în legătură cu propunerile lui Wemmick și că poate ar merita să-l ascultăm.

— Sîntem amîndoi vîslași buni, Handel, și poate l-am putea duce chiar noi în jos, pe fluviu, cînd o veni vremea. Și așa n-am avea nevoie să închiriem nici barcă, nici barcagiu, ceea ce ar înălătura cel puțin una din bănuiele, și orice bănuială, cit de mică, merită să fie înlăturată. Nu te gîndi la anotimp ; nu crezi că ar fi bine să începem de pe acum să avem o barcă de a noastră la scările din Temple și să ne facem obiceiul de a coborî fluviul cu barca ? Dacă prinzi obiceiul ăsta, cine-o să ne mai bage în seamă ? Fă așa de douăzeci sau de cincizeci de ori, și nimeni nu va găsi nimic neobișnuit c-o faci și pentru a douăzeci și una sau pentru a cincizeci și una oară.

Planul lui îmi plăcu, iar Provis se arătă mîndru de el. Ne-am înțeles să-l și punem în aplicare și i-am spus lui Provis să nu dea niciodată semne că ne cunoaște dacă ne vede sub pod, sau dacă trecem vîslind pe la Mill Pond Bank. Și ne-am mai înțeles ca, de cîte ori ne va vedea, să tragă storurile ferestrei care privea spre răsărit, și astfel totul fu pus la cale.

Deoarece convorbirea noastră se sfîrșise și totul fusese hotărît, mă ridicai să plec, spunîndu-i lui

Herbert că ar fi mai bine să nu ne întoarcem împreună acasă și că eu voi porni cu o jumătate de oră înaintea lui.

— Nu mă bucur că te las aici, îi spusei eu lui Provis, deși nici nu mă îndoiesc că ești mai în siguranță aici decît în preajma mea. Rămii cu bine.

— Măi băiete, spuse el, strîngîndu-mi mîinile, nu știu cînd o să ne vedem din nou, dar nu-mi place să-mi spui : „Rămii cu bine“. Zi mai bine : „Noapte bună“.

— Noapte bună ! Herbert o să facă mereu legătura între noi doi și, cînd o sosi vremea, fii sigur că voi fi gata. Noapte bună, noapte bună !

Ne-am gîndit că e mai bine ca el să rămînă în odaia lui și l-am lăsat în fața ușii, ținînd o luminare deasupra balustradei, ca să ne lumineze drumul pe scară în timp ce coboram. Și uitîndu-mă înapoi la el, m-am gîndit la noaptea întoarcerii lui, cînd rolurile noastre erau schimbate și cînd nu-mi închipuiam că aș putea vreodată să mă despart de el cu inima atît de grea și de neliniștită cum mă despărteam acum.

Bătrînul Barley tot mai mîria și mai înjura cînd trecurăm prin fața ușii lui : se părea că nu încetase nici o clipă cu această îndeletnicire și că nici n-avea de gînd să înceteze. Cînd ajunserăm jos, îl întrebai pe Herbert dacă omul păstrase numele de Provis. El îmi răspunse că nu și că pe noul chiriaș îl chema domnul Campbell. Mă mai lămurii că tot ce se știe în casă despre domnul Campbell era că el (adică Herbert) avea interes ca domnia sa să fie bine îngrijit și că ducea o viață singuratică. Așa că, după ce intrarăm în salonașul unde doamna Whimple și Clara lucrau, n-am mai spus nimic despre interesul pe care i-l purtam eu domnului Campbell, ci am păstrat totul pentru mine.

După ce mi-am luat rămas bun de la fata cea gingașă cu ochi negri și de la femeia aceea atît de maternă, care nu-și putuse înfrîna simpatia sinceră pentru o poveste de iubire adevărată, funăria „Old Green Copper“ parcă se schimbase cu totul. Bătrînul Barley n-avea decît să fie bătrîn ca pămîntul și să înjure ca un batalion întreg, căci în Chincks's Basin se afla destulă tinerețe, încredere și speranță care să răscumpere aceste neajunsuri și să-l umple pînă la revărsare. Gîndurile îmi zburară apoi către Estella și către despărțirea noastră și mă întorsei acasă foarte abătut.

Niciodată cartierul Temple nu mi se păruse atît de liniștit ca în seara aceea. Ferestrele odăilor unde, în ultimele zile, locuise Provis erau întunecate și liniștite și nu se vedea țipenie de om în Garden Court. Înainte de a coborî treptele care mă despărteau de casa mea, am trecut de două-trei ori pe la fîntînă, dar nu se vedea nimeni. Cînd se întoarse acasă, Herbert se apropie de patul meu — căci mă dusesem de-a dreptul la culcare, atît eram de abătut și de ostenit — și-mi spuse același lucru. Apoi deschise o fereastră, se uită afară, în lumina lunii, și-mi spuse că strada era goală și solemnă ca o catedrală în miez de noapte.

A doua zi m-am apucat să caut o barcă. Treaba n-a durat mult, și barca fu trimisă la scările care coborau din cartierul Temple spre fluviu, cale de un minut sau două de casa noastră. Și, pe urmă, am început să vislesc zilnic, ca și cum aș fi vrut să fac exerciții ; uneori mă duceam singur, alteori, cu Herbert. Uneori ieșeam pe frig, pe ploaie, pe grindină, și după ce am făcut așa de cîteva ori, nimeni nu mă mai luă în seamă. La început, visleam în jurul podului Blackfriars ; apoi, după ce

orele fluxului se schimbară, mă îndreptam spre Podul Londrei, care pe atunci se numea Podul Vechii Londre. Uneori, în timpul fluxului, se iscau pe acolo vârtejuri, ceea ce adusesă podului o faimă proastă, dar eu mă pricepeam să strecor barca după ce îmi dădeam seama de direcția curentului și așa începui să vîslesc printre vasele din Pool și să cobor spre Erith. Prima oară cînd trecui pe la Mill Pond Bank, Herbert vîslea și, atît la dus, cît și la întors, văzurăm storul dinspre răsărit coborînd. Herbert se ducea pe acolo aproape regulat, de trei ori pe săptămînă, și niciodată nu-mi aduse vreo știre neliniștitoare. Totuși, eu știam că aș fi avut de ce să fiu neliniștit și nu puteam să scap de gîndul că sînt urmărit. Cînd gîndul acesta ți se cuibărește în minte, te chinuiește fără încetare ; și ar fi greu să număr toți oamenii nevino-vați pe care îi bănuiam că mă urmăresc.

Pe scurt, eram neîncetat chinuit de teamă din pricina celui om nechibzuit care stătea ascuns. Herbert îmi spusese pe vremuri că îi plăcea să stea la fereastră, pe înserate, în timpul refluxului și să se gîndească la apele care se îndreptau, du-cînd tot ce plutea pe ele, spre Clara. Dar eu mă gîndeam cu groază că apele se îndreptau spre Magwitch și că fiecare pată întunecată de pe suprafața lor ar fi putut să fie urmăritorii, care se duceau, grăbiți, tăcuți, dar fără greș, să-l ridice pe el.

CAPITOLUL XLVII

Cîteva săptămîni trecură fără să aducă nici o schimbare. Noi așteptam sfatul lui Wemmick, dar el nu dădea nici un semn de viață. Dacă nu l-aș fi

cunoscut niciodată în afară de „Little Britain“ și dacă nu m-aș fi bucurat niciodată de privilegiul de a fi în termeni familiari cu tot ce ținea de castel, m-aș fi putut îndoi de el; dar așa cum îl cunoșteam, nu căzui nici o clipă pradă îndoielii.

Treburile mele lumești se arătau din ce în ce mai întunecate și eram destul de hărțuit de creditori. Începui și eu să știu ce înseamnă lipsa de bani (vreau să spun bani sănătoși, pe care îi simți în buzunar) și să mă ajut transformînd în monedă cîteva bijuterii pe care le mai aveam. Dar hotărîsem o dată pentru totdeauna că ar fi o înșelăciune plină de cruzime să iau bani de la binefăcătorul meu acum, cînd gîndurile și planurile mele erau atît de nesigure. De aceea i-am trimis prin Herbert portofelul neatîns, ceea ce-mi dădu mulțumirea — n-aș putea spune dacă o mulțumire fătarnică sau adevărată — de a nu mă fi folosit de mărinimia lui de cînd mi se dezvăluise.

Zilele treceau și mă apăsă din ce în ce mai mult presimțirea că Estella se măritase. De teamă ca presimțirea să nu se adevărească, deși era mai mult o convingere decît o presimțire, mă feream să citesc ziarele și îl rugasem pe Herbert (cărui îi destăinuisem tot ce se petrecuse în timpul ultimei întrevederi dintre mine și Estella) să nu-mi vorbească niciodată despre ea. Cum pot să știu de ce mă agățasem de această ultimă zdreanță din veșmîntul speranței, rupt și spulberat în vînt? De ce oare tu, care citești aceste rînduri, ai căzut, la rîndul tău, pradă unor contraziceri asemănătoare, anul trecut, luna trecută sau săptămîna trecută?

Duceam o viață nenorocită, și neliniștea cea mare, care le întrecea pe toate celelalte ca un munte înalt ce se ridică deasupra unui întreg șir

de munți, nu pierrea niciodată din fața ochilor mei. Și, totuși, nu se ivise nimic care să-mi mărească teama. E adevărat că saream din pat, cu inima strînsă de groaza mereu reînnoită că a fost descoperit; e adevărat că seara stăteam cu urechile ciulite, ca să-l aud pe Herbert întorcîndu-se acasă, temîndu-mă ca nu cumva pașii lui să fie mai grăbiți ca de obicei și mînați de vești proaste; dar în ciuda tuturor acestor temeri și a altora asemănătoare, lucrurile își urmau cursul. Condamnat la neactivitate și la o stare neîntreruptă de neliniște și nesiguranță, mă plimbam cu barca și așteptam, așteptam, cît puteam mai răbdător.

Uneori, cînd coboram apele fluviului, nu mă mai puteam întoarce prin arcurile înconjurate de vîrtejuri ale Podului Vechii Londre; atunci, îmi legam barca de unul din cheiurile de lingă vamă și lăsam vorbă să mi-o aducă cineva, mai tîrziu, la cheiul din Temple. Întîmplări de felul acesta nu mă supărau, pentru că, mulțumită lor, oamenii de pe cheiuri se obișnuiau cu mine și cu barca mea. Unor astfel de întîmplări neînsemnate le datorez două întîlniri despre care vreau să vă vorbesc.

Într-o după-amiază, în amurg, spre sfîrșitul lui februarie, trăsei barca la mal. Ajunsesem pînă aproape de Greenwich dus de reflux și mă întorsesem o dată cu fluxul. Ziua fusese frumoasă și luminoasă, dar, o dată cu apusul soarelui, se lăsase ceața, iar eu îmi croiam cu multă grijă drum printre vase. La dus, ca și la întors, semnalul din fereastra lui îmi spusese: „Totul e bine“.

Deoarece seara era răcoroasă și mie mi-era frig, mă gîndeam că voi lua masa numaidecît, ca să mă încălzesc; și fiindcă acasă la Temple mă așteptau ceasuri de tristețe și de singurătate, mă

gîndeam ca după aceea să mă duc la teatru. Teatrul unde domnul Wopsle dobîndise triumful său foarte îndoielnic se afla în apropiere de cheiul acela (astăzi nu se mai află nicăieri) și mă hotărîi să mă duc acolo. Îmi dădeam seama că domnul Wopsle nu izbutise să reînvie drama, ci, dimpotrivă, mai curînd îi împărtășise declinul. Lumea auzise despre el vești care nu prevesteau nimic bun, prin afișele care îl anunțau în rolul unui negru credincios, atașat de o fetiță de neam nobil și de o maimuță. Iar Herbert îl văzuse în rolul unui tătar hoțoman, cu porniri foarte caraghioase, care avea o față roșie ca o cărămidă și o pălărie revoltătoare, plină de clopoței.

Am luat masa la ceea ce Herbert numea 'un birt geografic, fiindcă se vedeau acolo hărți ale lumii făcute din bere pe fiecare colț al feței de masă și hărți de sos pe toate cuțitele ; de fapt, și în zilele noastre e greu să găsești un singur birt, pe tot cuprinsul împărăției primarului din Londra, care să nu fie geografic. Am stat acolo ca să-mi treacă timpul, moțîind deasupra firimiturilor de pîine, holbîndu-mă la lampa cu gaz și pîrjolindu-mă în aburul fierbinte de mîncare, iar pînă la urmă m-am urnit din loc și m-am dus la teatru.

Acolo am dat de un virtuos marinar din serviciul majestății-sale, un om minunat — deși ar fi fost de dorit ca, în anumite locuri, pantalonii lui să nu fie chiar atît de strîmți, și în altele, să nu fie atît de largi — care, atunci cînd vedea cîte un om mai mărunțel, avea obiceiul să-i împingă pălăria pe ochi, măcar că altfel era foarte mărinimos, viteaz și patriot, deși nu voia să audă de nici un fel de bir. Omul avea în buzunar o pungă de bani, ca o budincă învelită într-un șervet, și, pe temelul acestei averi, s-a însurat cu o tînără domnișoară,

care i-a adus ca zestre un dormitor, și au făcut chef mare ; tot poporul din Portsmouth (nouă oameni la număr, după ultimul recensămînt) ieși pe plajă, fiecare frecîndu-și mîinile lui, strîngîndu-le pe ale celorlalți și cu toții cîntară : „Umple paharul, umple-l !“ Totuși, un bătăran oacheș la față nu voia să umple paharul și nu făcea nimic din ceea ce era sfătuit să facă ; acest bătăran, a cărui inimă era la fel de neagră ca și chipul lui, lucru declarat fără înconjur (de marinar), propuse altor doi bătărani să pună lumea întreagă în încurcătură ; planul fu îndeplinit întocmai (căci bătăranii aceștia se bucurau de mare trecere politică), așa încît a fost nevoie de o seară întreagă pentru ca totul să reîntre în ordine, și aceasta se întîmplă mulțumită unui băcan mic și cîstit, cu o pălărie albă, jambiere negre și nasul roșu ; băcanul nostru se ascunse cu un grătar în mînă într-un ceas ; de aici asculta ce se vorbea, ieșea și pocnea cu grătarul pe la spate pe toți cei cărora nu putea să le închidă gura prin alte mijloace. Toate acestea pregăteau scena în care domnul Wopsle (despre care nici nu fusese vorba pînă atunci) intră, decorat cu Ordinul Jartierei ¹, deoarece era un plenipotențiar de mare trecere, care venea de-a dreptul de la amiral ca să vestească tuturor că bătăranii trebuie să se ducă numaidecît la închisoare și că marinarul trebuia să înalțe steagul ca o recunoaștere a serviciilor pe care le adusese obștii. Marinarul, lipsit pentru prima oară în viața lui de echipaj, își șterse respectuos ochii cu drapelul, și apoi, înveselindu-se, îi spuse domnului Wopsle „excelență“ și-i ceru voie să-i strîngă mîna. Dom-

¹ Înaltă distincție engleză, instituită de Eduard al III-lea, în 1348, în cinstea contesei de Salisbury.

nul Wopsle îi întinse mina cu grație și demnitate, apoi fu împins repede într-un colț întunecos, în timp ce ceilalți începură să danseze un dans popular; pe cînd urmarea din colțul acela publicul cu ochiul său nemulțumit, domnul Wopsle mă zări și pe mine.

A doua piesă era cea mai recentă dintre marile pantomime comice de Crăciun; în prima scenă mi se păru că îl descopăr, spre durerea mea, pe domnul Wopsle, îmbrăcat cu ciorapi groși de lînă, avînd o înfățișare măreață și strălucitoare și un smoc de franjuri roșii de perdea în loc de păr; se îndeletnicea cu fabricarea trăsnetelor într-o mină și se purta nespui de laș cu stăpînul lui, un uriaș, care se întorcea (foarte răgușit) la masă. Dar, în curînd, apăru în împrejurări mai demne, căci geniul iubirii tinerești, aflat în mare cumpănă din pricina brutalității paterne a unui fermier neștiutor, care se împotrivise alegerii făcute de inima fetei lui aruncîndu-se de la etajul întii și cu bunăștiință asupra celui ales, ascuns într-un sac cu făină, chemă în ajutor pe un vrăjitor atotștiutor. Acest vrăjitor, care apăru destul de stîngaci, venind, pare-se, de la antipod, după o călătorie cam zdruncinată, purtînd o pălărie înaltă pe cap și ducînd la subsuoară un volum care cuprindea o lucrare de magie, se dovedî a fi chiar domnul Wopsle. Deoarece treaba acestui vrăjitor pe pămînt consta mai ales în a lăsa lumea să-i vorbească, să-i cînte, să-l împungă, să-i danseze și să-l amețească cu jocuri de tot felul, domnul Wopsle avea mult timp disponibil pe scenă. Și, spre mirarea mea, văzui că în tot acest timp nu făcea altceva decît să se holbeze la mine, ca și cum ar fi fost zăpăcit de uluit ce era.

În privirile din ce în ce mai scrutătoare ale domnului Wopsle era ceva atît de ciudat și omul părea atît de frămîntat și de nedumerit, încît nu mai înțelegeam nimic. Și, mult timp după ce el se întorsese în nori, eu tot dus pe gînduri eram, deși nu înțelegeam nimic. Tot dus pe gînduri eram și cînd am ieșit din teatru, o oră mai tîrziu, și l-am găsit pe domnul Wopsle așteptîndu-mă lingă ușa.

— Ce mai faci ? spusei eu, strîngîndu-i mîna, în timp ce coboram strada împreună. Aveam impresia că m-ai văzut.

— Dacă te-am văzut, domnule Pip ? răspunse el. Sigur că te-am văzut ! Dar cine mai era cu dumneata ?

— Cine mai era ?

— Tare ciudat... spuse domnul Wopsle, cu aceeași privire rătăcită. Și, totuși, aș fi putut să jur ! Începeam să mă neliniștesc, așa că îl rugai pe domnul Wopsle să mă lămurească.

— N-aș putea spune dacă l-am văzut fără să te fi zărit mai întîi pe dumneata, spuse domnul Wopsle, la fel de amețit ca și pînă acum. Nu sînt sigur ; totuși, pare-aș spune că da.

Fără să vreau, mă uitai în jurul meu, așa cum eram obișnuît de cîte ori mă întorceam acasă, căci vorbele acestea neînțelese mă înfioraseră.

— O, nu poate fi aici ! spuse domnul Wopsle. Doar a ieșit din sală înainte de a fi părăsit eu scena ; l-am văzut plecînd.

Deoarece aveam motivele mele să fiu bănuitor, începui să-l bănuiesc și pe bietul actor. Bănuiam că vrea să-mi întindă o cursă, ca să-mi smulgă o mărturisire. De aceea m-am uitat țintă la el, în timp ce umblam împreună, fără să spun nimic.

— Mi-a trecut prin minte gîndul caraghios că trebuie să fie cu dumneata, domnule Pip, dar

mi-am dat seama că habar n-aveai că stă în spațele dumatăle, ca o stafie.

Fiorul de mai înainte mă cuprinsese din nou, dar eram hotărît să nu vorbesc încă, pentru că mi se părea că domnul Wopsle are de gînd să mă facă să leg vorbele lui de numele lui Provis. Eram sigur, și nu mă îndoiam nici o clipă că Provis nu fusese la teatru.

— Aș spune că te cam miră vorbele mele, domnule Pip; văd doar că așa e. Dar e atît de ciudat! Greu o să-ți vină să crezi ceea ce am să-ți spun. Dacă mi-ai fi spus-o dumneata, cu greu te-aș fi crezut.

— Adevărat? spusei eu.

— Zău că-i adevărat! Domnule Pip, ții minte, odată, demult, cînd erai copil... era în ziua de Crăciun și am mîncat la Gargery, și apoi au intrat cîțiva soldați pe ușă, ca să le dreagă Joe o pereche de cătușe?...

— Mi-amintesc foarte bine.

— Și-ți amintești că soldații urmăreau doi ocași și că ne-am luat și noi după ei? Ți-amintești că Gargery te-a luat în spinare și că eu eram în frunte, iar voi vă țineți după mine cum puteați?

— Mi-amintesc de toate foarte bine. Țineam minte totul mai bine decît își închipuia el, în afară de ultima propozițiune.

— Și-ți amintești că i-am găsit pe amîndoi într-un șanț, că se încăieraseră și că unul din ei era lovit rău, stîlcit în bătaie de celălalt?...

— Văd totul în fața ochilor.

— Ții minte că soldații au aprins făclii și i-au pus pe ocași în mijloc, iar noi ne-am dus să vedem cum îi îmbarcă, dincolo de mlaștini, pe întuneric? Ți-amintești că lumina făcliilor le stră-

lucea pe obraz ? Stăruî asupra acestui lucru : lumina făcliilor le strălucea pe obraz, în timp ce în jurul nostru era noapte neagră.

— Da, spusei eu. Îmi amintesc de toate astea.

— Atunci, să ştii, domnule Pip, că unul din cei doi prizonieri a stat în spatele dumatăle astă-seară. L-am zărit peste umărul dumatăle.

„Trebuie să mă stăpînesc“, gîndeam eu. Apoi l-am întrebat :

— Şi pe care din doi ți se pare că l-ai văzut ?

— Pe cel care fusese stîlcit în bătaie, răspunse el, fără şovăială. Şi pot să jur că l-am văzut ! Cu cît mă gîndesc mai mult, cu atît sînt mai sigur.

— Foarte ciudat... ! spusei eu, prefăcîndu-mă, cît puteam mai bine, că toate acestea nu înseamnă mare lucru pentru mine. Într-adevăr, e foarte ciudat !

Nu e cu putinţă să exagerez neliniştea fără margini în care mă aruncă această convorbire şi nici groaza care mă cuprinse la gîndul că Compeyson se aflase în spatele meu, „ca o stafie“, căci acest simţămînt nu semăna cu nimic din ce cunoscusem pînă atunci. Căci dacă numele lui Provis îmi ieşise vreodată din minte din clipa cînd îl ascunseseam, acest lucru s-a întîmplat tocmai în acele momente cînd se afla lîngă mine ; şi faptul că acum, după ce luasem atîtea măsuri, putusem să stau atît de liniştit şi fără să iau seama la ce se-ntîmplă în jur era ca şi cum aş fi încuiat sute de uşi ca să nu-l laş pe omul acesta să intre şi apoi l-aş fi descoperit alături de mine. Şi nici nu mă puteam îndoi că fusese la teatru din pricina mea, fiindcă oricît de neîntemeiată ar fi imaginea primejdiei care ne paşte, primejdia e întotdeauna aproape şi în acţiune.

Îi pusei domnului Wopsle întrebări ca, de pildă : cînd a intrat ? El nu ştia să-mi răspundă ; atîta ştia : mă văzuse pe mine şi, în spatele meu, pe omul acesta. Nu-l recunoscuse decît după ce-l privise mai mult timp ; dar, de la început, făcuse în chip nelămurit legătura dintre el şi mine, ştiind că omul acesta intrase în viaţa mea încă din vremea cînd eram la ţară. Cuîm era îmbrăcat ? N-avea pe el nimic care să bată la ochi ; parcă era în negru. Avea faţa desfigurată ? Nu, nu credea. Şi eu eram de aceeaşi părere, căci deşi, cufundat în gînduri cum eram, nu mă prea uitasem cu atenţie la oamenii din spatele meu, cred totuşi că o faţă cît de puţin desfigurată m-ar fi izbit.

După ce domnul Wopsle îmi împărtăşi tot ce-şi putea el aminti şi tot ce puteam eu scoate de la el, după ce i-am făcut cinste cu o băutură răcoritoare, binevenită după oboseala din seara aceea, ne-am despărţit. Era între orele 12 şi 1 cînd am ajuns la Temple, iar porţile erau închise. Nu era nimeni în preajma mea cînd am intrat pe poartă şi nici cînd am intrat în casă.

Herbert se întorsese şi ţinurăm un sfat foarte serios în faţa focului. Nu ne rămînea însă nimic de făcut decît să-l înştiinţăm pe Wemmick despre ceea ce descoperisem în noaptea aceea şi să-i amintim că aşteptam semnalul lui. Deoarece mi se părea că aş putea să-l compromit dacă m-aş duce prea des la castel, îl înştiinţai prin scris. Am scris scrisoarea înainte de a mă culca şi apoi am ieşit din casă ca s-o arunc în cutia de scrisori ; nici de data aceasta nău era nimeni în preajma mea. Herbert şi cu mine furăm amîndoi de părere că nu puteam face nimic altceva decît să fim foarte prevăzători. Şi, într-adevăr, am fost foarte prevăzători, chiar mai prevăzători decît înainte, dacă lu-

crul acesta era cu putință, iar în ceea ce mă privește, nu m-am mai apropiat niciodată de Chinks's Basin decât atunci când treceam cu barca pe acolo, și atunci mă uitam la Mill Pond Bank așa cum mă uitam la orice lucru din jurul meu.

CAPITOLUL XLVIII

A doua întâlnire despre care am pomenit în capitolul trecut avu loc o săptămână mai târziu. Îmi lăsasem din nou barca la cheiul de sub pod; era după amiază, cu o oră mai devreme decât rîndul trecut, și fiindcă nu mă hotărisem încă unde să iau masa, mă îndreptasem spre Cheapside și mă plimbam de-a lungul străzii; cred că eram ființa cea mai nehotărîtă din toată învălmășeala aceea, cînd, deodată, cineva mă ajunse din urmă, și o mină grea mi se lăsă pe umăr. Era mina domnului Jagers, care mă luă de braț.

— Fiindcă avem același drum, hai să ne plimbăm puțin împreună, Pip. Încotro te duci?

— Cred că spre Temple, spusei eu.

— Nu știi sigur? întrebă domnul Jagers.

— Vedeți, răspunsei eu, bueros că pot și eu o dată să-i dau un răspuns cum se cuvine la un întregatoriu, nu știu, fiindcă nu m-am hotărît încă.

— Te duci să iei masa? întrebă domnul Jagers. Bănuiesc că nu te supără să recunoști că-i așa.

— Nu, răspunsei eu, nu mă supără să recunosc.

— Și n-ai întâlnire cu nimeni?

— Nu mă supără să recunosc că n-am întâlnire cu nimeni.

— Atunci, spuse domnul Jagers, vino să iei masa cu mine.

Eram gata să-mi cer scuze, dar el adăugă : „Vine și Wemmick“, așa că scuza mea se prefăcu în aprobare — primele cuvinte pe care apucasem să le rostesc servind drept introducere și pentru una, și pentru cealaltă — și o pornirăm de-a lungul străzii Cheapside ; cînd am ajuns la „Little Britain“, luminile răsăreau strălucitoare prin vitrine, iar lămpagiii, care, în înghesuiala de după amiază, nu găseau destul loc pentru a-și posta scările, săreau în sus și-n jos și fugeau înapoi și încolo, aprinzînd în ceața care se lăsa mai multe luminițe roșietice decît cîndela care deschisese ochi albi pe peretele fantomatic din „Humums“.

În biroul din „Little Britain“ se scriau obișnuitele scrisori, oamenii își spălau mîinile, stingeau lumînările și închideau casele de bani, așa cum făceau de obicei la sfîrșitul unei zile de lucru. Între timp, eu stăteam fără treabă lingă focul din odaia domnului Jaggers și, în vîlvătaia flăcărilor, mi se părea că cele două busturi de pe raft îmi fac semne drăcești cu ochiul ; iar cele două lumînări de seu aflate în birou, care îl luminau pe domnul Jaggers pe cînd scria ceva într-un colț, erau împodobite cu niște zdrențe murdare, de parcă ar fi vrut să amintească de-o deată de clienți spînzurați.

Pornirăm toți trei spre Gerrard Street într-o birjă ; și, de cum ajunserăm, ne și așezarăm la masă. Deși în casa aceea nici prin gînd nu mi-ar fi trecut să pomenesc sau să amintesc măcar printr-o privire de sentimentele lui Wemmick din Walworth, totuși, nu m-ar fi supărat să deslușesc, din cînd în cînd, o licărire de prietenie în ochii lui. Dar nici pomeneală ! De cîte ori ridicam ochii de pe masă, Wemmick se uita la domnul Jaggers și se purta atît de rece și de uscat cu mine, de parcă

ar fi existat doi gemeni cu numele de Wemmick, și el n-ar fi fost acela pe care-l cunoșteam eu.

— Ai dat domnului Pip biletul domnișoarei Havisham ? Întrebă domnul Jaggers curînd după ce începurăm să mîncăm.

— Nu, domnule avocat, răspunse Wemmick, tocmai voiam să-l trimit prin poștă cînd ați venit la birou împreună cu domnul Pip. Uitați-l. Și-i întinse patronului său scrisoarea în loc să mi-o dea mie.

— E un bilet care cuprinde două rînduri, spuse domnul Jaggers, întinzîndu-mi fițuica ; domnișoara Havisham mi l-a trimis mie, fiindcă nu era sigură de adresa dumatăle. Spune că ar dori să te vadă într-o chestiune de afaceri despre care i-ai vorbit. Ai să te duci pînă la ea ?

— Da, răspunsei eu, aruncîndu-mi ochii asupra biletului, care cuprindea întocmai ceea ce spusese și domnul Jaggers.

— Pe cînd crezi c-ai să te duci pînă la ea ?

— Am o întîlnire urgentă, spusei eu, privind spre Wemmick, care tocmai arunca niște pește în gura lui ca o cutie de scrisori, ceea ce mă face să nu pot da un răspuns sigur. Cred că mă voi duce foarte curînd.

— Dacă domnul Pip are de gînd să se ducă foarte curînd, îi spuse Wemmick domnului Jaggers, nu mai e nevoie să scriu nici un răspuns.

Văzînd în aceste cuvinte o aluzie la faptul că ar fi bine să nu amîn întrevederea, am hotărît să plec a doua zi și am spus-o. Wemmick bău un pahar de vin, uitîndu-se la domnul Jaggers cu un aer de mulțumire sălbatică, dar la mine nu se uită.

— Vezi, Pip ? Amicul nostru, păianjenul, spuse domnul Jaggers, și-a jucat cartea. A cîștigat !

Tot ce puteam face era să încuviințez.

— Ha ! E un băiat care promite, în felul lui, dar s-ar putea să nu-i meargă chiar toate așa precum dorește. Până la urmă, cel mai puternic va învinge, dar încă nu se știe care din doi e cel mai puternic. Dacă s-ar apuca s-o bată...

— Doar n-o să spuneți, i-am retezat eu vorba cu fața și inima aprinse, că e chiar atît de păcătos încît să facă una ca asta, domnule Jagers ?!

— N-am spus asta, Pip. Fac și eu o presupunere. Dacă s-ar apuca s-o bată, s-ar putea ca el să fie cel mai tare, dar dacă ar fi să se măsoare cu mintea, desigur că n-o să se întîmple așa. Aș fi prea îndrăzneț să-mi exprim părerea despre felul cum se va purta un individ ca el în asemenea împrejurări, fiindcă e vorba de o loterie al cărei rezultat nu se poate cunoaște !

— Pot să întreb despre cî rezultat este vorba ?

— Un individ ca amicul dumitale, păianjenul, îmi răspunse domnul Jagers, sau lovește, sau se tirăște. Se poate tîrî mîrîind, și se poate tîrî fără să mîrîie ; dar nu poate decît să lovească sau să se tîrască. Întreabă-l și pe Wemmick care-i părerea lui.

— Sau lovește, sau se tirăște, spuse Wemmick, fără să se uite la mine.

— Asta-i domnul Bentley Drummle, spuse domnul Jagers luînd o cană cu vin de pe măsută și umplînd paharele noastre și pe al lui, și să dea Dumnezeu ca problema întîietății să fie dezlegată spre mulțumirea doamnei ! Căci nu va exista niciodată mulțumire și pentru dumneaei, și pentru dumnealui. Ei, Molly, Molly, Molly, înceată mai ești pe ziua de azi !

Femeia era alături de el cînd domnul Jagers rostise cuvintele acestea și tocmai punea un fel de

mîncare pe masă. Lăasă farfuria pe care o ținuse în mîină și se retrase cu un pas sau doi, murmurînd niște cuvinte de scuză. Și, în timp ce vorbea, mișcarea degetelor ei îmi atrase luarea-aminte.

— Ce s-a întîmplat? mă întrebă domnul Jagers.

— Nimic, răspunsei eu. Doar că subiectul despre care am vorbit e cam dureros pentru mine.

Mișcarea degetelor ei semăna cu mișcarea pe care o fac degetele cînd împletesc. Femeia se uita la stăpînul ei, fiindcă nu înțelesese dacă putea pleca sau dacă el mai avea să-i spună ceva, căci atunci ar fi rechemat-o dacă ar fi plecat. Privirea ei era foarte încordată. Eram sigur că mai văzusem ochii aceștia și mîinile acestea într-o zi neuitată, nu demult !

El o lăasă să plece, și femeia se furișă afară. Dar o vedeam mereu în fața ochilor, de parcă s-ar fi aflat în odaie. Mă uitam la mîinile acelea, la ochii aceia, la părul acela despletit și le asemuiam cu alte mîini, alți ochi, alt păr, care-mi erau cunoscute, le asemuiam cu ceea ce acești ochi, aceste mîini și acest păr ar fi putut să fie peste douăzeci de ani de viață zbuciumată, petrecută în tovărășia unui bărbat brutal. Mă uitam din nou la mîinile și la ochii îngrijitoarei, gîndindu-mă la simțămîntul acela neînțeles care mă cuprinsese ultima oară în timp ce mă plimbam — nu singur — prin grădina părăginită și prin fabrica de bere părăsită. Mă gîndeam că același simțămînt mă cuprinsese odată, cînd văzusem o fată care mă privea și o mîină care-mi făcea semne prin fereastra unei diligențe și cum același simțămînt năvălise din nou și mă străfulgerase, odată, pe cînd mă aflam într-o trăsură — tot nu singur — și o lumină orbitoare

izbucnise brusc în mijlocul unei străzi întunecoase. Mă gîndeam că un singur inel din lanțul amintirilor îmi ajutase să fac identificarea aceea la teatru și cum tot un inel, care înainte îmi lipsea, servea de legătură acum, cînd trecusem întîmplător de la numele Estellei la degetele acelea care parcă împleteau și la ochii aceia încordați. Și eram cît se poate de sigur că femeia aceasta este mama Estellei.

Domnul Jagers mă văzuse în tovărășia Estellei și nu cred că-i scăpaseră simțămintele care mă frămîntau și pe care nu mă ostenisem să le ascund. Dădu din cap cînd spusei că subiectul era dureros pentru mine, mă bătu pe spate, nă mai servi o dată cu vin și mîncă mai departe.

Îngrijitoarea mai apărui numai de două ori și stătu foarte puțin timp în cameră, iar domnul Jagers îi vorbi foarte aspru. Dar miinile ei erau miinile Estellei, și dacă ar mai fi apărut încă de o sută de ori, tot n-aș fi fost nici mai mult, nici mai puțin sigur că părerea mea e adevărul adevărat.

Era o seară plicticoasă, căci Wemmick trase vinul spre el în chip foarte oficial — ca și cum ar fi întins mîna ca să-și ia leafa — și stătu tot timpul cu ochii la șeful lui, ca și cum ar fi fost mereu pregătit pentru un interogatoriu. Cît despre cantitatea de vin pe care o bea, cutia lui de scrisori era tot atît de nepăsătoare și gata să înghită vinul ca și o adevărată cutie de scrisori față de scrisorile aruncate în ea. După mine, în seara aceea Wemmick era tot timpul frate geamăn cu Wemmick din Walworth și nu semăna cu celălalt decît la înfățișare.

Ne-am ridicat de la masă devreme și am plecat împreună. Încă din clipa în care începurăm a bîjbîi printre ghetetele domnului Jagers, ca să ne găsim pălăriile, simțeam că geamănul cel adevărat e pe

cale de întoarcere ; și de-abia făcurăm șase pași pe Gerrard Street, mergînd spre Walworth, că-mi dădui seama că umblu la braț cu geamănul cel ade-vărat și că celălalt se risipise în aerul serii.

— Bine că s-a terminat ! zise Wemmick. E un om minunat și n-are pereche în lume, dar cînd iau masa cu el, parcă trebuie să mă înșurubez, și mi-e mai la îndemîină să mănînc neînșurubat.

Mi se păru că exprimase bine esențialul acestei situații și i-o spusei.

— N-aș spune asta nimănui altul, mărturisi el. Știu că ce e între mine și dumneata nu ajunge la urechile altora.

Îl întrebai dacă o văzuse vreodată pe fiica adop-tivă a domnișoarei Havisham, pe doamna Bentley Drummle. El îmi spuse că nu. Ca spusele mele să nu-i pară prea neașteptate, începui să-i vorbesc despre bătrîn și despre domnișoara Skiffins. Avea un aer destul de șiret cînd i-am pomenit de dom-nișoara Skiffins și se opri roșu la față în mijlocul străzii ca să-și sufle nasul, rotindu-și capul de parcă ar fi dat la iveală o mîndrie ascunsă.

— Wemmick, spusei eu, ți-amintești că, înainte de a mă fi dus prima oară la domnul Jaggers acasă, mi-ai spus să mă uit bine la îngrijitoarea lui ?

— Așa ți-am spus ? întrebă el. Da, parcă ți-am spus. Dracu să mă ia, adăugă el morocănos, știu că ți-am spus ! Văd că nu m-am deșurubat de tot.

— Spuneai că e o fiară îmblînzită ?

— Și dumneata cum spui că e ?

— Tot așa. Cum a îmblînzit-o domnul Jaggers ?

— Asta-i taina lui. Stă de mulți ani la el.

— Aș vrea să-mi spui povestea ei. Mă intere-sează în chip deosebit s-o cunosc. Știi doar că ce e între noi doi nu ajunge la urechile nimănui.

— Bine, făcu Wemmick. Dar vezi că nu știu povestea ei... adică n-o știu toată. Dar ceea ce știu îți pot spune. Doar în momentul de față sîntem persoane particulare.

— Sigur.

— Acum vreo douăzeci de ani femeia asta a fost judecată pentru omor la Old Bailey și achitată. Era o femeie grozav de frumoasă și cred că avea și ceva sînge țigănesc în vine. Oricum, îți poți închipui că procesul a făcut vîlvă !

— Dar a fost achitată.

— Domnul Jaggars era de partea ei, urmă Wemmick, cu o privire plină de înțeles, și a scos cazul la lumină într-un chip cu totul surprinzător. Era un caz deznădăjduit, și pe atunci el era încă la începutul carierei, dar l-a scos la lumină, spre admirația tuturor ; de fapt, aș spune că procesul ăsta l-a făcut pe el. A lucrat el zi de zi, mult timp, lup-tînd împotriva unui mandat de arestare ; iar la judecată, unde nu putea să intervină, stătea printre avocați, dar toată lumea știa că Jaggars dă ghes cu toate puterile. Victima era o femeie, o femeie cu vreo zece ani mai în vîrstă și mult mai voinică și mai puternică decît acuzata. Era o crimă din gelozie. Amîndouă femeile duceau o viață de vagabonde, și femeia asta din Gerrard Street se măritase de foarte tînră, în doi timpi și trei mișcări (cum se spune), cu un vagabond și era nebună de gelozie. Victima — care, în privința vîrstei, se potrivea mai bine cu omul nostru, — a fost găsită moartă într-un hambar, lîngă Hounslow Heath. Avusese loc o încăierare cumplită, poate chiar o luptă. Femeia era lovită, zgîriată, sfișiată și se vedea că fusese strangulată. Nu exista nici o dovadă solidă împotriva nimănui, doar împotriva femeii ăsteia, și domnul Jaggars și-a bazat apăra-

rea mai ales pe faptul că ea n-ar fi fost în stare să înfăptuiască crima. Poți să fii sigur, spuse Wemmick, atingîndu-mi mîneca hainei, că pe atunci nu stăruia asupra forței mușchiulare a mîinilor ei, așa cum face acum.

Îi spusese~~m~~ lui Wemmick că domnul Jaggers ne arătase mîna femeii în ziua în care luasem masa cu el.

— Ei, domnule ! urmă Wemmick. S-a întîmplat... vezi bine, s-a întîmplat ca femeia aceasta să fie atît de meșteșugit îmbrăcată din momentul în care fusese bănuită, încît să pară mult mai plăpîndă decît era de fapt ; mai ales, mi-amintesc că purta întotdeauna mîneci în așa fel făcute, încît brațele ei păreau nespuse de gingașe. N-avea decît una sau două vînații pe corp — o nimica toată pentru o vagabondă — dar podul palmelor îi era jupuit, și lumea se întreba dacă asta nu se datora zgîrieturilor. Domnul Jaggers dovedise că femeia trebuise să-și croiască drum, într-o zi, prin niște spini, care nu-i ajungeau chiar pînă la obraz, dar prin care n-ar fi putut să treacă cu mîinile ridicate ; și, într-adevăr, în pielea femeii s-au găsit spini, care au fost arătați la proces ; în urma cercetărilor, s-a dovedit că spinii fuseseră ruși, că aveau printre ei zdrențe din rochia femeii și chiar urme de sînge. Dar partea cea mai îndrăzneată a fost următoarea : ca să nu întărească bănuiala cum că omorul ar fi fost săvîrșit din gelozie, unii încercaseră să dovedească că femeia își omorise pe vremea aceea copilul pe care-l avea cu acel om, un copil de vreo trei ani și că făcuse acest lucru mînată de furie și de setea de răzbunare. Să-ți spun ce a scos domnul Jaggers din toate acestea : „Noi spunem că femeia n-are urme de zgîrieturi, ci de spini, și vă arătăm și spinii. Voi spuneți că sînt

urme de zgîrîeturi și născociți povestea că și-a ucis copilul. Prin urmare trebuie să trageți concluziile la care duce această bănuială. După cîte știm noi, dacă și-ar fi ucis copilul, e posibil ca acesta s-o fi zgîriat agățîndu-se de ea. Atunci, cum rămîne ? Voi doar n-o judecați pentru uciderea copilului ; n-aveți decît s-o judecați pentru asta ! În cazul acesta, dacă vreți numai decît să vorbiți de zgîrîeturi, noi vă spunem că ați știut de ele, presupunînd că nu le-ați inventat...". Ca să închei, spuse Wemmick, domnul Jaggers era prea grozav pentru juriu, și oamenii s-au lăsat convinși.

— Și de atunci a fost mereu în serviciul lui ?

— Da, dar nu numai atît, spuse Wemmick ; a intrat în serviciu de îndată ce a fost achitată și era blîndă ca și acum. De atunci a mai învățat ea cîte ceva în ce privește datoriile ei de îngrijitoare, dar blîndă a fost de la început.

— Ți-amintești care era sexul copilului ?

— Se spunea că-i o fetiță.

— Nu mai ai nimic să-mi spui astă-seară ?

— Nimic. Am primit scrisoarea dumitale și am rupt-o. Nimic altceva.

Ne-am spus călduros noapte bună și m-am întors acasă avînd din nou la ce să mă gîndesc, măcar că de vechile mele gînduri nu mă ușurasem de fel.

CAPITOLUL XLIX

Cu biletul domnișoarei Havisham în buzunar, ca să-mi servească drept scrisoare de acreditare în caz că, nestatornică cum era, s-ar fi arătat mirată că mă vede răsărind așa de curînd la „Satis“, am pornit a doua zi cu diligența. Am coborît la hanul

din mijlocul drumului și am luat gustarea de dimineață acolo, iar restul drumului l-am făcut pe jos, căci voiam să intru neobservat în oraș, pe drumurile mai puțin umblate, și aveam de gând să plec tot așa.

Lumina zilei aproape că trecuse când ajunsei în fața curților liniștite din spatele străzii principale. Grămezile de ruine, unde se aflau, pe vremuri, grădinile și sălile de mîncare ale călugărilor, și zidurile puternice, care se prefăcuseră în hambare și grajduri, erau aproape tot atît de tăcute ca și bătrînii călugări din morminte. Sunetul clopotelor de la catedrală mi se păru mai trist și mai îndepărtat ca niciodată, în timp ce treceam grăbit pe acolo, ferindu-mă de privirile oamenilor ; iar vibrațiile vechii orge îmi ajungeau la ureche ca un cîntec funebru, pe cînd ciorile, care zburau în jurul turnului cenușiu, legănîndu-se pe ramurile goale ale pomilor din grădina mănăstirii, parcă îmi spuneau că locurile se schimbaseră și că Estella plecase pe vecie de pe meleagurile acelea.

O femeie în vîrstă, pe care o mai văzusem și înainte, căci făcea parte din slugile care trăiau în căsuța de dincolo de curtea de serviciu, îmi deschise poarta. Lumînarea aprinsă se afla, ca și odinioară, în coridorul întunecos, iar eu am luat-o și am urcat singur scările. Domnișoara Havisham nu era în odaia ei, ci în odaia cea mare, din cealaltă parte a scării. După ce-am ciocănit zadarnic, am băgat capul pe ușă ; o văzui stînd lîngă cămin, pe un scaun jerpelit, și ațintindu-și privirile spre focul stins, cufundată în gînduri.

Făcui cum făcusem de atîtea ori pe vremuri, adică intrai și mă rezemai de căminul vechi, unde mă putea vedea cînd avea să ridice ochii. Era atîta singurătate în ființa ei, încît mă cuprinse mila,

măcar că mă lovise, cu bună-știre, mai adînc decît aș fi îndrăznit să o învinuiesc. În timp ce o priveam cu compătimire, gîndindu-mă că treptat ajunsesem și eu să mă leg de soarta nenorocită a acestei case, ochii ei se opriră asupra mea. Se uită țintă și întrebă în șoaptă :

— E adevărat ?

— Sînt eu, Pip. Domnul Jagers mi-a dat ieri biletul dumneavoastră și n-am vrut să pierd timp.

— Mulțumesc, mulțumesc.

În timp ce aduceam un alt scaun jerpelit și mă așezam în fața căminului, văzui pe fața ei o expresie pe care nu i-o cunoșteam încă : parcă se temea de mine.

— Vreau să-ți vorbesc despre cele ce mi-ai propus ultima oară cînd ai fost aici, spuse ea, și să-ți arăt că nu sînt chiar de piatră. Dar poate că acum n-ai să-mai poți crede că există și simțăminte omenesti în inima mea...

După ce i-am spus cîteva cuvinte în care o asiguram că nu cred acest lucru, ea și-a întins tremurînd mîna dreaptă, ca și cum ar fi vrut să mă atingă, dar și-a retras-o înainte ca eu să fi înțeles mișcarea ei și să-mi dau seama cum trebuie să o primesc.

— Îmi spuneai, vorbind despre prietenul dumitale, că mi-ai putea arăta cum să fac o faptă bună și folositoare, ceva care ți-ar face și ție plăcere. Nu-i așa ?

— Da, ceva pe care aș vrea din tot sufletul să-l fac.

— Ce anume ?

Și am început să-i vorbesc de povestea aceea tainică și despre asociația în care intrase Herbert. Nu ajunsesem prea departe cu povestirea mea, cînd înțelesei, după privirile ei, că se gîndește mai

degrabă la mine decît la ceea ce spuneam. Se pare că așa și era, căci atunci cînd am tăcut, au trecut cîteva clipe înainte ca ea să-și dea seama că m-am oprit.

— Te-ai întrerupt, întrebă ea cu aerul acela de teamă, fiindcă mă urăști prea mult și ți-e silă să vorbești cu mine ?

— Nu, nu, răspunsei eu, cum puteți să gîndiți așa, domnișoară Havisham ! M-am întrerupt pentru că mi se părea că nu mă urmăriți !

— Poate că nu, răspunse ea, ducîndu-și mîna la cap. Mai începe o dată și dă-mi voie să mă uit la altceva. Stai ! Acum spune.

Își așeză mîna pe baston, cu mișcarea aceea hotărîtă pe care o cunoșteam atît de bine, și se uită la foc cu o privire încordată, ca și cum și-ar fi dat osteneala să asculte. Eu îmi urmai povestirea și-i spusei că nădăjduisem ca înțelegerea să se încheie tot cu mijloacele mele, dar că, în privința aceasta, rămăsesem dezamăgit. Această parte a povestirii (i-am amintit eu) era legată de lucruri care nu puteau intra în explicațiile mele, deoarece erau taine grele, care aparțineau unui alt om.

— Aha ! făcu ea, încuviințînd cu capul, dar fără să se uite la mine. Și cîți bani mai lipsesc pentru ca înțelegerea să fie încheiată ?

Mi-era cam teamă să-i răspund, căci suma mi se părea uriașă :

— Nouă sute de livre.

— Dacă îți dau banii, ai să păstrezi taina așa cum ai păstrat-o și pe a ta ?

— Cu tot atîta sfințenie.

— Și ai să te simți mai liniștit ?

— Mult mai liniștit.

— Ești tare nenorocit acum ?

Întrebarea aceasta mi-o puse tot fără să se uite la mine, dar cu un ton neobișnuit de înțelegător. În clipa aceea n-am putut să-i răspund, căci n-aveam glas. Ea își sprijini mîna stîngă pe capătul bastonului și-și culcă ușor capul deasupra.

— Sînt departe de a fi fericit, domnișoară Havisham, dar am alte pricini de neliniște decît cele pe care le știți dumneavoastră. Sînt taine despre care v-am mai pomenit.

După cîteva clipe, ea își înalță capul și privi din nou focul.

— E nobil din partea ta să-mi spui că ai și alte pricini de a fi nefericit. E adevărat?

— Prea adevărat.

— Dar pot oare, Pip, să te ajut ajutîndu-ți prietenul? În afară de asta, nu pot face nimic pentru tine?

— Nimic. Mulțumesc pentru întrebare. Și mai mult vă mulțumesc pentru felul cum m-ați întreat. Dar nu puteți face nimic.

Apoi se ridică de pe scaun și se uită prin odaia aceea jalnică, pentru a găsi instrumente de scris. Nu găsi nimic și atunci scoase din buzunar niște tablite de fildes, înconjurate de un chenar de aur vechi, și începu să scrie cu un creion tot de aur vechi, care-i atîrna la gît.

— Tot mai ai legături de prietenie cu domnul Jaggers?

— Sigur. Ierî am luat masa cu el.

— Îi trimit prin dumneata autorizația de a-ți pune suma aceasta la dispoziție pentru prietenul tău. Eu nu țin nici un ban în casă: dar dacă vrei ca domnul Jaggers să nu știe nimic despre toate acestea, pot să-ți trimit banii.

— Mulțumesc, domnișoară Havisham; nu mă supără cîtuși de puțin să-i primesc de la el.

Îmi citi cele ce scrisese ; scrisese totul în termeni foarte limpezi, cu gândul, firește, de a îndepărta orice bănuială că eu aş primi banii aceştia spre folosul meu. Luai tăblițele din mîna ei, care tremura, și începu să tremure și mai tare cînd își scoase lanțul de care era prins creionul și-mi dădu creionul în mînă. Făcu toate aceste mișcări fără să mă privească.

— Numele meu este scris pe prima foaie. Dacă poți cumva să scrii dedesubt : „O iert, deși, după atîta timp, inima mea zdrobită nu este decît pulbere“, te rog scrie.

— O, domnișoară Havisham, spusei eu, pot să scriu chiar acum ! Au fost multe greșeli dure-roase. Viața mea a fost atît de oarbă și de lipsită de recunoștință ! Am mult prea multă nevoie de a fi călăuzit și iertat pentru a fi aspru cu dumneavoastră.

Ea își întoarse fața spre mine, încetînd pentru prima oară de a se uita la foc, și, spre uluirea mea, aş putea spune chiar spre groaza mea, căzu în genunchi la picioarele mele ; își ridicase mîinile împreunate spre mine în felul în care trebuie să le fi înălțat adeseori spre cer în vremea cînd mai trăia maică-sa, iar ea avea o inimă tînără, proaspătă și neprihănită.

Cînd am văzut-o ingenuncheată în fața mea, cu părul ei alb și cu fața zbîrcită, m-am cutremurat. Am rugat-o să se ridice și am cuprins-o cu brațele, ca s-o ajut ; dar ea îmi strînse mîna, își plecă capul deasupra ei și începu să plîngă. N-o văzusem niciodată pînă atunci vărsînd o lacrimă, și nădăjduind că ușurarea aceasta i-ar putea face bine, mă aplecai tăcut asupra ei. Acum nu mai era ingenuncheată, ci zăcea întinsă pe podea.

— O ! strigă ea cu deznădejde. Ce-am făcut !
Ce-am făcut !...

— Dacă vă întrebați ce-ați făcut pentru a-mi face mie rău, lăsați-mă să vă răspund eu. Foarte puțin. Aș fi iubit-o orișicum. S-a măritat ?

— Da !

Întrebarea n-avea rost, căci tristețea ce învăluia din nou casa aceea mohorită îmi spusese dinainte adevărul.

— Ce-am făcut ! Ce-am făcut !... Își frîngea mîinile, își răvășea părul alb și se întorcea, mereu, la același strigăt jalnic : Ce-am făcut !...

Nu știam ce să-i răspund și cum s-o liniștesc. Știam prea bine că făcuse o greșală dureroasă cînd luase un copil plăpînd și-l formase după tiparul acela în care ura ei sălbatică, dragostea ei strivită și mîndria ei rănită găsiseră cea mai aprigă răzbunare. Și mai știam tot atît de bine că, alungînd lumina zilei din casa ei, alungase mult mai mult decît atît ; că, zăvorîndu-se în casă, se zăvorîse față de mii de înriuriri firești și bine-făcătoare ; că mintea ei se rătăcise din pricina atîtor gînduri pustii, așa cum se rătăcesc, așa cum trebuie să se rătăcească toate mințile care caută să se împotrivească celor firești. Și puteam oare să o privesc fără milă, cînd vedeam pedeapsa în ființa ei doborîtă, în nepotrivirea ei pe pămîntul acesta, pe care se născuse, în deșertăciunea durerii ei, care se transformase într-o manie tiranică, ca și deșertăciunea pedepsei și a remușcării, deșertăciunea nevredniciei și alte monstruoase deșertăciuni, adevărate blesteme aruncate asupra lumii noastre ?

— Pînă deunăzi, cînd i-ai vorbit, cînd am văzut în tine oglinda celor pe care le-am simțit și eu odată, nu știam ce făcusem. Ce-am făcut !

Ce-am făcut !... Și-și repeta neconținut strigătul, de douăzeci, de cincizeci de ori : Ce-am făcut !...

— Domnișoară Havisham, începu eu, după ce strigătele ei se stinseră, pe mine mă puteți înlătura din mintea și cugetul dumneavoastră. Dar cu Estella e altceva, și dacă puteți cumva să zădărniciți măcar o fărîmă din răul pe care i l-ați făcut cînd ați înăbușit o parte din firea ei adevărată, ar fi mai bine să faceți asta acum decît să jeliți trecutul o sută de ani încheiați.

— Da, da, știu. Da, Pip, dragul meu ! În dragostea pe care mi-o purta acum, se simțea compătimirea sinceră a unei femei. Dragul meu ! Crede-mă : cînd a venit la mine pentru prima oară, mă gîndeam să o scap dintr-o mizerie, asemănătoare cu a mea. La început nici nu doream mai mult.

— Bine ! spusei eu. Așa nădăjduiesc și eu că ați dorit.

— Dar, pe măsură ce creștea și se făcea din ce în ce mai frumoasă, am început să greșesc ; cu laudele mele, cu giuvaerurile, cu lecțiile mele, cu chipul meu nelipsit din fața ochilor ei, ca un imbold de a crede și a urma sfaturile mele, i-am furat inima și am înlocuit-o cu un sloi de gheață.

— Mai bine ați fi lăsat-o cu inima ei, chiar dacă astăzi această inimă ar fi fost lovită și sfărîmată, spusei eu, fără să mă pot opri.

La cuvintele acestea, domnișoara Havisham se uită timp de cîteva clipe la mine, cu privirea ei rătăcită, și apoi izbucni din nou :

— Ce-am făcut !... Dacă mi-ai cunoaște povestea, se apără ea, ți-ar fi milă de mine și m-ai înțelege.

— Domnișoară Havisham, răspunsei eu, foarte prevăzător, cred c-aș putea spune că vă cunosc

povestea. Am cunoscut-o de cînd am plecat din ținut. Povestea dumneavoastră m-a făcut să vă compătimesc, și sper că am înțeles-o ; de asemenea, și înriurirea pe care a avut-o asupra dumneavoastră. Oare această înțelegere îmi îngăduie să pun o întrebare cu privire la Estella ? Nu Estella cea de acum, ci Estella care a venit aici pentru prima oară.

Domnișoara Havisham ședea pe podea, sprijinindu-și capul pe brațele ce și le ținea pe scaunul acela jerpelit. La auzul acestor cuvinte, se uită drept în ochii mei și-mi răspunse :

— Spune.

— Al cui copil este Estella ?

Ea clătină din cap.

— Nu știu...

Și-și clătină din nou capul.

— Vreau să știu dacă domnul Jaggers a adus-o sau a trimis-o.

— A adus-o.

— Vreți să-mi spuneți cum s-a întîmplat ?

Ea îmi răspunse în șoaptă și cu teamă :

— Stăteam de mult zăvorîtă în casa asta (nu știu cît timp ; știi doar la ce oră s-au oprit cea-sornicele de aici), cînd, într-o zi, i-am spus că vreau o fetiță, pe care s-o cresc, s-o iubesc și s-o scap de soarta mea. Îl văzusem pentru prima dată cînd am trimis după el ca să mă ajute să scap de lucrurile din casă ; citisem în ziare despre el încă înainte de a mă despărți de lume. Mi-a spus că o să caute un copil orfan. Într-o noapte mi-a adus-o adormită, și eu i-am spus Estella.

— Pot întreba ce vîrstă avea pe atunci ?

— Doi sau trei ani. Nici ea nu știe nimic altceva decît că e orfană, înfiată de mine.

Eram atît de sigur că femeia aceea era mama

Estellei, încît n-aveam nevoie de nici o mărturie ca să-mi întăresc convingerea. Mi se părea că legătura dintre fapte era limpede și neîndoielnică pentru mintea oricui.

Ce mai puteam nădăjdui să obțin prin prelungirea acestei întrevederi? Reușisem ceea ce doream cu privire la Herbert, domnișoara Havisham îmi spusese tot ce știa despre Estella, iar eu făcusem tot ce-mi stătea în putință ca să-i ușurez cugetul. Nu merită să spun cu ce cuvinte ne-am despărțit; ne-am despărțit, asta-i tot.

Amurgul se lăsa cînd am coborît scările și am ieșit la aer. I-am spus femeii care îmi deschisese ușa la sosire că nu am nevoie de ea și că vreau să mă mai plimb puțin în jurul casei înainte de plecare, căci aveam o presimțire că nu voi mai veni niciodată prin locurile acelea și mi se părea că lumina amurgului se potrivea cu ultima amintire pe care voiam să o păstrez.

Mi-am croit drum spre grădina părăginită, printre butoaiele pustii, unde mă plimbasem, odată, demult, butoaiele acelea, bătute ani de-a rîndul de ploile care le putreziseră lemnul pe alocuri și lăsaseră ochiuri de apă pe cele întoarse cu fundul în sus. Am ocolit toată grădina; am trecut pe la colțul unde mă bătușem cu Herbert, pe potecile unde mă plimbasem cu Estella... Și totul era atît de rece, atît de pustiu și de posomorît!...

La întoarcere m-am abătut pe la fabrica de bere; am ridicat zăvorul ruginit al unei uși care dădea în grădină și am intrat în fabrică. Eram gata să ies prin cealaltă ușă — care nu era ușor de deschis, căci lemnul umed se mișcase din loc și se umflase, balamalele erau slăbite, iar în prag crescuseră ciuperci — cînd, deodată, am întors capul și am privit în umbră. O amintire din copilă-

rie reînvie în mintea mea, cu o putere nemaipomenită, în clipa în care făcui această mișcare și mi se păru că o văd pe domnișoara Havisham spînzurată de grindă. Această iluzie a simțurilor era atît de puternică, încît stăteam sub grindă tremurînd din cap pînă în picioare, pînă ce-mi dădui seama că nu-i decît o închipuire ; totul nu ținu decît o clipă.

Tristețea care se desprindea din locurile acelea și din amurgul serii, ca și spaima cu care mă umplu această închipuire de o clipă mă făcură să mă simt cuprins de o groază de nedescris cînd trecui prin poarta deschisă de lemn, unde îmi smulsesem odată părul din cap, după ce Estella îmi smulsese inima. Ajunsei în curtea din față ; stăteam la îndoială dacă să chem femeia ca să-mi deschie poarta sau dacă să nu mă duc mai întîi pînă sus, să văd dacă nu se întîmplase nimic cu domnișoara Havisham de cînd o părăsisem. Am ales calea din urmă și am urcat scările.

M-am uitat în odaia unde o lăsasem și am văzut-o stînd lîngă cămin, pe scaunul cel jerpelit, foarte aproape de foc și cu spatele spre mine. În clipa în care îmi retrăsei capul ca să plec tiptil, am văzut o flăcără care țîșnea în sus ; în aceeași clipă am văzut-o pe domnișoara Havisham, care tipa, fugind spre mine, învăluită într-un vârtej de flăcări, ce se ridicau în aer la vreo cîteva picioare deasupra pămîntului.

Purtam o pelerină cu două gulere, și pe braț aveam un palton gros. Știu că le-am scos, că am înfășurat-o în ele, că am aruncat-o pe jos și am acoperit-o ; știu că, tot cu scopul acesta, am tras fața cea mare de masă și că am trîntit pe jos grămada aceea putrezită din mijlocul mesei, împreună cu toate uriciunile care se adăposteau înăuntru ;

știu că eram amîndoi pe jos și că ne luptam unul cu altul ca niște dușmani de moarte și că, cu cît mai mult încercam să o acopăr, cu atît mai sălbatic țipa și se zbătea ; știu că toate acestea s-au întîmplat fiindcă știu care a fost sfîrșitul, dar nu pentru că aș fi simțit sau aș fi gîndit ceva, sau fiindcă mi-aș fi dat seama de ceea ce fac. Nu mi-am dat seama de nimic pînă ce m-am trezit împreună cu ea, alături de masa cea mare, și am văzut bucăți de scrum plutind prin aerul ce mirosea a ars ; cu o clipă în urmă aceste zdrențe pirjolate făcuseră parte din rochia ei ofilită de mireasă.

Apoi m-am uitat în jurul meu și am văzut gîndaci și păianjeni fugind zăpăciți pe podea, și după aceea servitorii care intrau pe ușă, gîfîind și țipînd. Tot o mai țineam cu sila la pămînt, ca pe un prizonier care voia să fugă, și mă îndoiesc că înainte de a vedea scrumul — veșmintele ei de altădată — căzînd stîns la pămînt, în jurul nostru, ca o ploaie neagră, știam măcar cine e și de ce mă luptasem cu ea, sau că o cuprinseseră flăcările și că focul era stîns.

Domnișoara Havisham zăcea fără cunoștință și mie mi-era teamă s-o mișc sau s-o ating. Am trimis după ajutor și am ținut-o strîns pînă cînd au venit oamenii, ca și cum mintea mea rătăcită și-ar fi închipuit (și cred că și-a închipuit) că dacă îi dau drumul, focul va izbucni din nou și că o va mistui. De-abia cînd m-am sculat, la venirea medicului și a celorlalte ajutoare, am văzut, spre mirarea mea, că amîndouă mîinile îmi erau arse, căci pînă atunci nu simțisem nimic.

La examenul medical se văzu că fusese serios rănită, dar că rănilor în sine nu erau desperate ; primejdia cea mare consta numai în zdruncinul

nervos pe care îl suferise. La cererea medicului, așternuturile din patul ei fură aduse în odaia aceea și așezate pe masa cea mare, care era foarte bună pentru pansarea rănilor. După o oră, cînd o văzui din nou, era întinsă acolo unde o văzusem o dată izbind cu bastonul în podea și o auzisem spunînd că într-o zi va sta întinsă în acel loc.

Deși rochia arsese în întregime, după cum am aflat, domnișoara Havisham tot mai păstra ceva din aerul acela de mireasă înfricoșătoare, căci o acoperiseră pînă la gît cu bumbac alb, și așa cum stătea întinsă, cu un cearșaf alb aruncat deasupra trupului ei, tot mai avea înfățișarea aceea de nălucă, înfățișarea a ceva care existase odată și se schimbase.

Am aflat de la servitori că Estella era la Paris; medicul îmi făgădui că-i va scrie cu primul curier, iar eu am luat asupra mea sarcina de a înștiința restul familiei. Aveam de gînd să vorbesc doar cu Matthew Pocket și să-l las să se descurce cum va crede de cuviință cu ceilalți. Așa am și făcut, cu ajutorul lui Herbert, de îndată ce m-am întors la Londra.

La un moment dat, în seara aceea, domnișoara Havisham vorbi limpede, dar nespun de repede, despre cele ce se întîmplaseră. Spre miezul nopții începu să aiureze și, în cele din urmă, începu să repete fără întrerupere, cu glas încet și solemn: „Ce-am făcut!“ și pe urmă: „Cînd a venit la mine întîia oară, voiam să o scap dintr-o mizerie asemănătoare cu a mea“. Și apoi spunea: „Ia creionul și scrie sub numele meu: «O iert.»“ Nici-odată nu schimba ordinea acestor propozițiuni, dar, uneori, sărea peste un cuvînt sau altul; nu înlocuia cuvîntul nerostit cu nici un alt cuvînt, ci lăsa un gol și trecea la cuvîntul următor.

Deoarece nu mai aveam nimic de făcut acolo, iar în legătură cu Londra aveam motive temeinice de neliniște, pe care nici aiurelile ei nu izbutiseră să le înlăture din mintea mea, luai încă din timpul nopții hotărîrea de a pleca dimineța cu prima diligență. Aveam să merg pe jos o milă sau două, pînă cînd diligența avea să mă ajungă din urmă. Așadar, pe la orele 6 dimineată, m-am aplecat deasupra ei și i-am atins buzele cu buzele mele, în timp ce ele murmurau, fără să se oprească, în clipa în care le atinsei : „Ia creionul și scrie sub numele meu : «O iert»“...

CAPITOLUL L

Mîinile îmi fuseseră pansate de două sau de trei ori în timpul nopții și o dată dimineța. Brațul stîng îmi era ars rău pînă la cot și mai puțin rău pînă la umăr ; arsurile erau foarte dureroase, dar, deși flăcările îmi ajunseseră pînă la umăr, eram mulțumit că nu pățisem decît atît. Mîna dreaptă nu era atît de arsă încît să nu pot mișca degetele. Era și ea legată, dar nu atît de supărător ca mîna și brațul stîng, pe care le purtam într-o eșarfă ; iar haina nu puteam s-o port decît pe umeri și prinsă la gît, ca o pelerină. Părul îmi fusese și el prins de flăcări, dar capul și fața scăpaseră neatinse.

Herbert se duse pînă la Hammersmith, ca să vorbească cu tatăl lui, apoi se întoarse acasă și-și petrecu toată ziua îngrijindu-mă pe mine. Era cea mai binevoitoare soră de caritate și, la anumite ore, îmi scotea bandajele, le muia într-un lichid răcoritor, care era pregătit dinainte, și mi

le punea din nou, cu o dragoste răbdătoare, pentru care îi eram adînc recunoscător.

La început am stat liniștit pe canapea. Mi-era nespus de greu, aș spune chiar cu neputință, să scap de imaginile care mă urmăreau : vîlvătaia, flăcările care înaintau grăbite, cu zgomot, groaznicul miros de ars. Dacă așteptam pentru o clipă, mă trezeau țipetele domnișoarei Havisham și o vedeam gonind spre mine cu coroana aceea de flăcări deasupra capului. Mi se părea mai greu să lupt cu aceste năluci decît cu orice durere trupească ; și Herbert, care își dădea seama de aceasta, încerca cu orice preț să-mi îndrepte atenția într-altă parte.

Nici unul din noi nu pomeni nimic despre barcă, dar amîndoi ne gîndeam la ea. Lucrul acesta era vădit, căci amîndoi ne feream de subiectul cu pricina și — fără să ne fi înțeles dinainte — eram de aceeași părere, anume că vindecarea mîinilor mele era o chestie de ore, nu de multe săptămîni.

Desigur că prima întrebare pe care i-am pus-o lui Herbert a fost dacă totul merge bine în casa de pe malul fluviului. Deoarece el îmi răspunse „da“, cu încredere și voioșie, n-am mai pomenit de subiectul acesta pînă spre sfîrșitul zilei. Atunci, în timp ce schimba bandajele, mai curînd la lumina focului decît la lumina care venea de afară, Herbert deschise el singur vorba :

— Știi, Handel, aseară am stat de vorbă cu Provis două ore încheiate.

— Și unde era Clara ?

— Sărăcuța de ea ! spuse Herbert. A stat cu Gruffandgrim toată seara. Cum pleca de lîngă el, bătrînul începea să izbească în podea. Nu cred că o mai duce mult. Cu atîta rom și piper, și iar

rom și iar piper, aş spune că n-o să treacă mult și o să amuțească de tot.

— Și atunci te însori, Herbert ?

— Altfel cum aş putea să mă îngrijesc de fețiță ? Întinde-ți brațul pe rezămătoarea canapelei, mă băiete, și eu am să mă așez aici și am să-ți scot bandajul încetișor, așa că nici n-ai să simți. Vorbeam de Provis. Știi, Handel, că se schimbă mult în bine ?

— Ți-am spus doar că mi s-a părut mult mai domolit când l-am văzut ultima oară.

— Da, mi-ai spus. Și chiar așa e. Aseară era foarte vorbăreț și mi-a mai spus câteva lucruri din viața lui. Ți-amintești cum s-a oprit din vorbă când a pomenit despre o femeie cu care a avut multe necazuri. Te doare ?

Tresărisem, dar nu din pricina atingerii lui. Cuvintele lui mă făcuseră să tresar.

— Uitasem de asta, Herbert. Dar acum, când îmi spui, îmi amintesc.

— Bine ! A vorbit despre partea asta a vieții lui și tare a fost întunecată. Să-ți povestesc ? Sau acum te-ar plictisi ?

— Povestește-mi neapărat ! Cuvînt cu cuvînt !

Herbert se aplecă înainte, ca să mă privească mai de aproape, ca și cum răspunsul meu ar fi fost mai grăbit și mai nerăbdător decît s-ar fi așteptat el.

— Nu-ți arde fruntea ? Întrebă el, atingîndu-mi fruntea cu mîna.

— E rece de tot, spusei eu. Povestește-mi, te rog, ce ți-a spus Provis, dragă Herbert.

— Se pare... începu Herbert, acum ți-am scos încetișor bandajul și ți-l pun pe cel rece ; te face să tresari la început, săracul de tine, așa-i ? Dar îndată ai să te simți bine... Se pare că femeia aceea

era tânără, geloasă și răzbunătoare; răzbunătoare, măi băiete, pînă în ultimul grad.

— Care grad ?

— Pînă la crimă. Te supără răceala pe locul acela mai sensibil ?

— Nici n-o simt. Cum, a ucis ? Pe cine a ucis ?

— Păi fapta ei n-ar fi meritat un nume chiar atît de înfricoșător, spuse Herbert, dar totuși au judecat-o, iar domnul Jagers a apărut-o, și faima care i-a ieșit atunci a făcut ca și Provis să audă de numele lui. Victima era o altă femeie, mai în vîrstă și foarte puternică ; se pare că într-un hambar a avut loc o luptă ; nu e sigur cine a început-o și cît a fost de dreaptă sau de nedreaptă, dar nu există nici o îndoială despre faptul cum s-a sfîrșit, fiindcă victima a fost găsită sugrumată.

— Și femeia a fost condamnată ?

— Nu ; a fost achitată. Dragă Handel, mi se pare că te-am lovit !

— Nimeni n-ar putea să umble mai încetișor. Da ? Și altceva ?

— Femeia asta tânără, care a fost achitată, avea un copil de la Provis, un copil la care Provis ținea foarte mult. Chiar în seara în care femeia cealaltă, care era pricina geloziei, a fost sugrumată, după cum ți-am spus, femeia cea tânără a venit la Provis doar pentru o clipă și i-a jurat că va ucide copilul (care stătea la ea) și că el nu-l va mai vedea niciodată, după care s-a făcut nevăzută. Am terminat de bandajat brațul care te doare cel mai rău și nu mai rămîne decît mîna dreaptă, care e o treabă mult mai ușoară. Mă descurc mai bine pe lumina asta decît pe lumină mare, fiindcă mîna mi-e mai sigură cînd nu văd bășicile așa deslușit. Nu ți se pare că respirația ta nu-i în regulă, măi băiete ? Am impresia că răsufli foarte iute.

— Poate că da, Herbert. Și femeia și-a ținut jurământul ?

— Aici vine partea cea mai întunecată din viața lui Provis. Și l-a ținut.

— Adică el spune că și l-a ținut.

— Da, desigur, măi băiete, răspunse Herbert cu glas mirat și aplecându-se din nou spre mine, ca să mă vadă mai de aproape. El mi-a spus totul. Alte informații n-am.

— Nu, desigur.

— Dacă s-a purtat urît cu mama copilului, urmă Herbert, sau dacă s-a purtat frumos cu ea, asta nu mi-a spus ; dar timp de trei-patru ani a împărțit și ea cu el viața aceea nenorocită pe care el ne-a descris-o aici în fața focului și se pare că lui i-a fost milă de ea și că s-a purtat înțeleghător. Așa că, de frică să nu fie silit să depună mărturie despre copilul acela ucis și să pricinuiască moartea femeii, s-a ascuns (măcar că-l durea inima după copil), s-a ținut în întuneric, cum spune el, de parte de proces, și lumea n-a vorbit decît în treacăt de el, ca despre un oarecare Abel, care a stîrnit gelozia femeii. După achitare, femeia a dispărut, și așa a rămas omul fără copil și fără mama copilului.

— Vreau să te întreb...

— O clipă, băiete, și am încheiat. Geniul acela rău de Compeyson, cel mai tîlhar dintre tîlhari, știind că el a stat ascuns în timpul acela și din ce pricină a făcut așa, s-a folosit mai tîrziu de cele ce știa pentru a-l sărăci mai rău și a-l face să-i robească și mai mult. Am înțeles limpede aseară că asta a ascuțit și mai tare dușmănia lui Provis.

— Aș vrea să știu precis, Herbert, dacă ți-a spus cînd s-au petrecut toate acestea.

— Precis ? Stai să-mi amintesc ce-a spus în privința asta. Vorba lui a fost „cam vreo douăzeci de ani și, mai bine zis, numai decît după ce m-am legat de Compeyson“. Cîți ani aveai cînd ai dat de el în cimitirul din satul vostru ?

— Cred că vreo șapte ani.

— Așa-i. Toate astea se întîmplaseră cu vreo trei-patru ani în urmă și spunea că i-ai amintit de fetița aceea care pierise atît de jalnic și care ar fi fost cam de vîrsta ta.

— Herbert, spusei eu repezit, după cîteva clipe de tăcere, cum mă vezi mai bine, la lumina ferestrei sau la lumina focului ?

— La lumina focului, răspunse Herbert, apropiindu-se din nou.

— Uită-te la mine.

— Mă uit, măi băiete.

— Pune mina pe mine.

— Pun mîna pe tine, măi băiete.

— Așa-i că nu ți-e teamă că am friguri sau că mi s-a zăpăcit mintea din cauza accidentului de aseară ?

— Nu, nu, măi băiete ! spuse Herbert, după ce mă cercetă cîtva timp. Ești cam tulburat, dar ești tot tu.

— Știu că sînt tot eu. Și află că omul pe care-l ascundem în casa de pe malul fluviului este tatăl Estellei !

CAPITOLUL LI

N-aș putea să spun ce planuri urmăream cînd mă înfierbîntasem așa tare pentru a descoperi și a dovedi legăturile de rudenie ale Estellei. Veți ve-

dea îndată că nu înțelegeam lucrurile prea lămurit, pînă cînd o minte mai înțeleaptă decît a mea nu mi le înfățișă așa cum erau.

Dar după ce Herbert și cu mine sfîrșirăm discuția noastră atît de importantă, simții cum o convingere înfrigurată îmi dă ghes să aflu șirul lucrurilor ; simții că nu trebuie să mă las pe tînjală, că trebuie să-l văd pe domnul Jagers și să descopăr adevărul adevărat. Mărturisesc că nu știu dacă mi se părea că fac toate acestea de dragul Estellei sau dacă eram bucuros să trec cîteva crîmpeie din atmosfera romantică care o învăluisese un timp atît de îndelungat și asupra omului a cărui viață mă privea îndeaproape. Poate că presupunerea din urmă este mai aproape de adevăr.

În orice caz, cu greu am putut fi oprit de a mă duce chiar în seara aceea pînă în Gerrard Street. Doar profețiile lui Herbert, care spunea că voi cădea la pat și nu voi mai fi bun de nimic tocmai acum, cînd viața fugarului nostru atîrna de noi, puseră frîu nerăbdării mele. Și numai cînd am înțeles ceea ce mi se repeta de nenumărate ori, că, întîmple-se ce s-o întîmpla, a doua zi mă voi duce la domnul Jagers, am rămas în cele din urmă liniștit acasă, lăsîndu-l pe Herbert să-mi îngrijească rănile. A doua zi, dis-de-dimineată, plecarăm împreună în oraș ; la întretăierea străzii Giltspur cu Smithfield l-am lăsat pe Herbert să se ducă în oraș, iar eu m-am îndreptat spre „Little Britain“.

La anumite date, domnul Jagers și domnul Wemmick treceau în revistă conturile biroului, verificau chitanțele și puneau lucrurile la punct. În acele zile Wemmick intra cu registrele și hîrțiile în odaia lui Jagers, în timp ce unul din funcționarii de sus cobora în biroul din față. Văzînd, în dimineata aceea, pe un astfel de funcționar în locul

lui Wemmick, înțelesei ce se petrecea ; dar nu-mi părea rău să-l gădesc pe domnul Jaggers în tovărășia lui Wemmick, căci astfel Wemmick putea să audă cu urechile lui că nu spun nimic compromițător la adresa lui.

Înfățișarea mea, cu o mină legată și cu manta aruncată pe umeri, era foarte prielnică pentru scopul pe care-l urmăream. Deși îi trimisese domnului Jaggers o scurtă dare de seamă asupra accidentului de cum mă întorsesem în oraș, de astă dată trebuia totuși să-i dau toate amănuntele ; și în aceste împrejurări neobișnuite, convorbirea noastră deveni mai puțin uscată, mai puțin aspră și supusă regulilor evidenței, ca de obicei. În timp ce eu zugrăveam dezastrul, domnul Jaggers stătea, după cum îi era obiceiul, în fața focului. Wemmick ședea sprijinit pe spătarul scaunului, cu ochii la mine, cu mâinile în buzunarele pantalonilor și cu tocul așezat orizontal în gura lui ca o cutie de scrisori. Cele două busturi grosolane, nedespărțite în mintea mea de orice demers oficial, păreau că se întreabă, înfierbântate, dacă nu cumva în odaie miroase a ars.

După ce mi-am terminat povestirea și ei au sfârșit cu întrebările, am scos autorizația domnișoarei Havisham de a primi nouă sute de livre pentru Herbert. Când îi înmînai tăblițele, ochii domnului Jaggers se înfundară și mai adînc în cap, dar i le întinse lui Wemmick, dîndu-i instrucțiuni să elibereze un cec pentru a fi iscălit. În timp ce se îndeplineau aceste formalități, eu mă uitam la Wemmick, care scria, iar domnul Jaggers se uita la mine, legănîndu-se tot timpul pe ghețele lui lustruite.

— Imi pare rău, Pip, spuse el, în timp ce băgam cecul iscălit de el în buzunar, că nu facem nimic pentru dumneata.

— Domnișoara Havisham a avut bunăvoința să mă întrebe, spusei eu, dacă poate face ceva pentru mine, și eu i-am răspuns : „Nu !”

— Omul ar trebui să-și cunoască interesul, spuse domnul Jaggers.

Și văzui că buzele lui Wemmick schițează cuvintele : „Avere portativă”.

— Eu nu i-aș fi răspuns „nu” dacă-aș fi fost în locul dumatăle, spuse domnul Jaggers ; dar fiecare om trebuie să-și cunoască interesele lui mai bine ca ale altuia.

— Interesul fiecărui om, spuse Wemmick, aruncînd o privire plină de reproș, este „averea portativă”.

Deoarece mi se părea că sosise momentul cînd trebuia să spun ceea ce-mi stătea pe suflet, începui, întorcîndu-mă către domnul Jaggers :

— Totuși, am cerut ceva domnișoarei Havisham, domnule Jaggers. I-am cerut să-mi dea cîteva informații cu privire la fiica ei adoptivă, și mi-a spus tot ce-a știut.

— Adevărat ? spuse domnul Jaggers, aplecîndu-se să-și privească ghețele și apoi îndreptîndu-se din nou. Ha ! Nu cred că eu aș fi făcut la fel dacă aș fi fost în locul domnișoarei Havisham, dar ea trebuie să-și cunoască mai bine interesele.

— Dar eu știu mai mult despre copilul adoptiv al domnișoarei Havisham, domnule Jaggers. Știu cine e mama copilului.

Domnul Jaggers se uită întrebător la mine și repetă :

— Mama ?

— Am văzut-o pe mama Estellei în ultimele trei zile.

— Da ? spuse domnul Jagers.

— Poate că știu mai mult din povestea Estellei decît știți și dumneavoastră, spusei eu. Știu, de asemenea, cine-i tatăl ei.

O șovăială în purtarea domnului Jagers — care era prea stăpînit ca să-și schimbe purtarea, dar nu se putu împiedica de a fi cuprins de un simțămînt de nesiguranță, plină de încordare și de abia văzută — mă încredință că el nu știa cine e tatăl. Bănuisem aceasta din vorbele lui Provis (așa cum le redase Herbert), care spusese că se ținuse în întineric în timpul procesului ; spusele acestea le legasem de ceea ce știam eu, anume că Provis nu devenise clientul domnului Jagers decît cu patru ani mai tîrziu, cînd n-ar fi avut nici un motiv să se dea pe față. Dar, în timp ce înainte nu puteam fi sigur de neștiința domnului Jagers, acum eram pe deplin convins.

— Așa ! Va să zică îl cunoști pe tatăl tinerei doamne, Pip ? întrebă domnul Jagers.

— Da, răspunsei eu, numele lui este Provis și e din New South Wales.

Pînă și domnul Jagers tresări la auzul acestor cuvinte. Era cea mai ușoară tresărire care-i putea scăpa unui om, dar fu înăbușită cu grijă și oprită curînd ; totuși, domnul Jagers tresări, deși făcu așa ca tresăririle lui să pară că ține de mișcarea cu care-și scotea batista din buzunar. N-aș putea să spun cum a primit Wemmick această veste, căci mi-era teamă să mă uit la el în clipa aceea, ca nu cumva ochii pătrunzători ai domnului Jagers să descopere că între Wemmick și mine existase o înțelegere necunoscută de el.

— Și pe ce bază pretinde Provis acest lucru ?
întrebă domnul Jaggers cu multă răceală în glas,
oprindu-și batista la jumătatea drumului spre nas.

— El nu pretinde nimic, spusei eu, nici n-a pretins vreodată, fiindcă nu știe și nici nu bănuiește măcar că fata lui e în viață.

De data aceasta, batista cea atotputernică dădu greș. Răspunsul meu fusese atît de neașteptat, încît domnul Jaggers virî batista înapoi în buzunar, fără să desăvîrșească mișcarea obișnuită, apoi își încrucișă brațele și se uită aspru și încordat spre mine, deși fața îi era neclintită.

I-am povestit ce știam și i-am spus de unde știam toate astea ; atîta doar că l-am lăsat să-și închipuie că știu de la domnișoara Havisham ceea ce, de fapt, știam de la Wemmick. În privința aceasta, eram, de altfel, foarte grijuliu. Și nici nu m-am uitat spre Wemmick înainte de a sfîrși tot ce aveam de spus și înainte de a înfrunța citva timp, în tăcere, privirea domnului Jaggers. Cînd, în cele din urmă, mî-am întors ochii spre Wemmick, am văzut că-și scosese tocul din cutia de scrisori și că era foarte absorbit de masa din fața lui.

— Ha ! făcu domnul Jaggers, în cele din urmă, îndreptîndu-se spre hîrțiile de pe masă. La ce punct ajunsese cînd a sosit domnul Pip ?

Nu puteam îngădui să fiu dat afară în felul acesta, așa încît l-am rugat cu patimă, ba chiar cu indignare, să se poarte cu mine mai sincer, mai bărbătește. I-am amintit de speranțele mele neîntemeiate de care mă lăsasem amăgit, de timpul îndelungat cît duraseră aceste speranțe și de descoperirea pe care o făcusem și l-am făcut să înțeleagă primejdia care mă amenința. I-am arătat că merit, fără îndoială, puțină încredere din partea lui în

schimbul mărturisirii pe care tocmai i-o făcusem. I-am spus că nu-l învinuiesc, că nu-l bănuiesc și nici nu sînt lipsit de încredere față de el, dar că vreau să aflu de la el dacă spusele mele erau adevărate. Și că, dacă m-ar întreba de ce voiam să aflu acest lucru de la el și de ce credeam că am dreptul să-i cer asta, îi voi răspunde — măcar că el nu se prea sinchisea de vise atît de nesăbuite — îi voi răspunde că o iubisem pe Estella de o vreme îndelungată și din toată inima, că, deși o pierdusem și aveam să trăiesc de acum încolo o viață searbădă, tot ceea ce o privea pe ea mi-era mai apropiat și mai drag decît orice pe lume. Și văzînd că domnul Jagers e tot atît de liniștit și de tăcut ca înainte, și parcă la fel de neînduplecat, m-am întors spre Wemmick și i-am spus :

— Wemmick, știu că ești un om bun la inimă. Am văzut cît de plăcută ți-e casa, ți-am văzut bătrînul tată și cunosc chipul nevinovat, vesel și glumeț în care te recreezi după munca profesională. Și te rog din tot sufletul să pui o vorbă bună pentru mine la domnul Jagers și să-l faci să înțeleagă că, avînd în vedere împrejurările, ar trebui să fie mai deschis cu mine.

N-am văzut niciodată doi oameni privindu-se mai ciudat decît se priviră domnul Jagers și Wemmick după apostrofa mea. La început mă fulgeră o presimțire că Wemmick va fi numaidecît dat afară din slujbă, dar presimțirea mea se stinse cînd îl văzui pe domnul Jagers destinzîndu-și fața într-un fel de zîmbet și pe Wemmick prinzînd curaj.

— Ce-s poveștile astea ? întrebă domnul Jagers. Cu un tată bătrîn și cu lucruri vesele și glumețe ?

— Ei ! răspunse Wemmick. Ce importanță are dacă nu le aduc aici cu mine ?

— Pip, spuse domnul Jaggers, punîndu-mi mîna pe braț și zîmbînd deschis, omul ăsta trebuie să fie cel mai viclean șarlatan din Londra !

— Nici vorbă, răspunse Wemmick, prinzînd din ce în ce mai mult curaj. Și, de altfel, cred că dumneavoastră sînteți al doilea.

Și din nou schimbară privirile acelea ciudate de adineauri, fiecare temîndu-se să nu fie prins în cursă de celălalt.

— Dumneata ai o casă plăcută ? spuse domnul Jaggers.

— Din moment ce n-are nici un amestec cu slujba, răspunse Wemmick, poate fi și plăcută. Mă uit la dumneavoastră, domnule Jaggers, și nu m-aș mira dacă și dumneavoastră ați plănuî să aveți o casă plăcută într-o bună zi, cînd vă veți simți oboșit de atîta muncă.

Domnul Jaggers dădu de vreo două-trei ori din cap, pentru trecut, și apoi scoase un adevărat oftăt.

— Pip, spuse el, să nu vorbim despre „vise nesăbuite“ ; dumneata trebuie să știi mai mult despre lucrurile astea decît mine, căci experiența dumitale e mai proaspătă. Dar să vorbim despre cealaltă poveste. Să-ți prezînt un caz. Bagă de seamă ! Eu nu recunosc drept adevărat nimic din cele ce-ți spun acum.

Așteptă să declar cum că înțelesesem că-mi atrăsese atenția asupra faptului că nu recunoaște nimic.

— Și acum, Pip, spuse domnul Jaggers, să luăm un caz. Să luăm cazul că o femeie, care s-ar afla în împrejurările pe care le-ai zugrăvit, și-ar ține copilul ascuns și ar fi silită să-i împărtășească acest lucru sfătuitorului ei legal, după ce el a făcut-o să înțeleagă că, în interesul apărării ei, trebuie să afle cum stau lucrurile cu copilul. Să luăm cazul că, în același timp, omului acestuia i s-a încredin-

țat misiunea de a găsi un copil pentru o doamnă bogată și trăsniță, care vrea să-l înfieze și să-l crească.

— Vă urmăresc, domnule Jaggars.

— Să luăm cazul că omul acesta ar trăi într-o lume rea și că tot ce știe el despre copii este că se nasc în număr mare și sînt sortiți pieirii. Să luăm cazul că ar vedea adesea copii judecați în chip solemn la curtea criminală, în văzul tuturor, să luăm cazul că omul ar ști că acești copii sînt de obicei aruncați în închisori, bătuți, duși de ici-colo, părăsiți, azvîrlîți dintre oameni, buni, din toate punctele de vedere, pentru spînzurătoare, căreia de altfel, îi sînt pînă la urmă sortiți. Să luăm cazul că aproape în toți copiii pe care meseria îi dă prilejul să-i vadă zilnic n-ar vedea altceva decît niște icre, din care vor ieși peștii ce vor fi prinși în plasele lui, pentru a fi urmăriți, apărați, puși să jure fals, pentru a rămîne orfani, pentru a fi chinuți într-un fel sau altul.

— Da, domnule Jaggars, vă urmăresc.

— Să luăm cazul, Pip, că omul acesta s-ar afla în fața unui copilăș drăguț din grămadă asta de copii, care ar putea fi scăpat, pe care tatăl îl crede mort și cu privire la moartea căruia nu îndrăznește să facă vîlvă ; și, cu privire la copilul acesta, avocatul are puterea să-i spună mamei : „Știu ce-ai făcut și cum te-ai purtat. Lucrurile s-au petrecut așa și așa și ai făcut ce-ai făcut ca să înlături orice bănuială. Te-am dibuit, și acum îți spun : Desparte-te de copil, căci altfel voi fi nevoit să-l scot la iveală, și copilul va fi scos la iveală. Încredințază-mi mie copilul, și eu voi face tot ce-mi stă în putință ca să te scot la liman. Dacă scapi tu, scapă și copilul ; dacă tu ești pierdută, copilul tot scapă.“

Să zicem că așa s-a întâmplat și că femeia a fost achitată.

— Vă înțeleg foarte bine.

— Înțelegi că nu recunosc nimic din tot ce-ți spun ?

— Înțeleg că nu recunoașteți nimic.

Și Wemmick repetă :

— Nu recunoașteți nimic.

— Să luăm cazul, Pip, că minia și groaza de moarte au zdruncinat puțin mintea femeii și că, de îndată ce s-a văzut liberă, s-a simțit prea înspăimântată de lume și a venit la omul acesta, ca să-i ceară adăpost. Să zicem că el a primit-o și că stăpînea firea ei sălbatică și minioasă ori de cîte ori o vedea pe cale să izbucnească, folosindu-se de vechea lui putere asupra ei. Înțelegi cazul acesta închipuit ?

— Foarte bine.

— Să ne închipuim că fetița a crescut și că s-a căsătorit pentru bani. Că mama-ei mai este încă în viață. Că tatăl mai este și el în viață, că părinții trăiesc la atîtea mile, atîția furlongi¹, atîția iarzi depărtare unul de celălalt, fără să știe unul de altul. Că taina a rămas taină, doar atît că ți-a ajuns și dumitale la ureche. Să privim cu multă atenție cazul acesta din urmă.

— Îl privesc.

— Îl rog pe Wemmick să privească și el cu foarte multă atenție acest caz.

Și Wemmick spuse :

— L-am privit.

— De dragul cui ai da taina pe față ? De dragul tatălui ? Nu cred că s-ar purta mai frumos cu

¹ *Furlong* — măsură pentru lungimi, în Anglia, echivalentă cu 201,17 m.

mama fetei. De dragul mamei ? Cred că, după ce a făcut o faptă ca a ei, se află mai în siguranță acolo unde e acum. De dragul fetei ? Nu prea cred că i-ar folosi să descopere cine îi sînt părinții, ca să-l informeze și pe soțul ei și să fie tîrîtă înapoi în mizerie, după o evadare de douăzeci de ani, care părea că va ține toată viața. Și să mai adăugăm cazul că dumneata, Pip, ai fi îndrăgoștit de fată și că ai fi făcut din ea eroina „viselor aceloră ne-săbuite“, care, mai devreme sau mai tîrziu, cuprind mințile mai multora decît îți poți închipui ; și crede-mă, Pip, că mai bine ai face — și ai fi făcut-o, cu siguranță, dacă te-ai fi gîndit serios — mai bine ai face să-ți retezi mîna stîngă, aceea pe care o ai bandajată, cu mîna dreaptă, care-i bandajată și ea, și apoi să-i dai lui Wemmick toporul, ca să ți-o rezeze și pe aceea.

Eu mă uitam la Wemmick, a cărui față era foarte gravă. Își duse, cu multă gravitate, degetul arătător la buze. Eu am făcut la fel. Și domnul Jaggars a schițat și el aceeași mișcare.

— Ei, Wemmick, spuse domnul Jaggars, reluîndu-și felul lui obișnuit de a fi, la ce punct ajunseseam cînd a intrat domnul Pip ?

Stăteam la o parte, în timp ce ei lucrau, și văzui că, de cîteva ori, schimbare între ei privirile acelea ciudate pe care le schimbaseră și înainte ; doar că acum fiecare bănuia — ca să nu spun știa — că se arătase în fața celuilalt într-o lumină neprielnică, neprofesională. Din pricina aceasta cred că erau acum neîndurători unul față de celălalt ; domnul Jaggars se purta ca un adevărat dictator, iar Wemmick se apăra cu încăpăținare ori de cîte ori se ivea vreun punct fie el cît de neînsemnat care nu era lămurit. Nu-i văzusem niciodată atît de duș-

mănoși unul cu altul ; căci, de obicei, se împăcau foarte bine.

Dar, din nefericire, se simțiră amîndoi ușurați la apariția foarte potrivită a lui Mike, clientul cel cu căciula de blană, care avea obiceiul să-și șteargă nasul cu mîneca hainei și pe care îl văzusem în camera aceea în prima zi a sosirii mele. Acest individ, care părea că se află mereu în încurcătură (ceea ce la „Little Britain“ se numea Newgate) fie că era vorba despre el, sau despre un membru al familiei lui, aduse vestea că fiica lui cea mai mare fusese ridicată, deoarece era bănuită că furase ceva dintr-o prăvălie. În timp ce el îi împărtășea această știre dureroasă lui Wemmick, căci domnul Jaggers stătea dictatorial în fața focului, fără să ia parte la dezbateri, o lacrimă străluci în ochii lui Mike.

— Ce-i cu dumneata ? întrebă Wemmick, neșpus de indignat. Ce, ai venit să te smiorcăi aici ?

— N-am venit pentru asta, domnule Wemmick.

— Ba da ! spuse Wemmick. Cum îndrăznești ? Dacă nu ești în stare să vii fără să dai apă la șoareci, înseamnă că nu te afli într-o stare demnă de biroul nostru. Ce înseamnă asta ?

— Nu poate omul să fie mereu stăpîn pe sentimentele lui, domnule Wemmick, se apăără Mike.

— Pe ce ? întrebă Wemmick cu un glas sălbatic. Ia mai spune o dată !

— Uite ce-i, măi omule, spuse domnul Jaggers, făcînd un pas înainte și arătînd ușa cu degetul. Ieși din biroul ăsta ! Aici n-avem ce face cu sentimentele. Ieși !

— Bine ți-a făcut, spuse Wemmick. Ieși afară !

Așa că bietul Mike se retrase umil, iar domnul Jaggers și cu Wemmick, care reveniseră la buna lor înțelegere, se apucară cu puteri noi de lucru, de parcă tocmai s-ar fi ridicat de la masă.

De la „Little Britain“ mă îndreptai, cu cecul în buzunar, spre fratele domnișoarei Skiffins, contabilul, și fratele domnișoarei Skiffins, contabilul, se duse de-a dreptul la biroul lui Clarriker și mi-l aduse pe acesta, prilejuindu-mi mulțumirea de a încheia înțelegerea. Era singurul lucru bun și singurul lucru întreg pe care-l făceam de când primisem vestea despre marile speranțe care mă așteptau.

Cu acest prilej, Clarriker mă înștiință că treburile mergeau din ce în ce mai bine și că, în curînd, va fi în stare să deschidă o mică sucursală în Orient, care era foarte trebuincioasă pentru extinderea afacerii, și că Herbert, în noua lui calitate de asociat, va părăsi țara și va lua asupra lui sarcina de a conduce sucursala; aflai astfel că ar fi trebuit să mă pregătesc pentru despărțirea de prietenul meu în momentul cînd treburile mele mergeau mai prost. Căci acum mi se părea că ultima ancoră se desprindea și că, în curînd, voi fi un om tîrit de vînturi și de valuri.

Dar răsplata mă aștepta în bucuria cu care Herbert se va întoarce într-o seară acasă și-mi va povesti despre toate aceste schimbări, fără să-și închipuie că nu-mi spune nici o noutate, și-mi va zugrăvi tablouri fantastice despre cum o va duce el pe Clara Barley în țara celor *O mie și una de nopți* și despre cum voi veni și eu la ei (desigur cu o caravană de cămile) și cum ne vom duce cu toții la gurile Nilului, ca să vedem tot felul de minunății. Fără să mă umflu prea mult în pene cu privire la rolul pe care aveam să-l joc în aceste planuri strălucite, simțeam că drumul lui Herbert e pe cale de a se lumina și că bătrînul Bill Barley

n-avea decît să se hrănească mai departe cu rom și cu piper, căci fata lui se va căpătui bine.

Eram acum în luna martie. Deși brațul meu stîng nu dădea nici un fel de simptome îngrijorătoare, vindecarea dură totuși vreme îndelungată, timp în care nu putui să-mi îmbrac nici o haină. Brațul drept se vindecase destul de bine ; se mai resimțea încă de pe urma celor întîmplate, dar mă puteam folosi de el.

Într-o luni dimineată, în timp ce Herbert și cu mine luam gustarea, am primit prin poștă următoarea scrisoare de la Wemmick :

„Walworth. Arde scrisoarea de îndată ce ai citit-o. La începutul săptămîinii, sau chiar miercuri, ai putea să încerci ceea ce știi că trebuie să faci, dacă te simți în stare. Acum arde scrisoarea.“

După ce i-am arătat scrisoarea lui Herbert, am aruncat-o în foc, dar nu înainte de a o învăța pe dinafară, apoi am început să ne gîndim la ceea ce aveam de făcut. Căci, fără îndoială, faptul că eu eram invalid nu putea fi trecut cu vederea.

— M-am gîndit de nenumărate ori la asta, spuse Herbert, și cred că am găsit o cale mai bună decît aceea de a închiria un vîslaș de pe Tamisa. Să-l luăm pe Startop. E băiat bun, e priceput, ține la noi și e curajos și cinstit.

Și eu mă gîndisem, de altfel, de cîteva ori la Startop.

— Dar ce-ai să-i spui, Herbert ?

— Nu-i nevoie să-i spunem decît foarte puțin. Lasă-l să creadă că e vorba de o toană de-a noastră; pe urmă spune-i că ai motive urgente pentru care trebuie să-l sui pe Provis pe vapor și să-l scoți din țară. Pleci și tu cu el ?

— Unde ?

De cite ori mă gîndisem cu neliniște la lucrul acesta, mi se păruse că n-are nici o însemnătate portul spre care ne vom îndrepta. Hamburg, Rotterdam, Anvers — locul n-avea mare importanță din moment ce se afla departe de Anglia. Oricare vas străin care ne ieșea în cale și voia să ne ia era bun. Îmi pusesem în gînd să-l duc departe, spre gura fluviului, cu barca ; desigur voiam să-l duc mult dincolo de Gravesend¹, care era un loc primejdios dacă erai pus sub urmărire, mai ales atunci cînd existau bănuieli. Deoarece vasele străine părăseau de obicei Londra în timpul fluxului, planul nostru era să coborîm fluviul înaintea fluxului și să așteptăm într-un loc liniștit pînă cînd ne vom putea aciua pe un vapor. Momentul cînd vom ajunge la locul unde aveam de gînd să ne îmbarcăm putea fi socotit, cu o mică aproximație, dacă făceam cercetări dinainte.

Herbert încuviință planul meu și, îndată după gustarea de dimineată, plecarăm, cu gîndul să purcedem la cercetări. Aflarăm că un vas care pleca spre Hamburg era cel mai potrivit pentru scopul nostru, și gîndurile mi se îndreptară mai ales spre vasul acesta. Dar ne însemnarăm și celelalte vase care trebuiau să părăsească Londra cu același flux și eram foarte mulțumiți, căci cunoșteam construcția și pavilionul fiecăruia din ele. Apoi ne despărțirăm pentru cîteva ore ; eu făcui rost de pașapoartele de care aveam nevoie, iar Herbert se duse acasă la Startop. Amîndoi duserăm la bun sfîrșit ceea ce ne propusesem, fără nici o piedică, și cînd ne întîlnirăm din nou la ora 1. declararăm că totul fusese făcut. În ceea ce mă privea, aveam pașapoartele asupra mea ; Herbert îl văzuse pe Star-

¹ Oraș pe Tamisa.

top, și acesta era mai mult decît bucuros să ia și el parte la plimbarea noastră.

Ei doi aveau să vîslească — așa hotărîrăm — și eu voi sta la cîrmă, iar Provis va sta liniștit. Deoarece nu urmăream să înaintăm iute, drumul avea să dureze destul. Hotărîrăm ca Herbert să nu se întoarcă acasă pentru masa de seară înainte de a se duce la Mill Pond Bank ; că a doua zi, marți, nu trebuia să se mai ducă de loc seara pe acolo ; că trebuia să-i spună lui Provis să coboare scările din fața casei, miercuri, în clipa cînd ne va vedea apropiindu-ne, și nu mai înainte ; că tot ce era de pus la cale cu Provis trebuia făcut de luni seara ; și că pînă cînd se va urca în barca noastră nu mai trebuia să avem nici un fel de legătură cu el.

După ce înțeleseserăm amîndoi cum trebuie aplicate aceste măsuri de prevedere, eu mă întorsei acasă.

Cînd am descuiat ușa de la intrare, am găsit în cutia de scrisori o epistolă care-mi era adresată ; era foarte murdară, dar destul de bine scrisă. Fusese adusă de cineva (desigur în timpul cît lipsisem de acasă), și cuprinsul ei era următorul :

„Dacă nu ți-e teamă să vii pînă în țara mlaștinilor astă-noapte, sau mîine, la ora 9, la casa stăvilărilor de lîngă varniță, ai face bine să vii. Dacă vrei să afli lămuriri cu privire la unchiul dumitale Provis, ai face bine să vii fără întîrziere și să nu spui nimănui nimic. Trebuie să vii singur. Adu scrisoarea cu dumneata.“

Mintea îmi era destul de împovărată și înainte de primirea acestei scrisori. Nu știam ce trebuie să fac.

Și lucrul cel mai rău era că trebuia să mă hotărîsc numaidecît, căci altfel aș fi pierdut diligența de după-amiază, care m-ar fi dus tocmai bine ca să ajung la timp. A doua zi seara nu putea fi vorba-

de plecare, căci ar fi fost prea aproape de ziua hotărîită pentru fugă.

Afară de aceasta, după cîte îmi închipuiam eu, lămuririle făgăduite puteau să aibă înriuriri însemnate asupra fugii noastre.

Chiar dacă aş fi avut destul timp de gîndire, cred că tot m-aş fi dus. Dar cum n-aveam aproape de loc — ceasul îmi spunea că diligenţa trebuie să plece într-o jumătate de oră — am luat hotărîrea să pornesc numaidecît. Desigur că nu m-aş fi dus dacă scrisoarea n-ar fi pomenit de unchiul Provis. După scrisoarea lui Wemmick şi pregătirile înfrigate din dimineaţa aceea, aluzia din scrisoare apăsa greu în talerul balanţei.

E atît de greu să prinzi cuprinsul unei scrisori atunci cînd eşti grăbit, încît am fost nevoit să recitesc de două ori epistola aceasta mişterioasă pînă cînd porunca de a păstra taina îmi pătrunse în chip mecanic în minte. Am consimţit să mă supun în acelaşi chip mecanic şi am smîngălit cîteva cuvinte cu creionul pentru Herbert, în care îi spuneam că, deoarece trebuie să părăsesc în curînd ţara, fără să ştiu pentru cît timp, mă hotărisem să mă duc în goană pînă la domnişoara Havisham şi înapoi, ca să aflu cum îi merge cu sănătatea. De-abia am avut timp să-mi iau mantaua, să încui casa şi s-o pornesc spre oficiul de trăsuri, scurînd calea pe nişte drumuri lăturalnice. Dacă aş fi luat o trăsură şi aş fi mers pe străzile din centru, aş fi ajuns prea tîrziu ; dar apucînd calea aceasta, am prins diligenţa în clipa în care ieşea din curtea hanului. Eram singurul călător dinăuntrul diligenţei, şi cînd mi-am venit puţin în fire, m-am trezit înfundat în paie pînă la genunchi.

Fiindcă, într-adevăr, din clipa în care primisem scrisoarea îmi ieşisem din fire ; scrisoarea mă ză-

păcise de tot, mai ales după zorul din timpul dimineții. Fusesem tare zorit și zăpăcit în dimineața aceea, căci, deși așteptam de atîta timp răspunsul lui Wemmick, semnalul lui fusese totuși o surpriză. Și acum mă cuprinsese mirarea că mă aflu în diligență și începui să mă îndoiesc dacă motivele pentru care mă aflu aici erau destul de serioase și să mă întreb dacă să nu sar numaidecît afară, să mă întorc acasă și să-mi dovedesc că nu trebuie să mă iau după bilete anonime. Într-un cuvînt, trecui prin toate acele faze de contrazicere și nehotărîre de care cred că puțini oameni grăbiți sînt străini. Totuși, faptul că scrisoarea pomenea de numele lui Provis mi se părea mai presus de toate. Judecam așa cum judecasem și înainte — fără să-mi dau seama dacă acest fel de a gîndi se poate numi judecată — și anume că, dacă i s-ar întîmpla vreun rău din pricină că nu m-am dus, nu mi-aș ierta-o niciodată !

Se întunecă înainte ca diligența să ajungă la destinație, și călătoria mi se părea lungă și pîsăomîrită, căci eram înăuntru și nu puteam să văd mai nimic, iar la aer nu puteam să ies fiindcă nu mă simțeam în stare. Deoarece mă feream să mă arăt la „Mistrețul albastru“, m-am oprit în partea de jos a orașului, la un han care nu se bucura de o faimă chiar atît de mare, și am cerut să mi se dea ceva de mîncare. Între timp m-am dus la „Satis“ și m-am interesat de domnișoara Havisham ; era încă foarte bolnavă, deși lumea socotea că îi merge ceva mai bine.

Hanul unde coborîsem eu ținea pe vremuri de o veche mănăstire, și odaia în care am luat masa era mică și în opt colțuri, ca o cristelniță. Fiindcă nu eram în stare să-mi tai mîncarea, hangiul, un bă-

trîn cu capul pleşuv, îmi făcu serviciul acesta. Intrară astfel în vorbă, şi el avu bunătaţea să mă cinstească cu povestea vieţii mele, bineînţeles neuitînd amănuntul foarte popular că Pumblechook fusese primul meu binefăcător şi făuritorul averii mele.

— Îl cunoşti pe tînărul ăsta ? întrebai eu.

— Dacă îl cunosc ? spuse hangiu! De cînd era un pumn de om !

— Şi se întoarce vreodată prin ţinut ?

— Da, se întoarce, răspunse hangiu!, şi se duce, din cînd în cînd, la prietenii lui cei sus-puşi, dar omului care l-a ridicat îi dă cu piciorul.

— Cine-i omul acela ?

— Cel despre care vorbesc, spuse hangiu!, domnul Pumblechook.

— Şi tot atît de nerecunoscător se poartă şi cu alţii ?

— S-ar purta el dac-ar putea, răspunse hangiu!, dar nu poate. Şi de ce ? Fiindcă numai Pumblechook e cel care l-a ajutat.

— Aşa spune Pumblechook ?

— Dacă spune aşa ?! răspunse hangiu!. Nu-i nevoie să spună !

— Dar spune ?

— Cred că i s-ar acri singele în vine omului care l-ar auzi vorbind despre asta, spuse hangiu!.

Eu mă gîndeam : „Totuşi, tu, dragă Joe, tu nu vorbeşti niciodată despre asta. Tu, care ai îndurat atîta şi eşti atît de iubitor, tu nu te plîngi niciodată. Şi nici tu, blîndă Biddy !“

— V-a pierit şi pofta de mîncare de cînd cu accidentul, spuse hangiu! uitîndu-se la braţul meu bandajat, ascuns sub haină. Încercaţi o bucăţică mai fragedă.

— Nu, mulțumesc, răspunsei eu, întorcîndu-mă, gînditor, cu fața la foc. Nu mai pot minca. Poți să strîngi.

Niciodată nu fusesem mai dureros izbit de nerecunoștința mea față de Joe ca acum, datorită lui Pumblechook, lăudărosul acela fără de rușine. Cu cît era el mai fățarnic, cu atît îl vedeam pe Joe mai cîstit; cu cît era el mai josnic, cu atît îl vedeam pe Joe mai nobil.

Inima mi-era adînc umilită, și pe bună dreptate, în răstimpul de-o oră și mai bine pe care îl petrecui, dus pe gînduri, în fața focului. Bătăile ceasului mă treziseră din visare, dar starea de tristețe și remușcare în care căzusem nu mă părăsi; m-am sculat, mi-am prins pelerina în jurul gîtului și am ieșit din han. Înainte de a ieși, căutasem scrisoarea prin buzunare, ca să-mi mai arunc o dată ochii asupra celor scrise, dar n-o găsisem și mă supăra gîndul că o scăpasem în paiele din diligență. De altfel, știam foarte bine că locul întîlnirii era căsuța stăvilărilor de lingă varniță, în țara mlaștinilor, iar ora întîlnirii era 9. Și fiindcă n-aveam timp de pierdut, m-am îndreptat de-a dreptul spre țara mlaștinilor.

CAPITOLUL LIII

Era o noapte întunecoasă, deși, cînd trecui de ogoarele comunale și intrai în mlaștini, răsărea luna plină. Dincolo de linia neagră a mlaștinilor se vedea o fișie luminoasă de cer, care de-abia cuprindea luna mare și roșie. După cîteva clipe, luna ieși din cîmpul acela luminos și se furișă printre grămezile de nori.

Bătea un vînt jalnic, și mlaștinile erau înfricoșătoare. Un străin le-ar fi găsit respingătoare, și chiar eu îmi simțeam inima atît de grea, încît mă cuprinsese dorința de a mă înapoia. Dar cunoșteam bine mlaștinile și aș fi nimerit drumul chiar și pe o noapte mai întunecoasă, așa că, o dată ajuns acolo, n-aveam de ce să mă întorc. Am pornit deci mai departe, împotriva dorinței mele, așa cum venisem și pînă acolo.

Drumul pe care pornii nu ducea spre vechea mea casă și nici nu era drumul pe care îi urmărisem pe pușcăriasi. Mergeam cu spatele spre galerele îndepărtate, și cînd mă uitam peste umăr, vedeam luminile acelea de demult, de pe fișia de nisip. Cunoșteam varnița tot atît de bine ca și vechile fortificații, dar ele erau așezate la o depărtare de multe mîle una de alta, așa că, dacă în noaptea aceea ar fi ars o luminiță în fiecare din aceste două puncte, între cele două pete luminoase s-ar fi întins o lungă fișie de orizont albicios.

La început am fost silit să închid în urma mea cîteva porțițe și să mă opresc din cînd în cînd, în timp ce vitele, care se odihneau pe poteci, se sculau și se îndepărtau, bijbiind prin ierburi și trestii. Dar, după cîtva timp, în fața mea se deschise o cîmpie netedă.

A mai trecut o jumătate de oră pînă ce m-am apropiat de varniță. Varul ardea mocnit, cu un miros înăbușitor, dar focul fusese aprins și lăsat în părăsire, căci nu se vedea nici urmă de lucrător prin apropiere. Alături se afla o carieră mică de piatră. Aceasta era chiar în drumul meu, și, după uneltele și roabele care erau împrăștiate pe acolo, îmi dădui seama că în ziua aceea se lucrase la carieră.

Cînd am ieșit din această scobitură — căci pe aici trecea poteca plină de hîrtoape — și m-am aflat din nou la nivelul mlaștinilor, am văzut o luminiță în casa stăvilarului. Am grăbit pasul și am ciocănit în ușă. În timp ce așteptam un răspuns, mă uitam în jurul meu ; văzui că stăvilarul era părăsit și rupt, că baraca aceea de lemn, cu acoperișul de țiglă, nu va mai fi în stare să se împotrivească multă vreme vînturilor, dacă era cumva în stare de așa ceva chiar și acum, că noroiul și malul erau acoperite cu var și că aburii înăbușitori care ieșeau din cuptor șerpuiiau spre mine ca niște năluci. Dar nu răspunse nimeni, și bătui din nou în ușă. Nici de data asta nu primii vreun răspuns și încercai clanța.

Sub mîna mea clanța sări în sus, și ușa se deschise. Mă uitai înăuntru și văzui o luminare aprinsă pe masă, o bancă și o saltea întinsă pe un pat cu roțițe. Deoarece șus se vedea ferestruica unei mansarde, am strigat :

— E cineva acolo ?

Dar nu-mi răspunse nimeni. Apoi mă uitai la ceas și, văzînd că e trecut de 9, strigai din nou :

— E cineva acolo ?

Și fiindcă nici de data aceasta n-am primit răspuns, am ieșit afară pe ușă, neștiind ce să fac.

Începuse o ploaie deasă. Nevăzînd nimic altceva decît ceea ce văzusem și înainte, mă întorsei în casă și mă oprii în pragul ușii, privind afară, în noapte. În timp ce-mi spuneam că trebuie să fi fost cineva mai înainte în casă și că, pesemne, avea de gînd să se înapoieze, căci altfel n-ar fi lăsat lumînarea aprinsă, îmi trecu prin gînd să mă uit cît de lung era fitilul. Mă îndreptai spre luminare și tocmai puseseam mîna pe ea, cînd lumînarea se stinse din pricina unei zguduituri puternice și

înțelesei că fusesem prins într-un laț puternic, ce-mi fusese aruncat pe la spate.

— Ei, făcu o voce înăbușită, trăgînd o înjurătură, acum te-am prins !

— Ce-i asta ? strigai eu, zbătîndu-mă. Cine e ? Ajutor, ajutor, ajutor !

Nu numai că mîinile îmi fură lipite de coaste, dar apăsarea de pe brațul rănit îmi provoca dureri îngrozitoare. Uneori o mină puternică, alteori un piept de om voinic îmi apăsau gura, ca să-mi înăbușe țipetele, și eu mă zbăteam zadarnic, pe întuneric ; simteam o răsuflare fierbîntă în obraji, în timp ce eram legat burduf și împins la perete.

— Și acum, spuse glasul acela înăbușit, cu o nouă înjurătură, mai strigă o dată, că-ți închei numai decît socotelile !

Slăbit și amețit de durerea din braț, zăpăcit de mirare, dar dîndu-mi totuși seama cît de ușor putea fi pusă în aplicare amenințarea, mă lăsaî păgubaș, încercînd însă să-mi desfac cît de puțin brațul. Dar era prea strîns legat. Mă simțeam ca și cum brațul mi-ar fi fost ars și apoi l-ar fi pus cineva la fiert. Deodată, noaptea de afară dispăru și fu înlocuită printr-o beznă neagră, ceea ce mă făcu să înțeleg că omul închisese oblonul. După ce bijbii puțin prin întuneric, găsi cremenea și amnarul pe care le căuta și încercă să aprindă lumina. Eu îmi încordam vederea asupra scînteilor care cădeau și deasupra cărora omul sufla cît îl țineau plămînii, dar nu puteam vedea decît buzele lui și virful albăstrui al fitilului ; și pe acestea doar în scăpărări. Fitilul era umed — nici nu era de mirare — și scînteile se stingeau una după alta.

Dar omul nu era grăbit și lovi din nou amnarul de cremene. În timp ce scînteile scăpărau strălucitoare și dese în iurul lui, i-am văzut mîinile și în

chip nedeslușit fața și mi-am dat seama că omul ședea și se apleca deasupra mesei ; atît și nimic mai mult. Apoi văzui din nou buzele lui vinete suflînd peste fitil și, în cele din urmă, o licărire de lumină țîșni și mi-l arată pe Orlick.

N-aș fi putut spune pe cine căutam acolo. Dar pe el nu-l căutam. Cînd l-am văzut, am simțit că mă aflu într-un impas primejdios și mi-am ațintit ochii asupra lui.

Orlick aprinse liniștit lumînarea, apoi o îndepărtă, ca să mă poată vedea, și încrucișă brațele pe masă, cu ochii la mine. Descoperii că eram legat de o scară mare, așezată perpendicular pe podea, la cîtiva inci¹ depărtare de perete, care pesemne că era pusă acolo ca să te poți sui în podul de sus.

— Acum, spuse el, după ce ne măsurarăm cîtva timp unul pe altul, acum te-am prins.

— Dezleagă-mă. Lasă-mă să mă duc.

— A ! răspunse el. Te las să te duci. Te las să te duci în lună ! Te las să te duci spre stele ! Așteaptă să vină momentul !

— De ce m-ai ademenit să vin aici ?

— Nu știi ? spuse el, aruncîndu-mi o privire fioroasă.

— De ce te-ai repezit la mine pe întuneric ?

— Fiindcă am de gînd să fac totul singur. Un om păstrează o taină mai bine decît doi. O, vrăjmașule, vrăjmașule !

Cu brațele încrucișate pe masă, ca și cum și-ar fi îmbrățișat propriul său trup, mă privea cu o plăcere drăcească încît începui să tremur. În timp ce eu mă uitam la el în tăcere, Orlick întinse mîna spre colțul de lîngă el și ridică o pușcă, al cărei pat era bătut cu alamă.

¹ Inch — măsură pentru lungimi, egală cu 2,54 cm.

— Cunoști arma asta ? întrebă el, prefăcându-se că vrea să mă ochească. Știi unde ai mai văzut-o ? Vorbește, pui de lup !

— Da, răspunsei eu.

— Din cauza ta am pierdut slujba aceea. Din cauza ta. Vorbește !

— Ce altceva puteam să fac ?

— Tu ai făcut asta, și asta ar fi fost de ajuns chiar dacă n-ar fi fost și altele. Cum ai îndrăznit să te amesteci între mine și o femeie pe care o plăceam ?

— Când am făcut asta ?

— Când n-ai făcut asta ? Tu l-ai birfit întotdeauna pe bătrînul Orlick în fața ei.

— Tu singur te-ai birfit ; ți-ai meritat soarta. Nu ți-aș fi putut face nici un rău dacă nu ți l-ai fi făcut tu singur.

— Ești un mincinos ! Și-ai face tot ce ți-ar sta în puteri și ai cheltui oricîți bani ca să mă scoți din ținut, nu-i așa ? spuse el, repetînd cuvintele pe care i le spuseseam lui Biddy ultima oară cînd o văzusem. Acum să-ți mai dau o lămurire. Nici-odată n-ar fi meritat să mă scoți din ținut mai mult ca în noaptea asta. Da ! Chiar dacă te-ar costa de douăzeci de ori averea ta, chiar de-ai cheltui pînă la ultimul ban ! Și în timp ce-mi făcea amenințător semn cu mîna lui mare și mîriia ca un tigru, eu simțeam că spune adevărul.

— Ce-ai de gînd să faci cu mine ?

— Am de gînd, spuse el, izbind cu pumnul în masă și ridicîndu-se în picioare, pentru a da loviturii mai multă forță, am de gînd să-ți iau viața !

Se aplecă spre mine cu ochii holbați, își descleștă încet mîna și-și șterse buzele, ca și cum i-ar fi lăsat gura apă ; apoi se așeză din nou.

— De cînd erai copil ai stat mereu în calea bătrînului Orlick. Astă-noapte ai să ieși din calea lui. Nu mai vrea să audă de tine. Ești mort !

Simțeam că mă aflu la un pas de groapă. Timp de o clipă mă uitai înnebunit în jurul cursei în care eram prins, căutînd o scăpare ; dar nici gînd de așa ceva.

→ Mai mult decît atît, spuse el, încrucișîndu-și din nou mîinile pe masă ; nu vreau să rămînă nici o zdreanță de-a ta, nici un oscior de-al tău pe pămînt. Am să-ți arunc stîrvul în varniță — doi ca tine pot să duc pe umeri — și lumea n-are decît să creadă ce-o vrea, că toț n-o să afle nimic.

Cu o iuțeală nemaipomenită mintea mea își închipui toate urmările unei astfel de morți. Tatăl Estellei va crede că-l părăsisem, va fi prins, va muri învinuindu-mă ; pînă și Herbert se va îndoi de mine cînd va confrunta scrisoarea pe care i-o lăsasem cu faptul că nu mă'oprisem la poarta domnișoarei Havisham decît o clipă ; Joe și cu Biddy nu vor ști niciodată cît de rău m-a chinuit remușcarea în seara aceasta, nimeni nu va ști cît am îndurat, cît de sincer aveam de gînd să mă port, prin ce chinuri am trecut. Moartea care mă aștepta era îngrozitoare, dar mult mai îngrozitoare decît moartea era teama de a lăsa o amintire urîță în urma mea. Și gîndurile mele se urmau cu atîta iuțeală, încît mă vedeam disprețuit de generații care nu se născuseră — de copiii Estellei și de copiii acestora — toate în timp ce vorbele păcătosului aceluia nici nu-i zburaseră încă bine de pe buze.

— Și acum, pui de lup, spuse el, înainte de a te ucide ca pe o lighioană oarecare — că asta am de

gînd să fac și de aceea te-am legat butuc— vreau să mă mai uit la tine și să te mai împung puțin. Scîrnăvie !

Îmi trecuse prin gînd să mai strig o dată după ajutor, deși nimeni nu știa mai bine decît mine cît erau de pustii locurile acelea și cît de puțin puteai trage nădejde să capeți ajutor. Dar în timp ce el se desfăta privind-mă, o ură disprețuitoare îmi încheștă buzele. Mai întîi de toate, eram hotărît să nu mă rog de el și să mor împotrivindu-mă, oricît de slabe îmi erau puterile. Oricît îmi erau de împăcate gîndurile pe care le îndreptam spre ceilalți oameni, în clipa aceea îngrozitoare, oricît de umil mi-aș fi cerut iertare cerului, cum am și făcut, oricît de tare mi s-ar fi strîns inima la gîndul că nu-mi luasem și nici nu-mi puteam lua rămas bun de la cei ce-mi erau dragi, că nu le puteam da nici o lămurire și nici nu-i puteam ruga să le fie milă de greșelile mele păcătoase, totuși, dacă aș fi putut să-l ucid, măcar în clipa morții mele, aș fi făcut-o.

Băuse, și ochii îi erau roșii și tulburi. În jurul gîtului i se bălăbănea o sticlă de tinichea, așa cum i se bălăbănea, pe vremuri, legăturica în care-și aducea mîncarea și băutura. Orlick duse sticla la gură și sorbi cu nesaț ; simțeam mirosul spiritului, care-i înfierbînta obrajii.

— Pui de lup ! spuse el, încrucișîndu-și din nou brațele, să-ți spună bătrînul Orlick ceva. Tu ești de vină de tot ce i s-a întîmplat scorpiei de soră-ta !

Și, din nou, mintea mea refăcu într-o clipă, cu iuteala aceea neînchipuită, înainte măcar ca limba lui șovăielnică și înceată să fi rostit acele cuvinte, întregul atac asupra soră-mi, boala și moartea ei.

— Tu ești de vină, păcătosule ! spusei eu.

— Îți spun că tu ești, mulțumită ție s-a întîmplat, spuse el, ridicînd arma și izbind cu patul puștii aerul care ne despărțea. Am surprins-o pe la spate, cum te-am prins și pe tine astă-seară. Și i-am dat eu ei ! Am crezut c-a rămas moartă și, dacă s-ar fi aflat vreo varniță în apropiere, așa cum se află acum, n-ar mai fi rămas în viață. Dar nu bătrînul Orlick a fost de vină ; tu ai fost. Tu erai răsfățat, și el era ținut în frîu și bătut, așa-i ? Bătrînul Orlick ținut în frîu și bătut, ai ? ! Acum plătești ! Tu ești de vină, și acum plătești !

Mai luă o gură de băutură și deveni și mai fioros. Îmi dădeam seamă, după cum stătea aplecată sticla, că era aproape goală. Înțelegeam foarte bine că omul își face curaj cu ajutorul băuturii, ca să-mi vină mai ușor de hac. Știam că fiecare strop de băutură din sticlă era un strop din viața mea. Știam că, de îndată ce mă voi preface într-o pîrtică din aburii care cu puțin înainte se îndreptaseră șerpuiind spre mine, de parc-ar fi fost însăși stafia mea prevestitoare de rele, el va face ceea ce făcuse și după atacul asupra surorii mele — va porni în grabă spre oraș, ca să-l vadă lumea de acolo bălăbănîndu-se pe străzi și îmbătîndu-se prin cîrciumi. Gîndul meu grăbit îl urmărea prin oraș, își închipuia strada pe care se va plimba el și vedea deosebirea dintre luminile și viața străzii și mlaștinile pustii, deasupra cărora se ridicau aburii în care se prefăcuse trupul meu.

Nu numai că parcurgeam ani și ani pînă cînd scotea el zece vorbe, dar spusele lui trezeau în mintea mea tablouri, nu cuvinte. În starea de exaltare în care se afla creierul meu, nu mă puteam gîndi la vreun loc fără să-l văd, nu mă puteam gîndi la oameni fără să-i văd. E cu neputință să

exagerez puterea acestor imagini și, totuși, tot timpul mă uitam atît de încordat la el — căci cine nu s-ar uita cu încordare la un tigru ghemuit, gata să sară ! — încît pînă și cele mai ușoare mișcări ale degetelor lui mi se fixau în minte.

După ce bău a doua înghițitură, se sculă de pe banca pe care ședea și împinse masa la o parte. Apoi ridică lumina și, umbrind-o cu mîna lui de ucigaș, ca să arunce toată lumina asupra chipului meu, se înfipse în fața mea, privindu-mă și desfătîndu-se de cele ce vedea.

— Pui de lup, să-ți mai spun ceva. Bătrînul Orlick e acela de care te-ai poticnit pe scări în seara aceea.

Văzui scara cu lămpile stinse. Văzui umbra balustradei masive, pe care lanterna păzitorului de noapte o arunca pe pereți. Văzui casa pe care n-aveam s-o mai văd niciodată... o ușă întredeschisă... una închisă... de jur împrejur, mobila.

— Și de ce crezi c-ai dat de bătrînul Orlick acolo, pe scări ? Să-ți mai spun ceva, pui de lup ! M-ați gonit voi, tu și cu ea, din ținut, ca să nu mă mai bucur de un trai bun, dar eu mi-am găsit alți tovarăși și alți stăpîni. Unii din ei îmi scriu scrisori, cînd am nevoie. Te supără ceva ? Da, îmi scriu scrisori, pui de lup ! Scriu în cincizeci de feluri ; nu-s' ca tine, care scrii doar într-un singur fel. Mi-am băgat în cap și m-am hotărît să-ți fac de seamă încă de cînd ai fost aici, la înmormîntarea soră-ti. Nu știam cum să te înhaț mai bine și te-am urmărit, ca să aflu care ți-s obiceiurile. Fiindcă bătrînul Orlick și-a spus : „Într-un fel sau altul, pun eu mîna pe el !“ Cînd colo, eu te caut pe tine și dau de unchiu-tău, Provis, așa-i ?

Mill Pond Bank, și Chinks's Basin, și atelierul de funii din Old Green Copper, pe toate le vedeam, atât de limpede și deslușit ! Pe Provis, în odaia de sus, semnalul care acum nu mai avea nici un rost, pe drăgălașa de Clara, pe bătrîna cea bună ca o mamă, pe bătrînul Bill Barley, întins pe spate... toți și toate goneau în fața mea, ca și cum ar fi fost tirite spre mare de vîrtejul vieții mele.

— Tu și cu unchi-tău ! Ce, doar ne cunoaștem de la Gargery, din vremea cînd erai pui de lup mic... de-aș fi putut să-ți strivesc gîtul între degetul cel mare și cel arătător și să te zvîrl mort (m-am gîndit eu la asta cînd te vedeam plimbîndu-te duminicile printre copaci), și pe atunci n-aveai unchi... Nu, nici gînd ! Dar cînd bătrînul Orlick a auzit că unchi-tău Provis e omul care a purtat cătușa pe care a cules-o bătrînul Orlick — cătușa care a fost desfăcută cu pila în băltoacele astea, acum nu știu cîți ani, și pe care a ținut-o bine pînă cînd a doborît-o pe soră-ta cu ea, ca pe un taur, așa cum vrea să te doboare și pe tine, așa-i ? — cînd a auzit astea...

Ca să-și bată și mai sălbatic joc de mine, apropiu lumînarea atât de tare de chipul meu, încît îmi întorsei capul, ca să-mi feresc fața de flăcări.

— Aha, strigă el rîzînd, după ce repetă gestul, copilul cel pîrjolit se teme de foc ! Știe bătrînul Orlick c-ai fost pîrjolit, știe bătrînul Orlick că vrei s-o ștergi cu unchi-tău Provis, a găsit bătrînul Orlick ac de cojocul tău, știa el c-ai să vii astă-seară ! Acum să-ți mai spun o vorbă, pui de lup ce ești ! Înainte de închei cu tine. Știi că are cine să găsească ac de cojocul lui unchi-tău Provis, așa cum ți-am găsit și eu ție. Să se păzească de el, după ce-o rămîne fără nepot... Să se păzească atunci cînd nimeni n-o să dea nici măcar de-o

zdreanță din hainele lui nepotu-său, nici măcar de un os din trupul lui. Să se păzească de cei care nu pot și nu vor să-l lase pe Magwitch — vezi că știu cum îl cheamă ? — cu zile în aceeași țară cu ei și care nu l-au scăpat din ochi când trăia în altă țară, ca nu cumva să fugă de acolo pe neștiute și să le pună viața în primejdie. Poate că ăștia or fi oameni care scriu în cincizeci de feluri, nu ca amărîtul de tine, care nu scrii decît într-un singur fel. Păzește-te, Magwitch, de Compeyson și de spînzurătoare !

Și, din nou, apropie lumînarea, afumîndu-mi fața și părul și orbîndu-mă cu lumina flăcării ; apoi se întoarse cu spatele lui voinic la mine și puse lumînarea pe masă. Pînă să se întoarcă el din nou cu fața spre mine, apucașem să spun o rugăciune în gînd și să mă aflu, timp de cîteva clipe, în tovărășia lui Joe, a lui Biddy și a lui Herbert.

Între masă și zidul din față se întindea un spațiu gol de cîteva picioare. În spațiul acesta se bălăbănea Orlick. Parcă îi creștea puterea în timp ce-și bălăbănea într-o parte și într-alta miinile lălii și grele și se încrunta sălbatic la mine. Nu mai aveam nici o fărîmă de nădejde. Oricît eram de înnebunit și oricît de minunate erau tablourile care mi se perindau cu repeziciune prin minte în loc de gînduri, tot îmi dădeam limpede seama că niciodată nu mi-ar fi spus cele ce-mi spusese dacă n-ar fi fost hotărit să mă facă să pier după cîteva clipe, fără ca nimeni să-mi știe de urmă.

Deodată, Orlick se opri, scoase dopul din sticlă și-l azvîrli. Îl auzii căzînd ca o bucată de plumb, deși era atît de ușor. Înghiți încet restul băuturii, aplecînd încet-încet sticla ; acum nu se mai uita la mine. Ultimele picături și le turnă în palmă și le linse cu limba. Apoi, cu o izbucnire neașteptată

de furie, aruncă sticla, înjurînd cumplit, și se aplecă; atunci văzui în mîna lui un ciocan de spart piatră, cu un mîner lung și greu.

Hotărîrea pe care o luasem nu mă părăsi, căci, fără să rosteșc nici un cuvînt care să ceară îndurare, începui să țip cît mă țineau puterile și să mă zbat cu toată tăria. Nu puteam să mișc decît capul și picioarele, dar m-am zbătut cu toată puterea, care mocnea, neștiută, în mine. În clipa aceea am auzit strigăte care-mi răspundeau, am văzut fețe omenești și o licărire de lumină izbucni pe ușă! Am auzit zgomot de glasuri și de luptă și l-am văzut pe Orlick ieșind dintr-o învălmășeală de oameni, ca o țîșnitură de apă, răsturnînd masa dintr-o săritură și pierind în noapte!

După cîteva clipe de neștire, m-am trezit dezlegat și culcat pe podea tot în locul acela, cu capul pe genunchii cuiva. Cînd mi-am venit în fire, ochii mei priveau țintă spre scara de lingă perete — pînă atunci ochii mei deschiși priviseră scara fără ca mintea mea să ia cunoștință de ea — și așa, în clipa în care îmi venii în fire, înțelesei că mă aflu chiar în locul unde căzusem în neștire.

La început eram prea nepăsător ca să mă uit în jurul meu și să văd pe genunchii cui îmi sprijineam capul; mă uitam la scară, cînd, deodată, o față omenească răsări între scară și mine. Fața ucenicului lui Trabb!

— Cred că și-a venit în fire! spuse ucenicul lui Trabb cu glas cumpătat. Dar ia te uită ce galben e!

La aceste cuvinte, fața omului care-mi ținea capul pe genunchi se aplecă deasupra mea și văzui că era...

— Herbert! Doamne-Dumnezeule!

— Incetișor, spuse Herbert. Binișor, Handel. Nu te aprinde mai rău.

— Și vechiul meu, prieten Startop ! strigai eu, căci și el se apleca 'deasupra mea.

— Amintește-ți de treaba în care trebuia să ne dea ajutor, spuse Herbert, și stai liniștit.

Aceste vorbe mă făcură să sâr în sus ; dar căzui numaidecît înapoi din pricina durerii din braț.

— Nu-i prea târziu, Herbert, nu-i așa ? Ce noapte e asta ? De cît timp sînt eu aici ? — căci mă cuprinsese o presimțire puternică și ciudată că zăcusem acolo timp îndelungat — o zi și o noapte, două zile și două nopți — poate și mai mult.

— Nu-i prea târziu. E încă luni seara.

— Slavă Domnului !

— Și ai toată ziua de mîine, marți, ca să te odihnești, spuse Herbert. Dar vād că gemi, fără să vrei, dragă Handel. Unde te-ai lovit ? Poți să stai în picioare ?

— Da, da, spusei eu, pot să și umblu. Doar zvîcniturile din braț mă supără.

Mi-au dezgolit brațul și m-au ajutat cum au putut. Era foarte umflat și roșu și nu puteam suporta să mă atingă cineva. Dar ei și-au rupt batistele, ca să facă din ele bandaje proaspete, și apoi mi-au așezat cu grijă brațul în eșarfă, răminînd ca în oraș să facem rost de un medicament, care să scoată căldura și să-mi potolească durerile. După cîtva timp am închis ușa acelei case întunecoase și goale și am pornit înapoi, trecînd pe la carieră. Ucenicul lui Trabb — care era acum un tînăr prea înalt pentru vîrsta lui — mergea în frunte cu o lanternă : lumina pe care o văzusem eu intrînd pe ușa. Luna făcuse cale de două ore de cînd o văzusem ultima oară și, deși mai ploua încă, noaptea era mai luminoasă. Cînd trecurăm pe la varniță, aburii albi se îndepărtau de noi și, așa cum înainte rosti-

sem în gînd o rugăciune prin care cercam îndurare, înghinam acum o rugăciune de mulțumire.

Rugîndu-l pe Herbert să-mi povestească cum izbutise să-mi vină în ajutor — ceea ce el refuză ritos la început și apoi îmi satisfăcu dorința cu condiția să stau liniștit — aflai că, în grabă, scăpasem într-una din camerele noastre scrisoarea, pe care o lăsasem deschisă, iar Herbert, întorcîndu-se acasă și aducîndu-l pe Startop, o găsisse, foarte curînd după plecarea mea. Tonul scrisorii îl neliniști, mai ales din pricina contrazicerii dintre scrisoarea aceasta și aceea pe care i-o smîngălisem eu în grabă. Și cum, după un sfert de oră de gîndire, neliniștea lui crescuse în loc să scadă, porni împreună cu Startop, care se oferise să-l însoțească spre oficiul de diligențe, pentru a afla ora cînd pleacă următoarea diligență. Aflînd că cea de după-amiază plecase și fiindcă neliniștea lui se prefăcea în teamă pe măsură ce i se iveau noi piedici, Herbert se hotărî să ia o brișcă. Așadar, el și Startop coborîră la „Mistrețul albastru“, crezînd că mă vor găsi acolo sau că vor afla vești despre mine ; dar fiindcă nu se întîmplă nici una, nici alta, porniră spre domnișoara Havisham, unde îmi pierdură urma. Atunci se întoarseră la han (fără îndoială că toate acestea se petreceau în timp ce eu auzeam versiunea poveștii mele, care circula prin partea locului) ca să îmbuce ceva și ca să ia pe cineva care să-i călăuzească prin țara mlaștinilor. Printre cei care căscau gura la poarta „Mistrețului albastru“ se întîmplă să fie și ucenicul lui Trabb — credincios vechiului său obicei de a se afla peste tot unde n-avea ce căuta — care mă văzuse pornind de la casa domnișoarei Havisham spre hanul unde luasem masa. Astfel, ucenicul lui Trabb le fu călăuză și porniră împreună cu el spre casa stăvilărilor ;

apucară însă pe drumul care trecea prin oraș, drum de care eu mă ferisem. Între timp, Herbert își spuse că, la urma urmelor, s-ar fi putut să fiu chemat cu gând sincer, în interesul siguranței lui Provis, și gândindu-se că, în cazul acesta, ar fi neplăcut să fiu întrerupt, își lăsă călăuza și pe Startop la marginea carierei și porni mai departe singur; înconjură de vreo două sau trei ori casa pe furis, ca să se convingă că înăuntru era liniște. Și fiindcă nu putea auzi decît sunetele nelămurite ale unui glas gros și aspru (acestea se petreceau în timp ce mintea mea era în plină activitate), începu chiar să se îndoiască că mă aflu acolo, cînd, deodată, auzi țipătul meu puternic, îmi răspunse și năvăli în odaie, urmat numaidecît de ceilalți doi.

Cînd i-am povestit lui Herbert cele ce se petrecuseră în casa stăvilarului, părerea lui a fost ca să ne ducem numaidecît la un magistrat din oraș, așa tirziu cum era, și să facem rost de un mandat de arestare. Dar eu mă gândisem dinainte că astfel de măsuri ne-ar fi putut opri în oraș sau ne-ar fi putut sili să ne întoarcem acolo a doua zi, ceea ce ar fi fost fatal pentru Provis. Cum însă această piedică nu putea fi nesocotită, ne lăsarăm păgubași de gîndul de a-l urmări pe Orlick chiar atunci. În clipa aceea și în împrejurările în care ne aflam ni se păru că cel mai prevăzător lucru este să nu dăm prea multă însemnătate întîmplărilor petrecute, de față fiind și ucenicul lui Trabb, care sînt sigur că s-ar fi simțit nespus de dezamăgit dacă ar fi știut că mă ajutase să scap din cuptorul varniței. Nu că ucenicul lui Trabb ar fi fost atît de hain din fire, dar avea prea multă vioiciune necheltuită și dorea să se distreze pe socoteala oricui, ori de cîte ori viața îi scotea în cale schimbări și emoții. La despărțire i-am dat două livre (ceea ce părea că se potrivea

cu dorința lui) și i-am spus că regret părerea proastă pe care mi-o făcusem despre el (ceea ce nu-l mișcă de fel).

Ziua de miercuri era atât de aproape, încît ne hotărîrăm să pornim toți trei la Londra chiar în noaptea aceea, cu brișca, cu atât mai mult cu cît doream să fim departe înainte ca lumea din ținut să înceapă a vorbi despre aventura din noaptea aceea. Herbert cumpără o sticlă mare plină cu un medicament împotriva arsurilor, și numai cu ajutorul acestui balsam, pe care mi-l turna mereu pe braț, am fost în stare să îndur durerile în timpul călătoriei. Mijise de ziua cînd ajunserăm la Temple, iar eu m-am culcat numaidecît și nu m-am ridicat din pat toată ziua.

Groaza de a cădea bolnav și de a nu fi în stare să fac nimic a doua zi mă chinăia atât de cumplit, încît mă mir că nu m-a făcut cu totul neputincios. Și fără îndoială că, de n-ar fi fost acea încordare supraomenească prin care aveam să trec a doua zi, lucrul acesta s-ar fi întîmplat într-adevăr, mai ales după zdruncinul și sfîrșala din ultima vreme. Mă aștepta o zi pe care o dorisem cu nespusă înfrigurare, o zi plină de urmări și cu rezultate de nepătruns, deși era atât de apropiată.

Nici o măsură de prevedere n-ar fi putut să fie mai firească decît faptul că în ziua aceea am întrerupt orice comunicație cu el; totuși, și această măsură îmi sporea neliniștea. Tresăream la fiecare zgomot de pași, la fiecare sunet, crezînd că fusese descoperit și prins și că acum venea un sol ca să-mi aducă vestea. Ajunsesem să mă conving că știu că fusese prins, că mintea mi-era frămîntată de ceva mai sigur decît teama sau presimțirea, că lucrul se întîmplase și că eu aveam cunoștințe tainice despre el. Pe măsură ce ziua se scurgea fără să pri-

măsc nici o știre proastă, pe măsură ce se lăsa întunericul, groaza aceea apăsătoare că boala mă va împiedica să fac ceea ce aveam de făcut a doua zi puse cu totul stăpînire pe mine. Brațul ars îmi zvîcnea, capul înfierbîntat îmi zvîcnea la fel și mi se părea că mintea mi se întunecă. Începui să număr pînă la cifre foarte mari și să repet pasaje în proză și în versuri pe care le știam pe dinafară, ca să mă conving că nu este așa. Uneori mi se întîmpla să ațipesc pentru cîteva clipe sau să uit unde ajunseseam cu recitatul din cauza minții mele oboșite ; atunci îmi spuneam tresărind : „Acum, acum încep să aiurez !“

M-au ținut culcat toată ziua ; mi-au schimbat mereu pansamentele și mi-au dat băuturi răcoritoare. De cîte ori adormeam, mă sculam cu senzația, pe care o avusesem și în casa stăvilarului, că se scursese mult timp și că momentul potrivit pentru a-l salva trecuse. Pe la miezul nopții m-am sculat din pat și m-am dus la Herbert, pătruns de siguranța că dormisem timp de douăzeci și patru de ore și că ziua de miercuri trecuse. Aceasta fu ultima sfortare pricinuită de neliniștea mea, căci după aceea am adormit adînc.

Zorii zilei de miercuri se revărsau cînd m-am uitat afară pe fereastră. Luminile scînteietoare de pe poduri pălisera, iar la orizont soarele semăna cu un lac de foc. Deasupra fluviului, care tot mai era întunecat și tainic, se arcuiau podurile, de un cenușiu-mohorît, iar pe alocuri, în vîrfurile lor, vîlvătaia de pe cer arunca pete de lumină. În timp ce mă uitam la acoperișurile înghesuite, la turnurile și la clopotnițele bisericilor, care se înălțau în aerul neobișnuit de limpede, soarele răsări și o mină păru a da la o parte vîlul care acoperea fluviul ; milioane de scînteii izbucniră din ape. Parcă și

din fața ochilor mei se dăduse la o parte un vâl, căci mă simțeam puternic și sănătos.

Herbert dormea în patul lui, iar camaradul nostru era culcat pe canapea. Nu mă puteam îmbrăca fără să mă ajute cineva ; în schimb, ațîțai focul, care mai ardea încă, și pregății cafeaua pentru prietenii mei. Aceștia se treziră la timp, odihniți și veseli ; lăsarăm aerul aspru al dimineții să intre în casă și privirăm spre apele care creșteau.

— Cînd apele se retrag, la ora nouă, spuse Herbert vesel, să ne aștepți și să fii pregătit, tu, cel de-acolo, de pe Mill Pond Bank !

CAPITOLUL LIV

Era una din diminețile acelea de martie cînd soarele strălucește cald și bate un vînt rece, cînd sub razele soarelui e vară, iar la umbră — iarnă. Eram îmbrăcați în haine marinărești, și eu îmi luasem și un geamantan. Din toată averea mea lumeașcă nu-mi luasem decît puținele lucruri trebuincioase care încăpeau într-un geamantan. Unde aveam să mă duc, ce trebuia să fac, cînd mă voi întoarce... erau întrebări la care nu puteam răspunde ; și nici nu-mi frămîntam mintea cu asemenea întrebări, căci nu mă mai gîndeam decît la scăparea lui Provis. Doar pentru o clipă m-am oprit în ușă și m-am uitat în urmă, întrebîndu-mă în ce împrejurări cu totul altele voi revede casa și dacă-mi era dat să o mai văd vreodată.

Am pornit agale pe scările din Temple și ne-am oprit nepăsători, ca și cum nu ne-am fi hotărît încă dacă să ne plimbăm sau nu, cu barca. De bună seamă, avusesem grijă ca barca să fie gata și totul

pregătit. După ce ne prefăcurăm cîteva clipe că sovăim, neavînd drept martori decît puţinele fap-turi amfibii care locuiau pe scările din Temple, ne suirăm în barcă şi pornirăm ; Herbert era lă proră, eu cîrmeam. Apele crescuseră ; era ora opt şi ju-mătate.

Planul nostru era următorul : la orele 9 apele începeau să descrească, şi pînă la orele 3 se îndreptau în direcţia în care ne îndreptam şi noi ; apoi aveau să crească din nou, dar hotărîrăm să înaintăm chiar şi atunci şi să vislim împotriva curentului pînă se va lăsa întunericul. Pe la ora aceea aveam să ne aflăm în dreptul acelor maluri joase dincolo de Gravesend, între Kent şi Essex, unde fluviul e larg şi puştiu, unde locuitorii de pe mal sînt rari şi unde se află împrăştiate cîteva cîrciumi pusti, dintre care am putea alege una ca loc de odihnă. Acolo aveam de gînd să înnoptăm. Vasul spre Hamburg şi cel spre Rotterdam trebuiau să pără-sească Londra joi dimineaţă, pe la 9. Trebuia să ştim la ce oră vor trece pe acolo şi să-i facem semn primului din ele să oprească ; aşa încît dacă, prin cine ştie ce întîmplare, nu vom fi primiţi pe bordul primului vas, să ne mai putem încerca o dată norocul. Cunoşteam semnele distinctive ale fiecăruia dintre cele două vase.

Uşurarea de a mă vedea, în sfîrşit, pe cale de a-mi îndeplini planul era atît de mare, încît cu greu îmi aminteam de starea în care mă aflasem cu cîteva ore înainte. Aerul răcoros, lumina soarelui, unduirea apelor, fluviul cu mişcarea lui, drumul care mergea de-a lungul fluviului şi care părea să ne înţeleagă, să ne mulţumească, să ne îmbărbă-teze, toate acestea mă umpleau de nădejde. Mă simţeam jignit de faptul că eram atît de puţin fo-

lositor în barcă ; în schimb, cred că există puțini vislași mai buni ca prietenii mei, căci visleau amîndoi cu mișcări regulate, care aveau să țină toată ziua.

În vremea aceea, circulația vaselor pe Tamisa era mult mai mică decît acum, și bărcile — mult mai numeroase. Cred că pe atunci se vedeau tot atîtea șlepuri, corăbii de cărbuni cu pînze și vase comerciale de coastă ca și acum ; în schimb, vase cu aburi, mari sau mici, nu se vedeau nici a zecea sau a douăzecea parte din cîte se văd astăzi. Deoarece era foarte devreme în dimineața aceea, se vedeau multe bărci cu visle care se plimbau încoace și încolo și nenumărate șlepuri care coborau fluviul duse de flux. În timpul acela circulația bărcilor deschise între poduri era un lucru mult mai obișnuit și mai puțin anevoios decît astăzi ; și noi înaintam vioi printre bărci și luntre.

În curînd trecurăm de Podul Vechii Londre și de piața Billingsgate, trecurăm de bărcile cu stridii și de olandezii de pe chei, lăsarăm în urmă White Tower și Poarta Trădătorilor și ajunserăm printre șirurile de vapoare ancorate. Aici se aflau vasele *Leith*, *Aberdeen* și *Glasgow*, care încărcau și descărcau mărfuri, și, trecînd prin dreptul lor, ni se păru că vedem niște uriași care se înalță din apă ; mai încolo se înșiruiau vasele de cărbuni cu zecile ; aveau schele pe punte, ca să țină în cumpănă cărbuncle ce se ridica în sus și era aruncat cu zornăit de lanțuri în șlepurile aflate alături ; mai încolo văzurăm vaporul care trebuia să plece a doua zi spre Rotterdam ; era legat cu funii, și noi ne uitărăm cu luare-aminte la el ; mai departe se afla vaporul de Hamburg, sub ale cărui catarge trecurăm, îndreptîndu-ne spre celălalt mal. Acum, cu,

care stăteam la cîrmă, vedeam Mill Pond Bank și scările din Mill Pond Bank, în timp ce inima îmi bătea mai tare ca înainte.

— E acolo ? întrebă Herbert.

— Încă nu.

— Foarte bine ! Nici nu trebuie să coboare înainte de a ne zări. Vezi semnalul ?

— De aici nu văd bine ; dar cred că-l văd. Acum îl văd și pe el ! Visliți amîndoi. Ușurel, Herbert. Vislele !

Atinserăm ușor scările pentru o clipă ; el se sui și apoi pornirăm din nou. Purta o manta de marinar, ținea un sac de pînză în mînă și era pe placul meu, căci arăta întocmai ca un cîrmaci de fluviu.

— Măi băiete, spuse el, punîndu-și mîna pe umărul meu și așezîndu-se, ești un băiat de inimă, te-ai purtat frumos ! Mulțumesc, mulțumesc.

Și iarăși trecurăm printre rînduri de vase ancorate, intrînd printre șiruri și ieșind dintre ele, ferindu-ne de lanțurile ruginite, atingînd funii de cîneapă și geamanduri, scufundînd pentru cîteva clipe coșuri sparte care pluteau, împrăștiind surcele plutitoare și așchii, despicînd spuma neagră de cărbuni, intrînd printre șiruri de vase și ieșind din nou dintre ele, trecînd pe lîngă embleme zugrăvite pe corăbii, care reprezentau pe John din Sunderland ținînd discursuri vîntului (cum fac atîția Johni), și pe Betsy din Yarmouth, cea voinică și cu ochii holbați ; în timp ce noi ne strecuram printre șirurile de corăbii, la șantierele navale răsunau ciocane, ferăstraiele tăiau cheresteaua, mașinării zăngăneau, lucrînd la cine știe ce mașini necunoscute nouă, pompele își vedeau de treabă în vasele găurite, scripeții scîrțiau, vapoarele se îndreptau spre mare, iar niște străni oameni ai apelor urlau, injurînd peste bastioane către hamalii care le răs-

pundeau ; și iar șiruri de vase, pînă cînd, în cele din urmă, le lăsarăm pe toate în urmă și ieșirăm în apele netezi ale fluviului, acolo unde marinarii nu mai trebuie să se ostenească pentru a curăța apa, căci ea nu mai este murdară, și unde pînzele împodobite cu ghirlande unduiesc libere în bătaia vîntului.

Începînd de la scările unde se suise el, mă uitasem tot drumul cu încordare în jurul meu, ca să descopăr dacă nu cumva stîrneam vreo bănuială. Nu văzusem nimic. Fără îndoială că nu fusesem și nici acum nu eram urmăriți de nici o barcă. Dacă ne-ar fi așteptat vreuna în drum, aș fi cîrmit spre mal și aș fi silit-o să pornească mai departe sau să se trădeze. Dar ne vedeam de drum, nestingheriți de nimeni.

El purta mantaua lui de marinar și, după cum am mai spus, părea că face parte firească din peisaj. E ciudat (poate că viața nenorocită pe care o dusesese explică totul), dar el era cel mai puțin îngrijorat dintre noi toți. Nu era nepăsător, căci îmi spusese că nădăjduia să scape cu viață, pentru ca să apuce să-l vadă pe domnișorul lui unul din cei mai de frunte oameni din țara spre care ne îndreptam. După cîte înțelegeam eu, nu-l ispitea nici trîndăvia, nici resemnarea ; dar nici nu-i trecea prin minte că primejdia ar fi putut să-l pască în mijlocul drumului. Cînd întîlnea primejdia, o înfrunta, dar asta trebuia să se întîmple înainte ca el să fi avut vreme să se tulbure.

— Dacă-ai ști, măi băiete, îmi spusese el mie, ce înseamnă să ștău aici, alături de băiatul meu, și să-mi fumez luleaua, după ce am stat, zi de zi, între patru pereți, m-ai ferici. Dar nu știi ce înseamnă asta.

— Cred însă că știu ce înseamnă bucuria libertății, răspunsei eu.

— A ! făcu el, clătinînd cu gravitate din cap. Dar nu ştii cum ştiu eu. Sub lacăt şi cheie. măi băiete, ar fi trebuit să stai ca să ştii cum ştiu eu. Dar nu vreau să vorbesc urît.

Mi se părea un lucru greu de înţeles ca el să-şi fi primejduit libertatea şi chiar viaţa de dragul unui gînd care-l stăpînea. Dar mi-am spus că poate o libertate fără primejdie era prea străină de felul lui de viaţă ca să însemne şi pentru el ceea ce însemna pentru alţi oameni. Pînă la urmă, nu ajunsei la nici o concluzie, căci el îmi spuse, după ce măi trase de cîteva ori din lulea :

— Vezi, măi băiete, cînd eram dincolo, în celălalt capăt al lumii, mă uitam mereu spre capătul ăsta ; şi urît îmi părea capătul celălalt, măcar că mă îmbogăţeam văzînd cu ochii. Toată lumea îl cunoştea pe Magwitch, şi Magwitch putea să vină şi să plece şi nimeni nu-şi bătea capul cu el. Aici, vezi tu, măi băiete, nu merge aşa uşor, cel puţin n-ar merge dac-ar şti ei unde mă aflu.

— Dacă totul merge bine, spusei eu, peste cîteva ore ai să fii liber şi în siguranţă.

— Bine, făcu el, trăgînd aer în piept, nădăjduiesc şi eu.

— Şi crezi ?

El îşi înfundă mîna în apă, peste marginea bărcii, şi spuse, zîmbind cu aerul acela potolit pe care-l cunoşteam :

— Da, parcă-mi vine şi mie a crede, măi băiete. Dar cred că n-o să ne vină la îndemînă cînd om fi mai liniştiţi şi mai fără griji ca acum. Dar... ce bine şi ce domol curge apa... poate, îmi dă prin gînd, ştii, mă uitam la fumul care ieşea din luleaua mea şi mă gîndeam că nu putem şti ce o să se întîmple peste cîteva ore, cum nu putem să ştim ce e în fundul fluviului în care am pus eu mîna. Şi nici nu

putem să oprim ce o să vină, cum nu pot eu să opresc curentul apei. Vezi, îmi trece printre degete și s-a dus ! spuse el, arătându-ne mîna udă.

— După fața dumitale, aș spune că ți-ai cam pierdut curajul, spusei eu.

— Nici gînd, măi băiete ! Apa curge așa, liniștită, și clocotul acela de la capătul bărcii parc-ar fi un cîntec de duminică. Ei, pe urmă, cine știe, poate îmbătrînesc și eu nițel.

Își băgă din nou luleaua în gură cu o privire netulburată și rămase liniștit și mulțumit, de parcă Anglia s-ar fi aflat în urma noastră. Totuși, se supunea oricărui sfat, de parc-ar fi fost cuprins de groază ; căci, atunci cînd traserăm barca la țarm, ca să aducem cîteva sticle de bere, și el era gata să coboare, eu spusei că ar fi mai cuminte să rămînă pe loc, și el îmi spuse : „Crezi, măi băiete ?“ și se așeză la loc fără împotrivire.

Era răcoare pe fluviu, dar ziua era frumoasă și strălucirea soarelui ne înveselea. Curentul era puternic ; eu mă osteneam să mă folosesc cît mai bine de el și, fiindcă Herbert și Startop visleau regulat, înaintarăm binișor. Încetul cu încetul, pe măsură ce apele scădeau, pădurile și dealurile de pe mal rămaseră în urmă, și acum ne croiam drum printre malurile acoperite de mîl din ce în ce mai joase ; dar fluxul nu ne părăsise încă nici cînd trecurăm de Gravesend. Deoarece Proviș era înfășurat într-o manta, am cîrmit, cu bună-știre, la o depărtare de o lungime sau două de barca vămii plutitoare. și apoi în larg, ca să prind curentul, de-a lungul a două vapoare de călători și pe sub prora unui vas mare, de pe puntea căruia ne priveau niște soldați. Dar curînd curentul începui să slăbească ; vapoarele se legănau, fixate de ancoră, și se întoarseră toate, folosindu-se de noul curent, ca să urce fluviul în-

spre Pool, îngrămădindu-se în jurul nostru ca o adevărată flotă ; iar noi ne adăposteam pe lângă tărîm, unde eram apărați de puterea curentului, și ne foream cu grijă de locurile prea joase și de malul milos.

Vislașii noștri erau plini de putere, căci, din cînd în cînd, lăsaseră barca să plutească timp de un minut sau două, în voia curentului, așa încît acum nu mai aveau nevoie decît de un sfert de oră de odihnă. Traserăm barca la tărîm printre niște pietre alunecoase și începurăm să mîncăm și să bem, uitîndu-ne tot timpul în jurul nostru. Ținutul semăna cu țara mlaștinilor, căci era neted, monoton și întunecat la orizont ; iar fluviul șerpua, și baliza plutitoare se mișca, în timp ce tot restul părea înlemnit și tăcut. Căci acum ultimul dintre vase dispăruse dincolo de cotitura cea joasă pe care o lăsasem în urmă, ultimul șlep — verde, cu pinze cafenii — îl urmăse, încărcat cu paie, iar cîteva luntre de descărcat, ce păreau plăsmuirile stîngace ale unui copil care ar fi vrut să construiască o barcă, stăteau înfundate în nămol. Un far mic și pătrat, ridicat pe niște pari, stătea schilod în noroi, proptit în picioroange și sprijinindu-se în cîrje, și tot din noroi se înălțau niște țaruși murdari : niște pietre cleioase și cîțiva stilpi indicatori, iar un debarcader vechi și o clădire dărăpănată, fără acoperiș, se scufundau în mîl ; în jurul nostru totul părea încremenit și înfundat în nămol.

Pornirăm din nou, descurcîndu-ne cum puteam mai bine. Acum treaba era mai grea, dar Herbert și Startop nu se dădură bătute și visliră, visliră fără întrerupere pînă la apusul soarelui. Între timp, fluviul ne mai săltase puțin, așa încît acum puteam să vedem ce se petrece dincolo de mal. Vedeam soarele roșu, înconjurat de o ceață purpurie,

care atingea malul jos și se cufundă cu iuțeală în întuneric ; vedeam mlaștinile netede și pustii ; și departe, departe, vedeam dealurile, de care ne despărțea o întindere fără viață, însuflețită doar, din când în când, de zborul trist al vreunui pescăruș.

Deoarece noaptea avea să coboare curînd și fiindcă luna, care nu mai era plină, avea să răsară tîrziu, ținurăm un mic sfat ; sfatul fu scurt, fiindcă era limpede că trebuia să ne oprim la prima cîrciumă singuratică care ne va ieși în cale. Așa că ei doi au luat din nou visele în mînă, în timp ce eu mă uitam în zare, ca să găsesc ceva care să semene a casă. Și am înaintat, tăcuți, patru sau cinci mile nesfîrșit de lungi. Era foarte rece, și o corabie de cărbuni care trecu pe lîngă noi, luminîndu-ne cu focul dinăuntru și împrăștiind fum, ni se păru un adăpost minunat. Se lăsase o noapte neagră, și pînă în zori tot așa avea să fie ; lumina din jur, puțină cîtă era, părea să vină mai curînd din apele fluviului decît de la cer, căci, în mișcarea lor, visele loveau stelele ce se oglindeau în apă.

Era firesc să fim cu toții pătrunși de gîndul că sîntem urmăriți la ora aceea înfricoșătoare. În înaintarea lui, curentul lovea cu putere malul la intervale regulate ; și de cîte ori sunetul acela ne izbea urechile, era sigur că unul dintre noi va tresări și își va îndrepta ochii în partea aceea. Pe alocuri, fluxul mîncase malul, făcînd mici golfuri, iar noi ne temeam cu toții de asemenea locuri și le priveam cu ochi bănuitori și îngrijorați. Uneori, cîte unul din noi spunea în șoaptă : „Ce-a fost valul acela ?“ Sau altul spunea : „Nu vi se pare că se vede o barcă ? Acolo...“ Și apoi ne cufundam într-o tăcere de moarte, în timp ce eu mă gîndeam nervos că visele făceau prea mult zgomot.

În cele din urmă, zărirăm o locuință și un acoperiș și, îndată după aceea, ajunserăm în dreptul unui mic chei făcut din pietre adunate de prin apropiere. Lăsându-i pe ceilalți în barcă, am pășit pe mal și am văzut că luminița venea din fereastra unei cîrciumi. Era un loc destul de murdar și așa spune că aventurierii și contrabandiștii îl cunoșteau bine ; dar în bucătărie ardea un foc bun și se putea mîncea ouă și slănină. De asemenea, se mai găseau pe-acolo și două camere cu cîte două paturi fiecare — „bune, rele, așa cum sînt“ — spuse cîrciumarul. În afară de cîrciumar, de nevastă-sa și de o făptură bărbătească cu păr cărunt — „omul la toate“ — care era atît de murdar și de unsuros, de parcă ar fi fost un stilp indicator împlîntat în apă, nu mai era nimeni în toată casa.

În tovărășia acestui om m-am întors la barcă și ne-am suit cu toții la mal, după ce am scos din barcă vislele, cîrma, cangea și tot ce se mai găsea înăuntru și am tras-o la țarm pentru tot timpul nopții. Ne-am ospătat bine lîngă focul din bucătărie, și pe urmă ne-am împărțit odăile : Herbert și Startop trebuiau să se culce într-una din ele, iar eu cu fugarul nostru — în cealaltă. Descoperirăm că aerul fusese alungat cu grijă din amîndouă încăperile, ca și cum ar fi fost primejdios pentru viața omului, și pe sub pături se aflau mai multe rufe murdare și cutii vechi decît mi-aș fi putut închipui că se pot afla într-o singură familie. Dar, cu toate acestea, eram foarte mulțumiți, căci nici n-am fi putut găsi un loc mai pustiu.

În timp ce ne dezmoțeam în fața focului, după masă, „omul la toate“ ședea într-un colț. Purta o pereche de ghetе burduhănoase, pe care ni le arăta-se, în timp ce mîncam ouă cu slănină, ca pe niște relicve de preț, scoase din picioarele unui marinar

îneecat, care fusese aruncat la mal cu cîteva zile în urmă. „Omul la toate“, cum am spus, mă întrebă dacă nu văzusem o corabie mică cu patru lopeți urcînd fluviul. I-am răspuns că nu, și el îmi spuse că, pesemne, o luase în jos pe fluviu, deși cînd plecase de aici „pornise în sus“.

— Cine știe de ce, spuse „omul la toate“, s-or fi răzgîndit și au pornit-o în jos...

— Cum ai spus, o corabie mică cu patru lopeți ? întrebai eu.

— Cu patru lopeți, răspunse el, și cu doi vîslasi.

— S-au oprit aici ?

— Au intrat cu un vas de patru galoni¹ ca să ia bere. Tare-mi venea să pun otravă în bere, spuse „omul la toate“, sau să le bag înăuntru vreo doctorie care să-i răscolească puțin !

— De ce ?

— Știu eu de ce, spuse „omul la toate“. Vorbea cu o voce încleiată, ca și cum ar fi avut noroi în gîtlej.

— Crede, spuse cîrciumarul, un om slăbuț și gînditor, cu ochii spălăciți, care părea să aibă multă încredere în „omul“ lui, crede că sînt ceea ce nu sînt.

— Știu eu ce cred, se încăpățîină omul.

— Tu crezi că-s de la vamă, omule ? întrebă cîrciumarul.

— Chiar așa cred !

— Atunci, să știi că te înșeli.

— Bine că mă înșel !

După ce dădu acest răspuns plin de înțeles, care dovedea încrederea nețîrmurită pe care o avea în părerea lui, „omul la toate“ își scoase una din ghe-

¹ Galonul — unitate de măsură pentru lichide, echivalent cu 4,62 l.

tele lui burduhănoase, se uită înăuntru ei, scutură câteva pietricele din gheată pe podeaua bucătăriei și se încălță la loc. Făcu aceste mișcări cu aerul unui „om la toate“ care avea atita dreptate, încît își putea îngădui să facă orice.

— Și atunci ce crezi c-au făcut cu nasturii ? întrebă cîrciumarul șovăind.

— Ce-au făcut cu nasturii ? răspunse omul. I-au zvîrlit în apă. I-au înghițit. I-au semănat în pămînt, ca să răsară verze. Ce-au făcut cu nasturii !

— Nu fi obraznic, omule, îl dojeni cîrciumarul cu un glas trist și patetic.

— Un funcționar de vamă știe el ce să facă cu nasturii cînd nasturii ăștia îl împiedică de la treabă, spuse „omul la toate“, repetînd cu un nemărginit dispreț cuvîntul cu pricina. O corabie cu patru vîsle și doi vișlași nu-și pierde timpul și nu se plimbă cînd în sus, cînd în jos dacă nu sînt funcționari de vamă înăuntru.

După aceste cuvinte, omul ieși, plin de dispreț, din bucătărie, și cîrciumarul, care nu mai avea în cine să se încreadă, găsi că n-are rost să vorbească mai departe.

Acest dialog ne neliniște pe toți, iar pe mine mă îngrijoră chiar foarte mult. Un vînt jalnic vuia în jurul casei, apa izbea malul și pe mine mă cuprinsese teama că sîntem prinși și amenințați. O corabie mică cu patru vîsle, care se plimba în chip atît de ciudat încît reușise să atragă atenția oamenilor, era o împrejurare neplăcută, pe care nu mi-o puteam sîcoate din cap. După ce l-am convins pe Provis să se ducă sus în odaie și să se culce, am ieșit afară cu prietenii mei (Startop avusese timp să afle cum stau lucrurile) și țînurăm un nou sfat. Ne frămînta întrebarea dacă trebuie

să rămînem la cîrciumă pînă la trecerea primului vapor, adică pînă la orele unu după amiază, sau dacă s-o pornim dis-de-dimineață. În cele din urmă, socotirăm că e mai cuminte să rămînem pe loc pînă aproape o oră înainte de trecerea vaporului, și atunci să-i ieșim în cale și să ne lăsăm duși de curent. După ce luarăm hotărîrea aceasta, ne întoarserăm la cîrciumă și ne culcarăm.

Eu m-am culcat îmbrăcat și am dormit bine timp de cîteva ceasuri. Cînd m-am trezit, vîntul începuse din nou să sufle, și firma cîrciumii (o corabie) pocnea și se bălăbănea, cu un zgomot care mă făcea să tresar mereu. M-am ridicat încet, căci Provis mai dormea încă, și m-am uitat pe fereastră. Vedeam cheiul unde lăsasem barca și, în timp ce încercam să-mi obișnuiesc ochii cu lumina lunii acoperite de nori, zării doi oameni care se uitau în barca noastră. Apoi trecură pe sub fereastra mea, fără să se mai uite la nimic, și nu se îndreptară spre debarcaderul pe care îl zăream eu și care era gol, ci o luară peste mlaștini, în direcția Nore.

Prima mea pornire fu să-l scol pe Herbert și să-i arăt cei doi oameni care se depărtau. Dar înainte de a intra în odaia lui, care era în fundul casei, perete în perete cu a mea, m-am gîndit că el și Startop avuseseră o zi mai grea decît mine și că erau obosiți, așa că m-am lăsat păgubaș. M-am întors la fereastră și i-am văzut pe cei doi oameni înaintînd prin mlaștini. Dar, în lumina aceea slabă, i-am pierdut curînd din vedere și, fiindcă era tare frig, m-am culcat, cu gîndul să mai chibzuiesc și să adorm din nou.

Ne-am sculat devreme. În timp ce ne plimbam toți patru prin fața cîrciumii, înainte de gustarea de dimineață, mi se păru că aș face bine să le

povestesc cele ce văzusem. Și din nou fuğarul nostru se dovedi cel mai puțin îngrijorat dintre noi toți. Nu e cu neputință, spunea el, ca oamenii să fie într-adevăr de la vamă și nici să nu le treacă prin minte să ne urmărească pe noi. Încercai și eu să-mi spun că omul are dreptate, că, de fapt, era foarte firesc să fie așa cum spunea el. Totuși, propusei ca Provis și cu mine să pornim pe jos către un loc îndepărtat pe care-l vedeam de la circiumă, și barca să ne culeagă de acolo, sau din apropiere de locul acela, la ora prînzului. Deoarece părerea mea fu socotită o bună măsură de prevedere, îndată după gustarea de dimineață, Provis și cu mine pornirăm, fără să spunem nimic la circiumă.

În timp ce mergeam, el își fuma luleaua și, din cînd în cînd, se oprea și mă bătea pe umeri. Ai fi zis că eu eram în primejdie, nu el, care mă liniștea pe mine. Vorbeam puțin. Cînd ne-am apropiat de locul hotărît, l-am rugat să se adăpostească undeva, în timp ce eu voi porni în recunoaștere, căci înspre locul acela se îndreptaseră cei doi oameni în timpul nopții. El încuviință, și eu pornii singur, mai departe. Nu se vedea nici urmă de barcă în preajma locului, nici vreo barcă trasă la țarm prin apropiere și nici urme de oameni care să se fi imbarcat de acolo. Dar, de fapt, era în timpul fluxului și poate că urmele de pași fuseseră acoperite de apă.

Provis scoase capul din ascunzătoare și, văzînd că-i fac semn cu mîna să se apropie, mă ajunse și ne oprirăm acolo, așteptînd barca; uneori ne trînteam pe mal, înfășurați în mantale, alteori ne mișcam, ca să ne mai încălzim; în cele din urmă, văzurăm barca apropiindu-se. Ne suirăm ușor în ea și pornirăm pe drumul pe care avea să-l ia și vaporul. Nu mai erau decît vreo zece minute

pînă la 1, și începurăm să ne uităm în zare, ca să vedem fumul vasului.

Dar de-abia pe la unu și jumătate zărirăm fumul, și, nu mult după aceea, văzurăm fumul unui alt vapor, în spatele primului. Deoarece vapoarele înaintau repede, pîrgătirăm geamantanele și ne luarăm rămas bun de la Herbert și Startop. Ne strînserăm cu căldură mîinile și nici ochii lui Herbert, nici ai mei nu erau uscați, cînd, deodată, văzui o corabie mică cu patru vîsle țîsnind de sub mal, ceva mai încolo de barca noastră, și luînd același drum cu noi.

Pîn-acum, din pricina cotiturilor pe care le făcea fluviul, între fumul vaporului și barca noastră se întinsese o bucată de mal : acum însă vedeam vasul cum înaintează. I-am strigat lui Herbert și lui Startop să stea în fața curentului, pentru ca oamenii de pe bord să vadă că așteptam vaporul, și l-am rugat din tot sufletul pe Provis să stea liniștit și să rămînă înfășurat în manta. El răspunse voios : „Ai încredere în mine, măi băiete“, și rămase neclintit, ca o statuie. Între timp, corabia cu patru vîsle, care era mînuită cu multă priecpere, tăia fluviul înspre noi, ne lăsase s-o ajungem din urmă și pornise mai departe, paralel cu barca noastră. Nu ne-o lua nicidecum înainte, și de-abia dacă oamenii lăsau între ei și noi destul loc pentru mișcarea vîslelor ; se lăsau duși de curent cînd ne lăsăm și noi, sau dădeau o dată, de două ori cu vîslele atunci cînd dădeam și noi. Unul din cei doi oameni din barcă era la cîrmă și se uita la noi foarte pătrunzător, așa cum face orice cîrmaci în împrejurări asemănătoare ; celălalt era încotoșmănit și stătea ghemuit, ca și Provis ; părea că-i șoptește instrucțiuni cîrmaciului, care se

uita spre noi. Dar în nici una din bărci nu se auzea vreun cuvânt.

După cîteva minute, Startop desluși care era primul vas și, cu obrazul lipit de obrazul meu, îmi șopti : „Hamburg”. Vasul se apropia cu iuteală, și bătaile lopeților se auzeau din ce în ce mai tare. Mi se părea că umbra vaporului era deasupra noastră, cînd din corabia de alături ne strigă un glas. Eu am răspuns.

— Aveți un deportat fugit printre voi, spuse omul de la cîrmă. Acela înfășurat în manta. Îl cheamă Abel Magwitch, zis și Provis. Îl arestez și-l somez să se predea, iar pe voi vă somez să mă ajutați.

În clipa aceea, fără să dea nici o poruncă echipajului său, cîrmaciul întoarse corabia spre noi. Oamenii dinăuntru loviră apa din fața bărcii cu vîslele, își infipseră lopețile în apă, se repeziră spre noi de-a curmezișul și opriră capul bărcii noastre înainte ca noi să ne dăm seama de cele ce se petreceau. Toate acestea pricinuiră neliniște pe bordul vaporului ; se auziră glasuri care ne strigau și se auzi porunca de a opri lopețile ; apoi lopețile se opriră, și eu simții că vasul se îndreaptă fără piedică spre noi. În clipa aceea îl văzui pe cîrmaciul celeilalte bărci punîndu-și mîna pe umărul lui Provis, văzui cum amîndouă bărcile se învîrteau pe loc, duse de vîrtej, și mai văzui că toate mîinile de pe bordul vaporului se întindeau minioase spre noi. Și, tot în clipa aceea, îl văzui pe Provis sărind în sus, sprijinindu-se de păzitorul lui și smulgînd mantaua de pe gîtul omului care ședea în corabie. În aceeași clipă am văzut că fața descoperită era fața celuiilalt pușcăriaș, pe care-l întîlnisem cu ani în urmă. Și tot în clipa aceea am văzut cum fața lui se dă înapoi, albă de groază, cu

o privire pe care n-am s-o uit niciodată, și am auzit un țipăt puternic pe puntea vaporului, urmat de un plescăit zgomotos ; apoi am simțit cum se scufundă barca sub mine.

Timp de o clipă mi se păru că lupt cu mii de roți de moară și mii de fulgere de lumină ; după ce trecu clipa aceea, cineva mă culcă în corabie. Herbert și Startop se aflau amândoi acolo ; dar barca noastră pierise, și cei doi ocași pieriseră cu ea.

Atît din pricina țipetelor de pe puntea vaporului, cît și din cauza fișitului nebun al aburilor, cît și pentru că vasul înainta și înaintam și noi, la început nu eram în stare să deosebesc apa de cer și un mal de celălalt ; dar oamenii îndreptară corabia cu mare înțeleală și, după ce loviră de cîteva ori cu putere apa din față, puseră mina pe visle, și fiecare om privea tăcut și nerăbdător la valurile stîrnite în urma corabiei. Deodată, ceva negru, care se îndrepta spre noi mergînd cu curentul, apăru la suprafața apei. Nimeni nu scoase nici o vorbă, dar cîrmaciul ridică mina și cu toții loviră cu lopețile în apă și opriră corabia chiar în fața petei negre. Pe măsură ce se apropia, îmi dădui seama că e Magwitch, care înoată, dar nu cu mișcări libere. Îl ridicară în barcă și-i puseră numaidecît cătușe la miini și la glezne.

Corabia rămase pe loc, și oamenii priveau mai departe apa în tăcere și cu nerăbdare. Curînd se apropie vasul cu destinația Rotterdam, care, neînțelegînd pesemne ce se întîmplase, înainta cu înțeleală. După ce fu oprit cu strigăte, amîndouă vapoarele porniră mai departe, iar noi săltam și cădeam în vârtejul stîrnit de ele. Mult timp după ce apele se liniștiră și vapoarele dispăruseră, oa-

menii tot mai priveau cu încordare, dar fiecare știa că nu mai este nici o nădejde.

În cele din urmă se lăsară păgubași și se îndreptară spre mal, nu departe de cârciuma unde înnoptaserăm; și mare fu mirarea cu care furăm primiți de oamenii din cârciumă. Aici avui puțin răgaz să mă îngrijesc de Magwitch — cu Provis se sfârșise — care primise câteva lovituri serioase în piept și avea o tăietură adincă la cap.

Îmi spuse că, după câte își amintea, intrase sub carena vaporului și că fusese lovit când încercase să ridice capul. Cît despre rana din piept (care îi îngreuiă mult respirația), credea că o primise lovindu-se de coasta bărcii. Mai adăugă că n-avea de gînd să spună ce i-ar fi putut sau ce nu i-ar fi putut face lui Compeyson, dar că, în clipa în care pusese mîna pe mantaua lui, ca să-l identifice, păcătosul acela se ridicase în picioare, și începuse să se clatine, așa că se prăvăliseră amîndoi în apă; iar barca noastră fusese răsturnată atunci cînd el (Magwitch) se smucise ca să sară din barcă, iar omul de la cîrmă se silise să-l țină pe loc. Îmi mai povesti în șoaptă că amîndoi se dăduseră la fund înclistați sălbatic unul de altul, că sub apă avusese loc o luptă cumplită și că el izbutise să se desprindă, să se ridice la suprafață și să plece înotînd.

N-am avut de ce să mă îndoiesc de adevărul spuselor lui. De altfel, cîrmaciul povesti în același chip felul în care cei doi se prăvăliseră din barcă.

Cînd îi cerui slujbașului care cîrmise învoiala să schimbe hainele ude ale prizonierului, cumpărînd ceva straie vechi de la oamenii din cârciumă, acesta încuviință număidecît; adăugă doar că trebuie să ia în primire tot ce se găsea asupra pri-

zonierului. Așa că portofelul care fusese odată în mâinile mele trecu în mâinile slujbaşului. Tot el îmi îngădui să-l însoțesc pe prizonier pînă la Londra, dar refuză să acorde această favoare și prietenilor mei.

„Omul la toate“ primi instrucțiuni cu privire la locul unde se dăduse la fund înecatul și se apucă numaidecît să caute trupul neînsuflețit în locurile unde era mai sigur că va fi aruncat la mal. Mi se păru că interesul de care dădea dovadă crescuse foarte mult în clipa cînd auzi că înecatul purta ciorapi. Pesemne că avea nevoie de vreo doisprezece înecați ca să se îmbrace din cap pînă în picioare, și poate că aceasta era pricina pentru care diferitele lucruri pe care le purta se aflau fiecare într-o altă fază de jerpeală.

Rămaserăm la circiumă pînă la schimbarea curentului, cînd Magwitch fu dus înapoi la corabie și suit pe bord. Herbert și Startop fură nevoiți să se întoarcă la Londra pe uscat, cît puteau mai repede. Despărțirea de ei a fost jalnică și, cînd m-am așezat lingă Magwitch, am simțit că acela avea să fie locul meu de acum înainte, cît timp mai era el în viață.

Căci acum toată sila mea față de el pierise, și în ființa aceasta hăituită, rănită, încătușată, care mă ținea de mînă, nu vedeam decît un om care ar fi vrut să fie binefăcătorul meu și care se purtase cu mine, atîția ani de-a rîndul, cu dragoste, cu recunoștință și cu mărinimie. Nu vedeam în el decît pe un om care se purtase cu mine mult mai bine decît mă purtasem eu cu Joe.

Cu cît se întuneca mai tare, cu atît Magwitch răsufila mai greu și mai dureros, și adeseori nu-și putea stăpîni cîte un geamăt. Am încercat să-l așez în diferite poziții ca să-i fie mai ușor, spri-

jinindu-l de brațul meu, acela de care mă puteam folosi ; dar mă înfiorai la gândul că, în fundul sufletului, nu-mi părea rău că era atît de grav rănit, fiindcă, fără îndoială, cel mai bun lucru care-i rămînea de făcut era să moară. Nici nu mă îndoiam că mai erau destui oameni în viață care puteau și ar fi fost gata să-l denunțe. Și nu trăgeam nădejde că va fi tratat cu blîndețe. Tocmai el, care la proces fusese înfățișat în lumina cea mai groaznică, el, care de atunci fugise de cîteva ori din închisori, fusese judecat din nou, și apoi se întorsese din surghiunul unde fusese trimis pentru toată viața și pricinuisese moartea omului din cauza căruia fusese arestat, tocmai el să fie tratat cu blîndețe ?

Și în timp ce ne întorceam cu fața spre soarele care apunea și pe care, cu o zi înainte, îl lăsasem în urma noastră, în timp ce șuvoiul nădejdilor noastre părea că se întoarce și el înapoi, i-am spus cît mă durea gândul că se întorsese în țară de dragul meu.

— Măi băiete, răspunse el, sînt foarte mulțumit că mi-am încercat norocul. Mi-am văzut băiatul și am văzut că poate să fie un *gentleman* și fără mine.

Nu. Mă gîndisem la asta în timp ce ședeam în barcă, unul lingă altul. Nu. Alungînd din mintea mea orice dorință, înțelegeam acum sfaturile lui Wemmick. Prevedeam că, dacă va fi condamnat, toată averea lui va trece în patrimoniul Coroanei.

— Uite, măi băiete, spuse el. Acu e mai bine ca un *gentleman* să n-aibă de-a face cu mine. Să vii să mă vezi numai din cînd în cînd, cînd ai să fii împreună cu Wemmick. Cînd or să mă osîndească, pentru ultima oară, să stai așa, ca să te pot vedea. Atîta vreau.

— N-am să plec niciodată de lângă dumneata, spusei eu, dacă îmi va fi îngăduit să nu te părăsesc. Dumnezeu mi-e martor. Am să-ți fiu tot atît de credincios cum mi-ai fost şi dumneata mie !

I-am simţit mîna tremurînd în mîna mea, apoi şi-a întors capul, aşa cum stătea întins în fundul bărcii, şi din gîtlejul lui am auzit din nou sunetul acela, pe care-l cunoşteam atît de bine, de data asta mai potolit, aşa cum era acum toată fiinţa lui. Mă bucuram că pomenise de toate acestea, fiindcă mi-am amintit de nişte lucruri de care aş fi uitat cu siguranţă şi mi-aş fi amintit de ele prea tîrziu, anume : că el nu trebuia să afle niciodată cum pieriseră speranţele lui de-a face din mine un om bogat.

CAPITOLUL LV

A doua zi a fost dus la poliţie şi ar fi fost număidecît închis pentru judecată dacă n-ar fi fost nevoie să fie adus un vechi ofiţer de pe galera de unde evadase el pe vremuri, ca să dovedească identitatea lui. Nu mai exista nici o îndoială ; dar Compeyson, care ar fi trebuit să depună mărturie cu privire la identitatea lui, era mort şi dus de ape şi, din întîmplare, nu se afla, în timpul acela, nici un slujbaş de la închisoarea din Londra care să fie în stare să depună mărturia trebuincioasă. A doua zi după sosirea la Londra, m-am dus de-a dreptul la domnul Jagers acasă, ca să mă asigur de ajutorul lui ; dar acesta nu voia să audă de nimic, spunînd că e mai bine aşa pentru prizonier. Era singura cale posibilă, căci, de îndată ce va sosi

martorul, procesul se va sfîrși în cinci minute și nici o putere din lume n-ar fi putut să oprească lucrurile din mersul lor.

I-am împărtășit domnului Jagggers intenția de a nu-l înștiința pe Magwitch despre soarta averii lui. Domnul Jagggers era artăgos și supărat pe mine fiindcă lăsasem averea „să-mi scape printre degete”. Zicea că ar trebui să facem o petiție și să încercăm să salvăm măcar o parte. Dar nu-mi ascunse faptul că, deși erau multe cazuri în care nu se cerea confiscarea averilor, în cazul de față împrejurările erau cu totul de altă natură. Eu înțelesei foarte bine de ce. Nu eram rudă cu condamnatul și nici nu exista între noi vreo legătură care să poată fi recunoscută ; iar el nu scrisese cu mîna lui nici un act în favoarea mea înainte de a fi fost arestat, și acum n-avea nici un rost s-o facă. Eu însă n-aveam nici o pretenție, așa încît am hotărît, și m-am supus de atunci încolo hotărîrii luate, ca inima mea să nu se pîngărească niciodată cu nădejdea deșartă de a salva ceva din această avere.

Bănuiala că denunțatorul care se înecase nădăjduise să se aleagă cu o răsplată în urma confiscării acestei averi era întemeiată și se pare că Compeyson pusese mîna pe cîteva informații foarte precise cu privire la treburile lui Magwitch. Cînd trupul lui fu descoperit la multe mile depărtare de locul morții și atît de desfigurat încît fu recunoscut numai după cuprinsul buzunarelor, se găsiră, într-o casetă pe care omul o purta cu el, niște bilețele, al căror scris era încă destul de citet. Pe unul din ele era însemnat numele unei bănci din New South Wales, unde se afla depusă o sumă de bani, și cîteva cuvinte despre niște moșii de mare preț. Aceste informații se aflau de

asemenea și pe o listă pe care Magwitch i-o dădu domnului Jaggers în timp ce se afla în închisoare ; pe aceeași listă se mai aflau și alte posesiuni pe care el credea că le voi moșteni eu. De data aceasta, neștiința îi folosi bietului om ; nici nu se îndoia măcar că moștenirea mea se afla în siguranță, datorită domnului Jaggers.

După un răstimp de trei zile, în care urmărirea începută de Coroană fu întreruptă în așteptarea martorului, acesta sosi și dădu ultimele lămuriri trebuincioase pentru acest caz atît de limpede. Magwitch fu predat spre judecată în sesiunea următoare, care trebuia să înceapă după o lună.

În această perioadă atît de întunecată a vieții mele, Herbert se întoarse într-o seară acasă foarte abătut și-mi spuse :

— Dragă Händel, din păcate cred că va trebui să te părăsesc în curînd.

Deoarece asociatul lui mă pregătise pentru această veste, mă arătai mai puțin mirat decît s-ar fi așteptat el.

— Aș pierde un prilej unic dacă aș amîna plecarea mea la Cairo și, din păcate, dragă Handel, trebuie să plec acum, cînd ai mai mult ca oricînd nevoie de mine.

— Herbert, să știi că voi avea mereu nevoie de tine, fiindcă ai să-mi fii drag întotdeauna ; dar n-am mai multă nevoie acum ca altădată.

— Ai să te simți atît de singur !

— N-am răgaz să mă gîndesc la asta, spusei eu. Știi doar că stau cu el tot timpul cît mi se îngăduie și că, de-aș putea, aș sta lîngă el de dimineață pînă seara. Și, chiar atunci cînd plec de acolo, știi bine că gîndurile mele sînt tot la el.

Starea îngrozitoare în care ajunsese bietul om ne zdruncinase atât de tare pe amîndoi, încît n-am fi putut pomeni de ea în cuvînte mai sincere.

— Dragul meu, spuse Herbert, dă-mi voie să mă folosesc de plecarea mea atât de apropiată — căci e foarte apropiată — pentru ca să te plictisesc puțin cu privire la persoana ta. Te-ai gîndit la viitorul tău ?

— Nu, fiindcă mi-a fost teamă să mă gîndesc la orice fel de viitor.

— Dar nu poți să nesocotești viitorul tău : crede-mă, dragul meu, n-ai voie să faci asta. Aș dori să aruncăm amîndoi o privire asupra acestui viitor, atât cît putem s-o facem în cîteva cuvînte prietenești.

— Bine, făcui eu.

— În sucursala asta a firmei noastre, dragă Handel, avem nevoie de un...

Îmi dădeam seama că, din delicatețe, se ferea să rostească cuvîntul potrivit, așa încît adăugai eu :

— Un funcționar.

— Da, un funcționar. Și nădăjduiesc că nu e cu neputință ca acest funcționar să se prefacă în asociat (așa cum s-a mai întîmplat cu un funcționar dintre cunoștințele tale). Ei, Handel, pe scurt, măi băiete, n-ai vrea să vii la mine ?

Cuvintele : „Ei, Handel” vesteau cu gravitate începutul unui sinistru discurs de afaceri : dar în felul în care fuseseră rostite era ceva nespus de fermecător, de călduros și plin de prietenie, așa încît, lăsîndu-se deodată de tonul de la început, Herbert îmi întinse mîna cu o mișcare plină de sinceritate și-mi vorbi mai departe ca un școlar :

— Clara și cu mine am discutat de nenumărate ori despre asta, urmă Herbert, și chiar astă-seară,

drăguța de ea, m-a rugat cu lacrimi în ochi să-ți spun că, dacă vrei să stai cu noi după ce ne-om căsători, o să facă tot ce-i stă în putință pentru ca prietenul bărbatului ei să înțeleagă că este și prietenul ei. Ne-am înțelege atît de bine, Handel !

I-am mulțumit din toată inima, dar i-am spus că nu eram sigur că pot veni la el, deși invitația lui era atît de prietenească. Mai întii, eram prea prins de altele ca să pot înțelege limpede despre ce e vorba. În al doilea rînd... Da ! În al doilea rînd, era ceva nelămurit în mintea mea, care va ieși în curînd la iveală, la sfîrșitul acestei modeste povestiri.

— Dar dacă tu crezi, Herbert, că poți lăsa pentru cîtva timp chestiunea deschisă, fără ca întreprinderea ta să sufere vreo pagubă...

— Oricît timp vrei ! strigă Herbert. Șase luni, un an !

— Nu așa mult, spusei eu. Cel mult trei luni.

După încheierea acestei înțelegeri, ne strînseserăm mîna, și Herbert era nespus de încîntat ; îmi spuse apoi că acum putea să-și ia inima în diți și să mă anunțe că, aproape sigur, va fi nevoit să plece chiar la sfîrșitul săptămînii.

— Și Clara ? întrebai eu.

— Drăguța de ea, îmi răspunse Herbert, își face datoria față de taică-său pînă la sfîrșit, dar n-o mai duce el mult timp. Doamna Whimple m-a încredințat că e pe ducă.

— N-aș vrea să fiu crud, spusei eu, dar nici nu are ceva mai bun de făcut.

— Din păcate, trebuie să recunosc că așa este, spuse Herbert ; și, pe urmă, eu o să mă întorc, și drăguța de ea și cu mine vom intra frumușel în prima biserică. Și, nu uita ! Draga de ea nu face parte din nici o familie de seamă, nu citește cărți

despre titluri de noblete și habar n-are cine a fost bunicul ei. Ce noroc pentru fiul mamei sale !

Chiar în săptămîna aceea — sîmbătă — mi-am luat rămas bun de la Herbert ; stătea în diligența care trebuia să-l ducă în port, plin de speranțe, dar necăjit că e nevoit să mă părăsească. Am intrat într-o cafenea și i-am scris Clarei un bilețel, în care-i spuneam că Herbert plecase, că-i trimisese mii de gînduri drăgăstoase, și apoi m-am întors acasă, în pustietate, dacă mai pot întrebuința cuvîntul casă, căci casa nu mai era a mea și eu nu mai aveam casă nicăieri.

Pe scară l-am întîlnit pe Wemmick, care cobora, după ce izbise zadarnic cu pumnii în ușă. Nu-l mai văzusem între patru ochi după sfîrșitul acela nenorocit al încercării noastre de a fugi ; și acum venise în calitate de persoană particulară, ca să-mi spună cîteva cuvinte care să mă lămurească cu privire la insuccesul nostru.

— Răposatul Compeyson, spuse Wemmick, a fost cauza a mai bine de jumătate din ceea ce se întîmplă acum. Aflasem de tot ce făcea el de la niște oameni de ai lui care au intrat în încurcătură (cea mai mare parte din oamenii lui intrau în încurcătură). Am stat cu urechile bine deschise, deși mă prefăceam că le țin închise, și așa am auzit că va lipsi cîteva zile din oraș și m-am gîndit că ăsta ar fi momentul potrivit pentru încercarea noastră. De-abia acum îmi dau seama că asta făcea parte din politica lui de om iscusit, deprins să-i înșele pe cei de care se folosea drept unelte. Te rog să nu fii supărat pe mine, domnule Pip. Crede-mă că am vrut din toată inima să-ți fac un serviciu.

— Sint sigur de asta, Wemmick, așa cum și dumneata ești sigur, și-ți mulțumesc pentru oste-

neala pe care ți-ai dat-o și pentru prietenia dumatăle.

— Mulțumesc, mulțumesc foarte mult. Mergă prost treaba, spuse Wemmick, scărpinându-se în cap, și crede-mă că de mult n-am mai fost atât de amărit. Mă gîndesc la cîtă avere portativă a fost aruncată în vînt, Doamne-Dumnezeule !

— Și eu, dragă Wemmick, mă gîndesc la proprietarul acestei averi.

— Da, sigur, spuse Wemmick. Fără îndoială, nimeni n-ar putea să te condamne pentru faptul că-ți pare rău de el, și aș pune și eu la bătaie o hîrtie de cinci livre, ca să-l scot din încurcătură. Dar eu mă gîndesc așa : deoarece răposatul Compeyson era dinainte înștiințat de întoarcerea lui și fiindcă își băgase în cap să-l strivească, cred că în nici un caz n-ar fi putut scăpa, pe cîtă vreme averea portativă ar fi putut fi scăpată. Vezi, asta-i deosebirea între avere și proprietarul ei.

L-am poftit pe Wemmick sus în casă, ca să bea un pahar de grog înainte de a porni spre Walworth, și el primi propunerea mea. În timp ce-și sorbea cumpătat porția, îmi spuse, deodată, fără nici o legătură cu cele ce vorbisem înainte și după ce-mi părușe cîteva clipe cam neliniștit :

— Ce-ai spune dacă mi-aș lua vacanță luni, domnule Pip ?

— Cred că de un an de zile n-ai mai făcut așa ceva.

— Cred mai degrabă că de vreo doisprezece ani, spuse Wemmick. Da, îmi iau vacanță. Mai mult decît atât : am să te rog să mă însoțești.

Eram gata să mă scuz, căci nu prea eram un tovarăș plăcut de petrecere în vremea aceea, dar Wemmick mi-o lău înainte :

— Îți cunosc îndatoririle, spuse el, și știu că ești cam abătut. Dar dac-ai putea să-mi faci serviciul ăsta, ți-aș fi recunoscător. N-o să fie o plimbare prea lungă și n-o să pornim dis-de-dimineată. Să zicem că ar ține (socotind că luăm gustarea de dimineată pe drum) de la opt pînă la douăsprezece. N-ai putea să faci o excepție și să vii ?

Îmi făcuse atitea servicii, încît ceea ce-mi cerea el era foarte puțin. I-am spus că pot veni — că voi veni — și el se bucură atît de mult de răspunsul meu, încît mă bucurai și eu. La cererea lui foarte stăruitoare, am făgăduit că voi fi la castel luni dimineată la orele opt și jumătate și ne-am despărțit.

M-am ținut de făgăduială, și luni dimineată am sunat la poarta castelului, iar Wemmick veni să-mi deschidă chiar el ; mă izbi faptul că arăta mai țeapăn ca de obicei și că purta o pălărie mai lucioasă ca în celelalte zile. Înăuntru ne așteptau două pahare de rom cu lapte și doi biscuiți. Bătrînul pesemne că se sculase cu noaptea în cap, căci, aruncîndu-mi privirile în odaia lui, văzui că patul e gol.

Ne ospătarăm cu rom cu lapte și biscuiți apoi, aceste pregătiri fiind terminate, tocmai eram gata să pornim, cînd deodată, spre mirarea mea, văzui că Wemmick ia o undiță și și-o pune pe umăr.

— Ce, ne ducem la pescuit ? întrebai eu.

— Nu, răspunse Wemmick, dar îmi place mie să umblu cu o undiță pe umăr.

Mi se păru ciudat ; totuși, n-am spus nimic și am pornit. Mergeam spre Camberwell Green, și cînd ajunserăm acolo, Wemmick spuse deodată :

— Ia te uită ! O biserică !

Nu mi se păru nimic surprinzător în faptul acesta ; dar mare-mi fu mirarea cînd Wemmick

spuse, ca și cum i-ar fi trecut prin cap o idee năstrușnică :

— Hai să intrăm !

Am intrat ; Wemmick și-a lăsat undița la intrare și am început să ne uităm în jurul nostru. Între timp, Wemmick își viri mâinile în buzunarele hainei și scoase ceva dintr-o hîrtie.

— Ia te uită ! făcu el. O pereche de mănuși ! Hai să le îmbrăcăm !

Fiindcă mănușile erau albe și deoarece gura lui ca o cutie de scrisori era larg deschisă, începură să mă cuprindă puternice bănuieli. Bănuielile mele se întăriră și se prefăcură în siguranță cînd l-am zărit pe bătrîn intrînd pe o ușă laterală, alături de o doamnă.

— Ia te uită ! spuse Wemmick. A sosit și domnișoara Skiffins. Ia să facem o cununie !

Preasfioasa domnișoară era îmbrăcată ca de obicei, doar că, în clipa de față, era pe cale să-și înlocuiască mănușile ei verzi de căprioară cu o pereche albă. Bătrînul era prins de îndeplinirea unei jertfe asemănătoare aduse pe altarul căsătoriei. Totuși, bietul bătrîn întîmpină atîtea greutăți pînă să-și îmbrace mănușile, încît Wemmick găsi că este nevoie să-l așeze cu spatele la un stîlp și apoi să treacă în spatele stîlpului și să înceapă să tragă de ele, în timp ce eu îl țineam pe bătrînul domn de mijloc, așa încît rezistența opusă să fie mereu aceeași și destul de mare. Cu ajutorul acestui plan iscusit, mănușile îi fură îmbrăcate în chipul cel mai desăvîrșit.

La apariția paracliserului și a pastorului, furăm cu toții înșirați în fața balustradei fatale. Credincios planului său de a face toate gesturile ca și cum nimic n-ar fi fost pregătit dinainte, Wemmick

spuse, scoțind ceva din buzunar, înainte de începerea serviciului :

— Ia te uită ! Un inel !

Eu jucam rolul de însoțitor și cavaler de onoare al mirelui, în timp ce o fetiță șchioapă, care deschidea ușile stranelor din biserică și purta o bonetică de prunc pe cap, făcea pe domnișoara de onoare. Răspunderea de a duce pe mireasă la altar cădea în sarcina bătrînului, care izbuti, pînă în cele din urmă, să-l scandalizeze fără să vrea pe pastor. Lucrurile se petrecură astfel : Cînd pastorul spuse : „Cine aduce pe această femeie pentru a lua în căsătorie pe acest bărbat ?” bătrînul, care habar n-avea la ce punct al căsătoriei ajunsese-răm, zîmbi fericit și cu bunăvoință celor zece porunci. Atunci, pastorul mai spuse o dată : „Cine aduce pe această femeie pentru a lua în căsătorie pe acest bărbat ?” Deoarece bătrînul se afla într-o stare de neștire dintre cele mai nevinovate, mirele strigă cu glasul lui obișnuit :

— Ei, moșule, știi doar ; cine o aduce ?

Iar bătrînul răspunse foarte vioi, înainte de a spune că el o aduce :

— Foarte bine, John, foarte bine, băiete !

Iar pastorul făcu o pauză atît de întunecată la auzul acestor cuvinte, încît începui să mă îndoiesc că această cununie va ajunge la bun sfîrșit încă în ziua aceea.

Totuși, cununia fu dusă la bun sfîrșit și, la ieșirea din biserică, Wemmick ridică capacul cristelniței, lăsă mînușile să cadă înăuntru și puse capacul la loc. Doamna Wemmick, mai prevăzătoare pentru viitor, își puse mînușile albe în buzunar și le îmbracă pe cele verzi.

— Și acum, domnule Pip, spuse Wemmick triumfător, în timp ce-și așeza undița pe umăr,

dă-mi voie să te întreb dacă își poate închipui cineva că ăsta-i un alai de nuntă !

Gustarea de dimineață fusese comandată dinainte la o cîrciumă foarte plăcută, care se afla la vreo milă depărtare, dincolo de dealul înverzit ; și înăuntru se afla un mic biliard, pentru cazul cînd am fi dorit să ne destindem puțin după ceremonie. Mi se părea foarte amuzant că doamna Wemmick nu mai desprindea mîna lui Wemmick cînd el și-o trecea în jurul mijlocului ei, ci ședea, lîngă perete, pe un scaun cu spătar înalt, ca un violoncel în cutia lui, și îngăduia să fie îmbrățișată, așa cum ar fi făcut și armoniosul instrument mai suspomenit.

Gustarea a fost minunată, și dacă vreunul din noi refuza bunătățile de pe masă, Wemmick spunea :

— Totul este prevăzut în contract ; n-aveți nici o teamă !

Am ridicat paharul în cinstea tinerei perechi, în cinstea bătrînului, a castelului, am salutat mi-reasa la despărțire și am încercat să mă fac cît puteam mai plăcut.

Wemmick mă însoți pînă la ușă, și eu i-am strîns din nou mîna și i-am urat noroc.

— Mulțumesc ! spuse Wemmick, frecîndu-și miinile. Nici nu știi cum se pricepe să crească găini ! Am să-ți dau cîteva ouă și-ai să-ți dai singur seama. Știi, domnule Pip, spuse el în șoaptă, făcîndu-mi semn să mă întorc, știi, toate astea sînt sentimente de la Walworth, înțelegi...

— Înțeleg. Nu trebuie să pomenesc nimic la „Little Britain“, spusei eu.

Wemmick dădu afirmativ din cap.

— După toate cîte le-ai spus deunăzi, ăi fi mai bine că domnul Jagers să nu ştie nimic. Ar putea să creadă că mi se moleşteşte creierul, sau mai ştiu eu ce.

CAPITOLUL LVI

Zăcu rău bolnav în închisoare, din clipa arestării pînă la începutul sesiunii de judecată. Avea două coaste rupte, un plămîn rănit şi, pe zi ce trecea, respira mai greu şi avea dureri mai mari. Faptul că vorbea atît de slab, încît cu greu putea fi auzit, era o urmare a rănilor, de aceea şi vorbea foarte puţin. Dar era întotdeauna gata să asculte ce-i spuneam eu, aşa încît acum, cea mai de seamă datorie a vieţii mele era să-i vorbesc şi să-i citesc ceea ce ştiam că are voie să audă.

Fiindcă era prea greu bolnav ca să rămînă în închisoare, fu mutat, încă din primele zile, la infirmerie. În felul acesta avui prilejul să stau mereu lîngă el, ceea ce altfel n-ar fi fost cu putinţă. Şi dacă n-ar fi fost boala, ar fi fost ținut în lanțuri, ca un evadat recidivist şi mai ştiu eu cîte altele...

Deşi îl vedeam în fiecare zi, nu puteam să stau cu el decît foarte puţin; aşa încît timpul în care eram zilnic despărţiţi era destul de lung ca să-mi îngăduie să-i pot citi pe faţă orice schimbare care avusese loc în starea sănătăţii lui. Nu-mi amintesc să fi văzut vreodată o schimbare în bine; din ziua în care porţile închisorii îl despărţiseră de lumea din afară se stîngea văzînd cu ochii şi era din ce în ce mai slab şi mai bolnav.

Supunerea și resemnarea de care dădea dovadă erau ale unui om sfârșit. Uneori, luându-mă după purtările lui sau după vreo vorbă șoptită, pe care o rostea fără să-și dea seama, mi se părea că se întreabă mereu dacă, în împrejurări mai prielnice, ar fi fost un om mai puțin păcătos. Dar niciodată nu încerca să justifice purtările cu vreun argument și nici nu încerca să rupă trecutul din tiparul în care înțepenisise pe vecie.

Se întâmplă de vreo două sau trei ori ca oamenii din jur să pomenească despre faima lui înspăimântătoare, în timp ce eram și eu de față. Atunci un zîmbet îi lumina chipul, și omul își întorcea ochii spre mine cu o privire plină de încredere, ca și cum ar fi avut credința că eu văzusem o umbră de îndreptare în el, încă demult, din vremea cînd eram copil. Față de toți ceilalți era umil și plin de căință și nu-mi amintesc să-l fi auzit vreodată plîngîndu-se.

Cînd începu sesiunea de judecată, domnul Jagers făcu o cerere ca procesul lui să fie amînat pînă în sesiunea următoare. Fără îndoială că se bizuia pe faptul că bietul om nu va mai trăi pînă atunci, dar cererea îi fu respinsă. Procesul începu foarte curînd, și cînd îl aduseră în fața judecății, trebuiră să-l așeze pe un scaun. Nimeni nu se împotrivi ca eu să stau lingă boxă și să-l țin de mîna pe care o întindea spre mine.

Procesul fu scurt și limpede. Tot ce se putea spune în favoarea lui — că se apucase să lucreze cu rîvnă și că prosperase prin mijloace legale și cinstite — fu spus. Dar nimeni nu putea să tăgăduiască faptul că se întorsese din deportare și că se afla acum în fața judecătorului și a juriului. Pentru această vină nu putea fi judecat fără a fi învinuit.

Pe vremea aceea era obiceiul (după cum mi-a fost dat să descopăr cu prilejul acelei experiențe dureroase) ca ultima zi a procesului să fie închinată sentinței și să se facă o încheiere impresionantă atunci când sentința era aceea de condamnare la moarte. Și dacă amintirea de neșters a acelui tablou n-ar fi astăzi vie în mintea mea, nici acum, când scriu aceste rânduri, n-aș putea crede că am văzut treizeci și doi de deținuți, bărbați și femei, adunați în fața judecătorului, ca să audă cu toții sentința. În fruntea celor treizeci și doi stătea el; era așezat, ca să-i mai rămână destule puteri pentru a trăi.

Văd și acum scena, în culorile vii ale acelei clipe, văd pînă și picăturile ploii, care scînteiau în soarele de aprilie pe ferestrele tribunalului. Stăteam, ca de obicei, alături de boxă, cu mîna lui în mîna mea, și înăuntru erau închiși treizeci și doi de bărbați și femei; unii — încrezători, alții — îngroziți; unii plîngeau liniștit, alții hohoteau, unii își acopereau fața cu mîinile, alții priveau în jurul lor cu niște ochi rătăciți. Cîteva din femeile osîndite țipaseră, dar fuseseră potolite, și apoi se lăsă tăcere. Șerifii, gătiți cu lanțurile lor mari și cu decorațiile pe piept, și alți caraghioși în haine civile, strigătorii publici, ușierii, o galerie înțesată de oameni — o adevărată audiență de teatru — se uitau, în timp ce treizeci și doi de oameni stăteau solemni față în față cu judecătorul. Apoi judecătorul li se adresă lor. Printre fapăturile nefericite din fața lui, se afla un om care încă din copilărie încălcase legea; un om care, după nenumărate arestări și pedepse, fusese, în cele din urmă, condamnat la exil pentru un număr de ani și care, în urma unor fapte îndrăznețe și foarte violente, izbutise să fugă, dar fusese prins și con-

damnat la deportare pe viață. Nelegiuitul acesta părea, la un moment dat, că se căiește de greșelile lui, acolo, departe de locul vechilor lui crime, și că începuse o viață pașnică și cinstită. Dar, într-o clipă de rătăcire, tirît de pornirile și patimile care făcuseră din el o pacoste-a societății, părăsise portul în care aflase odihnă și pocăință și se întorsese în țară de unde fusese surghiunit. Deși denunțat, izbutise cîtva timp să scape de sub urmărirea oamenilor legii ; pînă în clipa în care era gata să fugă, se împotrivise și pricinuisese moartea denunțătorului său, care-i cunoștea tot trecutul ; nimeni în afară de el nu știe dacă făcuse aceasta cu bună-știință sau în focul unei lupte oarbe. De-oarece pedeapsa hărăzită celor ce se reîntorc în țara care i-a surghiunit e moartea, și fiindcă acesta era cazul lui, în afară de multe alte vîni, trebuie să se pregătească de moarte.

Soarele, care pătrundea prin stropii scripitori de ploaie, lovea în ferestrele mari ale tribunalului, aruncînd o săgeată de lumină între judecător și cei treizeci și doi, unindu-i parcă și amintind poate unora dintre ascultători că și osîndiții, și judecătorul aveau să se înfățișeze deopotrivă înaintea marii judecăți, care e atotștiutoare și nu poate greși. Ridicîndu-se pentru o clipă în picioare, cu fața ca o pată în drmul luminii, prizonierul spuse :

— Am primit osînda de la atotputernicul, dar mă plec în fața sentinței dumneavoastră, și se așază din nou.

Urmară șoapte, apoi judecătorul spuse celorlalți prizonieri ceea ce avea de spus. Fură osîndiți cu toții în chip formal : cîtiva fură duși afară, cîtiva porniră nepăsători, cu o privire rătăcită de sfidare, alții făcură semn cu capul către galerie, doi sau trei își strînseră mîna și alții cîtiva ieșiră meste-

cînd niște fire de iarbă, pe care le smulseseră dintr-o ierburile de afară. El ieși ultimul, fiindcă trebuia să-i ajute cineva să se scoale de pe scaun și fiindcă umbla foarte încet ; și, în timp ce ceilalți erau scoși din boxă, iar lumea se ridica (potrivindu-și hainele, ca și cum s-ar fi pregătit să iasă din biserică, și arătînd cu mina spre cite un criminal și mai ales spre el și spre mine), Magwitch mă ținea strîns de mîna.

Speram din tot sufletul și mă rugam să moară înainte ca grefierul să încheie procesul-verbal ; dar, temîndu-mă că totuși nu va închide ochii pînă atunci, mă apukai să scriu o petiție către ministrul de justiție, în care așterneam tot ce știam despre el și spuneam că se întorsese în țară de dragul meu. Făcui petiția cît putui mai arzătoare și mai patetică și, după ce o încheiai și o trimisei, scrisei alte petiții către acei oameni cu autoritate de stat despre care nădăjduiam că vor fi cei mai îndurători, și una din ele am adresat-o Coroanei. Cîteva zile și cîteva nopți după darea sentinței nu m-am odîhnit de loc, în afară de clipele cînd așipeam pe scaun, căci eram prea prins de scrierea acestor jalbe. Și, după ce le trimiteam, nu mă puteam urni din locurile unde știam că ajunseseră, căci mi se părea că rezultatul va fi mai puțin deznădăjduit dacă voi sta tot timpul în preajma lor.

În starea aceasta de neliniște, de zăpăceală, de durere, rătăceam serile pe străzi și dădeam tîrcoale birourilor și autorităților unde depusesem petițiile. Pînă în ziua de astăzi, în serile reci și prăfuite de primăvară, străzile posomorite din vestul Londrei, cu șirurile de case severe și închise și cu rîndurile lor lungi de felinare, mi se par nespuse de triste, căci îmi amintesc de vremea aceea.

Vizitele zilnice pe care aveam nevoie să i le fac erau mai scurte acum, și oamenii îl păzeau mult mai sever. Închipuindu-mi că sint bănuir de a urmări să-i aduc otravă, am cerut să fiu cercetat înainte de a mă așeza lângă el și am spus păzitorului lui că sint gata să fac orice ca să-i dovedesc sinceritatea gândurilor mele. Nimeni nu se purta aspru cu el sau cu mine. Oamenii primiseră anumite ordine și le îndeplineau, dar fără răutate. Păzitorul mă asigură în fiecare zi că Magwitch era din ce în ce mai sfârșit, și prizonierii bolnavi din infirmerie, ca și prizonierii care îngrijeau de bolnavi (niște răufăcători, dar care, slavă Domnului, erau încă în stare să dea dovadă de bunătate), toți erau de aceeași părere.

Pe măsură ce treceau zilele, îl vedeam din ce în ce mai des uitându-se blajin la tavanul alb, cu o privire lipsită de orice licărire de înțelegere, pînă ce vreun cuvînt de-al meu îi lumina pentru o clipă obrazul; apoi, întunericul dinainte îi cuprindea din nou fața. Uneori nu mai era în stare să vorbească de loc, sau aproape de loc: atunci îmi răspundea prin strîngerî ușoare de mină și ajunsei să înțeleg foarte bine ce voia să spună.

Trecuseră zece zile de la darea sentinței, cînd, într-o zi, fui izbit de o schimbare deosebită care se petrecuse cu el. Stătea cu ochii ațintiți spre ușă, și la intrarea mea, se lumină la față.

— Măi băiete, spuse el, cînd mă așezai lângă pat, mi-era teamă c-ai să întîrzii. Dar știam că nu se poate.

— Am venit la timp. Am așteptat la poartă să mă lase să intru.

— Mereu aștepți la poartă, așa-i, băiete?

— Da. Nu vreau să pierd nici o clipă.

— Îți mulțumesc, băiete ! Dumnezeu să te binecuvînteze ! Nu m-ai părăsit, măi băiete.

I-am strîns mîna în tăcere, fiindcă nu puteam să uit că o dată avusesem de gînd să-l părăsesc.

— Și știi, spuse el, că-mi ești mult mai aproape de cînd viața mi s-a înnoirat decît în vremea cînd strălucea soarele. Asta mă bucură mai mult ca orice.

Era întins pe spate și răsuflea cu greutate. De data aceasta era zadarnic ; cu toate că mă iubea atît, lumina se retrăgea mereu de pe fața lui, și un vâl îi acoperea ochii, care priveau fără expresie spre tavanul alb.

— Azi te simți foarte rău ?

— Nu mă plîng de nimic, băiete.

— Niciodată nu te plîngi.

Rostise ultimele cuvinte. Zîmbi și înțelesi că mă strînsese de mîină, fiindcă voia să mi-o ridice și s-o așeze pe pieptul lui. Mi-am pus mîna pe pieptul lui, iar el a zîmbit și a acoperit-o cu mîinile lui.

Împul cît mi-era îngăduit să stau cu el trecuse, și eu stăteam nemișcat, ca și înainte ; cînd m-am uitat în jurul meu, l-am văzut alături de mine pe guvernatorul închisorii, care îmi șopti :

— Poți să mai stai.

I-am mulțumit din toată inima și l-am întrebat :

— Pot să-i vorbesc, dacă mă mai aude ?

Guvernatorul se dădu la o parte și făcu semn păzitorului să plece. Fața lui Magwitch se schimbă din nou ; fără nici un zgomot, vâlul de pe ochii care priveau lipsiți de expresie spre tavanul alb pieri, și el se uită dragăstos la mine.

— Dragă Magwitch, trebuie, în sfîrșit, să-ți spun ceva. Înțelegi ce-ți spun ?

Îmi strînse ușor mîna.

— Ai avut o fetiță, pe care ai iubit-o mult și ai pierdut-o.

Îmi strînse mîna ceva mai tare.

— N-a murit ; a găsit oameni cu stare care s-o ajute. Trăiește și acum. E o adevărată doamnă și e tare frumoasă. Și eu o iubesc !

Cu o mișcare istovită, care ar fi fost zadarnică dacă n-aș fi înțeles ce voia și nu l-aș fi ajutat, duse mîna mea la buzele lui. Apoi o lăsă să cadă încet pe piept și o acoperi din nou cu mîinile. Acum privea iar fără expresie spre tavanul alb ; după aceea privirea i se stinse de tot, iar capul îi căzu liniștit în piept.

Amintindu-mi atunci de cele ce citisem împreună, m-am gîndit la cei doi oameni care au intrat în templu ca să se roage și mi-am dat seama că nu puteam rosti alte cuvinte mai potrivite lîngă patul lui decît : „O, Doamne, îndură-te de el, păcătosul !“

CAPITOLUL LVII

Acum, că rămăsesem singur, îl înștiințai pe proprietar că părăsesc casa din Temple de îndată ce îmi va îngădui contractul și că, între timp, aș vrea să o subinchiriez. Fără să mai zăbovesc, am și lipit bilete de închiriat pe ferestre, căci eram plin de datorii, aproape fără nici un ban și începusem să mă neliniștesc serios de felul cum îmi mergeau treburile. Sau, poate, ar trebui mai curînd să spun că aș fi fost neliniștit dacă aș fi avut destulă putere și limpezime de minte ca să-mi dau seama de orice alt adevăr decît că mă simțeam foarte bol-

nav. Încordarea din ultimul timp îmi dăduse tăria să amîn boala, dar nu să o înlătur : acum ştiam că va veni şi, de fapt, acesta era singurul lucru pe care-l ştiam, dar nici de el nu mă sinchiseam.

O zi sau două am zăcut pe canapea sau pe podea — oriunde se întîmpla să cad — cu capul greu, cu miinile şi picioarele ţepene, cu capul gol de gînduri, fără putere. Apoi urmă o noapte care mi se păru nesfîrşit de lungă, o noapte de nelinişte şi de spaimă ; şi dimineaţa, cînd încercai să mă aşez în capul oaselor şi să mă gîndesc la noaptea care trecuse, îmi fu cu neputinţă.

Oare fusesem într-adevăr pînă la Garden Court, în bezna nopţii, bîjbîind prin întuneric, ca să gădesc barca despre care ştiam că se găseşte acolo ? Era adevărat că mă trezisem de două sau trei ori pe scară, îngrozit, fiindcă nu ştiam cînd mă dădusem jos din pat ? Oare mă surprinsesem într-adevăr aprinzînd lampa, urmărit de gîndul că el trebuie să vină pe scară şi că luminile sînt stinse ? Fusesem într-adevăr nespus de chinuit de vorbe fără şir, de risete şi gemete şi mi se păruse că sunetele acelea vin de la mine ? Se aflase într-adevăr un cuptor de topit fierul într-un colţ întunecos al odăii, şi o voce îmi strigase lă ureche că înăuntrul acestuia domnişoara Havisham se mistuie în flăcări ? Acestea erau gîndurile pe care voiam să le lămuresc şi să le orînduiesc în mintea mea dimineaţa, în pat. Dar aburii varniţei se strecurau între mine şi gîndurile ce mă chinuiau răvăşind totul ; prin aburii aceştia, am zărit, în cele din urmă, doi oameni care mă priveau.

— Ce vreţi ? întrebai eu, tresărind. Nu vă cunosc.

— Nu face nimic, domnule, răspunse unul, aplecîndu-se asupra mea şi atingîndu-mi umărul cu

mîna ; în privința asta, îndrăznesc să spun că ai să te lămurești în cîrînd, dar ești arestat.

— Cît de mare e datoria ?

— O sută douăzeci și trei de livre, din ziua de 15, luna a șasea. Cred că e vorba de factura bijutierului.

— Ce-i de făcut ?

— Cred că ai face bine să vii la mine, spuse omul. Am o casă foarte drăguță.

Încercai să mă scol și să mă îmbrac. Cînd mă uitai din nou la ei, stăteau ceva mai departe de pat, cu ochii la mine. Și eu tot în pat zăceam.

— Vedeți doar în ce stare mă aflu, spusei eu. Aș veni cu dumneavoastră dacă aș putea ; dar credeți-mă că nu sînt în stare. Dacă mă scoateți de aici, sînt sigur că mor pe drum.

Poate că mi-au răspuns, poate că au început să discute spusele mele, sau au încercat să-mi dea curaj și să mă facă să cred că mă simțeam mai bine decît îmi închipuiam. Deoarece oamenii aceștia sînt legați de amintirea mea printr-un fir nespus de subțire, nu-mi amintesc altceva decît că au renunțat să mă urnească din loc.

Îmi amintesc și știam oarecum și atunci că aveam friguri și că apoi am scăpat de ele, că sufeream cumplit, că-mi pierdeam adeseori cunoștința, că timpul mi se părea nesfîrșit și că mintea mea confunda existențe străine cu ființa mea ; mă credeam o cărămidă din zidul unei case și mă rugam să fiu scos din locul acela amețitor unde mă puseseră zidarii, mă credeam o pîrghie de oțel dintr-o mașină uriașă, care duduia și se învîrtea deasupra unei prăpastii, și mă rugam pe mine în-

sumi să opresc mașina și să dau la o parte cu ciocanul părticica aceea din ființa mea ; știu că am trecut prin toate aceste faze ale bolii. Și știu încă de atunci că uneori mă luptam cu oameni adevărați, crezînd că sînt ucigași, pînă cînd înțelegeam, deodată, că-mi vor binele și mă prăbuseam, sfîrșit, în brațele lor, lăsîndu-i să mă culce în pat. Și, mai presus de orice, știam că în toți acești oameni — care, atunci cînd mă simțeam mai rău, își transformau fețele cu o iuțelă de neînchipuit și creșteau nespuse de mult — știam, după cum spuneam, că în oamenii aceștia există pornirea de a lua, mai devreme sau mai tîrziu, chipul și înfățișarea lui Joe.

După ce am trecut de punctul culminant al bolii, am băgat de seamă că, în timp ce toate celelalte lucruri se schimbau, pornirea aceasta, de care am pomenit mai sus, rămînea aceeași. Oricine se apropia de mine lua chipul lui Joe. Cînd deschideam ochii în timpul nopții, îl vedeam pe Joe șezînd pe un scaun mare la căpățîiul patului. Cînd deschideam ochii în timpul zilei, în dreptul ferestrei umbrite și deschise tot pe Joe îl vedeam fumîndu-și luleaua. Cînd voiam să mă răcoresc, mîna cea dragă care-mi întindea băutura era mîna lui Joe. Cînd, după ce beam, îmi lăsam capul pe pernă, ochii care mă priveau, plini de nădejde și de dragoste, erau ochii lui Joe.

Și, într-o bună zi, mi-am luat inima în dinți și am întrebat :

— E Joe ?

Și glasul cel drag și binecunoscut de acasă răspunse :

— Chiar așa, măi băiete.

— O, Joe, îmi rupi inima ! Uită-te urît la mine, Joe ! Lovește-mă ! Vorbește-mi de nerecunoștința mea ! Nu fi atît de bun cu mine !

Căci Joe își culcase capul pe pernă alături de mine, și, de bucurie, îmi trecuse mîna pe după gît, iar acum știam sigur că e el.

— Lasă, Pip, măi băiete, spuse Joe, doar știi că noi am fost dintotdeauna prieteni. Și cînd ai să te faci bine și ai să te poți plimba, ce mai ștren-gării o să facem !

Apoi Joe se duse la fereastră și se întoarse cu spatele la mine, ștergîndu-și ochii. Și fiindcă eram prea slab ca să mă ridic din pat și să mă apropii de el, am rămas acolo, șoptind cu remușcare :

— Dumnezeu să-l binecuvînteze ! Dumnezeu să-l binecuvînteze pe omul acesta blînd !

Cînd îl văzui din nou lîngă mine, ochii lui Joe erau roșii, dar eu îl țineam de mîneacă și eram amîndoi fericiți.

— De cînd, dragă Joe ?

— Vrei să spui de cînd ești bolnav, băiete ?

— Da, Joe.

— Acum e sfîrșitul lui mai, Pip. Mîine e 1 iunie.

— Și tu ai stat tot timpul aici ?

— Aproape tot timpul, băiete. Că, după cum i-am zis și lui Biddy cînd ne-a adus poștașul ves-tea despre boala ta, știi, poștașul care fusese burlac înainte, dar acum s-a însurat și tare-i prost plătit pentru drumurile pe care le face și pentru pin-gelele pe care le prăpădește, dar omul e voinic și dintotdeauna a vrut să se însoare.

— Îmi pare așa de bine că te aud, Joe ! Dar te-am întrerupt : spune-mi ce i-ai zis lui Biddy .

— I-am zis, spuse Joe, că poate te afli printre străini, și fiindcă noi doi am fost dinfotdeauna prieteni, n-ar fi rău să plec la tine. Și Biddy mi-a răspuns cu vorbele astea : „Nu mai pierde timp și du-te la el“. Astea au fost, spuse Joe, rezumînd, cu aerul lui solemn, vorbele lui Biddy. „Du-te la el, mi-a spus Biddy, fără să mai pierzi timp“. Pe scurt, să știi, adăugă Joe, după cîteva clipe de gîndire adîncă, să știi că nu te înșel dacă îți spun că vorbele fetei au fost : „Fără să pierzi nici o clipă“.

Aici, Joe se opri pe neașteptate și mă înștiință că n-am voie să fiu obosit cu prea multă vorbărie, că trebuie să mănînc cîte puțin și la ore regulate, fie că am poftă, fie că n-am, și că trebuie să mă supun hotărîrilor lui. Iar eu i-am sărutat mîna și am stat liniștit, în timp ce el începu să compună un bilet pentru Biddy, în care îi transmise și multă dragoste din partea mea.

Desigur că Biddy îl învățase pe Joe să scrie. Și-mi venea iarăși să plîng de bucurie, așa slab cum eram, cînd vedeam mîndria cu care se apucase să scrie scrisoarea. Patul meu, despuiat de perdele, fusese mutat cu mine cu tot în salon, fiindcă aceasta era odaia cea mai mare și cea mai luminoasă, covorul fusese scos, iar camera era întotdeauna curată și aerisită atît ziua, cît și noaptea. Și acum Joe stătea în fața mării sale opere, la măsura de scris, care fusese împinsă într-un colț și era acoperită toată cu sticlute ; mai întîi își alege o pană de pe tava cu pene, ca și cum s-ar fi aflat în fața unei lăzi cu unelte . și apoi își suflecă minciunile, ca și cum s-ar fi pregătit să minuiască un drug de fier sau un ciocan. Înainte de a începe să scrie, trebui să-și înfigă

bine  otul st ng în masă  i să- i arunce piciorul drept înapoi, iar c nd începu să scrie, desena fiecare trăsătură care mergea în jos at t de încet, de parcă ar fi f c t-o de  ase picioare, în timp ce la fiecare trăsătură care urca auzeam cum pana aruncă stropi temeinici de cerneală. I se părea că sticla cu cerneală se află în partea unde nu se afla de fapt  i muia pana în aer ; dar părea foarte mulțumit de rezultatele ob t nute. Din c nd în când se poticnea de câte o piedică pe care i-o punea ortografia, dar, în totul, se descurca foarte bine  i, după ce se iscăli  i mută o pată de cerneală de pe hîrtie în cre  et ul capului, cu ajutorul celor două arătătoare, se sculă  i începu să se plimbe în jurul mesei, privindu- i cu nemărginită mulțumire opera, din diferite puncte de vedere.

Ca să nu-l supăr pe Joe vorbind prea mult, presupun nd că m-a  fi sim  it în stare de a a ceva, am am nat pentru a doua zi întrebările pe care voiam să i le pun cu privire la domnișoara Havisham. C nd îl întrebai dacă se  ns n to ise, Joe clătină din cap.

— A murit, Joe ?

— Vezi tu, măi băiete, spuse Joe cu mustrare în glas  i  ncerc nd să-mi spună adevărul încetul cu încetul, n-a  spune chiar a a, fiindcă prea sună grozav, dar nu mai...

— Nu mai tr ie te, Joe ?

— Cam a a, spuse Joe ; nu mai tr ie te.

— A zăcut mult timp ?

— După ce-ai căzut tu bolnav, a mai zăcut, cum ai spune tu (dacă te-ar întreba cineva), o s pt min , răspunse Joe ; tot mai era hot r it să-mi spună adevărul pe ocolite.

— Dragă Joe, ai auzit cumva ce-o să se întâmple cu averea ei ?

— Păi, băiete, spuse Joe, parcă a lăsat cea mai mare parte, vreau să spun că a lăsat-o moștenire domnișoarei Estella. Dar o zi sau două înainte de s-a întâmplat nenorocirea, a mai scris cu mîna ei un adaos, prin care lasă patru mii de livre bătute pe muchie domnului Mathew Pocket. Și de ce crezi tu, măi Pip, că i-a lăsat patru mii de livre bătute pe muchie ? „Din pricina părerii lui Pip despre mai sus-numitul Mathew.“ Mi-a spus Biddy, făcu Joe, repetînd întorsătura de frază oficială, ca și cum i-ar fi făcut nespusă plăcere : „Din pricina părerii lui Pip despre mai sus-numitul Mathew“. Patru mii de livre bătute pe muchie, Pip !

Nu știu de unde scosese că cele patru mii de livre erau bătute pe muchie, dar i se părea că aceste cuvinte făceau suma să pară mai mare și de aceea avea o plăcere deosebită să stăruie asupra faptului că livrele erau bătute pe muchie.

Această veste mă bucură mult, căci întreaga singura faptă bună pe care o făcusem vreodată. Îi întrebai pe Joe dacă nu cumva auzise ce moșteniseră celelalte rude.

— Domnișoara Sarah, spuse Joe, capătă douăzeci și cinci de livre pe an ca să-și cumpere doctorii, că tare-i veninoasă. Domnișoara Georgiana are douăzeci de livre. Doamna... cum le spune la lighioanele acelea sălbatice cu cocoase pe spate, măi băiete ?

— Cămile ? spusei eu, mirîndu-mă de întrebarea lui.

Joe dădu din cap.

— Doamna Cămilă (și eu înțelegeai că se gîdea la doamna Camilla) capătă cinci livre pentru can-

dele, ca să se liniștească noaptea, cînd se trezește din somn.

Preciziunea acestor informații era vădită, așa încît prinsei încredere în spusele lui Joe.

— Cred, spuse Joe, că nu ești destul de voinic, mîi băiete, ca să înghiți mai mult decît o veste. Bătrînul Orlick a jefuit o casă.

— A cui casă ? întrebai eu.

— Casa unui om care, pe legea mea, e cam lăudăros din fire, spuse Joe în chip de scuză, dar casa unui englez e doar palat pentru el, și un palat nu poate fi jefuit decît în timp de război. Și, de i-a fost urită purtarea, omul a fost negustor mare.

— Va să zică, a jefuit casa lui Pumblechook ?

— Chiar așa, Pip, spuse Joe. I-au luat tejgheaua, și casa de bani, i-au băut vinul și s-au înfruptat din bucatele lui, l-au pocnit în obraz și l-au tras de nas, l-au legat de stîlpul patului, i-au tras vreo cîteva și i-au astupat gura cu semințe, ca să nu țipe. Dar el l-a recunoscut pe Orlick și acum Orlick e în închisoarea ținutului.

Și așa am ajuns să vorbim din nou fără nici o constrîngere. Eu mă însănătoșeam încet, dar, cu timpul, cîștigam și puteri ; Joe stătea tot timpul lîngă mine, iar eu îmi închipuiam că sînt micul Pip de odinioară.

Dragostea lui Joe îmi prindea atît de bine, încît în mîinile lui mă simțeam ca un copil. Ședea lîngă mine și-mi vorbea cu încrederea de altădată, cu simplitatea lui de odinioară, în felul lui hotărît și ocrotitor, așa încît mi se părea că toată viața mea, din ziua în care părăsisem bucătăria de acasă, nu fusese decît una din vedeniile frigurilor care trecuseră. Joe făcea totul, în afară de curățenia din casă, treabă pentru care tocmise o femeie foarte

cumsecade, după ce încă din prima zi a sosirii lui îi dăduse drumul îngrijitoarei.

— Te rog să mă crezi, Pip, spunea el adeseori, ca să-mi explice îndrăzneala lui, că am văzut-o scotînd salteaua din patul gol, cum ai desfunda un butoi cu bere, și înfundînd fulgii într-o găleată, ca să-i vîndă. Și ți-ar fi scos și salteaua din casă, măcar că zăceai tu pe ea, și ți-ar fi șterpelit cărbunii ducîndu-i în castronul de supă și pe farfuriile de legume, iar vinul l-ar fi cărat în cizmele tale.

Așteptam cu nerăbdare ziua cînd aveam să ieșim împreună la plimbare, așa cum pe vremuri așteptasem ziua în care voi intra ucenic la Joe. Și cînd ziua multășteptată sosi și o trăsură deschisă ne aștepta în stradă, Joe mă înveli bine, mă luă în brațe, mă coborî pe scări și mă urcă în trăsură, ca și cum aș fi fost tot făptura aceea mică și neputincioasă căreia el îi dăduse atîta din bogățiile sufletului său mare.

Joe se așeză lîngă mine și pornirăm spre cîmp, unde roadele verii umpleau pomii și smălțuiau iarba, iar văzduhul era îmbălsămat de miresme. Era într-o duminică, și cînd văzui frumusețile din jurul meu, cînd văzui cît de schimbate erau toate, cînd înțelesei că florile cele mici și sălbatice crescuseră mari și învoalte, iar glasurile păsărelor prinseseră puteri pe zi ce trecea, sub lumina soarelui și licărirea stelelor, în timp ce bietul de mine mă pîrjoleam și mă zvîrcoleam în pat, amintirea acelor fierbințeli și zvîrcoliri mi se păru o piedică în calea mulțumirii mele. Dar cînd am auzit clopotele și m-am uitat la frumusețea care se întindea în jurul meu, am simțit că nu sînt destul de

recunoscător, că sînt prea slab, măcar și pentru a simți recunoștință, și atunci mi-am culcat capul pe umărul lui Joe, așa cum făceam pe vremuri cînd mă lua la bîlci sau în alte locuri și cînd cele ce vedeam copleșeau din cale-afară sensibilitatea mea de copil.

După cîtva timp m-am liniștit și am început să discutăm despre vremea cînd ne așezam pe iarbă lîngă fortificații și stăteam de vorbă. Joe mi se părea neschimbat. Ochii mei îl priveau la fel cum îl priviseră și atunci; era credincios și drept și-avea în toate aceeși simplitate ca pe vremuri.

La întoarcere, mă ridică din nou în brațe și mă duse — cu cîtă ușurință! — prin curte și pe scări, iar eu mă gîndeam la ziua aceea de Crăciun, atît de plină de întîmplări, cînd mă purtase în spinare prin țara mlaștinilor. Nu pomenisem încă nimic despre schimbarea privitoare la averea mea și nici nu știam cît cunoștea el din întîmplările care-mi zdruncinaseră viața în ultimul timp. De astă dată mă îndoiam atît de mult de mine însumi și aveam atîta încredere în el, încît nu mă puteam hotări să vorbesc despre lucrurile acestea de vreme ce el păstra tăcerea.

— Ai auzit cine era binefăcătorul meu, Joe? Îl întrebai eu în seara aceea, după ce mă gîndisem și mă răzgîndisem de cîteva ori, în timp ce el își fuma luleaua în fața ferestrei.

— Am auzit, măi băiete, că nu era domnișoara Havisham, răspunse Joe.

— Dar ai auzit cine era?

— Păi, am auzit că era unul care l-a trimis pe omul care ți-a dat banii aceia la „Barcagiii vesele”, Pip.

— Așa a fost.

— Mare minune ! făcu Joe, cu glasul lui cel mai liniștit.

— Ai auzit că a murit, Joe ?... întrebai eu, din ce în ce mai sfios.

— Care ? Cel care ți-a trimis banii ?

— Da.

— Cred, spuse Joe, după multă gîndire, privind nehotărît spre scaunul din fața ferestrei, cred că am auzit vorbindu-se cum că ar fi așa și pe dincolo, ba așa, ba altminteri...

— Ai auzit ceva despre viața lui, Joe ?

— Nu prea, Pip.

— Dac-ai vrea să mă ascuți puțin, Joe... înce-pui eu, dar Joe se ridică de pe scaun și se apropie de canapeaua mea.

— Uite, măi băiete, spuse Joe, aplecîndu-se deasupra mea. Noi am fost dintotdeauna cei mai buni prieteni, nu-i așa, Pip ?

Mi-era rușine să-i răspund.

— Foarte bine, spuse Joe, ca și cum i-aș fi răspuns, foarte bine ! Va să zică, sîntem înțeleși ! Atunci, de ce să vorbim despre lucruri care între doi oameni ca noi n-au nici un rost ? Sînt destule lucruri despre care doi oameni ca noi pot să vorbească, ce să le mai amestecăm și pe cele fără rost ? ! Doamne ! Ia să ne gîndim la biata soră-ta, și la cum se mai minia ea ! Îți amintești de „gîdilici“ ?

— Sigur că-mi amintesc, Joe.

— Vezi tu, băiete, spuse Joe, am făcut ce-am putut ca tu și cu „gîdiliciul“ să stați cît mai departe unul de altul, dar nu mi-a mers totdeauna după pofta inimii. Fiindcă atunci cînd soră-ti îi venea cheful să se repeadă la tine, mie mi-era

teamă — spuse Joe cu felul lui demonstrativ de a vorbi, care-i plăcea atât de mult — mie mi-era teamă, cum să-ți spun?... nu că se repede și la mine dacă mă împotrivesc, dar că se repede și mai amarnic la tine. Am băgat eu de seamă asta. Nu se sperie omul că-l trage nevasta de mustăți, nici că-l scutură un pic (tare se mai pricepea soră-ta la d-alde astea!) cînd vrea să scape un copilăș de pedeapsă. Dar dacă copilășul o pățește mai rău din pricina trasului de mustață și a scuturăturii, atunci vezi bine că omul își zice: „La ce bun? Văd că fac rău, dar nu văd nici urmă de folos.“ Spune și dumneată, domnule, care e folosul?

— Așa zice omul? spusei eu, fiindcă Joe aștepta răspunsul meu.

— Așa zice omul, încuviință Joe. Are sau nu dreptate omul ăsta?

— Are întotdeauna dreptate, dragă Joe.

— Bine, băiete, spuse Joe, nu uita ce-ai spus. Dacă are întotdeauna dreptate (măcar că de obicei nu prea are dreptate), are dreptate și atunci cînd zice așa: Să zicem că atunci cînd erai mic țineai unele lucruri pentru tine fiindcă știai că J. Gargery nu putea să te despartă de „gîdilici“, așa cum i-ar fi fost pofta inimii. Așa că nu te mai gîndi la lucrurile astea, care n-au rost între doi prieteni vechi, și să nu mai vorbim de ele. Biddy și-a dat o groază de osteneală înainte să plece eu (fiindcă eu sînt greu de cap) ca să mă facă să înțeleg lucrurile așa și, dacă le înțeleg așa, să mă port cum trebuie. Și fiindcă s-a întîmplat precum a dorit ea, spuse Joe, încîntat de înlănțuirea logică a spuselor lui, ascultă ce-ți spune un prieten adevărat. Anume: Nu trebuie să te obosești cu vorbăria, trebuie să mănînci și să bei niște vin ames-

tecat cu apă și trebuie să intri numaidecît în așternut.

Gingășia cu care Joe înlătura dintre noi această temă, bunul-simț și drăgălășenia cu care Biddy — ea mă dibuise de mult cu mintea ei de femeie — îl pregătise pe Joe mă mișcară adînc. Dar nu-mi dădeam seama dacă Joe știa cît eram de sărac și că toate speranțele mele se destrămaseră, așa cum se destramă negura din țara mlaștinilor la răsăritul soarelui.

Și mai era un lucru pe care nu-l puteam înțelege la început, dar pe care l-am înțeles curînd cu mare durere și anume : pe măsură ce mă simțeam mai bine și mai voinic, Joe era din ce în ce mai stînjedit cînd vorbea cu mine. Cît timp fusesem slab și aveam întru totul nevoie de ajutorul lui, bietul om se întorsese la felul lui de a fi de odinioară și-mi spusese, ca pe vremuri, „Pip, măi băiete“, cuvinte care-mi sunau în ureche ca o muzică. Și eu, la rîndul meu, mă întorsesem la felul meu de a fi de pe vremuri, fericit și recunoșcător că el îmi îngăduie acest lucru. Dar, pe nèsimțite, Joe începu să lase deoparte aceste cuvinte ; și în timp ce la început eram mirat, am început în curînd să înțeleg că eu eram de vină, că greșeala fusese a mea.

Oare nu-i dădusem lui Joe prilejul să se îndoiască de statornicia mea și să creadă că, de îndată ce norocul îmi va surîde, mă voi purta cu el rece și-l voi alunga ? Nu dădusem oare inimii lui curate prilejul să simtă că, pe măsură ce mă întăream, puterea lui asupra mea va fi tot mai slabă și că ar fi mai bine să se desprindă de mine la timp și să mă lase singur înainte ca eu să mă smulg de lîngă el ?

De-abia a treia sau a patra oară cînd am ieșit la plimbare, sprijinit de brațul lui Joe, prin grădinile din Temple, mi-am dat lămurit seama de schimbarea care se petrecuse în el. Stătusem în lumina caldă și strălucitoare a soarelui, privind fluviul, și, cînd ne sculasem, îi spuseseam lui Joe, fără nici un gînd ascuns :

— Vezi, Joe ! Acum pot umbla bine. Acum ai să mă vezi umblînd singur.

— Să nu te obosești, Pip, spuse Joe, dar aș fi fericit să te văd umblînd, domnule Pip.

Ultimele lui cuvinte mă zgîndăriră, dar cum aș fi putut să mă revolt ? Am umblat doar pînă la poarta grădinii, apoi m-am prefăcut că sînt mai ostenit decît eram într-adevăr și l-am rugat pe Joe să-mi dea voie să mă sprijin de brațul lui. Joe îmi întinse brațul, dar rămase mai departe dus pe gînduri.

Și eu eram cufundat în gînduri ; căci cugetul meu chinuit de remușcări era nedumerit asupra felului cum trebuie să pun capăt schimbării din ce în ce mai izbitoare care se petrecea cu Joe. Nici nu încerc să ascund că mi-era rușine să-i spun care era situația mea și unde ajunsesem, dar nădăjduiesc că teama mea de a-i vorbi nu era vrednică de dispreț. El ar fi vrut să mă scoată din încurcătură cu bruma de bani pe care o agonisise, și eu știam, știam bine că nu trebuie să primesc ajutorul lui, că nu trebuie să-l las să mă ajute.

Fu o seară frămîntată de gînduri pentru amîndoi. Dar, înainte de a mă duce la culcare, am hotărît că voi lăsa să treacă ziua următoare, care era o duminică, și că, începînd cu săptămîna viitoare, îmi voi schimba purtarea. Luni de dimineată aveam de gînd să-i vorbesc lui Joe despre schim-

barea care se petrecuse cu el, să înlătur dintre noi această ultimă urmă de sfială, să-i spun că erau gândurile mele (acel „în al doilea rînd“, de care nu apucasem să-i vorbesc) și de ce hotărîsem să nu plec la Herbert; și astfel aveam să înlătur orice urmă de schimbare. Pe măsură ce eu mă înseninam, se însenina și Joe și mi se părea că, prin simpatie, ajunsese și el la o hotărîre.

Petrecurăm o duminică liniștită; făcurăm o plimbare cu trăsura afară din oraș și apoi umblăram puțin pe cîmp.

— Sînt mulțumit că am fost bolnav, Joe, i-am spus eu.

— Măi Pip, măi băiete, acum aproape că ți-ai venit în fire, domnule Pip.

— Au fost zile de pomină pentru mine, Joe.

— Și pentru mine la fel, domnule, răspunse Joe.

— Dar am petrecut împreună zile pe care nu le voi uita niciodată. Știu că pe vremuri am petrecut zile pe care le-am uitat pe urmă, dar pe astea n-am să le uit niciodată.

— Pip, spuse Joe, cam repezit și tulburat, am făcut noi și ștregării. Și, dragă domnule Pip, ce a fost între noi... a fost.

Seara, după ce mă culcasem, Joe intră în odaia mea, așa cum făcea în fiecare seară de cînd mă simțeam mai bine. Mă întrebă dacă eram sigur că mă simt tot atît de bine ca și în timpul dimineții.

— Da, dragă Joe, tot atît de bine.

— Și acum te simți mai în puteri pe zi ce trece, da, măi băiete?

— Da, dragă Joe, pe zi ce trece.

Joe bătu ușurel cu mîna lui mare și bună pătura

care-mi acoperea umerii și spuse cu un glas care mi se păru înăbușit :

— Noapte bună !

Dimineața m-am sculat proaspăt și plin de elan, hotărît să vorbesc cu Joe fără întârziere. O să-i spun totul încă înainte de gustarea de dimineață. Aveam de gînd să mă îmbrac numaidecît, să mă duc în odaia lui și să-l iau prin surprindere, fiindcă era prima zi cînd mă sculam devreme. Mă dusei în odaia lui, dar o găsii goală. Nu numai că el nu era înăuntru, dar nici lădița lui nu se mai afla acolo.

M-am repezit la măsuță și am găsit o scrisoare. Iată foarte pe scurt cuprinsul scrisorii :

„Nedorind să fiu de prisos, plec, fiindcă tu te-ai făcut sănătos, dragă Pip, și fiindcă ai să te descurci mai bine fără mine.

P. S. Sîntem dintotdeauna cei mai buni preteni !

JOE"

În aceeași scrisoare se afla o chitanță, prin care se arăta că datoriile pentru care fusesem arestat erau acum achitate. Pînă în clipa aceea mă mîngîiasem cu speranța deșartă că creditorul meu intrase în umbră sau își amînase demersurile pînă ce mă voi însănătoși de tot. Nici nu visasem că Joe mi-ar fi plătit datoriile, dar Joe le plătise, și chitanța era pe numele lui.

Ce altceva îmi rămînea de făcut decît să plec după el, spre fierăria cea veche și dragă, și acolo să-i mărturisesc tot, să-i arăt cîința mea și să-mi ușurez cugetul și inima de acel „în al doilea rînd“, care la început era ceva nelămurit și înnegurat ce

plutea în gîndurile mele, iar acum se-prefăcuse într-o hotărîre deslușită.

Era hotărîrea de a mă duce la Bidy, de a-i arăta cît de umilit și de pocăit mă întorsesem la ea, de a-i spune că pierdusem tot ceea ce nădăjduisem că va fi al meu ; era hotărîrea de a-i aminti de vechile mele mărturisiri din vremile nefericite de demult. Și, apoi, aveam de gînd să-i spun : „Bidy, cred că odată ți-am plăcut, pe vremea cînd inima mea rătăcită, deși se răzlețise de tine, se simțea totuși mai liniștită și mai bine alături de tine decît s-a simțit vreodată de atunci încooace. Dacă-ți mai pot fi drag măcar pe jumătate pe cît ți-am fost atunci, dacă mă poți primi cu toate greșelile și dezamăgirile care apasă asupra mea, dacă pot veni la tine ca un copil păcătos și iertat (căci, crede-mă, Bidy, sint nespus de îndurerat și am tot atîta nevoie de o voce liniștitoare și de o mină duioasă ca și un copil), nădăjduiesc că acum am să fiu ceva mai vrednic de tine ca atunci... nu mult, dar ceva mai vrednic. Și, Bidy, tu vei fi aceea care vei hotărî dacă să lucrez în fierăria lui Joe, dacă să-mi încerc norocul cu altă îndeletnicire aici, în țară, sau dacă să plecăm împreună undeva, departe, unde mă așteaptă un viitor pe care l-am dat la o parte atunci cînd mi s-a oferit, pentru că voiam să aflu mai întîi răspunsul tău. Și acum, dragă Bidy, dacă-mi spui că vrei să înfrunți lumea întreagă alături de mine, să știi că ai să faci lumea mai bună și ai să faci din mine un om mai bun și mai vrednic de ea, iar eu am să încerc din răspu-teri ca de dragul tău să fac lumea mai frumoasă.“

Aceasta era hotărîrea pe care o luasem. După trei zile, în timpul cărora mai prinsesem puteri, am pornit spre satul meu, ca să duc la îndeplinire hotărîrea luată. Cum mi-a izbutit acest plan, — iată tot ce-mi mai rămîne de spus.

CAPITOLUL LVIII

Vestea despre prăbuşirea norocului meu ajunsese în satul meu de baştină şi prin împrejurimi încă înainte de sosirea mea. „Mistreţul albastru” aflase ştirea şi am descoperit că purtarea lui faţă de mine suferise o mare schimbare în urma acestui fapt. În timp ce, atunci cînd mă aştepta o mare avere, „Mistreţul” ţinuse nespus de mult la părerea mea despre el, de data aceasta, după ce pierdusem orice nădejde de a pune mîna pe avere, „Mistreţul” se arăta înfricoşător de rece.

Ajunsei acolo pe seară, foarte obosit de călătoria pe care o făcusem de atîtea ori fără nici o greutate. „Mistreţul” nu mă putu găzdui în odaia unde înnoptam eu de obicei, căci era ocupată (pesemne de vreun tinăr cu mari speranţe), şi nu-mi putu pune la dispoziţie decît o odaie destul de proastă, de unde se vedeau trăsurile şi porumbeii din fundul curţii. Dar am dormit în lăcaşul acela un somn mai sănătos decît aş fi dormit în cel mai minunat adăpost pe care ar fi putut să mi-l ofere „Mistreţul”, şi viscele mi-au fost frumoase ca în cea mai frumoasă dintre odăi.

Dis-de-dimineată, în timp ce mi se pregătea mîncarea, m-am dus să mă plimb în jurul casei

„Satis“. Pe poartă și pe colțuri de covoare scoase pe la ferestre erau lipite afișe tipărite, care înștiințau lumea că săptămîna viitoare va avea loc vinderea prin licitație a mobilelor și a tuturor lucrurilor din casă. Pînă și casa avea să fie dărimată și vîndută ca material vechi de construcție. Pe fabrica de bere era scris cu litere spălăcite, mari de-o șchioapă : „Lotul 1“ ; pe acea aripă a casei care fusese ținută închisă timp atît de îndelungat era scris : „Lotul 2“. Mai erau și alte anunțuri pe diferite aripi ale clădirii, iar iedera fusese smulsă, ca să facă loc acestor inscripții, și acum se țira veștejită prin praf. Intrai pentru o clipă prin poarta deschisă și mă uitai în jurul meu cu aerul stînjenit al unui străin care n-are ce căuta aici ; îl văzui pe funcționarul licitatorului umblînd printre bûtoaiie și numărîndu-le, spre lămurirea unui conțopist cu pană în mînă, care întocmea un catalog folosindu-se drept pupitru de scaunul cu roțițe pe care eu îl împinsesem de atîtea ori în sunetele *Bătrînului Clem*.

Cînd mă întorsei la cafeneaua „Mistrețul albastru“, ca să-mi iau gustarea de dimineată, îl găsi acolo pe domnul Pumblechook stînd de vorbă cu hangiul. Domnul Pumblechook (a cărui înfățișare nu se schimbase de fel în bine în urma aventurii nocturne prin care trecuse) mă aștepta și mi se adresă în felul următor :

— Tinere, îmi pare rău cînd văd cît de jos ai ajuns. Dar la ce altceva mă puteam aștepta ? La ce altceva mă puteam aștepta ?

Deoarece îmi întinse mîna cu un aer de minunată mărinimie și iertare și fiindcă eu eram slăbit de boală și nu mă simțeam în stare să mă cert, i-o strînsei.

— William, spuse domnul Pumblechook chelnelui, pune o prăjitură pe masă. Va să zică, aici am ajuns ! Aici am ajuns !

Mă așezai încruntat la masă. Domnul Pumblechook stătea lângă mine și-mi turna ceaiul — eu nici nu apucasem să pun mîna pe ceainic — cu aerul unui binefăcător hotărit să-și facă datoria pînă la capăt.

— William, spuse domnul Pumblechook cu glas jalnic, adu sarea. În vremurile fericite de altădată, vorbeai către mine, mi-amintesc că puneai și zahăr. Dar lapte puneai ? Parcă da. Zahăr și lapte. William, adu o salată.

— Mulțumesc, spusei eu răstit, dar nu măninc salată.

— Nu măninci, spuse domnul Pumblechook, ofînd și dînd de cîteva ori din cap, ca și cum s-ar fi așteptat la cuvintele mele și ca și cum faptul că nu mîncam salată se potrivea cu prăbușirea mea. Sigur. Roadele pămîntului. Nu. Nu mai e nevoie să aduci, William. ●

Eu mîncam mai departe, și domnul Pumblechook stătea tot lângă mine, privind cu ochii lui de pește și răsufliînd zgomotos, ca de obicei.

— Piele și oase ! făcu domnul Pumblechook, ca și cum ar fi gîndit cu glas tare. Și cînd a plecat de aici (ocrotit de binecuvîntarea mea), și eu i-am pus la dispoziție modesta mea prăvălie, asemănătoare cu un adevărat fagure de albină, era rumen ca o piersică.

Mi-am amintit de deosebirea izbitoră dintre felul slugarnic în care îmi strîngea mîna atunci cînd îmi surîdea norocul, spunînd : „Pot oare ?“

și mărinimia plină de lăudăroșenie cu care îmi întinsese adineauri degetele lui grase.

— Ia, urmă el, întinzându-mi o felie de piine cu unt. Te duci la Joseph ?

— Pentru numele lui Dumnezeu, spuse eu, ieșindu-mi din fire fără voia mea, ce-ți pasă dumitale unde mă duc ? Și lasă, te rog, în pace ceainicul !

Alcesem calea cea mai nenorocită; fiindcă îi dădui lui Pumblehook prilejul pe care îl aștepta.

— Da, tinere, spuse el, lăsând mînerul obiectului mai suspomenit, dîndu-se cu un pas sau doi înapoi și vorbind spre a fi auzit de hangiu și de chelnerul de la ușă. Voi lăsa în pace ceainicul. Ai dreptate, tinere. De data asta ai dreptate. Nu-mi dau seama ce fac cînd mă interesez cu atîta dragoste de mîncarea ta, cînd doresc ca trupul acesta, slăbit de urmările distrugătoare ale risipei, să fie întărit de hrana sănătoasă a strămoșilor tăi. Și, totuși, spuse Pumblehook, întorcîndu-se către hangiu și către chelner și arătînd spre mine cu brațul întins, acesta este băiatul cu care m-am jucat în zilele fericite ale copilăriei lui ! Și nu-mi spuneți că nu poate fi el ; vă spun că el este !

Ceilalți doi răspunseră printr-un murmur. Mai ales chelnerul părea deosebit de mișcat.

— El este, spuse Pumblehook, băiatul pe care-l plimbam cu brișca. El este băiatul pe care l-am văzut crescut „ca-n palme“. El este fratele femeii Georgiana Maria pre nume, după mama ei, al cărui unchi am devenit prin căsătorie ; să-tăgăduiască dacă poate.

Chelnerul părea încredințat că nu voi putea tăgădui și că acest fapt îmi înrăutățea situația.

— Tinere, îmi spuse Pumblechook, îndreptîndu-și capul spre mine, cu mișcarea aceea de șurub pe care o cunoșteam atît de bine, te duci la Joseph. Mă întrebî ce-i treaba mea unde te duci ? Îți spun eu, domnule, eă te duci la Joseph.

Chelnerul tuși, ca și cum m-ar fi poftit cu modestie să mă las de gîndul de a mă duce la Joseph.

— Și acum, urmă Pumblechook, tot cu aerul acela de a spune lucruri convingătoare și hotărîtoare pentru cauza virtuții, cu aerul acela care mă scotea din fire, și acum să-ți spun ce să-i comunicî lui Joseph. Ți-o spun aici, de față cu stăpînul „Mistretului albastru“, om binecunoscut și cinstit în orașul nostru, și cu William, pe al cărui tată îl chema Patkins, dacă nu mă înșel.

— Nu vă înșelați, spuse William.

— De față cu ei, urmă Pumblechook, am să-ți spun ce să-i comunicî lui Joseph. Să-i spui așa : „Joseph, astăzi l-am văzut pe întîiul meu binefăcător și pe făuritorul norocului meu. Joseph, nu vreau să pomenesc de nici un nume, dar așa le place oamenilor din braș să-i spună, și eu l-am văzut pe acest om.“

— Jur că nu l-am văzut ! spusei eu.

— Să-i mai spui, de asemenea, continuă Pumblechook, să-i spui ce mi-ai spus mie, și pînă și Joseph va fi cuprins de mirare.

— Aici te înșeli amarnic, spusei eu. Eu știu mai bine ca dumneata.

— Să-i spui așa, urmă Pumblechook : „Joseph, l-am văzut pe omul acesta, și omul acesta nu-ți poartă pică nici ție și nici mie. Știe cum ți-e firea, Joseph, și-ți cunoaște prostia și neștiința.“ Da, așa să-i spui. Și Pumblechook își clătină capul și mîna spre mine. „...Și cunoaște și lipsa mea de

recunoștință. El o cunoaște, Joseph, mai bine ca oricine. Tu n-o cunoști, Joseph, fiindcă nu ești în măsură s-o cunoști; dar omul acesta o cunoaște.“

Măcar că era un măgar lăudăros, tot eram uluit că avea îndrăzneala să-mi vorbească astfel în față.

— Să-i spui așa: „Joseph, omul mi-a dat o șolie și mi-a spus să-ți comunic că dac-am ajuns unde am ajuns, mîna providenței a făcut totul. El a recunoscut asta, Joseph, din clipa în care a văzut-o, și să știi că a văzut-o limpede. A văzut-o scriind vorbele astea, Joseph. Răspîta nerecunoștinței față de primul lui binefăcător și făuritorul norocului său. Și omul acesta mi-a mai spus că nu se căiește cituși de puțin de cele ce a făcut. A fost frumos că a făcut totul cu mîrînimie și e gata să mai facă și altă dată același lucru.“

— Ce păcat, spusei eu batjocoritor, după ce-mi sfîrșii gustarea întreruptă de atîtea ori, ce păcat că omul n-a spus ce-a făcut și ce este gata să mai facă și altă dată.

— Stăpîne al „Mistrețului albastru“, de data aceasta Pumblehook se adresă hangîului, și tu, William ! Nu mă supără dacă aflu că ați spus, fie în partea de sus a orașului, fie în partea de jos a orașului, dacă asta vă este dorința, că am făcut un lucru bun, că a fost frumos din partea mea și că sînt gata să fac și altă dată ceea ce am mai făcut.

Cu aceste cuvinte, lăudărosul strînse cu gravitate mîinile celor doi și ieși din han, lăsîndu-mă mai curînd nedumerit decît încîntat cu privire la însușirile „acelui lucru“. N-am mai zăbovit mult și am plecat și eu ; coborînd strada principală, l-am văzut vorbind din ușa prăvăliei (fără îndoială despre același lucru) unui grup foarte ales,

care mă blagoslovi cu niște priviri foarte dușmănoase când trecui pe partea cealaltă a străzii.

Era nespus de plăcut să mă întorc la Biddy și la Joe ; pusă față în față cu obrazniciile acestui lăudăros, îngăduința lor mi se părea și mai minunată, dacă așa ceva mai era cu putință. Mă îndreptam spre ei fără grabă, căci tot mai eram slăbit, dar, pe măsură ce mă apropiam de ținta mea, simțeam o ușurare din ce în ce mai puternică, iar în conștiința mea își făcea din ce în ce mai mult loc gândul că lăsam departe, în urma mea, tot ce era îngîmfare și minciună.

Era o zi minunată de iunie. Cerul era albastru, ciocîrliile se ridicau deasupra griului verde, și colțul acela de țară mi se părea mult mai frumos și mai liniștit decît îl cunoscusem vreodată. Făcui drumul amestecat de tablourile vieții minunate pe care aveam s-o duc aici, pătruns de schimbările care aveau să-mi cuprindă toată ființa de îndată ce voi avea alături de mine o călăuză al cărei devotament simplu și a cărei judecată limpede îmi erau cunoscute. Toate aceste gânduri deșteptară o emoție plăcută în sufletul meu, căci eram înduioșat de întoarcerea mea acasă, și în mine se petrecuseră atîtea schimbări, încît mă simțeam ca un om care se întorcea acasă desculț, după o călătorie pe tărîmuri îndepărtate, ca un om ale cărui rătăcirii duraseră ani de-a rîndul.

Nu văzusem încă niciodată școala unde Biddy era învățătoare ; dar ulița lăaturalnică prin care intrai în sat, ca să nu fiu văzut, mă duse prin fața școlii. Eram dezamăgit că era zi de sărbătoare ; nu era nici urmă de copil în curte, și casa era închisă. Mă bucurase gândul s-o găsesc prinsă de

treburile ei zilnice, și acum mă simțeam dezamăgit.

Dar fierăria nu era departe și mă îndreptai într-acolo pe sub teii înverziti și plini de miresme. ciulind urechea ca să prind bătaile ciocanului lui Joe. Mult timp după ce ar fi trebuit să le aud și mult timp după ce mi se păru că le auzisem și-mi dădui seama că totul nu fusese decât o închipuire, în jurul meu tot mai domnea o liniște deplină. Vedeam teii și măceșii albi, vedeam castanii ale căror frunze foșneau melodios oînd mă oprii din drum ca să ascult ; dar bătaile ciocanului lui Joe nu se desluseau în adierea vîntului de vară.

Fără să știu de ce, mă simții aproape cuprins de teamă la gîndul de a mă apropia de fierărie, cînd dădui, în cele din urmă, cu ochii de ea și văzui că e închisă. Nici lucirea focului, nici ploaia sclipitoare de scînteii, nici vuietul foalelor : totul era închis și tăcut.

Dar casa nu era pustie, și salonașul parcă era locuit, căci la ferestre fluturau perdele albe și ferestrele erau deschise și înveselite cu flori. Mă îndreptai încet spre fereastra salonașului, cu gîndul să mă uit înăuntru peste ghivecele de flori, cînd, deodată, Joe și cu Biddy răsăriră în fața mea, ținîndu-se de braț.

Biddy scoase un țipăt, ca și cum i s-ar fi părut că vede o arătare, dar după o clipă era în brațele mele. Plîngeam de bucurie că o văd, iar Biddy plîngea și ea ; eu plîngeam fiindcă o vedeam atît de proaspătă și de frumoasă ; ea, pentru că mă vedea atît de istovit și de palid.

— Biddy, dar ce gătită ești !

— Da, dragă Pip.

— Și tu, Joe, ce gătit ești !

— Da, Pip, măi băiete.

Mă uitam de la unul la altul și...

— Azi e nunta mea ! strigă Biddy, într-o izbucnire de bucurie. M-am măritat cu Joe !

• • • • •

Mă duseseră în bucătărie și-mi culcaseră capul pe masa de lucru. Biddy ținea una din mâinile mele în fața buzelor ei. Și simțeam pe umăr atingerea mângietoare a mâinii lui Joe.

— Nu era destul de voinic ca să-l luăm pe neașteptate, spuse Joe.

Și Biddy spuse :

— Ar fi trebuit să mă gândesc mai întâi, dragă Joe, dar eram atât de fericită...

Erau amândoi atât de bucuroși, atât de mândri, atât de mișcați de venirea mea, atât de încântați că picasem din întîmplare, ca să le întregesc fericirea !

Primul meu gând fu acela de nespusă mulțumire că nu-i împărtășisem lui Joe această ultimă speranță zadărnicită. De câte ori n-avusesem mărturisirea pe buze, în timpul bolii, cînd Joe stătea lîngă mine ! Negreșit că ar fi aflat totul dacă ar mai fi rămas cu mine un singur ceas !

— Dragă Biddy, spusei eu, bărbatul tău e cel mai bun om din lume, și dacă ai fi putut să-l vezi la căpătîiul meu... Dar tot nu l-ai fi putut iubi mai mult decît îl iubești.

— Nu, desigur că nu, spuse Biddy.

— Și, dragă Joe, nevasta ta e cea mai bună femeie din lume și o să te facă fericit, așa cum ești

vrednic să fii, scumpul, bunul meu Joe !

Joe se uită la mine ; buzele îi tremurau și-și acoperi ochii cu mîneca hainei.

— Dragă Joe și Biddy, azi ați fost amîndoi la biserică și acum sînteți împăcați cu toată omenirea ; vă rog să primiți mulțumirile mele umile pentru tot ce ați făcut în folosul meu și pentru care eu v-am răsplătit atît de urît ! Pînă într-o oră, voi pleca de aici, căci în curînd voi părăsi țara și nu voi avea odihnă pînă nu voi fi cîștigat prin munca mea banii cu care voi m-ați scăpat de închisoare și pînă nu vă voi fi trimis vouă acești bani, dar chiar de-ar fi să vă înapoiez de-o mie de ori mai mult decît mi-ați dat, să nu credeți, dragii mei Joe și Biddy, că socot că voi putea șterge măcar un ban din datoria pe care o am față de voi !

Erau amîndoi răscoliți de vorbele mele și mă rugară să nu mai vorbesc.

— Dar trebuie să vă mai spun ceva. Dragă Joe, nădăjduiesc că vei avea copii asupra cărora să-ți reverse iubirea și că în nopțile de iarnă, în colțul vetrei, va mai sta un pumn de om care să-ți amintească de un băiețaș care a plecat de aici pe vecie ; să nu-i spui Joe, că am fost nerecunoscător ; să nu-i spui, Biddy, că am fost lipsit de mărinimie și nedrept ; să-i spuneți doar că v-am cîstit pe amîndoi, pentru că ați fost atît de buni și de sinceri, și că eu am spus că e firesc ca el, copilul vostru, să fie un om mai bun decît am fost eu.

— Nici prin gînd nu-mi trece, spuse Joe din dosul mînecii, să-i spun vorbe de astea, Pip. Și nici Biddy n-o să-i spună. Nimeni n-o să-i spună.

— Și acum, deși știu că în adîncul suîletelor voastre bune ați făcut de mult acest lucru, vă rog

să-mi spuneți amândoi că mă iertați. Vă rog să-mi îngăduiți să ~~am~~ și eu cuvintele acéstea și să duc cu mine sunetul lor; atunci o să cred că și voi aveți încredere în mine și că, odată și odată, veți avea o părere mai bună despre Pip!

— Dragă Pip, măi băiete, spuse Joe, Dumnezeu știe că te iert, dacă am ceva de iertat!

— Amin! Și Dumnezeu știe că și eu te iert!
răspunse Biddy, ca un ecou.

— Acum lăsați-mă să mă duc sus, să mă mai uit puțin la odața mea și să rămân câteva clipe singur. Și pe urmă, după ce o să mămînc și o să beau împreună cu voi, o să mă duceți pînă la indicatorul cu deget, și acolo o să ne luăm rămas bun!

.

Am vîndut tot ce aveam și am strîns cît am putut mai mulți bani ca să pot ajunge la o învoială cu creditorii, care mi-au dat răgaz să le plătesc toate datoriile. Și apoi am plecat spre Herbert. Pînă într-o lună am izbutit să părăsesc Anglia, după două luni eram funcționar al firmei „Clariker and Co.“, iar după patru luni îmi fu încredințată prima sarcină de răspundere, căci grinda tavanului din Mill Pond Bank încetase să duduie din pricina urletelor bătrînului Barley, iar Herbert plecase ca să se căsătorească cu Clara, lăsîndu-mi întreaga răspundere a sucursalei răsăritene pînă la întoarcerea lui.

Au trecut mulți ani pînă cînd am ajuns asociat în firmă, dar duceam o viață fericită în preajma lui Herbert și a Clarei, trăiam modest, îmi plăteam datoriile și eram în corespondență cu Joe și Biddy.

De-abia cînd ajunsei al treilea asociat din firmă, Clarriker mă trădă, spunînd că mîina tovarăşiei cu Herbert îi apăsase destul timp cugetul şi că trebuia să dea totul în vileag. Aşa că i-a spus lui Herbert adevărul, şi bietul băiat fu mişcat şi uluit, dar tot prieteni buni am rămas şi după asta. Nu trebuie să las lumea să creadă că firma noastră era foarte mare sau că noi ne alegeam cu grămezi de bani de pe urma ei. Afacerea pe care o conduceam nu era întinsă, dar se bucura de un nume bun, şi noi lucram pentru noi şi totul mergea bine. Datoram atît de mult sîrguinţei voioase şi firii lui Herbert, încît mă miram adesea că fusesem în stare să gîndesc despre el că nu e bun de nimic, pînă cînd, într-o zi, îmi trecu prin minte gîndul luminos că poate nepuţinţa de a întreprinde ceva nu fusese niciodată în el, ci în mine.

CAPITOLUL LIX

De unsprezece ani nu-i văzusem pe Joe şi pe Biddy cu ochii mei trupeşti, deşi îi aveam atît de des în faţa ochilor închipuirii mele, acolo, în Orient, cînd, într-o seară de decembrie, o oră sau două după ce se lăsase întunericul, am apăsat uşor cu mîna pe clanţa vechii bucătării. Apăsasem atît de uşor, încît nu m-a auzit nimeni şi m-am uitat înăuntru fără a fi văzut.

Acolo, la locul lui obişnuit, în lumina focului, Joe, voinic şi sănătos ca întotdeauna, îşi fuma luleaua, şi acolo, în colţ, apărat de piciorul lui Joe şi şezînd pe scăunelul meu, cu ochii la foc, stătea... stăteam tot eu !

— I-am zis „Pip“, de dragul tău, măi băiete, spuse Joe încântat, după ce m-am așezat pe un scaun alături de copil (dar am avut grijă să nu-i ciufulesc părul); i-am zis așa în nădejdea să-ți semene puțin. „Și cred că-ți și seamănă.“

Și mie mi se părea la fel, și a doua zi l-am luat pe Pip la plimbare și am vorbit câte-n lună și în soare și ne-am înțeles de minune. Și l-am dus în cimitir, și acolo l-am așezat pe o anumită piatră și el mi-a arătat care piatră era ridicată în amintirea lui Philipp Pirrip, „răposat în această parohie“, și a Georgiei, „soția celui de mai sus“.

— Biddy, am spus eu după măsă, stînd de vorbă cu ea, în timp ce fetița îi adormise în poală, trebuie să mi-l dai pe Pip, sau, în orice caz, să mi-l împrumuți.

— Nu, nu, spuse Biddy cu glas domol. Trebuie să te însori.

— Așa spun și Herbert și Clara, dar nu prea cred că o să mă însor, Biddy. Mă simt atît de bine în casa lor, încît nu prea cred că am să-i părăsesc. De altfel, sînt de pe acum un burlac bătrîn.

Biddy își plecă ochii spre copilașul din poală, duse mîna copilului la buzele ei și apoi își puse mîna ei bună de mamă, cu care atinsese mîna copilului, în mîna mea. Era ceva în mișcarea mîinii ei și în apăsarea verigheții lui Biddy care îmi spunea multe.

— Dragă Pip, spuse Biddy, ești sigur că nu te mai gîndești la ea?

— O, nu, cred că nu, Biddy.

— Spune-mi adevărat, ca unui prieten vechi. Ai uitat-o de tot?

— Dragă Biddy, n-am uitat nimic care a însemnat ceva în viața mea, și puține sînt lucrurile care au ocupat un loc cît de mic în viața mea și pe care eu să le fi uitat. Dar visul acela nesăbuit, cum îi spuneam eu pe vremuri, a trecut, Biddy, a trecut de mult !

Și, totuși, în timp ce rosteam aceste cuvinte, știam că mă urmărește gîndul tainic de a revedea locul unde se ridica odată casa aceea veche, gîndul de a mă duce acolo singur, în seara aceea, de dragul ei. Da, chiar așa. De dragul Estellei.

Auzisem că duce o viață nenorocită, că se despărțise de soțul-ei, care se purtase ca un netrebnic cu ea și căruia îi înserese faima de mîndru, zgîrcit, brutal și josnic ce era. Și mai auzisem și de moartea soțului ei, în urma unui accident pricinuit de un cal pe care-l chinuia. Și așa, cu doi ani în urmă, Estella fusese eliberată ; după cîte știam eu, se căsătorise din nou.

La Joe masa se lua devreme, ceea ce îmi lăsa timp destul să stau liniștit de vorbă cu Biddy și apoi să pornesc într-acolo înainte de a se întuneca. Dar fiindcă umblam încet și mă uitam la lucrurile vechi din jurul meu, gîndindu-mă la vremurile de odinioară, ajunsei acolo după apusul soarelui.

Nu se mai vedea nici urmă de casă sau de fabrică de bere, nici urmă de clădire, ci doar zidul vechii grădini. Locul gol fusese înconjurat de un gard grosolan și, uitîndu-mă peste gard, văzui că o parte din iederă prinsese din nou rădăcini și creștea verde pe deasupra grămezii de ruini. Văzui o poartă întredeschisă, pe care o împinsei și intrai.

O ceață argintie învăluisese toată după-amiaza aceea, și luna încă nu răsărise ca să o împrăstie. Dar, dincolo de ceață, sclipeau stelele și luna se apropia, iar noaptea nu era întunecoasă. Îmi dădeam seama de locul unde se ridicau pe vremuri casa, fabrica de bere, porțile, recunoșteam locul unde stăteau butoaiele. Așezasem fiecare lucru la locul lui, și acum mă uitam spre poteca grădinii intrate în paragină, când privirea îmi fu izbită de o umbră singuratică.

Umbra părea că mă văzuse în timp ce înaintam spre ea. Parcă se îndreptase spre mine, dar acum se oprise. Când mă apropiai, văzui că este o femeie. Și când mă apropiai și mai mult, umbra se pregăti să se întoarcă, când deodată se opri și mă lăsă să vin spre ea. Apoi umbra șovăi, parcă de mirare, și rosti numele meu, iar eu strigai :

— Estella !

— M-am schimbat mult. Mă mir că mă recunoști.

Într-adevăr, frumusețea ei proaspătă se stinsese, dar măreția aceea de nedescris, farmecul acela neînchipuit rămăseseră. Toate acestea le cunoșteam dinainte ; ceea ce nu văzusem niciodată era lumina tristă și blândă din ochii aceia atît de tru-fași odinioară ; ceea ce nu simțisem niciodată pînă atunci era atingerea prietenească a acelei mîini care pe vremuri era atît de rece.

Ne-am așezat pe o bancă din apropiere și eu am spus :

— E ciudat ca, după atîția ani, să ne întîlnim aici, unde ne-am văzut pentru prima oară ! Vii des pe aici ?

— N-am mai fost niciodată de atunci.

— Nici eu.

Luna răsărise, și eu mă gîndeam la privirea aceea lipsită de expresie îndreptată spre tavanul alb, la privirea aceea care se stinsese. Luna răsărise, și eu mă gîndeam la stringerea aceea de mină cînd eu îi spuseseam ultimele cuvinte pe care îi era dat să le audă în lumea asta.

Estella rupse tăcerea care se lăsase între noi.

— De multe ori am dorit, am nădărduit să mă întorc, dar am fost împiedicată de atîtea împrejurări. Sărmane locuri !

Primele raze ale lunii străbăteau ceața argintie și tot razele acelea atinseră lacrimile care cădeau din ochii ei. Fără să știe că le văzusem și încercînd să le ascundă, îmi spuse cu glas liniștit :

— Nu te-ai întrebat, cînd ai trecut pe aici, cum s-a întîmplat că a rămas totul în starea asta?

— Ba da, Estella.

— Terenul îmi aparține mie. E singura avere de care n-am vrut să mă despart. Restul s-a dus totul, încetul cu încetul, dar pămîntul ăsta l-am păstrat. A fost singurul lucru la care m-am împotrivit cu înverșunare în toți anii aceștia amăriți.

— Se va clădi ceva pe locul acesta ?

— Pînă la urmă, cred că da. Am venit aici să-mi iau rămas bun de la el înainte de a se schimba. Și tu, spuse ea, cu o voce în stare să miște sufletul unui drumeț rătăcitor, tot în străinătate locuiești?

— Tot.

— Sînt sigură că-ți merge bine.

— Lucrez destul de greu ca să-mi asigur o viață îndestulată, prin urmare cred că da, îmi merge bine !

— M-am gîndit de multe ori la tine, spuse Estella.

— Adevărat ?

— În ultimul timp, foarte des. A fost un timp îndelungat cînd alungam orice amintire despre ceea ce îndepărtasem în vremea cînd nu-mi dădeam seama de preţul acestor amintiri. Dar de cînd datoria nu mă mai împiedică să mă aplec mereu asupra acestor gînduri, le-am făcut loc în inima mea.

— Tu ai avut întotdeauna un loc în inima mea, spusei eu.

Şi apoi tăcurăm din nou, pînă ce Estella vorbi :

— Nu m-aş fi gîndit, spuse ea, că, o dată cu locurile acestea, îmi voi lua rămas bun şi de la tine. Îmi pare bine că s-a întîmplat aşa.

— Eşti mulţumită că ne despărţim din nou, Estella ? Pentru mine o despărţire e ceva dureros. Pentru mine amintirea ultimei noastre despărţiri a fost jalnică şi dureroasă.

— Dar atunci mi-ai spus : „Dumnezeu să te binecuvînteze. Dumnezeu să te ierte !” răspunse Estella cu glas grav. Şi dacă atunci ai putut să-mi spui aşa, n-ai să stai la îndoială să-mi spui şi acum, acum, cînd o suferinţă mai puternică decît orice învăţătură m-a făcut să-ţi înţeleg sentimentele. Am fost îndoită şi frîntă, dar nădăjduiesc că asta s-a întîmplat pentru a mă preface într-o fiinţă mai bună. Fii îngăduitor şi bun cu mine, aşa cum ai mai fost, şi spune-mi că sîntem prieteni.

— Sîntem prieteni, spusei eu, ridicîndu-mă şi înclinîndu-mă spre ea, în timp ce şi ea se scula de pe bancă.

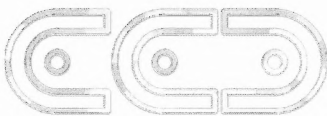
— Şi vom fi mereu prieteni chiar şi la depărtare, spuse Estella...

I-am luat mîna în mîna mea şi am plecat îm-

preună din locurile acelea părăginite ; și așa cum
ceța dîmineții se ridicase odată, demult, cînd ple-
casem pentru prima oară de la fierărie, tot așa
acum, ceța serii se ridica, și în lumina blîndă,
a cărei întindere nesfîrșită mi se dezvălui, nu vă-
zui nici o umbră care să-mi vorbească de o nouă
despărțire.

S F Î R Ș I T

Scanare și prelucrare digitală

EM

de
Anonim

și
CAT Graur

Antwerpen
2025

